

HARLAN KOBEN

„Harlan Koben je savremeni majstor obrta, koji vas mami u priču već na prvoj stranici... samo da bi vas na poslednjoj zaprepastio.“

Den Braun

NE ODUSTAJ

Od autora bestselera *Nikom ni reči* i *Ako me jednom prevariš*

Harlan Koben

NE ODUSTAJ

Naslov originala

Harlan Coben
DON'T LET GO

OD ISTOG AUTORA

*Nikom ni reči
Nestao zauvek
Samo jedna prilika
Jedan jedini pogled
Nevin
Obećaj mi
Šuma
Uhvaćen
Odani
Šest godina
Drži se
Neznanac
Nedostaješ mi
Ako me jednom prevariš*

Pour Anne
A Ma Vie de Coer Entier

Napomena autora

Dok sam odrastao u predgrađu Nju Džerzija, postojale su dve rasprostranjene legende o mom rodnom gradu.

Prva je bila da u jednoj baronskoj vili koju čuvaju gvozdene kapije i naoružani čuvari živi ozloglašeni vođa mafije i da se iza kuće nalazi peć za spaljivanje smeća koja se možda koristi kao privremeni krematorijum.

Druga legenda – legenda koja je nadahnula ovu knjigu – bila je da se pored njegovog imanja i blizu osnovne škole, iza ograde od bodljikave žice i zvaničnih znakova NE ULAZI. PRIVATNO IMANJE, nalazi raketni kontrolni centar *Najki* s nuklearnim mogućnostima.

Godinama kasnije, saznao sam da su obe legende bile istinite.

Dejzi je nosila usku crnu haljinu sa izrezom toliko dubokim da može da predaje filozofiju.

Spazila je metu kako sedi na kraju šanka, u prugastom sivom odelu. Hmm. Tip je toliko mator da može i tata da joj bude. To će joj možda otežati da ga zbari, ali s druge strane, možda i neće. S matorcima se nikad ne zna. Neki od njih, pogotovo nedavno razvedeni, jedva čekaju da se naprave važni i dokažu sebi kako su još kadri za to, čak i ako nikada nisu bili kadri.

Naročito ako nikada nisu bili kadri.

Dok je lagano išla kroz prostoriju, Dejzi je osećala kako joj pogledi muških gostiju puze niz gole noge poput glista. Kada je stigla do kraja šanka, ona izvede mlaku predstavu od sedanja na barsku stolicu pored njega.

Meta je piljila u čašu viskija pred sobom kao da je Ciganka s kristalnom kuglom. Ona ga je čekala da se okrene ka njoj. Nije se okrenuo. Dejzi načas prouči njegov profil. Brada mu je bila teška i seda. Nos mu je bio glavičast i nalik gitu, gotovo kao da je holivudski specijalni efekat od silikona. Kosa mu je bila duga, neuredna, metlasta.

Drugi brak, računala je Dejzi. Najverovatnije drugi razvod.

Dejl Miler – tako se meta zvala – lagano uze svoj viski. Obuhvatio ga je obema rukama kao da je povređena ptica.

„Ćao“, reče Dejzi i uvežbano zabaci kosu.

Milerova glava se okrenu prema njoj. Pogledao ju je pravo u oči. Čekala je da mu se pogled spusti na izrez – imajući u vidu da su je, u toj haljini, zagledale čak i žene – ali on nastavi da je gleda u oči.

„Zdravo“, odgovori on, pa se okrenu nazad ka viskiju.

Dejzi je obično puštala da se meta nabacuje njoj. To joj je bio oprobani pristup. Rekla bi tako „ćao“ i osmehnula se, a tip bi pitao može li da joj plati piće. Znae kako to ide. Ali Miler nije izgledao kao da je raspoložen za očijukanje. On otpi veliki gutljaj viskija iz čaše, pa još jedan.

To je dobro. Teško opijanje. To će olakšati stvar.

„Mogu li da uradim nešto za tebe?“, upita je on.

Kršan, pomisli Dejzi. To je prava reč za njegov opis. Čak i u tom prugastom odelu, tako dubokog i hrapavog glasa, Miler je odisao onim fazonom kršnog bajkera i vijetnamskog veterana. Bio je od onih starijih tipova koji su Dejzi bili neobično seksi, premda se to verovatno pomaljalo nesigurna glava njenog legendarnog nerešenog odnosa sa ocem. Dejzi je volela muškarce pored kojih se oseća sigurno. Odavno nije upoznala nijednog takvog.

Vreme je da probam s drugačijim pristupom, pomisli Dejzi.

„Je l' nemaš ništa protiv da samo sedim ovde s tobom?“ Dejzi se prignu malo bliže, malčice podmećući izrez, i prošapta. „Tu je neki tip...“

„Je l' te gnjavi?“

Ljupko. To uopšte nije rekao kao neki mačo pozer, poput tolikih seronja koje je usput sreća. Dejl Miler je to rekao smireno, trezveno, čak plemenito – kao muškarac koji želi da je zaštititi.

„Ne, ne... ne baš.“

On počeo da gleda po baru. „Ko je on?“ Dejzi mu stavi ruku na podlakticu.

„Nije strašno. Stvarno. Samo se... osećam sigurno ovde s tobom, u redu?“

Miler je ponovo pogleda u oči. Glavičasti nos mu se nije slagao s licem, ali maltene da se nije primećivao pored tih prodornih plavih očiju. „Naravno“, reče on, ali oprezno. „Mogu li da ti platim piće?“

Nije joj trebala povoljnija prilika. Dejzi je bila vična razgovoru, i muškarcima – oženjenim, samcima, onima što se razvode, kakvim god – nikada nije smetalo da joj se otvore. Dejlu Mileru trebalo je malo više vremena nego obično – četiri pića, ako je tačno izbrojala – ali naposljetku je stigao do predstojećeg razvoda od Klare, svoje, tako je, druge supruge, osamnaest godina mlađe od njega. („Trebalo je da znam, jelda? Koja sam ja budala!“) Posle još jednog pića, pričao joj je o svojoj deci, Rajanu i Simon, o borbi za starateljstvo, o svom poslu u finansijama.

I ona je morala da se otvori. Tako je to išlo. Čovek se mora podstaći. Upravo za takve prilike imala je spremnu priču – potpuno izmišljenu, razume se – ali nešto u Milerovom držanju navelo ju je da doda nijanse iskrenosti. Ipak, nikada mu ne bi rekla istinu. To nije znao niko osim Reksa. A čak ni Reks nije znao sve.

On je pio viski. Ona je pila votku. Trudila se da pije sporije. Dvapat je nosila punu čašu sa sobom u toalet, prosipala je u umivaonik i punila vodom. Ipak, Dejzi je bila blago pripita kada joj je stigla poruka od Reksa.

S?

S umesto „Spremna“.

„Sve u redu?“ upita je Miler.

„Naravno. Samo drugarica.“

Ona napisa u poruci *D* umesto „Da“ i ponovo se okrenu ka njemu. To je bio deo kada bi obično predložila da odu na neko mirnije mesto. Većina muškaraca bi željno ugrabila priliku – muškarci su u tom pogledu bili prilično predvidivi – ali nije bila sigurna da će kod Dejla Milera upaliti neposredni pristup. Nije da ne izgleda zainteresovano. Samo se čini da je nekako – nije bila sigurna kako da se izrazi – iznad toga.

„Mogu li nešto da te pitam?“ počeo ona.

Miler se osmehnu. „Zapitkuješ me čitave večeri.“

Neznatno brlja dok govori. Odlično.

„Imaš li kola?“ upita ona.

„Imam. Zašto?“

Ona letimice pogleda po baru. „Da li bih, ovaj, mogla da te zamolim da me odvezeš kući? Ne živim daleko.“

„Naravno, nema problema.“ Zatim: „Možda mi treba malo vremena da se otreznim...“

Dejzi skoči s barske stolice. „Aha, nema veze. Onda ću peške.“

Miler se uspravi. „Čekaj. Molim?“

„Treba odmah da idem kući, ali ako ti ne možeš da voziš...“

„Ne, ne“, reče on, uspevši da ustane. „Odvešću te odmah.“

„Ako je nezgodno...“

„Nije nezgodno, Dejzi.“

Pogodak. Kada krenuše prema vratima, Dejzi brzo poslala poruku Reksu:

K

Šifra za „Krenuli“.

Neki bi za to možda rekli da je prevara ili podvala, ali Reks je tvrdio da je to „pravičan“ novac. Dejzi nije bila sigurna koliko je pravičan, ali nije je ni previše grizla savest. Ako ne u pobudama, plan je bio jednostavan u izvođenju. Muškarac i žena se razvode. Borba za starateljstvo postaje gadna. Obe strane postaju očajne. Supruga – tehnički govoreći, njihovim uslugama mogao je da se posluži i suprug, mada je dotada uvek bila supruga – unajmila je Reksa da joj pomogne da dobije tu najkrvaviju od svih bitaka. Kako je on to radio?

Hvatao je muža u vožnji pod uticajem alkohola.

Kako bolje pokazati da je neko nesposoban roditelj?

Dakle, tako je to išlo. Dejzi je imala dvostruki posao: da se pobrine da meta bude zakonski pijana i da je zatim smesti za volan. Reks, koji je bio pandur, zaustavio bi ih i uhapsio metu zbog vožnje pod uticajem alkohola, i *pljas!*, njihova klijentkinja dobij a veliku pomoć u sudskom postupku. Upravo tada, Reks ih je čekao u patrolnim kolima dve ulice odatle. Uvek je pronalazio neko pusto mesto u blizini bara u kome meta te večeri pije. Što manje svedoka, to bolje. Nisu im trebala pitanja.

Zaustavi tipa, uhapsi ga, teraj dalje.

Povodeći se, oni izađoše kroz vrata na parking.

„Ovuda“, reče Miler. „Ovde sam parkirao.“

Površina parkinga bila je od rastresitog šljunka. Miler je šutirao kamenčiće u hodu i slao ih u vazduh dok ih je vodio prema sivoj tojoti koroli. On pritisnu dugmence na ključevima. Kola dvaput prigušeno trubnuše. Kada je Miler krenuo prema vratima sa suvozačke strane, Dejzi se pomete. Želi li on da ona vozi? Bože, nada se da ne želi. Da li je pijaniji nego što je mislila? To je izgledalo verovatnije. Ali ubrzo je shvatila da nije ni jedno ni drugo.

Dejl Miler joj je otvarao vrata. Kao pravi džentlmen. Minulo je toliko vremena otkako je Dejzi poznavala nekog pravog džentlmena. Nije ni shvatila šta on radi.

On joj pridržava vrata. Dejzi uđe u kola. Dejl Miler je sačekao da ona uđe i da se čestito smesti, da bi zatim pažljivo zatvorio vrata za njom.

Nju načas obuze griza savesti.

Reks je više puta isticao da oni ne rade ništa nezakonito niti čak etički sumnjivo. Kao prvo, plan nije uvek mogao da upali. Neki tipovi ne bleje po barovima. „Ako je takav slučaj“, govorio joj je Reks, „onda nema šta da brine. Naš tip je već izašao da pije, je l' tako? Ti ga samo malo podstičeš i to je sve. Ali on ne mora da pije i da vozi. Na kraju krajeva, to je njegov izbor. Nisi mu uperila pištolj u glavu.“

Dejzi stavi pojas. Isto učini i Dejl Miler. On upali motor i ubaci u rikverc. Šljunak zakrcka pod gumama. Kada je izašao s parking mesta, Miler zaustavi kola i dugo se zagleda u Dejzi. Ona pokuša da se nasmeši, ali osmeh joj ne ostade na licu.

„Šta kriješ, Dejzi?“ upita on.

Nju podiđoše trnci, ali ništa ne odgovori.

„Nešto ti se dogodilo. Vidim ti na licu.“

Ne znajući šta drugo da učini, Dejzi pokuša da okrene na šalu. „Već sam ti ispričala svoju životnu priču u onom baru, Dejele.“

Miler sačeka još sekundu, možda dve, iako je njoj to ličilo na čitav sat. Konačno, on pogleda napred i ubaci kola u brzinu. Dok su izlazili s parkinga, nije rekao više ni reč.

„Skreni levo“, reče Dejzi, primećujući napetost u sopstvenom glasu. „A onda druga desno.“

Dejl Miler tada začuta, pa je skretao promišljeno, kao što radiš kada si previše popio ali ne želiš da te zaustave. Toyota korola je bila čista i bezlična i malčice prejako mirisala na osveživač vazduha. Kada je Miler skrenuo u drugu ulicu desno, Dejzi je prestala da diše i čekala da se uključe Reksova plava svetla i sirena.

Za Dejzi je to uvek bio najstrašniji deo, jer nikada nije znala kako će neko reagovati. Jedan tip je pokušao da pobegne, mada je uvideo koliko je to uzaludno pre nego što je stigao do sledećeg ugla. Neki tipovi bi počeli da psuju. Neki tipovi – previše njih – počeli bi da jecaju. To je bilo najgore. Odrasli ljudi, koji su joj se do malopre hladnokrvno nabacivali, od kojih su joj neki još gurali ruku pod haljinu, naprasno su počinjali da cmizdre kao deca predškolskog uzrasta.

U trenu bi uvideli koliko je to ozbiljno. Uvid bi ih slomio.

Kada je reč o Dejlu Mileru, Dejzi nije znala šta da očekuje.

Reks je savršeno znao kada je pravi trenutak da krene i, kao na znak, oživeše rotirajuća plava svetla, a neposredno za tim oglasi se sirena na patrolnim kolima. Dejzi se okrenu i prouči lice Dejla Milera kako bi procenila njegovu reakciju. Ako je Miler i bio rastrojen ili iznenađen, na licu mu se nije videlo ništa od toga. Bio je staložen, čak odlučan. Dao je migavac a zatim brižljivo skrenuo i propisno se zaustavio pored ivičnjaka, dok Reks stade iza njega.

Sirena je već bila ugašena, ali plava svetla su i dalje išla ukrug.

Dejl Miler ubaci menjač u ler i okrenu se prema njoj. Ona nije bila sigurna za koji izraz da se odluči. Iznenađenje? Saosećanje? Uzdah u smislu: „Šta ćeš?“

„Vidi, vidi“, reče Miler. „Izgleda da nas je prošlost sustigla, a?“

Njegove reči, njegov ton, njegov izraz – išli su joj na živce. Želela je da vikne Reksu da požuri, ali njemu se, u pandurskom maniru, nije žurilo. Čak i nakon što mu je Reks pokucao zglavcima šake na prozor, Miler je nastavio da je gleda. Zatim se polako okrenuo i malo spustio prozor.

„Nešto nije u redu, pozornice?“

„Vozačku i saobraćajnu, moliću.“

Dejl Miler mu ih daje.

„Jeste li pili večeras, gospodine Milere?“

„Možda jedno“, reče on.

U pogledu tog odgovora, makar, bio je isti kao i sve ostale mete. One su uvek lagale.

„Možete li nakratko da izađete iz vozila?“

Miler se opet okrenu prema Dejzi. Dejzi se trudila da ne uzmakne pod njegovim netremičnim pogledom. Zurila je pravo preda se, izbegavajući da ga pogleda u oči.

Reks reče: „Gospodine? Zamolio sam vas...”

„Naravno, pozornice.“

Dejl Miler povuče kvaku. Kada se upalilo svetlo u kabini, Dejzi načas zažmuri. Miler zastenja i s mukom izađe. Ostavio je vrata otvorena, ali Reks pruži ruku mimo njega i zalupi ih. Prozor je još bio delimično spušten, pa je Dejzi mogla da ih čuje.

„Gospodine, želeo bih da na vama sprovedem niz terenskih provera trezvenosti.“

„Mogli bismo to da preskočimo“, reče Dejl Miler.

„Molim?“

„Zašto odmah ne pređemo na alko-test, ako bi tako bilo lakše?“

Ponuda iznenadi Reksa. On baci pogled mimo Milera i susrete se s njenim. Dejzi kratko sleže ramenima.

„Pretpostavljam da u patrolnim kolima imate aparat za alko-test?“, upita Miler.

„Imam, da.“

„Onda nemojte da traćimo ni vaše ni moje vreme, a ni vreme dražesne dame.“

Reks je oklevao. Onda reče: „Dobro, molim vas da sačekate tu.“

„Naravno.“

Kada se Reks okrenuo da se vrati do patrolnih kola, Dejl Miler izvuče pištolj i upuca ga dvaput u potiljak. Reks se skljoka na zemlju.

Onda Dejl Miler okrenu pištolj prema Dejzi.

Vratili su se, pomisli ona.

Našli su me nakon svih ovih godina.

Prvo poglavlje

Bejzbol palicu sakrivam iza noge, da je Trej – barem pretpostavljam da je u pitanju Trej – ne bi video.

Taj Možda Trej fura prema meni s lažnim tenom i emo šiškama i besmislenim tribalnim tetovažama nalik omčama oko nabreklih bicepsa. Eli je Treja opisala kao „čistokrvnog seronju“. Ovaj tip odgovara opisu.

Ipak, moram da se uverim.

S godinama sam razvio baš gotivan pristup za izvođenje zaključaka kako bih video imam li pravog tipa. Gledaj i uči: „Trej?“

Drkadžija zastaje, nabira čelo u svom najboljem kromanjonskom maniru i pita: „Koga zanima?“

„Je l' treba da kažem 'Mene'?“

„A?“

Uzdišem. Vidiš kakvim mentolima moram da se bavim, Leo?

„Odgovorio si 'Koga zanima?'“ nastavljam. „Kao da se štekuješ. U fazonu, da sam doviknuo: 'Majk?', ti ne bi rekao: 'Pogrešio si, draškane.' Odgovorivši 'Koga zanima?', već si mi rekao da si Trej.“

Treba da vidiš zblanuti izraz na licu ovog tipa.

Prilazim za korak, držeći palicu van vidokruga.

Trej je sav lažni gangster, ali sada osećam kako strah izbija iz njega u vrelin talasima. To me ne iznenađuje. Ja sam prilično krupan tip, a ne neka ženica od metar i po koju može da išamara ne bi li se osećao kao šmeker.

„Šta hoćeš?“ pita me Trej.

Još korak bliže.

„Da porazgovaramo.“

„O čemu?“

Zamahujem jednom rukom jer je tako najbrže. Poput biča, palica sleće Treju na koleno. On vrisne, ali ne padne. Sada palicu hvatam obema rukama. Sećaš li se kako nas je trener Džaus učio da udaramo u Maloj ligi, Leo? Palica nazad, lakat gore. To mu je bila mantra. Koliko smo imali godina? Devet, deset? Nije važno. Radim upravo ono što nas je trener naučio. Povlačim palicu skroz pozadi, dižem lakat i ulazim u zamah.

Mesnati deo palice sleće pravo na isto koleno.

Trej pada kao da sam ga upucao. „Molim te...“

Ovoga puta, palicu dižem visoko iznad glave, kao da cepam sekirom, i, unoseći u to čitavu svoju težinu i snagu poluge, ponovo gađam isto koleno. Kada udarac padne, osetim kako se nešto rascepilo. Trej urla. Ponovo dižem palicu. Do sada je Trej već stavio obe ruke na koleno, u pokušaju da ga zaštiti. Šta je, tu je. Bolje da budem siguran, jelda?

Ciljam skočni zglob. Kada palica prinudno sleti, zglob popusti i raspljesne se pod napadom. Začuje se krckanje kao kad čizma gazi po suvim grančicama.

„Nikada me nisi video“, govorim mu. „Budeš li samo zucnuo, vratiću se i ubiću te.“ Ne čekam odgovor.

Sećaš li se kada nas je tata vodio na našu prvu prvoligašku bejzbol utakmicu, Leo? Na Jenki stadionu. Sedeli smo u onoj loži kod linije treće baze. Od početka do kraja utakmice nosili smo bejzbol rukavice, nadajući se da će ka nama poleteti neka lopta u autu. Naravno da nije. Sećam se kako je tata okretao lice prema suncu sa onim vejfererkama¹ na očima i onim blagim osmehom na licu. Koliko je kul tata bio? Budući da je bio Francuz, nije znao pravila – i njemu je to bila prva bejzbol utakmica – ali nije mario za to, zar ne? Za njega je to bio izlazak s njegovim blizancima.

To mu je uvek bilo dovoljno.

Tri ulice odatle, ubacujem palicu u kontejner kod jednog *Seven-ilevena*. Nosio sam rukavice da ne bi bilo otisaka. Palicu sam kupio pre više godina na nekoj garažnoj rasprodaji blizu Atlantik Sitija. Nikako se ne može povezati sa mnom. Nije da sam se zabrinuo. Muriya ne bi uskakala u kontejner u slurpi² od trešnje ne bi li pomogla debilima od zanata kao što je Trej. Na televiziji možda bi. U stvarnosti bi to pripisali kakvom sporu u kraju ili kupoprodaji droge koja je krenula naopako ili kockarskom dugu ili nečemu drugom zbog čega je on to i te kako istinski zaslužio.

Presecam preko gradilišta i zaobilazno se vraćam donde gde sam parkirao. Nosim crni kačket *Brooklyn netsa* – vrlo ulično – i ne dižem glavu. Ponavljam, ne verujem da bi slučaj iko uzeo ozbiljno, ali mogao bi da naiđeš na nekog previše predanog novajliju koji će potegnuti snimak s kakve kamere za nadzor ili šta već.

Ništa me ne košta da budem oprezan.

Sedam u kola, izlazim na auto-put dvesta osamdeset i vozim se pravo nazad u Vestbridž. Zvoni mi mobilni telefon – poziv od Eli. Kao da zna šta radim. Gospođica Savest. Zasada ga zanemarujem.

Vestbridž je svojevrсно predgrađe iz američkog sna za koje bi mediji rekli da je „zgodno za porodice“, možda „pristojno“ ili čak „imućno“, ali koje ne bi dostiglo nivo „otmenog“. Imamo roštilje Rotari kluba, parade za Dan nezavisnosti, karnevale Kivanis kluba,³ pijace proizvođača organske hrane subotom ujutru. Deca još idu biciklom u školu. Srednjoškolske fudbalske utakmice⁴ dobro su posećene, pogotovo kada igramo sa svojim suparnikom Livingstonom. Mala liga je još jaka stvar. Trener Džaus je umro pre nekoliko godina, ali po njemu su nazvali jedno igralište.

Zastaću kod tog igrališta, mada sada u policijskom vozilu. Da, ja sam *onaj* pandur. Sećam te se, Leo, kako stojiš na desnoj strani igrališta. Nisi želeo da igraš – sada to znam – ali shvatio si da se bez tebe možda ne bih priključio. Neki matorci još pričaju o onom državnom polufinalu kada nisu pogodili nijednu loptu koju sam bacio. Ti nisi bio toliko dobar da bi ušao u taj tim, pa ti je rukovodstvo Male lige dalo da vodiš statistiku. Valjda su to uradili da se ja ne bih bunio. Ne verujem da sam to tada video.

Ti si oduvek bio mudriji, Leo, zreliji, pa ti verovatno jesi.

Stižem do kuće i parkiram se na kolskom prilazu. Tami i Ned Volš iz susedne kuće – u mojoj glavi on je Ned Flanders, jer ima porničarske brkove i suviše je druželjubiv – čiste svoje oluke. Oboje mi mašu.

„Zdravo, Nape“, kaže Ned.

„Zdravo, Nede“, velim ja. „Zdravo, Tami.“

Tako sam prijateljski nastrojen. Gospodin Fini Komšija. Vidiš, ja sam najređe stvorenje u predgrađima – heteroseksualni samac bez dece ovde je uobičajen kao cigareta u klubu zdravlja – te se svojski upinjem da ostavljam utisak nekoga normalnog, dosadnog, pouzdanog.

Nepretećeg.

Tata je umro pre pet godina, te me sada neki susedi vide kao *onog* samca, onog koji još živi kod svojih i šunja se unaokolo kao Bu Radli.⁵ Zato se trudim da kuću dobro održavam. Zato se trudim da svoje prikladne pratilje kući dovedim preko dana, čak i kada znam da ta pratilja neće potrajati.

Nekada bi se tip poput mene smatrao dražesnim osobenjakom, zakletim neženjom. Sada mislim da se komšiluk plaši da nisam pedofil ili nešto slično. Stoga činim sve što mogu da ublažim tu bojazan.

Većina suseda zna i našu priču, te im to što sam ostao ovde ima smisla.

Još mašem Nedu i Tami.

„Kako ide Brodijevom timu?“ pitam.

Ne zanima me, ali opet, važan je utisak koji ostavljam.

„Osam pobeda i jedan poraz“, kaže Tami.

„To je sjajno.“

„Moraš da dođeš na utakmicu sledeće srede.“

„Voleo bih“, velim.

Voleo bih i da mi izvade bubreg nazubljenom kašikom za grejpfrut.

Smeškam se još malo, ponovo mašem kao debil i ulazim u kuću. Premestio sam se iz naše stare sobe, Leo. Posle one noći – uvek o tome govorim kao o „onoj noći“ jer ne mogu da prihvatim ni „dvostruko samoubistvo“ ni „slučajnu smrt“, niti čak, mada niko zaista ne misli da jeste, „ubistvo“ – nisam mogao da podnesem prizor našeg starog kreveta na sprat. Počeo sam da spavam dole na prvom spratu, u sobi koju smo zvali „malom jazbinom“. Verovatno je jedan od nas trebalo to da uradi godinama ranije, Leo. Naša soba je bila u redu za dva dečaka, ali skućena za dvojicu pubertetlija.

Mada to meni nikada nije smetalo. Mislim da nije ni tebi.

Kada je tata umro, preselio sam se na sprat u njegovu glavnu spavaću sobu. Eli mi je pomogla da našu staru sobu pretvorim u kućnu kancelariju sa onim belim ugradnim policama u stilu koji ona zove „savremena gradska kuća na farmi“. I dalje ne znam šta to znači.

Upravo krećem gore u spavaću sobu i počinjem da skidam košulju, kada se začuje zvono na vratima. Računam da su ovi iz *Ju-Pi-Esa*⁶ ili *Fedeksa*. Samo oni navraćaju a da se prethodno nisu najavili. Zato se i ne trudim da silazim. Kada se opet oglasi zvono, zapitam se da li sam naručio nešto što bi zahtevalo potpis. Ničega ne mogu da se setim. Pogledam kroz prozor spavaće sobe.

Murija.

U civilu su, ali uvek znam. Ne znam da li je do držanja ili garderobe ili jednostavno do nečeg neopipljivog, ali ne verujem da je isključivo zbog toga što sam i sam pandur – ono pandur panduru. Tu su pandur i pandurka. Načas pomislim da to možda ima veze s Trejom – logičan zaključak, je l' tako? – ali kratak pogled na njihovo neobeleženo policijsko vozilo, koje je toliko očigledno neobeleženo policijsko vozilo da bi na obe strane auto-lakom moglo da mu piše „neobeleženo policijsko vozilo“, otkriva pensilvanijsku registraciju.

Brzo navlačim sivu tresu i proveravam kako izgledam u ogledalu. Na pamet mi pada samo reč „poletno“. Pa dobro, ne samo ta reč, ali nek bude tako. Žurim niz stepenice i posežem za kvakom.

Nisam imao pojma šta će mi to otvaranje vrata učiniti.

Nisam imao pojma, Leo, da će me ono vratiti tebi.

Drugo poglavlje

Kao što rekoh, dvoje pandura – muškarac i žena.

Žena je starija, verovatno ima pedeset i kusur godina, i nosi plavi sako, pantalone i praktične cipele. Vidi se kako joj liniju sakoa kvari ispupčenje od oružja na kuku, ali ona mi ne ostavlja utisak nekoga ko hajde za to. Tip ima četrdesetak godina i nosi smeđe odelo nijanse uvelog lišća koje obično vole elegantniji šefovi odeljenja za poroke.

Ona mi se kruto osmehuje i kaže: „Detektiv Dimas?“

Prezime mi izgovara pogrešno. Ono je zapravo francusko, *Dima*, kao prezime onog čuvenog pisca. Leo i ja smo se rodili u Marselju. Kada smo se sa osam godina doselili u SAD i grad Vestbridž, naši novi „drugovi“ smatrali su da je neviđeno domišljato izgovarati *Dima* kao „Dames“.² Neki odrasli ljudi i dalje to rade, ali mi, ovaj, ne glasamo za iste kandidate, ako kapiraš šta hoću da kažem.

Ne trudim se da je ispravim.

„Šta mogu da učinim za vas?“

„Ja sam poručnica Stejsi Renolds“, kaže ona. „Ovo je detektiv Bejts.“

Ne dopada mi se čime odišu. Slutim da su došli da me izveste o nečemu rđavom, kao što je smrt nekoga bližnjeg. I ja sam više puta u službenom svojstvu igrao tu ulogu i izražavao saučešće. To mi nije jača strana. Ali koliko god to možda jedno zvučalo, nisam mogao ni da zamislim ko mi to u životu toliko znači da bi zbog njega iko slao policijska kola. Tu je samo Eli, a ona je takođe u Vestbridžu u Nju Džerziju, a ne u Pensilvaniji.

Preskačem „Drago mi je“ i odmah prelazim na: „O čemu je ovde reč?“

„Možemo li da uđemo?“, pita Renoldsova sa umornim osmehom. „Bila je duga vožnja.“

„Ja bih mogao da se poslužim toaletom“, dodaje Bejts.

„Kasnije ćete u klonju“, kažem ja. „Zašto ste došli?“

„Nema potrebe za mrzovoljom“, veli Bejts.

„Nema ni za snebivljivošću. Ja sam pandur, vi ste prevalili dugačak put, hajde da ne rastežemo ovo.“

Bejts me prostreli pogledom. Mene baš zabole. Renoldsova mu stavi ruku na podlakticu da ohladi situaciju. I dalje me baš zabole.

„Imate pravo“, kaže mi Renoldsova. „Bojim se da imamo neke loše vesti.“

Ja čekam.

„Imali smo ubistvo u našem rejonu“, nastavlja ona. „Ubistvo pandura“, dodaje Bejts.

To mi privlači pažnju. Imamo ubistvo. I to ubistvo pandura. Ne biste voleli da to budu dve zasebne pojave, jedna gora od druge, ali štošta ne biste voleli.

„Ko je ubijen?“

„Reks Kanton.“

Čekaju da vide hoću li išta pokazati. Ja ne pokazujem, ali pokušavam da prokljuvim o čemu je reč.

„Poznavali ste narednika Kantona?“ pita ona.

„Jesam“, kažem. „Odavno.“

„Kada ste ga poslednjeg puta videli?“

Još pokušavam da provalim zašto su došli. „Ne sećam se. Možda na velikoj maturi.“

„Ondanda niste?“

„Koliko se sećam.“

„Ali moguće je da jeste?“

Sležem ramenima. „Možda je došao na neku godišnjicu mature ili šta već.“

„Ali niste sigurni.“

„Ne, nisam siguran.“

„Ne izgledate kao da vas je njegovo ubistvo potreslo“, veli Bejts.

„U sebi umirem“, kažem. „Samo sam superčvrst.“

„Nema potrebe za zajedljivošću“, kaže Bejts. „Poginuo nam je kolega.“

„Nema potrebe ni da nam traćite vreme. Poznao sam ga u srednjoj školi. To je sve. Ondanda ga nisam video. Nisam znao da živi u Pensilvaniji. Nisam znao ni da radi u policiji. Kako je poginuo?“

„Upucali su ga u toku saobraćajne kontrole“, veli Renoldsova.

Reks Kanton. Poznao sam ga ranije, razume se, ali on je pre bio tvoj drugar, Leo. Deo tvoje srednjoškolske družine. Sećam se one glupave fotke na kojoj ste svi obučeni kao neki fol rok bend za školsku priredbu talenata. Reks je svirao bubnjeve. Imao je razmak između dva prednja zuba. Izgledao je kao dobar dečko.

„Možemo li da pređemo na stvar?“, pitam. „Da pređemo na šta?“

Toliko nisam raspoložen za ovo. „Šta ću vam ja?“ Renoldsova me gleda, i možda joj se vidi nagoveštaj osmeha na licu. „Možete li nešto da pretpostavite?“

„Ništa.“

„Dozvolite mi da se poslužim toaletom dok vam se nisam ispiškila na trem. Onda ćemo razgovarati.“

Sklanjam se s vrata da ih propustim. Renoldsova ide prva. Bejts čeka, malčice skakućući gore-dole. Zvoni mi mobilni. Opet Eli. Pritiskam *ignoriši* i šaljem joj poruku da ću joj se javiti čim budem mogao. Čujem kako teče voda dok Renoldsova pere ruke. Ona izlazi; Bejts ulazi. On je, ovaj, glasan. Kao što glasi stara izreka, pišalo mu se kao trkačkom konju.

Prelazimo u dnevnu sobu i smeštamo se. Eli je namestila i tu sobu. Gađala je izgled „muške jazbine u kojoj su žene dobrodošle“ – drvena oplata i ogroman TV ekran, ali šank je od akrilika, a ležaljke presvučene veštačkom kožom imaju čudnovatu nijansu slezove boje.

„I?“ kažem.

Renoldsova pogleda Bejtsa. On klimne glavom. Onda se ona okrene prema meni. „Našli smo otiske prstiju.“

„Gde?“, pitam. „Molim?“

„Rekli ste da su Reksa ubili u saobraćajnoj kontroli.“

„Tako je.“

„Pa gde su mu našli telo? Patrolna kola? Na ulici?“

„Na ulici.“

„Pa gde ste tačno našli otiske prstiju? Na ulici?“

„Nije važno *gde*“, kaže mi Renoldsova. „Važno je *čiji* su.“

Čekam. Nijedno ne progovara. Zato ja upitam: „Pa čiji su?“

„E pa, to je deo problema“, veli ona. „Vidite, otisci prstiju se nisu podudarili ni sa jednim ni u jednoj prestupničkoj bazi podataka. Lice nema dosije. Ali, vidite, ipak je u sistemu.“

Oduvek sam slušao izraz „naježile su mi se dlake na vratu“, ali mislim da ga nikada dosada nisam sasvim kapirao. Renoldsova čeka, ali neću joj priuštiti to zadovoljstvo. Ona sada nosi tu loptu. Neka je odnese do gol-linije.

„Otisci su se podudarili“, nastavlja ona, „jer ste ih pre deset godina, vi, detektive Dimas, stavili u tu bazu podataka, opisavši nju kao 'zanimljivo lice'. Pre deset godina, kada ste stupili u policiju, tražili ste da budete obavešteni ako ikada bude podudaranja.“

Trudim se da ne pokažem koliko sam se zaprepastio, ali ne verujem da mi ide baš najbolje. Prijećam se, Leo. Prijećam se šta je bilo pre petnaest godina. Prijećam se onih letnjih noći kada smo se ona i ja šetali po mesečini do onog proplanka na Rajker hilu i ležali na ćebetu. Prijećam se one vreline, naravno, koliko je ta požuda bila izvrsna i nevina, ali uglavnom se prijećam onoga „posle“, kako ležim na leđima, još zadihan, i zurim u noćno nebo, njene glave na mojim grudima, njene ruke na mom stomaku, i prvih nekoliko minuta samo bismo ćutali, a onda bismo počeli da razgovaramo, tako da sam znao – *znao* – da mi nikada neće dosaditi da razgovaram s njom.

Ti bi bio kum.

Poznaješ me. Nikada mi nije trebalo mnogo drugova. Imao sam tebe, Leo. I nju. Onda sam tebe izgubio. A zatim i nju.

Renoldsova i Bejts mi sada zagledaju lice. „Detektive Dimas?“

Trgnem se. „Govorite li mi da otisci pripadaju Mauri?“

„Tako je.“

„Ali još je niste pronašli.“

„Ne, nismo još“, kaže Renoldsova. „Da li biste objasnili?“ Grabim novčanik i ključeve od kuće. „Objasniću vam usput. Idemo.“

Treće poglavlje

Razume se, Renoldsova i Bejts hoće odmah da me ispitaju.

„U kolima“, ne popuštam. „Hoću da vidim mesto zločina.“

Svi silazimo stazom od cigle koju je moj otac postavio pre dvadeset godina. Ja vodim. Oni žure da me sustignu.

„Šta ako nećemo da vas povedemo sa sobom?“, kaže Renoldsova.

Prestajem da hodam i mahnem im prstom doviđenice. „Onda ćao. Pazite kako vozite nazad.“

Bejtsu se baš ne dopadam. „Možemo da vas primoramo da odgovarate.“

„Mislite? Dobro.“ Okrećem se da se vratim unutra. „Javite mi kako je to prošlo.“

Renoldsova mi se unosi u lice. „Pokušavamo da nađemo ubicu jednog policajca.“

„Ja isto.“

Ja sam odličan detektiv – jednostavno jesam, nema razloga za lažnom skromnošću – ali moram lično da vidim mesto zločina. Poznajem igrače. Možda mogu da pomognem. U svakom slučaju, ako se Maura vratila, ne dolazi u obzir da se okanem ovoga.

Sve to zaista ne želim da objašnjavam Renoldsovoj i Bejtsu.

„Koliko traje vožnja?“ pitam.

„Dva sata ako pohitam.“

Širim ruke, kao u znak dobrodošlice. „Sve to vreme imaćete me nasamo u kolima. Zamislite šta sve možete da me pitate.“

Bejts se mršti. Ne sviđa mu se to, ili je možda toliko navikao da glumi nadržkanog pandura pored Renoldsove kao razumne pandurke da to radi mahinalno. Popustiće. Svi to znamo. Samo je pitanje kako i kada.

Renoldsova pita: „Kako ćete se vratiti ovamo?“

„Jer mi nismo *Uber*“, dodaje Bejts.

„Da, prevoz nazad“, kažem. „Baš na to svi treba da se usredsredimo.“

Oni se mršte još malo, ali već je gotovo. Renoldsova seda za volan, Bejts na suvozačko mesto.

„Niko mi neće otvoriti vrata?“ kažem.

Bespotrebno bockanje, ali šta sad? Pre nego što uđem, vadim telefon i odlazim na omiljene kontakte. S vozačkog sedišta, Renoldsova mi upućuje pogled u smislu „Koji ti je sada?“. Pokazujem joj srednjak da joj predočim kako će ovo trajati samo malo.

Eli se javlja na telefon: „Ej.“

„Moram da otkažem za večeras.“

Svake nedelje uveče volontiram u Elinom prihvatilištu za žene žrtve nasilja u porodici.

„Šta se događa?“ pita ona.

„Sećaš li se Reksa Kantona?“

„Iz srednje škole? Naravno.“

Eli je srećno udata i ima dve ćerke. Ja sam obema kum, što je neobično, ali funkcioniše. Eli je najbolja osoba koju poznajem.

„Bio je pandur u Pensilvaniji“, kažem.

„Mislim da sam čula nešto o tome.“

„Nikada mi to nisi pominjala.“

„Zašto bih?“

„Imaš pravo.“

„I šta s njim?“

„Reks je poginuo na dužnosti. Neko ga je ubio u saobraćajnoj kontroli.“

„Oh, to je strašno. Žao mi je što to čujem.“

Kod nekih ljudi to su samo reči. Kod Eli empatija može da se oseti.

„Kakve to veze ima s tobom?“ pita ona.

„Javiću ti kasnije.“

Eli nije gubila vreme tako što će me pitati zašto ili tražiti još pojedinosti. Ukapirala je da bih već rekao još nešto da sam želeo.

„Dobro, zovi me ako ti šta zatreba.“

„Pripazi mi na Brendu“, kažem.

Tu nastaje kratka pauza. Brenda je majka dvoje dece i jedna od žrtava nasilja u porodici u prihvatilištu. Jedan nasilni skot pretvorio joj je život u pravu noćnu moru. Pre dve sedmice Brenda je pobegla u Elino prihvatilište u gluvo doba noći s potresom mozga, slomljenim rebrima i bez ičega. Odonda, Brenda je odveć uplašena da izađe odatle, čak ni malo na vazduh u samotno dvorište prihvatilišta. Za sobom je ostavila sve osim dece. Mnogo se trese. Stalno uzmiče i trza se kao da očekuje udarac.

Želim da kažem Eli da Brenda večeras može da ode kući i napokon spakuje svoje stvari, da njen zlostavljač – kreten po imenu Trej – neće biti kod kuće nekoliko dana, ali u tom pogledu između Eli i mene postoji izvesna smotrenost.

Provalili bi. Uvek provale.

„Reci Brendi da ću se vratiti“, velim.

„Hoću“, kaže Eli, pa prekine vezu.

Sedim sam na zadnjem sedištu policijskog vozila. Ono i miriše na policijsko vozilo, što će reći na znoj, beznađe i strah. Renoldsova i Bejts su napred, kao da su mi roditelji. Ne počinju odmah da me ispituju. Čute kao zaliveni. Prevrćem očima. Stvarno? Jesu li zaboravili da sam i ja pandur? Pokušavaju da me navedu da govorim, da nešto otkrijem, da me sačekaju. To je isto kao kada se počinilac namerno ostavi da čeka i da se preznojava u sobi za saslušanje, samo u kolima.

Neću da se igram. Zatvaram oči i pokušavam da zaspim.

Budi me Renoldsova. „Da li se stvarno zoveš Napoleon?“

„Da“, kažem.

Moj otac Francuz nije podnosio to ime, ali moja majka, Amerikanka u Parizu, nije htela da popusti. „Napoleon Dimas?“

„Svi me zovu Nap.“

„Čudno ime“, veli Bejts.

„Bejtse“, kažem, „da li te umesto sa *mister* oslovljavaju sa *master*?“

„A?“

Renoldsova se suzdrži da se ne zakikoće. Ne mogu da verujem da Bejts nikada nije čuo foru. Sada je čak i isprobava, tiho za sebe izgovarajući „Master Bejts“,⁸ dok ne ukapira.

„Ti si seronja, Dima.“

Ovoga puta pravilno izgovara moje prezime. „Znači hoćeš da pređemo na stvar, Nape?“, pita Renoldsova.

„Samo pitajte.“

„Ti si stavio Mauru Vels u SAPOP, je l' tako?“

SAPOP. Sistem za automatsko prepoznavanje otisaka prstiju.

„Pravimo se da je odgovor potvrđan.“

„Kada?“

To već znaju. „Pre deset godina.“

„Zašto?“

„Nestala je.“

„Proverili smo“, kaže Bejts. „Njena porodica nikada nije prijavila njen nestanak.“

Ne odgovaram. Puštamo da tišina malo traje. Prekida je Renoldsova.

„Nape?“

To neće izgledati dobro. Znam to, ali tu nema pomoći. „Maura Vels mi je bila devojka u srednjoj školi. Kada smo bili u četvrtom razredu, raskinula je sa mnom preko poruke. Presekla je sve veze. Odselila se. Tražio sam je, ali nikada nisam uspeo da je nađem.“

Renoldsova i Bejts se nakratko pogledaju.

„Razgovarao si s roditeljima?“, pita Renoldsova.

„Da, s njenom mamom.“ I?“

„I rekla mi je da me se ne tiče gde je Maura i da se ostavim toga.“

„Dobar savet“, veli Bejts. Ne nasedam na mamac.

Renoldsova pita: „Koliko si, znači, imao godina?“

„Osamnaest.“

„Znači tražio si Mauru, nisi je našao...“

„Tako je.“

„I šta si onda uradio?“

Ne želim to da kažem, ali Reks je mrtav a Maura se možda vratila, a da bi se nešto malo dobilo, mora malo i da se da. „Kada sam stupio u policiju, stavio sam njene otiske u SAPOR. Podneo sam izveštaj u kome stoji da je nestala.“

„Zapravo nisi imao pravo da to uradiš“, kaže Bejts.

„O tome se može raspravljati“, kažem, „ali jeste li došli da me hapsite zbog pitanja protokola?“

„Ne“, veli Renoldsova, „nismo.“

„Ne znam“, kaže Bejts, praveći se sumnjičav. „Devojka te šutne. Pet godina posle toga ti kršiš proceduru tako što je stavljaš u sistem, da bi, šta, pokušao da se ponovo smuvaš s njom?“ Sleže ramenima. „Zvuči kao proganjanje.“

„Prilično jezivo ponašanje, Nape“, dodaje Renoldsova.

Kladim se da znaju nešto od moje prošlosti. Ne znaju dovoljno.

„Pretpostavljam da si Mauru Vels tražio i samostalno?“, pita Renoldsova. „Malo.“

„I pretpostavljam da je nisi našao.“

„Tacno.“

„Imaš li ikakvu predstavu o tome gde je Maura bila proteklih petnaest godina?“

Sada smo na auto-putu, idemo na zapad. Još pokušavam ovo da sklopim. Uspomene na Mauru pokušavam da postavim u odnosu na Reksa. Sada mislim na tebe, Leo. Ti si se družio

sa oboje. Znači li to nešto? Možda, a možda i ne. Svi smo bili u istom razredu, tako da smo se svi poznavali. Ali koliko je Maura bila bliska s Reksom? Da je nije Reks možda slučajno prepoznao? A ako jeste, znači li to da ga je ona ubila?

„Ne“, kažem. „Nikakvu predstavu.“

„Čudno je“, veli Renoldsova. „Kad je reč o Mauri Vels, nije bilo nikakvih aktivnosti u poslednje vreme. Nikakvih kreditnih kartica, nikakvih bankovnih računa, nikakvih podnesaka za poresku upravu. Još proveravamo pisane tragove...“

„Ništa nećete naći“, kažem.

„Proveravao si.“

To nije pitanje.

„Kada je Maura Vels nestala s radara?“, pita me ona. „Koliko ja znam“, kažem, „pre petnaest godina.“

Četvrto poglavlje

Mesto ubistva je kratak potez onakvog neprometnog sporednog putića kakav se može naći u blizini aerodroma ili železničke stanice. Bez stambenih zgrada. Industrijski park koji pamti bolje dane. Poneko skladište, ili napušteno ili na putu da to postane.

Izlazimo iz policijskog vozila. Prilaz mestu ubistva preprečuje nekoliko privremeno postavljenih drvenih kozlića, ali oni bi mogli da se zaobiđu kolima. Zasada nisam video da je iko to uradio. Zapamtiću to – nedostatak saobraćaja. Još nisu sprali krv. Neko je kredom ocrtao gde je Reks pao. Ne mogu da se setim kada sam poslednji put video tako nešto – pravu konturu u kredi.

„Ispričajte mi šta imate“, kažem.

„Nisi ovde u svojstvu detektiva“, prasne Bejts.

„Hoćete da merimo kome je veći“, pitam, „ili da uhvatite ubicu policajca?“

Bejts zaškilji u mene. „Čak i ako je ubica policajca tvoja stara draga?“

Naročito ako je tako. Ali to ne govorim naglas.

Oni malo tvrde pazar, a onda Renoldsova počne. „Približno u jedan i petnaest posle ponoći pozornik Reks Kanton zaustavlja na ovom prostoru tojotu korolu, navodno zbog vožnje pod uticajem alkohola.“

„Pretpostavljam da je Reks to prijavio preko radija?“

„Jeste.“

Takav je postupak. Ako zaustaviš neka kola, prijaviš to preko radija ili proveriš registarsku tablicu, vidiš da li je auto ukraden, ima li nekih prethodnih prekršaja i tome slično. Uz to pronađeš i ime vlasnika kola.

„I, ko je vlasnik kola?“, pitam.

„Bila šu iznajmljena.“

To mi smeta, ali smeta mi štošta u vezi sa ovim. Pitam: „Verovatno ne od nekog velikog lanca?“

„Molim?“

„Agencija za iznajmljivanje automobila. Nije neka kao *Herc* ili *Avis*.“

„Ne, u pitanju je mala *Šalova agencija*.“

„Da pogađam“, kažem. „Nalazi se blizu aerodroma. Nije bilo rezervacije unapred.“

Renoldsova i Bejts se letimice pogledaju. „Otkud znaš?“

Ne obazirem se na njega i gledam Renoldsovu.

„Iznajmio ga je tip po imenu Dejl Miler, iz Portlanda u Mejnu“, veli Renoldsova.

„Lična karta“, kažem. „Da li je bila lažna ili ukradena?“

Razmenjuju još jedan kratak pogled. „Ukradena.“

Pipam krv. Suva je. „Kamere za nadzor u agenciji za iznajmljivanje?“

„Uskoro bi trebalo da dobijemo snimke, ali tip koji radi na šalteru rekao je da je Dejl Miler stariji čovek, od šezdeset, možda sedamdeset godina.“

„Gde su pronađena iznajmljena kola?“, pitam.

„Kilometar od filadelfijskog aerodroma.“

„Koliko različitih otisaka prstiju?“

„Napred? Samo otisci Maure Vels. Agencija za iznajmljivanje prilično temeljno čisti između mušterija.“

Klimam glavom. U ulicu skreće neki kamion i lagano prolazi pored nas. To je prvo vozilo koje sam video na ovom putu.

„Napred“, ponavljam. „Molim?“

„Rekli ste otisci prstiju napred. Na kojoj strani – suvozačkoj ili vozačkoj?“

Još jedan letimični uzajamni pogled. „Na obe.“

Proučavam put, položaj palog tela u kredi, pokušavam to da sklopim. Zatim se okrećem prema njima. „Teorije?“ pitam.

„U kolima je dvoje ljudi, neki muškarac i tvoja bivša, Maura“, kaže Renoldsova. „Pozornik Kanton ih zaustavlja zbog vožnje pod uticajem alkohola. Nešto ih uplaši. Hvata ih panika, dvaput pucaju pozorniku Kantonu u potiljak i brišu.“

„Verovatno je pucao muškarac“, dodaje Bejts. „Izašao je iz kola. On puca, tvoja bivša prelazi za volan, on uskače kao suvozač. To bi objasnilo njene otiske prstiju i kao suvozača i kao vozača.“

„Kao što već rekosmo, auto je iznajmljen na ukradenu ličnu kartu“, nastavlja Renoldsova. „Otud pretpostavljamo da je muškarac u najmanju ruku imao nešto što krije. Kanton ih zaustavi, prokljuvi da nešto nije kako treba – i nastrada zbog toga.“

Klimam glavom kao da se divim njihovim rezultatima. Njihova teorija ne valja, ali, budući da još nemam bolji odgovor, nema razloga da se sukobljavam s njima. Uskraćuju mi neke informacije. Da su uloge obrnute, ja bih verovatno radio isto. Moram da saznam šta mi tačno ne govore, a to mogu samo tako što ću biti ljubazan.

Na silu slažem svoj najdražesnji osmeh i pitam: „Mogu li da vidim kameru za snimanje vožnje?“

Naravno, to bi bio ključ. Ona često ne pokazuje sve, ali, u ovom slučaju, pokazala bi dovoljno. Čekam da odgovore – imaju svako pravo da sada prekinu saradnju – ali kada ovoga puta razmene letimične poglede, ja naslutim nešto drugačije.

Izgledaju kao da im je neprijatno.

Bejts kaže: „Zašto najpre ne prestaneš da nas zajebavaš?“

Toliko o dražesnom osmehu.

„Imao sam osamnaest godina“, kažem. „Četvrti razred srednje škole. Maura mi je bila devojka.“

„I raskinula je s tobom“, veli Bejts. „Rekao si nam to.“

Renoldsova ga ućutkuje pokretom ruke. „Šta se dogodilo, Nape?“

„Maurina majka“, velim. „Sigurno ste joj ušli u trag. Šta je rekla?“

„Mi ovde postavljamo pitanja, Dima“, odgovora Bejts. Ali Renoldsova ponovo shvata kako želim da pomognem. „Našli smo majku, da.“

„I?“

„Tvrđi da godinama nije razgovarala sa ćerkom. Da nema pojma gde je ona.“

„Razgovarali ste baš s gospođom Vels?“

Renoldsova odmahuje glavom. „Odbila je da razgovara s nama. Izjavu je dala preko zastupnika.“

Znači, gospođa Vels je uzela advokata. „Verujete u njenu priču?“, pitam. „Ati?“

„Ne.“

Još nisam spreman da im ispričam taj deo. Nakon što mi je Maura dala korpu, provalio sam u njenu kuću. Jeste, glupo i pre nagljeno. Ili možda nije. Osećao sam se izgubljeno i zbunjeno zbog nesrećnog spleta okolnosti u kome sam izgubio brata a zatim i ljubav svog života. Tako da to možda objašnjava moj postupak.

Zašto sam provalio u kuću? Tražio sam tragove da nađem Mauru. Ja, osamnaestogodišnji klinac, igrao sam se detektiva. Nisam pronašao mnogo, ali ukrao sam dve stvari iz njenog kupatila: četkicu za zube i čašu. Tada nisam imao pojma da ću postati pandur, ali sačuvao sam ih za svaki slučaj. Ne pitajte me zašto. Ali tako sam ubacio Maurine otiske i DNK u sistem kada mi se ukazala prilika.

Da, i uhvatili su me.

I to ni manje ni više nego policija. Tačnije, kapetan Ogi Stajls.

Voleo si Ogija, zar ne, Leo?

Nakon te noći, Ogi mi je postao nešto kao mentor. Zbog njega sam sada pandur. Sprijateljio se i s tatom. Moglo bi se reći da su bili prijatelji u piću. Tragedija nas je sve spojila. To te tera da se zbližiš s nekim – nekim drugim ko kapira šta proživljavaš – mada je bol uvek tu. Odnos štapa i šargarepe, čista definicija gorko-slatkog.

„Zašto ne veruješ mami?“ pita Renoldsova.

„Motrio sam na nju.“

„Na majku svoje bivše?“ Bejts je u neverici. „Pobogu, Dima, ti si pravi-pravcati osvedočeni progonitelj.“

Pravim se da Bejts nije tu. „Majka prima pozive s telefona za jednokratnu upotrebu. Ili ih je bar nekada primala.“

„A otkuda ti to znaš?“ pita Bejts. Ne odgovaram.

„Jesi li imao nalog za proveru evidencije njenih poziva?“ Ne odgovaram. Zurim u Renoldsovu. Renoldsova pita: „Misliš da je to Maura zove?“ Sležem ramenima.

„Dakle, zašto se tvoja bivša toliko trudi da ostane sakrivena?“

Opet sležem ramenima.

„Sigurno ti nešto pada na pamet“, veli Renoldsova.

I pada mi. Ali još nisam sasvim spreman da ulazim u to. To što mi pada na pamet, na prvi pogled, ujedno je i očigledno i nemoguće. Trebalo mi je mnogo vremena da to prihvatim. Podelio sam to s dvoje ljudi – Ogijem i Eli – i oboje misle da sam lud.

„Pokažite mi kameru za snimanje vožnje“, kažem joj.

„Još mi postavljamo pitanja“, kaže Bejts.

„Pokažite mi kameru za snimanje vožnje“, ponavljam, „i mislim da ću moći da proniknem u srž ovoga.“

Renoldsova i Bejts se još jednom nelagodno i kratko pogledaju.

Renoldsova korakne prema meni. „Nema je.“

To me iznenađuje. Vidim da iznenađuje i njih.

„Nije bila uključena“, kaže Bejts, kao da to nešto objašnjava. „Kanton nije bio na dužnosti.“

„Pretpostavljamo da ju je pozornik Kanton isključio“ veli Renoldsova, „jer se vraćao u stanicu.“

„Kada mu se završava smena?“ pitam.

„U ponoć.“

„Koliko daleko je stanica odavde?“

„Pet kilometara.“

„Pa šta je Reks radio od ponoći do jedan i petnaest?“

„Još pokušavamo da sklopimo šta mu se dešavalo u toku tih poslednjih sati“, kaže Renoldsova. „Koliko vidimo, samo je do kasno zadržao napolju patrolno vozilo.“

„To nije neobično“, brzo dodaje Bejts. „Znaš kako to ide. Ako imaš dnevnu smenu, kući jednostavno odeš patrolnim kolima.“

„I premda isključivanje kamere za snimanje vožnje nije u skladu s postupkom“, veli Renoldsova, „to se ipak radi.“

Ne nasedam na to, ali oni se i ne trude previše da mi prodaju tu priču.

Zazvoni telefon pričvršćen za Bejtsov kaiš. On poseže za njim i odmiče se. Posle dve sekunde kaže: „Gde?“ Nastaje pauza. Zatim prekida vezu i okreće se ka Renoldsovoj. Govori oštro. „Moramo da idemo.“

Ostavljaju me na autobuskoj stanici koja je toliko pusta da čekam da vetar kroz nju pronosi kotrljajući korov. Na šalteru za prodaju karata niko ne radi. Ne verujem ni da imaju šalter za prodaju karata.

Dve ulice odatle pronalazim jedan motel za snoške koji obećava sve čari i miline herpesa, što je u ovom slučaju logična metafora na više nivoa. Znak reklamira tarife po satu, „TV u boji“ (nude li neki moteli i dalje crno-beli?), i „tematske sobe“.

„Uzeću apartman *Triper*“, kažem.

Tip na recepciji dobacuje mi ključ toliko brzo da se uplašim da sam možda dobio apartman koji sam tražio. Boja sobe mogla bi se velikodušno nazvati „izbledelom žutom“, mada izgleda sumnjivo blizu porodici mokraće. Skidam posteljinu, podsećam sebe da redovno primam antitetanus i izlažem se opasnosti da legnem.

Nakon što sam provalio u Maurinu kuću, kapetan Ogi je prestao da dolazi kod nas.

Mislim da se bojao da će tatu udariti kap bude li još jednom video ta patrolna kola kako staju na naš prilaz. Nikada neću zaboraviti taj prizor – patrolna kola skreću kao u sloumoušnu, Ogija kako otvara vrata s vozačke strane, njegove korake, site sveta, kako idu stazom ka našim ulaznim vratima. Nekoliko sati pre toga i samom Ogiju raspao se život – a sada je došao, znajući da će se usled njegove posete isto dogoditi i našem.

U svakom slučaju, zato me je Ogi zbog provale u Maurinu kuću saleteo kada sam išao u školu, umesto da ode kod mog tate.

„Ne želim da te uvalim u nevolju“, rekao mi je Ogi, „ali ne možeš to da radiš.“

„Ona nešto zna“, rekao sam.

„Ne zna“, rekao mi je Ogi. „Maura je obično uplašeno dete.“

„Razgovarali ste s njom?“

„Veruj mi, mali. Moraš da odustaneš od nje.“

Verovao sam mu – a i dalje mu verujem. Nisam – još nisam odustao od nje.

Stavljam ruke iza glave i buljim u mrlje na tavanici. Trudim se da ne nagađam kako su mrlje dospеле onamo. Ogi je trenutno na plaži u odmaralištu *Sipajn* na Hilton hedu, sa ženom koju je upoznao na nekom sajtu za upoznavanje za starije. Ne dolazi u obzir da to prekidam. Ogi se razveo pre osam godina. Njegov brak sa Odri primio je kobni udarac „one noći“, ali hramao je još sedam godina dok ga nisu milosrdno uspavali. Ogiju je trebalo mnogo vremena da ponovo počne da izlazi sa ženama, pa zašto to kvariti nagađanjima?

Za dan-dva Ogi će se vratiti kući. To može da sačeka.

Razmatram da pozovem Eli i da svoju sumanutu hipotezu isprobam na njoj, ali odjednom začujem snažno, uporno kucanje. Spuštam noge s kreveta. Na vratima su dva uniformisana policajca. Obojica mrko gledaju. Kažu da ponekad počneš da ličiš na bračnog druga. Izgleda da to važi i za policijske partnere. U ovom slučaju, obojica su beli i preterano mišićavi i imaju izraženo čelo. Kada bih ih opet sreo, bilo bi mi teško da se setim koji je koji.

„Smemo li da uđemo?“, prezrivo pita Pandur Prvi.

„Imate nalog?“, pitam.

„Ne.“

„Ne“, kažem.

„Šta ne?“

„Ne, ne smete da uđete.“

„Bedak.“

Pandur Drugi se gura mimo mene. Puštam ga. Obojica ulaze i zatvaraju vrata.

Pandur Prvi se ponovo podrugne. „Baš ti lepa ova rupa.“

To bi, pretpostavljam, trebalo da bude svojevrsna duhovita uvreda. Kao da sam ja lično bio dekorater.

„Čujemo da nam uskraćuješ informacije“, veli Pandur Prvi.

„Reks je bio naš drug.“

„I pandur.“

„A ti nam uskraćuješ informacije.“ Stvarno nemam strpljenja za to, pa izvlačim pištolj i nišanim između njih. Oni zinu od iznenađenja. „Koji ti je...?“

„Ušli ste u moju motelsku sobu bez naloga“, kažem.

Uperim pištolj u jednog, pa u drugog, pa opet u sredinu.

„Bilo bi mi lako da vas ubijem obojicu, da vam stavim utoke u ruke i tvrdim da sam vas upucao opravdano.“

„Jesi li skrenuo?“ pita Pandur Prvi.

U glasu mu čujem strah, pa krećem prema njemu. Upućujem mu svoj najbolji luđački pogled. Luđački pogledi mi idu od ruke. Znaš to, Leo.

„Hoćeš da se bijes sa mnom za uvo?“ pitam ga.

„Šta?“

„Tvoj partner“ – pokazujem glavom ka Panduru Drugom – „ode. Zaključamo vrata. Ostavimo oružje. Jedan od nas izlazi iz sobe s tuđim uvom u ustima. Šta kažeš?“

Nagnem mu se bliže i zagrizem na suvo.

„Ti si zajebano lud“, kaže Pandur Prvi.

„Nemaš pojma.“ A već sam se toliko uživio da se maltene nadam da će prihvatiti ponudu. „Hoćemo, momčino? Šta kažeš?“

Začuje se kucanje na vratima. Pandur Prvi praktično skoči prema kvaki da ih otvori.

Stejsi Renolds je. Sakrivam pištolj iza noge. Renoldsovoj očito nije drago što vidi svoje kolege. Strelja ih pogledom. Obojica spuštaju glavu kao ukorene školske siledžije.

„Šta tražite vas dvojica ovde, je li bre bilmezi?“

Pandur Drugi kaže: „Samo...“, a onda ni manje ni više nego slegne ramenima.

„On nešto zna“, veli Pandur Prvi. „Samo smo vam malo pomagali u terenskom radu.“

„Napolje. Odmah.“

Izlaze. Renoldsova sada primećuje moju utoku prislonjenu uz nogu. „Koji ti je, Nape?“

Vraćam pištolj u futrolu. „Ne brini zbog toga.“ Ona zavrti glavom. „Panduri bi bolje radili svoj posao kad bi im Bog podario veću karu.“
„I ti si pandur“, podsećam je. „Pogotovo ja. Hajde. Moram nešto da ti pokažem.“

Peto poglavlje

Hal, šanker u *Larijevom i Kregovom baru*, ima setan izraz na licu.

„Bila je riba i po“, veli Hal. Na površinu polako izbija neznatno mrštenje. „Predobra za onog matorca, to je sigurno.“

Larijev i Kregov bar i roštilj očito ima bar i očito nema roštilj. Takvo je to mesto. Lepljivi pod obložen je piljevinom i ljuskama od kikirikija. Taj mešani miris ustajalog piva i bljuvotine struji s rečenog poda i ispunjava sve nozdrve. Ne moram da šoram, ali budem li morao, znam da na pisoaru neće raditi voda, već da će biti prepunjen kockama leda.

Renoldsova mi klima glavom da krenem prvi.

„Kako je izgledala?“ pitam.

Hal se još mršti. „Koji deo onoga 'riba i po' ne razumeš?“

„Riđokosa, brineta, plavuša?“

„Brineta je smeđokosa, je l' tako?“ Poglednem Renoldsovu. „Da, Hale, brineta je smeđokosa.“

„Brineta.“

„Još nešto?“

„Ribetina.“

„Da, to smo shvatili.“

„Dobro građena“, veli Hal.

Renoldsova uzdahuje. „I bila je s nekim tipom, jelda?“

„Nije bio ni izbliza njena liga, to mogu da vam kažem.“

„Već si nam rekao“, podsećam ga. „Jesu li došli zajedno?“

„Ne.“

„Ko je došao prvi?“ pita Renoldsova.

„Starkelja.“ Hal pokazuje prema meni. „Sedeo je tačno gde si ti sada.“

„Kako je izgledao?“

„Šezdeset i kusur, duga kosa, čupava brada, veliki nos. Ličio je na bajkera, ali na sebi je imao sivo odelo, belu košulju i plavu kravatu.“

„Njega se sećaš“, kažem.

„A?“

„Njega se sećaš. Ali nje?“

„Da si video kako je nosila onu crnu haljinu, ni ti se ne bi sećao bogzna čega više.“

„Znači on sedi ovde sam i pije“, kaže Renoldsova, vraćajući nas na kolosek. „Koliko je vremena prošlo pre nego što je žena ušla?“

„Ne znam, dvadeset, trideset minuta.“

„Onda je ušla i...?“

„Bila je upadljiva, znate šta hoću da kažem?“

„Znam“, velim.

„Odmah mu prilazi.“ Hal to govori razrogačenih očiju, kao da opisuje sletanje svemirskog broda. „Počinje da mu se nabacuje.“

„Ima li izgleda da su se poznavali od ranije?“

„Ne verujem. Nisam stekao takav utisak.“

„Kakav utisak si stekao?“

Hal sleže ramenima. „Kapirao sam da je prostitutka. Tako sam ja to skontao, ako vas baš zanima.“

„Je l' vam dolazi mnogo prostitutki?“ pitam.

Hal postaje oprezan. Renoldsova kaže: „Jebe nam se za prostituciju, Hale. Ovo je ubistvo pandura.“

„Ponekad, da. Hoću reći, u krugu od kilometra i po nalaze se dva striptiz kluba. Katkada devojke odande hoće malo da posluju sa strane.“

Pogledam Renoldsovu, ali ona već klima glavom prema meni. „Bejts radi na tome.“

„Jesi li je ranije video ovde?“ pitam.

„Dvaput.“

„Sećaš se?“

Hal širi ruke. „Koliko puta moram da vam govorim?“

„Ribetina“, kažem umesto njega. Vičan sam poricanju. Ta „ribetina“ možda nije Maura, mada joj, ovaj, opis, čak i tako neodređen, zaista odgovara.

„U ta druga dva navrata“, nastavljam, „odlazila je s tipovima?“

„Aha.“

Zamišljam to. Tri puta u ovoj rupi. Tri puta odlazi s tipovima. Maura. Gutam bol.

Hal se trlja po bradi. „Kad malo razmislim, možda nije prostitutka.“

„Zašto to kažeš?“

„Nije taj tip.“

„Koji tip?“

„Kao što onaj sudija reče o pornografiji, znaćeš kada budeš video. Hoću reći, mogla bi da bude. Verovatno jeste. Ali moglo bi da bude i nešto drugo. Možda je samo frik, znate? Ponekad nam dolaze matorke, srećno udate, troje dece kod kuće. Dolaze ovamo i odlaze s tipovima u krevet i... ne znam. Frikovi. Možda je jedna od tih.“ Vrlo utešno.

Renoldsova lupka nogom po podu. Dovala me je ovamo iz određenog razloga, a ne da bih išao ovom linijom ispitivanja.

Dosta odlaganja. Klimam joj glavom. Vreme je.

„U redu“, veli Renoldsova Halu. „Pokaži mu video-traku.“

Televizor je stara konzola. Hal ga je postavio na šank. Za šankom su trenutno dva gosta, ali obojica izgledaju opčinjeni čašama pred sobom i ničim više. Hal pritiska prekidač. Ekran oživljava, najpre kao plava tačka, a zatim, posle trideset sekundi, kao ljutita statika.

Hal proverava TV pozadi. „Otkao se kabl“, kaže. Gura ga nazad unutra. Drugi kraj izlizanog kabla utaknut je u video-rikorder zenit. Vratanca su slomljena, tako da mogu da pogledam u otvor i vidim staru kasetu.

Dugme za puštanje trake spušta se uz čujan škljocaj. Snimak je bednog kvaliteta – žut, mutan, neizoštren. Kamera je postavljena visoko iznad parkinga kako bi sve hvatala, pa ipak, baš usled toga, ne hvata manje-više ništa. Možda mogu da razaznam marke automobila i neke boje, ali nema šanse da se pročitaju registarske tablice.

„Šef samo presnimava dok se traka ne pocepa“, objašnjava Hal.

Znam kako to ide. Osiguravajuća kuća verovatno zahteva prisustvo kamere za nadzor, te šef to ispunjava na najjeftiniji mogući način. Traka se vuče napred. Renoldsova upire prst u kola u gornjem desnom uglu ekrana. „Mislimo da je to iznajmljeni auto.“

Klimam glavom. „Možemo li da ubrzamo snimak?“

Hal to i čini. Video ubrzava po starinski, tako da se vidi kako se sve odvija brže. Hal pušta dugme kada iz lokala izađe dvoje ljudi. Okrenuti su nam leđima. Daleko su, snimljeni otpozadi, mutni jer je kamera postavljena predaleko.

Ali onda vidim kako žena hoda.

Vreme staje. U mojim grudima prisutno je sporo, ravnomerno otkucavanje. Tada osetim eksploziju baš kada mi se srce raspukne na milion komadića.

Sećam se prvog puta kada sam video taj hod. Bila je jedna pesma koju je tata voleo, „Kastanjete“ Alehandra Eskoveda. Sećaš li je se, Leo? Naravno da se sećaš. Ima onaj stih kada peva o onoj neverovatno seksi ženi: „Više mi se dopada kada odlazi.“ Nikada se nisam slagao – više sam voleo kada Maura ide pravo prema meni, zabačenih ramena, i buši me pogledom – ali i te kako sam kapirao.

U četvrtom razredu zaljubila su se oba blizanca Dima. Ja sam tebe upoznao s Dajanom Stajls, Ogijevom i Odrinom ćerkom, a sedmicu dana nakon toga, ti si mene spojio s Maurom Vels. Čak i u tome – zabavljanje, devojke, zaljublivanje – morali smo da budemo usklađeni, jelda, Leo? Maura je bila prelepa autsajderka koja je blejala s tvojom štreberskom družinom. Dajana je bila dobra devojka i čirliderka i potpredsednica veća učenika. Njen otac Ogi bio je kapetan policije i moj fudbalski trener. Sećam se kako se na treninzima šalio da mu se ćerka zabavlja s „boljim Dimom“.

Makar mislim da se šalio.

Glupo je, znam, ali još se pitam šta bi bilo kad bi bilo. Nikada nismo razgovarali o pojedinostima života posle srednje škole, zar ne? Da li bismo ti i ja otišli na isti fakultet? Da li bih ja ostao s Maurom? Da li biste ti i Dajana...?

Glupo.

Renoldsova kaže: „I?“

„To je Maura“, velim. „Jesi siguran?“

Ne trudim se da odgovorim. Još gledam snimak. Sedokosi tip otvara vrata i Maura seda na suvozačko sedište. Gledam ga kako zaobilazi auto i ulazi na vozačko mesto. Kola izlaze u rikverc s parking mesta i lagano kreću prema izlazu. Pažljivo posmatram dok auto ne izađe iz vidokruga.

„Koliko su popili?“, pitam Hala.

Hal je ponovo na oprezu.

Renoldsova ga isto onako podseća na ozbiljnost zločina. „Jebe nam se da li si im dao da piju više nego što je trebalo, Hale. Ovo je ubistvo pandura.“

„Da, poprilično su popili.“

Razmišljam o tome, pokušavam da u tome nađem neki smisao.

„Aha, još nešto“, veli Hal. „Nije se zvala Maura. Hoću reći, nije se služila tim imenom.“

„Kojim se imenom služila?“, pita Renoldsova. „Dejzi.“

Renoldsova me pogleda sa zabrinutošću koju nalazim neobično dirljivom. „Jesi dobro?“

Znam šta misli. Moja velika ljubav, kojom sam opsednut proteklih petnaest godina, bila je u ovom klozetu, koristila se lažnim imenom, odlazila s nepoznatim muškarcima. Zadah ovog mesta počinje da utiče na mene. Ustajem, zahvaljujem Halu i hitam ka ulaznim

vratima. Otvaram ih i izlazim na isti parking koji sam upravo video na snimku. Gutam malo svežeg vazduha. Ali nisam zato izašao.

Gledam ka mestu gde je bio parkiran iznajmljeni auto.

Renoldsova mi prilazi s leđa. „Razmišljanja?“

„Tip joj je otvorio vrata.“

„Pa?“

„Nije se teturao. Nije petljao s ključevima. Nije zaboravio na ponašanje.“

„I ja ponavljam: pa?“

„Jesi li ga gledala kako je izašao kolima odavde?“

„Jesam.“

„Nije naglo skretao, nije naglo zastajao i kretao.“

„To ništa ne znači.“ Krećem drumom. „Kuda ćeš?“ pita ona.

Nastavljam da hodam. Renoldsova ide za mnom. „Koliko daleko je skretanje?“

Ona okleva jer mislim da sada shvata šta mi je u glavi. „Druga desno.“

Tako sam otprilike i mislio. Čitava šetnja od bara do mesta ubistva traje manje od pet minuta. Kada stignem do njega, osvrnem se na bar, a onda pogledam mesto gde je Reks pao.

To nema smisla. Još. Ali sve sam bliže. „Reks ih je zaustavio strašno brzo“, velim. „Verovatno je motrio na bar.“

„Ako pogledamo onaj snimak, kladim se da ćemo videti kako iz bara klevavo izlazi gomila pijanijih tipova“, kažem. „Pa zašto njih?“

Renoldsova sleže ramenima. „Možda su ostali bili odavde. Ovaj tip je imao iznajmljenu tablicu.“

„Uhapsiti nekoga ko nije iz grada?“

„Pa da.“

„Koji se slučajno vozi kolima s devojkom koju je Reks poznavao u srednjoj školi?“

Vetar se pojačao. Renoldsovoj na lice pada nekoliko vlasii kose. Ona ih sklanja. „Viđala sam i veće slučajnosti.“

„Viđao sam i ja“, kažem.

Ali ovo nije jedna od njih. Pokušavam to da zamislim. Počinjem od onoga što znam – Maura i matorac u baru, izlaze, on joj pridržava vrata, odvoze se, Reks ih zaustavlja.

„Nape?“

„Trebao nešto da mi proveriš“, kažem.

Šesto poglavlje

Sigurnosna kamera u *Salovoj agenciji za iznajmljivanje vozila* boljeg je kvaliteta. Snimak gledam u tišini. Kao što je prečesto slučaj sa sigurnosnim snimcima, kamera je takođe postavljena previsoko. To znaju svi negativci, pa izvode jednostavne radnje da joj doakaju. Ovde tip sa ukradenom ličnom kartom na ime Dejla Milera na glavi ima nisko navučeni bejzbol kačket. Glavu drži nisko tako da je nemoguće videti mu crte lica s bilo kakvom jasnoćom. Možda mogu da razaznam početak brade. Čopa.

„Profi“, kažem Renoldsovoj.

„U smislu?“

„Nisko navučeni kačket, spuštene glava, lažno ćopanje.“

„Otkud znaš da je ćopanje lažno?“

„Isto kao što znam kako Maura hoda. Hod ume da bude osoben. Kako se to najbolje može sakriti i neko navesti da se usredsredi na nešto beznačajno?“

„Glumiti ćopanje“, kaže Renoldsova.

Izlazimo iz šupe od kancelarije *Šalove agencije za iznajmljivanje* na svež noćni vazduh. U daljini vidim nekog muškarca kako pripaljuje cigaretu. Diže glavu i izbacuje dugačak pramen dima, baš kao što je tata to radio. Nakon tatine smrti propušio sam i pušio više od godinu dana. Znam koliko je to sumanuto. Tata je umro od raka pluća posle čitavog života pušenja, a opet je moj odgovor na njegovu groznu smrt bio da propušim. Voleo sam da odem napolje sam s cigaretom kao što radi ovaj tip. Možda me je privlačilo upravo to – kada bih pripalio, ljudi su me se klonili.

„Ne možemo istinski da se uzdamo ni u starost“, kažem. „Ta duga kosa, brada – možda je bio prerušen. Često se događa da se neko pretvara da je mator da bi ga ti potcenio. Reks zaustavlja nekog matorca zbog vožnje pod uticajem alkohola; možda je spustio gard.“

Renoldsova klama glavom. „Ipak ću dati stručnjaku da pročeslja snimak kamera za nadzor od kadra do kadra. Možda će naići na nešto osobenije.“

„Naravno.“

„Imaš neku teoriju, Nape?“

„Ne baš.“

„Ali?“

Gledam kako onaj tip duboko uvlači dim i ispušta ga kroz nos. Ja sam sada frankofil – vino, sirevi, tečno govorim jezik, ceo paket, što možda objašnjava i zašto sam tako kratko pušio. Francuzi puše. Mnogo. Razume se, ja sam do toga došao preko svog frankofilstva, da izmislim reč, iskreno, imajući u vidu da sam se rodio u Marselju i da sam prvih osam godina života proveo u Lionu. Kod mene to nije da bih se pravio važan kao one uobražene seronje koji ne znaju ništa o vinu ali im naprasno treba naročiti kofer za nošenje, i koji se prema izvučenom čepu odnose kao prema ljubavničinom jeziku. „Nape?“

„Veruješ li u slutnje, Renoldsova? Veruješ li u pandursku intuiciju?“

„Nimalo“, veli Renoldsova. „Svaka glupava greška koju sam viđala da panduri prave potiče od toga što se uzdaju u“ – prstima pokazuje navodnike – „slutnje i 'intuiciju'.“

Sviđa mi se Renoldsova. Mnogo mi se sviđa. „Upravo to ti govorim.“

Danje bio dug. Imam utisak da je prošlo mesec dana otkako sam Treja tresnuo palicom. Vozio sam se na adrenalinu, ali sada sam presušio. Ali kao što već rekoh, Renoldsova mi se dopada. Možda me je čak i zadužila. Pa kapiram zašto da ne?

„Imao sam brata blizanca. Zvao se Leo.“

Ona čeka.

„Znaš li išta o tome?“ pitam.

„Ne, je l' bi trebalo?“

Odmahujem glavom. „Leo je imao devojkupo imenu Dajana Stajls. Svi smo odrasli u Vestbridžu, gde ste me pokupili.“

„Lep grad“, veli Renoldsova.

„Da, jeste.“ Ne znam kako ovo da ispričam. To nema smisla, pa samo i dalje lutam. „Dakle, u četvrtom razredu srednje škole, moj brat Leo zabavlja se s Dajanom. Jedne noći, oni izađu. Ja nisam u blizini. Imam hokejašku utakmicu u drugom gradu. Igrali smo sa srednjom školom *Par sipani hils*. Čudno je čega se čovek seća. Dao sam dva gola i imao dve asistencije.“

„Svaka čast.“

Napola se osmehujem na svoj stari život. Ako zažmurim, još mogu da se prisetim svakog trenutka te utakmice. Moj drugi gol doneo nam je pobeđu. Imali smo igrača manje.

Ukrao sam pak tačno pre plave linije, poleteo levom stranom, isfirtirao gošu i plasirao mu bekhend preko ramena. Život pre, život posle.

Ispred kolibice zaustavlja se aerodromski kombi na kojima piše „Šalova agencija za iznajmljivanje vozila“. Umorni putnici – svi izgledaju umorno kada iznajmljuju kola – ispadaju i staju u red.

„Znači, imao si hokejašku utakmicu u drugom gradu“, podstiče me Renoldsova.

„Te noći, Lea i Dajanu udario je voz. Poginuli su na licu mesta.“

Renoldsovoj ruka poleće na usta. „Baš mi je žao.“ Ništa ne govorim.

„Je l' bio nesrećan slučaj? Samoubistvo?“

Sležem ramenima. „Niko ne zna. Ili bar ja ne znam.“

Iz kombija poslednji izlazi jedan debeli preduzetnik koji vuče ogroman kofer slomljenog točkica. Lice mu je neonskicrveno od naprezanja.

„Kakav je bio zvanični izveštaj?“ pita Renoldsova.

„Slučajne smrti“, kažem. „Dvoje srednjoškolaca sa dosta cirke u sistemu, i malo droge. Ljudi su nekada hodali po tim šinama, katkada se međusobno čikali na glupe izazove. Još jedan klinac poginuo je tamo sedamdesetih dok je pokušavao da preskoči prugu. U svakom slučaju, odlepila je čitava škola, svi su bili u žalosti. Njihova smrt je dobila mnogo licemernog izveštavanja medija kao upozorenje za druge: mladi, privlačni, droga, opijanje, šta je s našim društvom, znaš kako to ide.“

„Znam“, kaže Renoldsova. Zatim: „Rekao si u četvrtom razredu.“

Klimam glavom.

„Tada si se ti zabavljao s Maurom Vels.“

Dobra je.

„I kada je tačno Maura pobjegla?“

Opet klimam glavom. Renoldsova kapira.

„Sranje“, veli ona. „Koliko brzo posle toga?“

„Nekoliko dana kasnije. Njena majka je tvrdila da loše utičem na nju. Zelela je da njena ćerka ode iz tog groznog grada s klincima koji se naduvaju i napiju pa izlaze ispred vozova. Maura se navodno premestila u neki internat.“

„Događa se“, kaže Renoldsova.

„Aha.“

„Ali ti nisi pao na to?“

„Jok.“

„Gde je Maura bila one noći kada su poginuli tvoj brat i njegova devojka?“

„Ne znam.“

Renoldsova sada uviđa. „Zato je još tražiš. Nije samo zbog očaravajućeg dekoltea.“

„Mada to ne bi trebalo tek tako da otpišemo.“

„Muškarci“, kaže Renoldsova. Prilazi mi. „Misliš – šta? – da Maura zna nešto o smrti tvog brata?“

Ništa ne govorim.

„Zašto tako misliš, Nape?“

Prstima pravim navodnike. „'Slutnja'“, kažem. „'Intuicija'.“

Sedmo poglavlje

Imam život i posao, te dobijam prevoz do kuće.

Eli me zove i pita šta ima novo, ali govorim joj kako to može da sačeka. Planiramo da ujutru zajedno doručujemo u vagon-restoranu *Armstrong*. Isključujem telefon, zatvaram oči i spavam ostatak vožnje. Plaćam vozaču i nudim da dodam još ako može da pronade neki motel da u njemu prespavam.

„Ne vredi, moram da se vratim“, kaže mi vozač.

Dajem mu preveliku napojnicu. Za jednog pandura, prilično sam bogat. Zašto i ne bih bio? Jedini sam tatin naslednik. Neki tvrde da je novac koren sveg zla. Može biti. Drugi kažu da se novcem ne može kupiti sreća. To je možda tačno. Ali ako se njime pravilno rukuje, novac kupuje slobodu i vreme, a to je mnogo opipljivije od sreće.

Prošla je ponoć, ali ipak sedam u kola i krećem ka medicinskom centru *Klara Mas* u Belvilu. Pokazujem isprave i pronalazim Trejov sprat. Zavirujem mu u sobu. Trej spava, a noga mu je u vazduhu, obavijena ogromnim gipsom. Nema posetilaca. Pokazujem isprave medicinskoj sestri i govorim joj kako istražujem napad na njega. Ona mi govori da Trej neće hodati bez pomoći najmanje šest meseci. Zahvaljujem joj i odlazim.

Odlazim u praznu kuću, ležem u krevet, zurim u tavanicu. Katkada zaboravljam koliko je čudno da jedan samac živi u kući u ovakvom kraju, ali do sada sam se već navikao na to. Razmišljam kako je početak one noći toliko obećavao. Posle one pobede protiv *Parsipani hilsa* vratio sam se kući strašno naložen. Te noći, na utakmici su bili skauti iz Ajvi lige.⁹ Dvojica su mi izneli ponude na licu mesta. Jedva sam čekao da ti ispričam, Leo. Sedeo sam u kuhinji s tatom i čekao da se vratiš kući. Lepe vesti nikada nisu bile lepe vesti dok ih ne bih podelio s tobom. I tako smo tata i ja razgovarali i čekali, ali obojica smo jednim uvom osluškivali kada će tvoj auto skrenuti na kolski prilaz. Većina dece u gradu imala je ograničeno vreme za izlazak, ali nama ga tata nikada nije ograničavao. Neki roditelji u gradu gledali su na to kao na roditeljsku lenjost, ali tata bi slegao ramenima i govorio da nam veruje.

I tako ti nisi došao kući u deset, Leo, niti u jedanaest ili u ponoć. A kada je, skoro u dva ujutru, neki auto najzad skrenuo na kolski prilaz, otrčao sam do vrata.

Samo što to, naravno, nisi bio ti. Bio je Ogi u patrolnom vozilu.

Budim se sutradan ujutru i dugo se tuširam vrućom vodom. Trudim se da zasada budem bistrog uma. O Reksu preko noći nisu pristigle nikakve nove informacije, a ne želim više da gubim vreme na pretpostavke. Ulazim u kola i krećem ka vagon-restoranu *Armstrong*. Ako vas zanima koji su najbolji vagon-restorani u gradu, uvek pitajte pandura. *Armstrong* je svojevrsni hibrid. Po izgledu je čist njudžerzijeovski retro vagon-restoran – spoljašnjost od hroma i neona, na krovu krupnim crvenim slovima piše VAGON-RESTORAN, šank sa aparatom za sokove i rukom pisanim specijalitetima na tabli, separei od lažne kože. Kuhinja, međutim, jeste pomodna i društveno odgovorna. Za kafu se govori da je „fer

trgovina“. Hrana stiže „pravo s farme na sto“, mada, kada se naruče jaja, nisam siguran kako bi drugačije stigla.

Eli me čeka za stolom u uglu. Za koje god vreme se dogovorili, ona uvek stigne prva. Sedam naspram nje.

„Dobro jutro!“ kaže Eli, preterano veselo po svom običaju.

Ja se trgnem. Ona to obožava.

Eli podvlači jednu nogu pod dupe kako bi bila malo viša kada se uspravi. Ona je živa struja. Eli izgleda kao da se pomera čak i kada sedi nepomično. Nikada joj nisam merio puls, ali kladim se da joj je broj otkucaja srca u mirovanju preko sto.

„Od koga da počnemo?“ pita Eli. „Od Reksa ili od Treja?“

„Koga?“

Eli mi se mršti. „Treja.“ Gledam je belo.

„Brendin dečko, zlostavljač Trej.“

„Aha, tako je. Šta s njim?“

„Neko ga je napao bejzbol palicom. Dugo neće moći da hoda.“

„Baš šteta“, kažem.

„Da, vidim da si sav skrhan.“

Zamalo da kažem: *Skrhan kao Trejova noga*, ali se suzdržim.

„S druge strane“, nastavlja Eli, „Brenda je mogla da ode u njegov stan. Uzela je svoje i dečje stvari i konačno je mogla da spava. Tako da smo svi zahvalni na tome.“

Eli me gleda sekundu predugo.

Klimam glavom. Zatim kažem: „Reks.“

„Molim?“

„Pitala si me želim li da počnemo od Reksa ili Treja.“

„Trej a smo prešli“, veli ona.

Sada ja pogledam nju. „Znači, završili smo razgovor o njemu?“

„Jesmo.“

„Dobro je“, kažem.

Bani, staromodna konobarica sa olovkom u odveć izblajhanoj kosi, prilazi i sipa nam kafu iz fer trgovine. „Kao i obično, dušice?“

Klimam glavom. Klima i Eli. Često dolazimo ovamo. Uglavnom naručujemo sendviče sa ispucalim žumancima. Eli više voli „jednostavni“ – dva žitka jaja na oko na hlebu od kiselog testa s belim cedrom i avokadom. Ja uzimam isti, ali s dodatkom slanine.

„Dakle, pričaj mi o Reksu“ kaže Eli.

„Našli su otiske prstiju na mestu zločina“, kažem. „Pripadaju Mauri.“

Eli trepće i iskolačuje oči. Valjda ni ja nisam bio pošteđen nevolja u životu. Nemam porodicu, nemam devojkicu, nemam dobrih izgleda za budućnost, nemam mnogo prijatelja. Ali ova čudesna osoba, ova žena čija je čista dobrota tako zaslepljujuće očigledna čak i u najtamnijoj noći, najbolja mi je drugarica. Razmisli o tome. Eli je izabrala *mene* za tu ulogu – najboljeg druga – a to znači da, koliko god možda bio u rasulu, ipak nešto radim kako treba. Pričam joj sve.

Kada stignem do dela o Mauri s tipovima u baru, Eli se zgužva lice. „Ah, Nape.“

„Ne pogađa me to.“

Ona mi upućuje podozriv pogled koji inače zaslužujem. „Ne verujem da se kurvala ili da je kupila frajere“, kažem. „Nego šta?“

„U nečemu, možda je i gore.“

„U kom smislu?“

Odagnavam to. Nema smisla nagađati dok mi se Renoldsova ne javi sa informacijama.

„Kada smo juče razgovarali“, kaže Eli, „znao si nešto o Maurinim otiscima prstiju, zar ne?“ Klimam glavom.

„Čulo ti se u glasu. Hoću reći, poginuo nam je jedan stari drug iz srednje, naravno, to je krupna stvar, ali ti si zvučao... u svakom slučaju, preuzela sam malo inicijative.“ Eli pruža ruku u torbu veličine vojničke vreće i izvlači veliku knjigu. „Našla sam nešto.“

„Šta je to?“

„Tvoj srednjoškolski godišnjak.“ Spušta ga na sto od ultrapasa.

„Naručio si ga na početku četvrtog razreda, ali nikada ga nisi podigao, iz očiglednih razloga. Zato sam ti gaja čuvala.“

„Petnaest godina?“ pitam.

Sada je na Eli red da slegne ramenima. „Bila sam predsednica komisije za godišnjake.“

„Naravno da jesi.“

Srednjoškolka Eli je bila preozbiljna i pristojna i nosila je džempere i bisere. Bila je najbolja učenica u razredu, ona devojka koja je stalno kukala kako neće položiti kontrolni, da bi ga zatim prva uradila, dobila čistu peticu, i ostatak časa radila domaći zadatak. Uvek je nosila nekoliko savršeno zarezanih HB olovaka, za svaki slučaj, a sveska joj je uvek izgledala kao što tvoja izgleda prvog dana škole.

„Zašto mi ga sada daješ?“, pitam.

„Moram nešto da ti pokažem.“

Sada primećujem da su izvesne stranice označene ružičastim samolepljivim papirićima.

Eli lizne prst pa okrene na jednu stranicu bliže kraju. „Jesi li se ikada pitao kako smo rešili Lea i Dajanu?“

„Resili u kom smislu?“

„U godišnjaku. Komisija je bila podeljena. Da li da njihove fotografije jednostavno ostavimo na uobičajenom mestu, po abecednom redu razreda, baš kao za sve druge maturante – ili da ih povučemo i damo im svojevrсно spomen-mesto' pozadi?“

Otpijam malo vode. „Stvarno ste raspravljali o tome?“

„Verovatno se ne sećaš – nismo se baš najbolje poznavali – ali pitala sam te za mišljenje.“

„Sećam se“, kažem.

Odbrusio sam joj da me ne zanima, iako sam se možda slikovitije izrazio. Leo je mrtav. Koga boli doka za to kako će se rešiti godišnjak?

„Komisija je na kraju odlučila da ih povuče i napravi spomen-deo. Sekretarka razreda... Sećaš li se Sindi Monro?“

„Da.“

„Umela je da bude prava cepidlaka.“

„Misliš smaračica.“

Eli se naginje napred. „Zar to nije isto što i cepidlaka? Bilo kako bilo, Sindi Monro nas je podsetila da su, tehnički govoreći, glavne stranice isključivo za maturante.“

„A Leo i Dajana su poginuli pre mature.“

„Tako je.“

„Eli?“

„Da.“

„Možemo li sada da pređemo na stvar?“

„Dva sendviča sa žitkim jajima na oko“, kaže Bani. Spušta tanjire pred nas. „Prijatno.“

Miris struji uvis, putuje mi kroz nozdrve i grabi me za stomak. Posežem za sendvičem, pažljivo ga hvatam obema rukama i grizem. Žumance puca i počinje da curi u hleb.

Ambrozija. Mana.¹⁰ Nektar bogova. Birajte izraz.

„Ne želim da ti upropastim doručak“, kaže ona.

„Eh.“

„Dobro.“ Ona otvara godišnjak na jednoj stranici bliže kraju.

I tu si ti, Leo.

Na tebi je sako koji si nasledio od mene jer, mada smo bili blizanci, ja sam oduvek bio krupniji. Mislim da sam taj sako kupio u osmom razredu. Kravata je tatina. Uopšte nisi umeo da vežeš čvor. Tata je to uvek radio umesto tebe, i to majstorski. Neko je pokušao da zaliže tvoju neposlušnu kosu, ali od toga nema ništa. Osmehuješ se, Leo, i ja ne mogu a da ti ne uzvratim osmeh.

Nisam prvi koji je prerano izgubio brata. Nisam prvi koji je izgubio blizanca. Tvoja smrt je bila katastrofalna, nije sporno, ali nije bila kraj mog života. Oporavio sam se. Vratio sam se u školu dve sedmice nakon „one noći“. Čak sam iduće subote igrao na hokejaškoj utakmici protiv srednje škole *Moris Nols* – prijalio mi je malo rasonode, iako sam možda igrao sa previše siline. Dobio sam desetominutno isključenje jer jednog klinca umalo nisam proterao kroz staklo. Ti bi uživao. Naravno, u školi je bilo malo sumorno. Nekoliko sedmica svi su me obasipali pažnjom, ali prevazišli su to. Kada mi je pala ocena iz istorije, sećam se kako mi je gospođa Fridmen ljubazno ali nepokolebljivo rekla da tvoja smrt nije opravdanje. Imala je pravo. Život teče dalje, kao što i treba, mada je i to sramota. Kad imaš tugu, imaš bar nešto. Ali šta ostaje kada tuga opadne? Ideš dalje, a ja nisam želeo da idem dalje.

Ogi kaže da je to otud što sam opsednut sitnicama i neću da prihvatim ono što je drugima tako očigledno.

Buljim ti u lice. Kada progovorim, glas mi je malo čudan. „Zašto mi pokazuješ ovo?“

„Pogledaj Leov rever.“

Eli pruža ruku preko stola i upire prst u malu srebrnu značku. Opet se smešim. „To su ukrštena C“, velim. „Ukrštena C?“

Još se smešim, prisećajući se kakav si blesan bio. „To se zvalo *Klub zavere*.“¹¹

„*Vestbridž haj* nije imao klub zavere.“

„Zvanično nije. To je trebalo da bude nešto u fazonu tajnog društva.“

„Znači, znao si za to?“

„Naravno.“

Eli uzima godišnjak. Okreće na jednu stranicu napred i okreće knjigu tako da mogu da vidim. Sada je tu moja fotografija. Stojim prav kao strela, osmehujem se stisnutih usana. Bože, ličim na mentola. Eli upire prst u moj prazan rever.

„Ja nisam bio član“, kažem.

„Ko je još bio?“

„Kao što rekoh, to je trebalo da bude tajno društvo. Niko nije trebalo da zna. Bila je to samo njegova šašava družina štreberskih istomišljenika.

Glas mi zamre kada ona opet okrene stranicu.

Preda mnom je fotografija Reksa Kantona. On fura kratku kosu i osmeh razmaknutih zuba. Glava mu je nakrivljena u stranu kao da ga je neko upravo iznenadio.

„Dakle, evo o čemu je reč“, kaže Eli. „Kada si pomenuo Reksa, najpre sam njega potražila u godišnjaku. I videla sam ovo.“

Opet upire prst. Reks na reveru ima maleno CC. „Jesi li znao da je on bio član?“

Odmahujem glavom. „Ali nikada nisam ni pitao. Kao što rekoh, to je trebalo da bude njihovo malo tajno društvo. Nisam mnogo obraćao pažnju.“

„Poznaješ li neke druge članove?“

„Nije trebalo da pričaju o tome, ali...“ Pogledi nam se susreću. „Da li je Maura u godišnjaku?“

„Ne. Kada se prebacila, sklonili smo njenu sliku. Da li je ona bila članica...?“

Klimam glavom. Maura se doselila u grad pred kraj prvog razreda srednje. Bila je zagonetka za sve nas, ta superzgodna uzdržana cica koju kao da nisu zanimali nikakvi srednjoškolski običaji. Volela je da vikendom ide na Menhetn. Putovala je s rancem po Evropi. Bila je mračna i tajanstvena i privlačila ju je opasnost, devojka za kakvu kapiraš da se zabavlja s fakultetijama ili nastavnicima. Mi smo za nju bili previše ograničeni. Kako si se sprijateljio s njom, Leo? To mi nikada nisi ispričao. Sećam se kako sam jednog dana došao kući i zatekao vas dvoje kako radite domaći zadatak za kuhinjskim stolom. Nisam mogao da verujem. Ti s Maurom Vels.

„Ovaj, proverila sam i Dajaninu fotku“, kaže Eli. Na to joj malo zastane knedla u grlu. Eli je bila Dajanina najbolja drugarica još od drugog razreda osnovne. Tako smo se Eli i ja vezali – u žalosti. Ja sam izgubio tebe, Leo. Ona je izgubila Dajanu. „Dajana nema značku. Mislim da bi mi rekla za taj klub da je bila u njemu.“

„Ne verujem da je bila članica“, velim, „osim ako se možda nije priključila nakon što je počela da se zabavlja s Leom.“

Eli hvata sendvič. „Dobro, dakle šta je Klub zavere?“

„Imaš nekoliko minuta kada završimo s doručkom?“

„Imam.“

„Onda hajde da se prošetamo. Možda će mi tako biti lakše da ti objasnim.“

Eli grize, žumance joj pada na ruke, briše ruke i lice. „Misliš da postoji neka veza između ovoga i...?“

„Onoga što se dogodilo Leu i Dajani? Možda. Ti?“

Eli uzima viljušku i nabada žumance. „Ja sam oduvek mislila da su Leo i Dajana poginuli u nesrećnom slučaju.“ Diže glavu i gleda me. „Mislila sam da su tvoja druga objašnjenja, ovaj, nategnuta.“

„Nikada mi to nisi rekla.“

Ona sleže ramenima. „Mislila sam i da bi ti koristio saveznik umesto nekoga ko ti govori da si lud.“

Nisam siguran kako da odgovorim na to, pa samo kažem: „Hvala ti.“

„Ali sada...“ Eli nabira lice u dubokom razmišljanju. „Sada šta?“

„Znamo sudbinu najmanje tri člana Kluba.“

Klimam glavom. „Leo i Reks su mrtvi.“

„A Maura, koja je nestala pre petnaest godina, slučajno se našla na mestu Reksovog ubistva.“

„Plus“, dodajem, „i Dajana je možda postala članica nakon što je uslikana ona školska fotografija. Ko zna?“

„To bi bilo troje mrtvih. U svakom slučaju, verovati da je u pitanju slučajnost – verovati da njihove sudbine nisu nekako povezane – e *to* je nategnuto.“

Uzimam sendvič i odgrizam novi zalogaj. Ne dižem glavu, ali znam da me Eli gleda.

„Nape?“

„Molim?“

„Prešla sam ceo godišnjak s lupom. Tražila sam onu značku na svakom bogovetnom reveru.“

„Jesi li našla još nekoga?“, pitam.

Eli klima glavom. „Još dvoje. Značku je imalo još dvoje naših drugara iz razreda.“

Osmo poglavlje

Krećemo starom stazom iza osnovne škole *Bendžamin Frenklin*. Kada smo bili učenici, ta staza se zvala *Staza*. Domišljato, jelda?

„Ne mogu da verujem da je *Staza* još tu“, kaže Eli. Izvijam obrvu. „Nekada si dolazila ovamo?“

„Ja? Nikada. Ovo je bilo za nevaljalu decu.“

„Nevaljalu?“

„Nisam htela da kažem 'rđavu' ili 'buntovnu'.“ Stavlja mi ruku na podlakticu. „Ti si dolazio ovamo, je l' tako?“

„Uglavnom u četvrtom razredu.“

„Opijanje? Droga? Seks?“

„Sva tri“, velim. Onda, s tužnim osmehom, dodajem nešto što bih dodao samo kada razgovaram s njom. „Ali nisam preterano bio za opijanje i drogu.“

„Maura.“

Ne moram ni da odgovorim.

Šumoviti prostor iza osnovne škole mesto je na koje su deca išla da puše, piju, duvaju i krešu se. Svaki grad ima jedan. Na prvi pogled, *Vestbridž* nije ništa drugačiji. Krećemo uzbrdo. Šuma je vetrovita i pre dugačka nego duboka. Imaš utisak kao da si kilometrima od civilizacije, ali zapravo nikada nisi više od nekoliko stotina metara daleko od neke ulice u predgrađu.

„Naše gradsko mesto za ljubakanje“, kaže Eli.

„Aha.“

„Samo što nije jedino za ljubakanje.“

Nema potrebe da odgovaram. Ne dopada mi se što sam tu. Nisam tu bio od „one noći“, *Leo*. Ne radi se o tebi. *Zaista*. Ti si poginuo na onoj pruzi na drugom kraju grada. *Vestbridž* je prilično veliki. Ima trideset hiljada stanovnika. Osam osnovnih škola hrane jednu srednju školu. Grad se prostire na bezmalo četrdeset kvadratnih kilometara. Trebalo bi mi najmanje deset minuta da se odavde odvezem donde gde ste poginuli ti i *Dajana*, i to samo ako bih imao sreće sa semaforima.

Ali ovaj šumoviti prostor navodi me da mislim na *Mauru*. Podseća me kako sam se osećao s njom. Podseća me da se posle nje – i, da, znam kako ovo zvuči – ni sa kim nisam tako osećao.

Govorim li o telesnom?

Da.

Recite da sam svinja; ne marim. Jedina odbrana mi je uverenje da je telesno isprepletano sa osećanjima, da besmislene seksualne visine koje je taj osamnaestogodišnjak dosegao s njom nisu bile samo do tehnike ili svežine ili eksperimentisanja ili bolećivosti, već do nečega mnogo ozbiljnijeg i mnogo dubljeg.

Ali uz to sam i dovoljno iskusan da priznam da je to možda sranje.

„Nisam *zaista* poznavala *Mauru*“, kaže Eli. „Dospelila se, kada, pred kraj prvog srednje?“

„Tog leta, da.“

„Malo me je plašila.“

Klimam glavom. Kao što rekoh, Eli je bila najbolja učenica u razredu. U onom godišnjaku ima jedna fotka na kojoj smo Eli i ja jer su izglasali da ćemo mi „najverovatnije uspeti“. Smešno, zar ne? Poznavali smo se malčice pre poziranja za tu sliku, ali ja sam uvek kapirao da je Eli Gospođica Čistunica. Šta bismo mi imali zajedničko? Verovatno bih u glavi mogao da prođem kroz hronologiju i da ustanovim koji su koraci doveli do toga da se Eli i ja sprijateljimo nakon što je ta fotka uslikana, kako smo se zbližili nakon što smo izgubili Lea i Dajanu, kako smo ostali prijatelji kada je ona otišla na Univerzitet Princeton a ja ostao kod kuće, sve to. Ali, ovako napamet, ne sećam se pojedinosti, šta smo jedno u drugom videli osim žalosti, gde su stajali putokazi. Samo sam zahvalan.

„Izgledala je starije“, kaže Eli. „Maura, hoću reći. Iskusnije. Nekako, ne znam, seksi.“

Teško mi je to da poreknem.

„Neke devojke to jednostavno imaju, znaš? Kao da je sve što rade, dopadalo ti se to ili ne, dvosmisleno. To zvuči seksistički, zar ne?“

„Pomalo.“

„Ali razumeš šta hoću da kažem.“

„To svakako.“

„Dakle, preostala dva člana Kluba zavere“, kaže ona, „bili su Bet Lešli i Henk Straud. Sećaš ih se?“

Sećam se. „Oni su bili Leovi drugari. Jesi li ih poznavala?“

„Henk je bio genije za matič“, veli ona. „Sećam se da smo u prvom razredu zajedno pohađali časove matematike, a da su onda za njega morali da osmisle zasebni nastavni program. Mislim da se upisao na MIT.“¹²

„Jeste“, kažem.

Eli se uozbiljuje glas. „Znaš li šta mu se dogodilo?“

„Ponešto. Koliko znam, još je u gradu. Igra uličnu košarku kod stadiona.“

„Ja sam ga videla pre, koliko, šest meseci, blizu železničke stanice“, kaže Eli, vrteći glavom. „Pričao je sam sa sobom, drao se. Bilo je strašno. Tako tužna priča, zar ne misliš?“

„Mislim.“

Ona prestaje da hoda i naslanja se na drvo. „Hajde samo načas da pređemo članove Kluba. Rasprave radi, pretpostavimo da je Dajana postala član, važi?“

„Važi“, kažem.

„Onda imamo ukupno šest članova. Lea, Dajanu, Mauru, Reksa, Henka i Bet.“

Opet krećem. Eli mi se pridružuje i nastavlja da govori.

„Leo je mrtav. Dajana je mrtva. Reks je mrtav. Maura je nestala. Henk, eto, on je... šta da kažemo za njega? Beskućnik?“

„Ne“, velim. „On je ambulantan pacijent u bolnici *Eseks pajns*.“

„Dakle, šta je, duševni bolesnik?“

„Da tako kažemo.“

„Znači da preostaje Bet.“

„Šta znaš o njoj?“

„Ništa. Otišla je na fakultet i više se nije vraćala. Kao koordinator nekadašnjih učenika, tražila sam je, pokušavala da dođem do mejl adrese, znaš, da bih je zvala na okupljanja i godišnjice mature. Ništa.“

„Roditelji?“

„Poslednje što sam čula jeste da su se odselili na Floridu. Pisala sam i njima, ali nije bilo odgovora.“

Henk i Bet. Morao bih da razgovaram s njima. I šta tačno da kažem?

„Kuda ćemo, Nape?“

„Nećemo daleko“, kažem.

Hoću da joj pokažem – ili možda sam želim da se uverim. Posećujem stare duhove. Vazduh ispunjava miris šiškarki. S vremena na vreme, ugledamo razbijenu bocu alkohola ili praznu kutiju cigareta.

Sada se već približavamo. To je do moje mašte – znam to – ali kao da je vazduh naprasno stao. Kao da u blizini ima nekoga, nekoga ko nas gleda i ne diše. Stajem kod jednog drveta i prelazim rukom po kori. Nailazim na stari zarđali ekser. Prelazim na sledeće drvo, idem rukom po njemu, nailazim na novi zarđali ekser. Ustežem se.

„Šta je?“ pita Eli.

„Nikada nisam prolazio ovuda.“

„Zašto?“

„Bilo je zabranjeno. Ovi ekseri? Duž čitave ove staze nekada su stajali znaci.“

„Kao znaci koji brane ulazak na privatni posed?“

„Na znacima je velikim crvenim slovima pisalo 'Upozorenje. Zabranjeno područje', velim. „Ispod je bila gomila zastrašujućih manjih štampanih slova o tome da je područje proglašeno zabranjenim u skladu s nekim kodnim brojem i kako sve može da bude zaplenjeno, zabranjeno fotografisanje, bićete pretreseni, bla-bla-bla. Završavalo se sledećim rečima u kurzivu: *'Dozvoljena upotreba smrtonosne sile.'*“

„Stvarno je to pisalo? Za smrtonosnu silu?“

Klimam glavom.

„Dobro te služi pamćenje“, kaže ona.

Osmehujem se. „Maura je ukrala jedan znak i okačila ga u svojoj sobi.“

„Šališ se?“ Sležem ramenima.

Eli me gurne laktom. „Voleo si nevaljale devojke.“

„Možda.“

„Još ih voliš. To je tvoj problem.“

Produžavamo stazom. Neobično je prolaziti pored mesta gde su visili znakovi, kao da je neko nevidljivo zaštitno polje konačno palo i dozvolilo nam da idemo napred. Posle pedeset metara nailazimo na ostatke ograde od bodljikave žice. Kada se približimo, počinjemo da razaznajemo ruševine brvnara koje vire iz niskog rastinja i izdžikljalo korova.

„U prvom razredu pisala sam referat o ovome“, kaže Eli.

„O čemu?“

„Znaš šta je bilo tamo, je l' tako?“

Znam, ali hoću da čujem od nje.

„Raketna baza *Najki*“, veli ona. „Mnogi ljudi ne veruju u to, ali sve ovo je prvobitno pripadalo njoj. U vreme Hladnog rata – govorim o pedesetim godinama – vojska je sakrivala takve baze u predgrađima poput našeg. Smeštali su ih na farme ili u šumovita područja nalik ovom. Ljudi su mislili da je to obična bapska priča, ali baze su zaista postojale.“

U vazduhu vlada muk. Prilazimo bliže. Mogu da razaberem nešto što je sigurno bila stara kasarna. Pokušavam da zamislim prizor – vojnici, vozila, lansirne rampe.

„Možda su se dvanaest metara visoke rakete najki s nuklearnim bojivim glavama lansirale baš odavde.“ Eli zaklanja oči i zagleda se uvis kao da ih još vidi. „Ovo mesto je verovatno na manje od sto metara od Karlinove kuće u Dauning roudu. Trebalo je da rakete najki štite Njujork od raketnog ili vazdušnog napada Sovjetskog Saveza.“

Prija mi to osvežavanje pamćenja. „Znaš li kada je raketni program *Najki* prekinut?“, pitam. „Početkom sedamdesetih, mislim.“ Klimam glavom. „Ova baza se zatvorila 1974.“

„Četvrt veka pre nego što smo mi išli u srednju školu.“

„Tako je.“

„Pa?“

„Pa većina ljudi, eto, ako pitaš matorce, većina će ti reći da su, ako su bile tajna, te baze bile najgore čuvana tajna u severnom Nju Džerziju. Svi su znali za njih. Jedan tip je rekao da su jednu raketu čak stavili na pokretnu platformu na paradi povodom Dana nezavisnosti. Ne znam da li je to istina ili nije.“

Nastavljamo da hodamo. Hoću da uđem u staru bazu – ne znam zašto – ali zarđala ograda i dalje stoji čvrsto poput starog vojnika koji neće da odstupi. Stojimo i gledamo kroz upletenu žicu.

„Baza *Najki* u Livingstonu“, kaže Eli. „To je sada park. Za umetnike. Stara vojna kasarna preobražena je u umetničke ateljee. Lansirnu bazu u Ist Hanoveru srušili su da naprave mesta za stambeno naselje. U Sendi Huku ima još jedna baza, koja nudi hladnoratovski obilazak.“

Naginjemo se napred. U šumi vlada potpuni mir. Nema gugutanja ptica. Nema šuštanja lišća. Čujem samo sopstveno disanje. Prošlost ne može jednostavno da odumre. Šta god da se ovde zbilo i dalje pohada ovo tlo. To se katkada može osetiti – kada posećujete drevne ruševine ili stara imanja ili ste ovako sami u šumi. Odjeci se stišavaju i blede, ali nikada sasvim ne jenjavaju.

„I šta se dogodilo sa ovom bazom *Najki* nakon što su je zatvorili?“, pita me Eli.

„To je“, velim, „zanimalo Klub zavere.“

Deveto poglavlje

Vraćamo se do Elinih kola. Ona zastaje kod vrata s vozačke strane i obuhvata mi lice rukama. To je majčinski dodir, nešto što se ne sećam da sam doživeo ni sa kim osim sa Eli i, da, znam koliko to čudno zvuči. Ona me gleda sa iskrenom zabrinutošću.

„Nisam sigurna šta ovde da kažem, Nape.“

„Dobro sam.“

„Ovo je možda nešto najbolje za tebe.“

„Kako to misliš?“

„Ne bih da zvučim melodramatično, ali i dalje u sebi nosiš duhove od one noći. Možda će ih istina osloboditi.“

Klimam glavom i zatvaram joj vrata. Gledam kako se odvozi. Kada krenem u svoja kola, zazvoni mi mobilni. Renoldsova je.

„Otkud si znao?“, pita.

Čekam.

„Pozornik Reks Kanton zaustavljao je pijane vozače na istom onom mestu još u tri druga navrata.“

Još čekam. Renoldsova je to mogla da otkrije u roku od nekoliko minuta. Ima ovde još nešto da se kaže, i prilično sam siguran da znam šta je posredi.

„Nape?“

Ona želi da to odigra ovako, te kažem: „Svi vozači pod uticajem alkohola bili su muškarci, tačno?“

„Tačno.“

„I svi su prolazili ili kroz razvod ili kroz sudsku raspravu o starateljstvu nad decom?“

„Raspravu o starateljstvu“, kaže Renoldsova. „Sva trojica.“

„Sumnjam da su bila samo ta trojica“, velim. „Verovatno je koristio i druga mesta.“

„Prečešljam sva Reksova privođenja zbog vožnje pod uticajem alkohola. Možda će malo potrajati.“

Ulazim u kola i palim ih.

„Otkud si znao?“, pita Renoldsova. „I ne pominji mi ni slutnje ni intuiciju.“

„Nisam bio siguran, ali Reks je ona kola zaustavio vrlo brzo nakon što su napustila bar.“

„Možda je jednostavno motrio na lokal.“

„Ali videli smo snimak. Čak i sa onim usranim kvalitetom, videlo se da se vozač ne ljulja niti da krivuda u vožnji. Zašto bi se Reks onda odlučio za njega? A žena u kolima slučajno je išla s Reksom u srednju školu – sve je to bilo malo previše. Morala je da bude nameštaljka.“

„Još ne kapiram“, kaže Renoldsova. „Da li je taj tip došao avionom da likvidira Reksa?“

„Verovatno.“

„Da li mu je tvoja bivša pomogla?“

„Ne bih rekao“, kažem.

„Da li to ljubav govori?“

„Ne, logika.“

„Objasni.“

„Čula si šankera“, velim. „Došla je, pila je s njim, napila ga je, odvela ga je u kola. Da su ona i plaćeni ubica radili zajedno, ne bi morala da prolazi kroz sve te faze.“

„Možda je to samo bio deo predstave.“

„Možda“, kažem.

„Ali to tvoje ima smisla. Znači misliš da je Maura radila s Reksom?“

„Mislim.“

„Što ne znači da nije smestila i Reksu.“

„Tačno.“

„Ali ako nije bila umešana u ubistvo, gde je sada?“

„Ne znam.“

„Ubica je mogao da uperi pištolj u nju. Mogao je da je natera da sedne na vozačko mesto. Mogao je da je natera da ga odveze na aerodrom ili šta već.“

„Moguće.“

„I šta onda?“

„Malo smo prenaglili“, kažem joj. „Trebalo je još malo da istražimo. Sumnjam da su supruge u onim slučajevima borbe za starateljstvo jednostavno prišle Reksu i rekly: 'Ej, treba mi da ukaljaj muževljeve ugled.'“

„Dobro, kako su ga unajmljivale?“

„Moja pretpostavka bi bila preko nekog brakorazvodnog advokata. To nam je prvi potez, Renoldsova. Te tri žene verovatno su imale istog advokata. Saznaj o kome je reč, pa možemo da ga pitamo za Reksu i Mauru.“

„On – ili ona, da ne budemo seksisti – tvrdiće da su to poverljive informacije između advokata i klijenta.“

„Korak po korak.“

„Dobro“, kaže Renoldsova. „Znači možda je ubica bio neki muž-meta koji je želeo da se osveti.“

To ima najviše smisla, ali podsećam je da još ne znamo dovoljno. Ne ulazim u Klub zavere jer njeni nalazi kao da se kose sa svim tim. Još se držim za glupavu slabašnu nadu da će Reksovo ubistvo nekako opisati pun krug i vratiti me do tebe, Leo. Valjda nema razloga da tako i ne bude. Renoldsova će preuzeti pravac istrage o vožnji pod uticajem alkohola. Ja i dalje mogu da se bavim pravcem Kluba zavere. To znači pronaći Henka Strauda i Bet Lešli.

Mogao bih još da sačekam. Nema razloga da se opet otvara ta stara rana, pogotovo ako Ogi upravo pravi neke pomake u ličnom životu. Ali ne liči na mene da nešto krijem od Ogija. Ne bih voleo da on umesto mene odlučuje šta mogu a šta ne mogu da podnesem. Moram da mu ukazem isto poštovanje.

Ipak, Ogi je Dajanin otac. To neće biti lako.

Kada izađem na auto-put šezdeset, pritiskam dugme na volanu i govorim telefonu da pozove Ogija. On se javlja posle trećeg zvonjenja.

„Ej, Nape.“ Ogi je krupan tip s grudima nalik bačvi. Glas mu je utešno hrapav.

„Vratili ste se sa Hilton heda?“

„Stigli smo kasno sinoć.“

„Znači kod kuće si?“

„Da, kod kuće sam. Šta ima?“

„Mogu li da svratim posle smene?“

On okleva. „Da, naravno.“

„Dobro. I, kakav je bio put?“

„Vidimo se kasnije“, veli Ogi.

Prekida vezu. Pitam se da li je bio sam dok smo razgovarali, ili je još s njim njegova nova prijateljica. To bi bilo lepo, razmišljam, ali istovremeno mislim kako me se to ne tiče.

Ogi živi u Ulici Ouk, u stanu s dvorištem ograđenim zidom od cigle, u stambenom naselju koje bi se prikladno moglo nazvati *Stančići za razvedene očeve*. Doselio se „privremeno“ pre osam godina, ostavivši Dajaninoj majci Odri kuću u kojoj su zajedno podigli svoje jedino dete. Nekoliko meseci posle toga, Odri je prodala kuću a da prethodno nije obavestila Ogija.

Odri je to, rekla mi je jednom, uradila više zbog Ogija nego zbog sebe.

Kada mi Ogi otvori vrata, vidim palice za golf u predsoblju iza njega.

„I, kako je bilo na Hilton hedu?“ pitam.

„Lepo.“

Upirem prst iza njega. „Nosio si palice?“

„Čoveče, pravi si detektiv.“

„Ne volim da se hvalim.“

„Nosio sam ih“, kaže Ogi. „Ali nisam igrao.“

To mi izmamљуje osmeh. „Dakle, dobro je prošlo sa...?“

„Ivon.“

„Ivon“, ponavljam, izvijajući obrvu. „Sjajno ime.“ On se sklanja da me pusti unutra i veli: „Ne verujem da će nam ići.“

Mene zaboli srce. Ivon nikada nisam upoznao, ali iz nekog razloga zamišljam je kao samouverenu ženu glasnog, grlenog smeha, prijatnu, zabavnu, širokogrudu, koja je volela da provlači ruku kroz Ogrjevu kosu dok su se šetali po plaži blizu hotela. Pogađa me gubitak nekoga koga nikada nisam sreo.

Pogledam ga. On slegne ramenima.

„Biće neka druga“, kaže.

„Ima još mnogo riba u moru“, slažem se.

Očekivali biste da je unutrašnjost stana tipična (čitaj: rupa), ali nije tako. Ogi obožava da ide na ovdašnje sajmove umetničkih dela i da kupuje slike. Premešta ih; nikada ih ne drži na istom mestu duže od mesec ili dva. Hrastove police sa staklenim licem krcate su knjigama. Ogi je najnezasitiji čitalac koga poznajem. Knjige je podelio u dve proste kategorije – književnost i publicistiku – ali nije ih poredao po abecednom redu prema autoru niti bilo šta slično.

Sedam.

„Van dužnosti si?“, pita Ogi.

„Jesam. Ti?“

„Isto.“

Ogi je još kapetan policije Vestbridža. Za godinu dana ide u penziju. Ja sam postao pandur zbog onoga što se dogodilo tebi, Leo, ali nisam siguran šta bi bilo bez Ogijevih saveta. Kao i uvek kada sam ovde, sedam na istu plišanu stolicu. Trofej koji je na srednjoškolskom državnom prvenstvu osvojio naš tim – onaj u kome sam ja igrao, onaj čiji je on bio trener –

služi mu da mu pridržava knjige. Osim toga, u ovoj sobi nema ničega ličnog – nema fotografija, nema svedočanstava, nema nagrada, ničega sličnog.

On mi pruža bocu vina. U pitanju je šato o baji iz 2009. Košta oko dvesta dolara.

„Lepo“, kažem.

„Otvori je.“

„Treba da je sačuvaš za neku posebnu priliku.“ Ogi mi uzima bocu iz ruke i zabija vadičep u njen vrh. „Da li bi nam to rekao i tvoj otac?“ Smešim se. „Ne.“

Moj pradeda, često nam je pričao tata, najbolja vina čuvao je za posebne prigode. Ubili su ga kada su nacisti osvojili Pariz. Na kraju su njegovo vino popili nacisti.

Naravoučenije: nikada ne čekaj. Dok sam odrastao, koristili smo samo dobre tanjire. Koristili smo najbolju posteljinu. Pili smo iz voterfordskog kristala. Kada mi je otac umro, njegov vinski podrum bio je maltene prazan.

„Tvoj tata se služio otmenijim rečima“, kaže mi Ogi. „Meni se više sviđa jedna rečenica Grauča Marksa.“

„A to je?“

„Neću piti vino pre vremena. Dobro, vreme je.“

Ogi sipa vino u jednu čašu, pa u drugu. Jednu mi pruža. Kucamo se. Malčice zavrtim vino u čaši i pomirišem. Ništa odveć razmetljivo.

Osetim predivan miris kupine, šljive, likera od crne ribizle i – isprati me ovde – strugotina od zarezane olovke. Otpijam gutljajčić – sočno, zrelo voće, sveže, živahno, jasno ti je. Ukus ostaje u ustima dobar minut nakon što se vino proguta. Čuderno.

Ogi čeka moju reakciju. Moje klimanje glavom govori sve. Obojica gledamo mesto gde bi moj tata sedeo da je s nama. Čežnja mi titra duboko u grudima. Njemu bi se ovaj trenutak mnogo dopao. Uživao bi i u ovom vinu i u ovom društvu.

Tata je bio školski primer onoga što Francuzi označavaju sa *joie de vivre*, što u grubom prevodu znači „neobuzdano uživanje u životu“. Nisam siguran za tu definiciju. Moje sopstveno iskustvo jeste da Francuzi vole da *osećaju*. Da upijaju celokupne doživljaje velikih ljubavi i velikih tragedija bez povlačenja ili zauzimanja kakvog odbrambenog stava. Ako će ih život udariti u glavu, oni izbacuju bradu i uživaju u trenutku. To znači živeti punim plućima.

Takav je bio i tata.

I zato bih ja za njega bio veliko razočaranje, Leo. Tako da možda u onome što je bitno uopšte nisam frankofil.

„I, šta ti je na umu, Nape?“

Počinjem od Reksovog ubistva, a onda mu kažem za Maurine otiske prstiju. Ogi pije vino sa malčice previše pažnje. Završavam priču.

Čekam. On čeka. Panduri umeju da čekaju.

Konačno ga pitam: „I, šta misliš o tome?“

Ogi ustaje sa stolice. „Nije moj slučaj. Otud nije moj posao da nešto mislim o tome. Ali sad barem znaš.“

„Znam šta?“

„Nešto o Mauri.“

„Ne mnogo“, kažem.

„Ne, ne mnogo.“

Ne kažem ništa, uzimam gutljaj.

„Da pogađam ovako napamet“, kaže mi Ogi. „Odněkud misliš da ovo ubistvo ima neke veze s Dajanom i Leom.“

„Ne znam jesam li još spreman da odem tako daleko“, velim.

Ogi uzdahuje. „Šta imaš?“

„Reks je poznavao Lea.“

„Verovatno je poznavao i Dajanu. Svi ste bili u istom razredu, jelda? Ovo nije baš velik grad.“

„To nije sve.“

Pružam ruku u torbu i izvlačim godišnjak. Ogi mi ga uzima iz ruke.

„Ružičasti samolepljivi papirići?“

„Eli“, kažem.

„Trebalo je da znam. I zašto mi pokazuješ ovo?“

Dok ja objašnjavam o značkama i Klubu zavere, njemu usne zaigraju u veselom osmehu. Kada završim, on kaže: „I, kakva ti je teorije, Nape?“

Ne kažem ništa. Njegov osmeh se širi.

„Misliš li da je Klub zavere razotkrio neku veliku strašnu tajnu o vojnoj bazi?“, pita on. Počinje da maše prstima kao da baca čini. „Tajnu tako strašnu da su, šta, Dajana i Leo morali da budu učutkani? Da li tako ide tvoja teorija, Nape?“

Otpijam novi gutljaj vina. On uzima da se šetka, okrećući na stranice obeležene samolepljivim papirićima.

„I sada, posle petnaest godina, iz nekog čudnog razloga treba učutkati i Reksa. Čudno je što ga nije trebalo učutkati tada, ali šta god. Naprasno se šalju tajni agenti da ga likvidiraju.“

Ogi zastane i zagleda se u mene.

„Uživaš li u ovome?“ pitam.

„Pomalo, rekao bih.“

Otvora knjigu na još jednoj stranici s ružičastim papirićem. „Bet Lešli. Je l' i ona mrtva?“

„Ne, mislim da nije. Još nisam našao ništa o njoj.“

Ogi mahnito okreće na još jednu stranicu. „Ah, i Henk Straud. Pa dobro, znamo da je on još u gradu. Nije baš sasvim tu, priznajem, ali babaroge ga još nisu sredile.“

Ponovo okreće stranicu, ali ovoga puta se sledi. U prostoriji sada vlada tišina. Gledam mu oči i pitam se da li je bilo pametno što sam došao ovamo. Ne znam koju tačno stranicu gleda, ali vidim da je u pitanju neka na kraju. Tako da znam. Izraz mu se ne menja, ali menja se sve ostalo. Lice mu se nabora od bola. Već mu i ruka malko podrhtava. Želim da kažem nešto utešno, ali znam da je ovo jedan od onih trenutaka kada bi reči bile kao slepo crevo – suviše ili štetne.

Zato ćutim.

Čekam dok Ogi zuri u fotografiju svoje sedamnaestogodišnje ćerke, koja se one noći nije vratila kući. Kada napokon opet progovori, to izgleda kao da mu nešto teško sedi na grudima.

„Bili su obična deca, Nape.“

Osećam kako snažnije stežem čašu.

„Glupa, neiskusna deca. Previše su popili. Pomešali su pilule sa alkoholom. Bio je mrak. Bilo je kasno. Jesu li jednostavno stajali na pruži? Jesu li trčali po njoj, smejući se, naduvani, pa nisu ni znali šta ih je snašlo? Jesu li se igrali kukavice s vozom i pokušavali da preskoče prugu, u istoj igri u kojoj je Džimi Ričo poginuo 1973? Ne znam, Nape. Voleo bih da znam.“

Voleo bih da znam šta se tačno dogodilo. Zanima me da li je Dajana patila – ili je bilo brzo? Zanima me da li se okrenula u poslednjem trenutku i znala da joj se život bliži kraju, ili je bila nesvesna kada je umrla. Vidiš, jedini moj posao, jedini moj posao bio je da je zaštitim, a ja sam je te noći pustio napolje, i zato se pitam da li se te noći plašila. Pitam se da li je znala da će umreti – i ako jeste, da li je vikala moje ime. Da li je dozivala svog oca? Da li se nadala da ću nekako uspeti da je spasem?“

Ne pomeram se. Ne mogu da se pomerim.

„Istražićeš ovo, zar ne?“

Uspeva mi da klimnem glavom. Zatim mi polazi za rukom da kažem: „Da.“

On mi pruža godišnjak i izlazi iz sobe. „Možda to treba da uradiš samostalno.“

Deseto poglavlje

I tako to počinjem da istražujem samostalno.

Zovem bolnički centar *Eseks pajns* i iznenađujuće brzo javlja mi se jedan Henkov lekar. On kaže: „Upoznati ste sa Zakonom o prenosivosti i odgovornosti zdravstvenog osiguranja i s poverljivošću između lekara i pacijenta, je l' tako?“

„Tako je.“

„Znači da ne mogu da vam kažem ništa o njegovoj bolesti.“

„Samo želim da razgovaram s njim“, velim. „On je na ambulantom lečenju.“

„Znam to.“

„Onda znate kako to znači da on ne živi ovde.“ Sve sami pametnjakovići. „Doktore... izvinite, promaklo mi je vaše prezime.“

„Bauer. Zašto?“

„Tek da bih znao ko me zajebava.“ Muk.

„Ja sam policajac i pokušavam da pronađem Henka. Imate li ikakvu predstavu gde bi on mogao da bude?“

„Nemam.“

„Imate li neku njegovu adresu?“

„Dao nam je samo poštanski fah u Vestbridžu. I, pre nego što pitate, postoje pravila koja me sprečavaju da vam kažem da Henk u *Eseks pajns* dolazi od tri do pet dana sedmično, ali ovde ga nema više od dve sedmice.“

Dve sedmice. Doktor Bauer prekida vezu. Puštam ga. Imam novu zamisao.

Stojim pored košarkaških terena nedaleko od stadiona ispred srednje škole *Vestbridž* i slušam kako u dodiru sa asfaltom lopta slatko odjekuje u sumraku. Preda mnom je nešto lepo po imenu „ulična košarka“. Nema dresova, nema trenera, nema određenih timova, nema sudija. Katkada kraj terena predstavlja bela linija, a katkada je to žičana ograda. Igra počinje šutevima s linije za slobodna bacanja. Pobednici ostaju, sami tražite faul. Neki od tih ljudi su prijatelji, neki se ne poznaju. Neki imaju važne poslove, neki jedva sastavljaju kraj s krajem. Visoki, niski, debeli, mršavi, svih rasa, uverenja, vera. Jedan tip ima turban na glavi. Ovde nije važno ništa od toga. Sve se svodi na to kako igraš basket. Neki omalovažavaju protivnike, neki čute. Znaš kako roditelji dogovaraju utakmice za svoju decu. Znaš za lige za odrasle. Ovo – ulična košarka – jeste čudesno anarhična i starinska suprotnost.

Čujem stenjanje, kako tipovi biraju saigrače, kako se patike vuku po podlozi u isprekidanom ritmu. Igra deset tipova – pet na pet. Na aut-liniji stoje još tri tipa. Četvrti prilazi i pita: „Vi ste sledeći?“ Tipovi klimaju glavom.

Prepoznajem otprilike polovinu igrača. Neke znam iz srednje škole. Neki su iz komšiluka. Tamo je tip koji vodi gradski lakros¹³ program. Mnogi od tih tipova rade u fmansijskoj zajednici, ali primećujem i dva srednjoškolska nastavnika.

Henka ne vidim.

Kada se utakmica završi – igraju do deset a pogodak nosi jedan poen – jedan visoki čovek koga poznajem parkira i izlazi iz automobila. Jedan od četvorice koji čekaju brzo upire prst i uzvikuje: „Imamo Majrona!“ Ostali tipovi počinjaju da zvižde i dovikuju Majronu. Majron uzvraća snebivljivim osmehom.

„Gle ko se vratio“, dovikuje jedan tip.

Ostali se pridružuju: „Kako je bilo na medenom mesecu, Romeo?“

„Nije trebalo da pocrniš, prika.“

„Da, trebalo je da ostaneš unutra, ako me kapiraš“, na šta Majron odvrća: „Da, isprva nisam shvatio, ali postalo mi je jasno kada si dodao 'ako me kaphas'.“

Mnogo dobroćudnog smeha i čestitanja mladoženji.

Sećaš se Majrona Bolitara, Leo? Kako nas je tata vodio u Livingston da ga gledamo dok igra srednjoškolsku košarku, samo da nam pokaže šta je veličina? Majron je nekada bio zakleti stari neženja. Ili sam bar tako mislio. Nedavno se oženio voditeljkom vesti. Još se sećam tatinog glasa na tribinama: „Uvek vredi“, rekao bi nam, „videti veličinu.“ To je bila tatina filozofija. Majron je na kraju zaista bio sjajan – ogromna superzvezda na Univerzitetu Djuk i pik u prvoj rundi NBA drafta. A onda, *pljas*, neočekivano se povredio i nikada nije dospeo u profesionalce.

Valjda se i iz toga može izvući neka pouka.

Ali ovde na ovim terenima prema njemu se i dalje odnose kao prema junaku. Ne znam da li je to usled bolećivosti ili čega, ali kapiram. I za mene on i dalje predstavlja nešto posebno. Sada smo obojica odrasli, ali jednim svojim delom još se pomalo uplašim ili čak ushitim kada mi on posveti pažnju.

Utapam se u grupu koja ga pozdravlja. Kada Majron stigne do mene, stežem mu ruku i kažem: „Čestitam na venčanju.“

„Hvala, Nape.“

„Ali seronja si što si me napustio.“

„S druge strane, sada si najzgodniji neženja u kraju.“ Zatim, primetivši nešto na mom licu, Majron me povlači u stranu. „Sta je bilo?“

„Tražim Henka.“

„Skrivio je nešto?“

„Ne, ne verujem. Samo mi treba da porazgovaram s njim. Henk obično igra ponedeljkom uveče, je l' tako?“

„Uvek“, kaže mi Majron. „Naravno, nikada ne znaš kojeg ćeš Henka dobiti.“

„U smislu?“

„U smislu da Henk oscilira. U pogledu ponašanja.“

„Lekovi?“

„Lekovi, hemijska neravnoteža, šta god. Ali, vidi, ne treba mene da pitaš. Ovde nisam bio više od mesec dana.“

„Produženi medeni mesec?“

Majron odmahuje glavom. „Nisam ja te sreće.“

On ne želi da se nadovežem novim pitanjem, a ni ja nemam vremena za to.

„Pa ko najbolje poznaje Henka?“

Majron bradom pokazuje na jednog zgodnog muškarca. „Dejvid Rejnov.“

„Bez zezanja?“

Majron sleže ramenima i ode na teren.

Ne mogu da zamislim dva života na suprotnijim putanjama nego što su to Henkov i život Dejvida Rejniva. Dej-vid je bio predsednik našeg srednjoškolskog Nacionalnog društva časti, a sada je izvršni direktor jedne od najvećih investicionih firmi u zemlji. Možda ste ga videli na televiziji pre nekoliko godina kada je Kongres strogo ispitivao bankarske budžovane. Dejvid ima penthaus na Menhetnu, ali on i njegova srednjoškolska dragana i supruga Džil podižu decu ovde u Vestbridžu. U predgrađu zapravo i nemamo pripadnika otmenih krugova – pre se sve svodi na takmičenja među susedima – ali, kako god to nazvali, Rejnivi bi bili na vrhu svake gomile.

Kada počne sledeća tekma, Dejvid i ja pronalazimo klupu na drugoj strani terena i sedamo. Dejvid je u formi i liči na vanbračno dete nekog Kenedija ili Kena. Ako tražite nekoga za ulogu senatora s jamicom na bradi, mogli biste da prođete i gore nego s Dejvidom Rejnovom.

„Henka nisam video tri sedmice“, kaže mi Dejvid.

„Da li je to neobično?“

„Uglavnom dolazi svakog ponedeljka i četvrtka.“

„A kako je?“, pitam.

„Valjda je dobro“, veli Dejvid. „Hoću reći, nikada nije dobro, ako me razumeš. Neki tipovi...“ Gleda teren. „Zapravo ne žele Henka ovde. On pravi ispade. Ne tušira se dovoljno. Kada stoji na aut-liniji jer mora da sačeka da bi igrao, počne da se šetka i da bulazni na sav glas.“

„Šta bulazni?“

„Besmislice. Jednom je počeo da viče kako Himler ne podnosi odreske tunjevine.“

„Himler, kao onaj stari nacoš?“

Dejvid sleže ramenima. Gleda teren, prati igru. „Bulazni, šetka se, plaši neke tipove. Ali na terenu“ – Dejvid se sada osmehuje – „kao da se opet pretvori u Henka. Nakratko se vrati onaj stari Henk.“ Okreće se prema meni. „Sećaš se Henka u srednjoj školi?“

Klimam glavom.

„Dopadljiv, jelda?“ kaže Dejvid.

„Da.“

„Hoću reći, štreber do daske, ali... sećaš li se one njegove sprdnje na nastavničkoj božičnoj proslavi?“

„Nešto uvezi s njihovom zakuskom, je l' tako?“

„Tako je. Dakle, nastavnici se listom razvaljuju od alkohola. Henk krišom uđe u prostoriju. Pomešao je činiije emendensa činijama skitlsa.“

„O, gadosti...“¹⁴

„...tako da nastavnici, onako odvaljeni, kapiraš, pružaju ruke i uzimaju pune šake bombona i...“ Počinje da se smeje. „Henk je to snimio. Bilo je da pukneš od smeha.“

„Sada se sećam.“

„Nije mislio ništa loše. To je bio Henk. Za njega je to bio pre naučni ogled nego nestašluk.“ Dejvid načas začuti. Pratim njegov pogled. Gleda kako Majron šutira iz skoka. Lopta glatko prolazi kroz mrežu.

„Henk nije dobro, Nape. Nije on kriv. To govorim tipovima koji ga ne žele ovde. Kao da ima rak. Nikada ne bi zabranio nekome da igra s nama zato što ima rak, je l' tako?“

„Imaš pravo“, velim.

Dejvid je malčice previše usredsređen na teren. „Henk me je zadužio.“

„U kom smislu?“

„Kada smo završili srednju školu, Henk je otišao na MIT. Znaš to, je l' tako?“

„Tako je“, kažem.

„Mene su primili na Harvard, kilometar i po odatle. Divno, zar ne? Bili smo blizu jedan drugom. I tako smo se na prvoj godini Henk i ja još družili. Ja bih došao po njega, pa bismo negde uzeli hamburger ili išli na žurke, uglavnom u mom kampusu, ali ponekad i u njegovom. Henk je umeo da me zasmije kao niko drugi.“ Na licu mu sada igra osmeh. „Nije bio za piće, ali stajao bi u uglu i posmatrao. Voleo je to. A i devojke su volele njega. Privlačio je određeni tip.“

Noć kao da je utihnula. Jedini zvuči su koncentrisana kakofonija na terenu.

Osmeh spada s Dejvidovog lica poput koprene. „Ali sve je počelo da se menja“, kaže on. „Promena je bila toliko spora da sam je isprva jedva primećivao.“

„Kako se promenio?“

„Na primer, kada bih došao po njega, Henk ne bi bio spreman. Ili, kada smo kretali, dvaput ili triput proverio bi bravu na vratima. To se zatim pogoršalo. Došao bih, a on bi još bio u bademantilu. Satima se tuširao. Neprestano je zaključavao i otključavao vrata. Ne dvaput ili triput, već dvadeset ili trideset puta. Pokušavao sam da ga odvratim od toga: 'Henk, već si proverio, sada možeš da prestaneš, ionako nikome ne trebaju gluposti iz tvoje sobe.' Počeo je da brine da će neko zapaliti njegov studentski dom. U jednoj javnoj prostoriji nalazio se šporet. Morali bismo da svratimo u nju i da se uverimo da je isključen. Trebalo bi mi sat vremena da ga izvedem odatle.“

Dejvid zastaje. Nekoliko trenutaka gledamo utakmicu. Ne navaljujem. On želi da to ispriča na svoj način.

„I tako, jedne noći treba da izađemo na dvostruki sudar u neki skup lokalni restoran u Kembridžu. On mi kaže: 'Nemoj da dolaziš po mene, doći ću autobusom.' Ja kažem važi. Odlazim po devojke. Mi smo tamo. Ne pričam ovo kako treba. Ta devojka, Kristen Megargi, vidim da je Henk lud za njom. Prelepa je – i zaljubljena u matematiku. U svakom slučaju, verovatno možeš da pretpostaviš šta se dogodilo.“

„Nije se pojavio.“

„Tako je. Zato ja izmislim neki izgovor i odvedem devojke kući. Onda se odvezem do njegovog studentskog doma. Henk još zaključava i otključava vrata. Neće da prestane. Onda počne da krivi mene. 'Ali rekao si da je to sledeće sedmice.'“

Čekam. Dejvid spušta glavu u šake, duboko udiše, opet diže glavu.

„Na koledžu sam“, nastavlja Dejvid. „Mlad sam, uzbudljivo je, stičem nove prijatelje. Imam svoje studije, imam život, a Henk me se ne tiče, je l' tako? Odlazanje po njega postaje prava gnjavaža. Tako da posle toga počinjem da odlazim rede. Znaš kako to ide. On pošalje poruku, ja ne odgovorim tako brzo. Udaljavamo se. Odjednom je prošlo mesec dana. Zatim ceo semestar. Zatim.“

I dalje ćutim. Osećam kako iz njega izbija griza savesti.

„Tako da ovi momci“ – pokazuje teren – „misle da je Henk čudak. Ne žele ga ovde.“ Uspravlja se. „E pa, bedak. Henk će igrati ako želi da igra. Igraće s nama, i osećaće se dobrodošlo.“

Malčice čekam. Onda pitam: „Imaš li ikakvu predstavu gde bi mogao da bude?“

„Ne. Mi i dalje ne... mi baš i ne razgovaramo, osim na terenu. Henk i ja, hoću reći. Gomila nas posle igranja ode do *Mekmerfija*, znaš, na koju kriglu i picu. Ranije sam zvao i Henka, ali

kada bih ga pozvao, on bi ni manje ni više nego pobegao. Viđao si ga kako ide po gradu, jelda?“

„Jesam“, velim.

„Svakog dana istom putanjom, znaš. U isto vreme. Rob navike. Valjda mu to pomaže. Ustaljeno ponašanje, hoću reći. Ovde završavamo oko devet. Ali ako produžimo, Henk ipak ode tačno u devet. Bez pozdrava, bez objašnjenja. Ima stari sat tajmeks sa alarmom. Sat zazvoni u devet i on otrči, čak i ako smo usred utakmice.“

„Šta mu je s porodicom? Da li je moguće da živi s njima?“

„Mama mu je umrla prošle godine. Živela je u onom starom stambenom naselju u Vest Orindžu. Kros krik point. Tata mu je možda i dalje tamo.“

„Mislio sam da su mu se roditelji razveli kad smo bili mali“, kažem.

Na terenu neko uzvikuje i pada na tlo. Traži faul, ali drugi tip tvrdi da ovaj dramu.

„Razišli su se kad smo bili u petom razredu“, veli Dejvid. „Tata mu se odselio na zapad. Čini mi se u Kolorado. U svakom slučaju, mislim da su se možda pomirili kada se gospođa Straud razbolela. Zaboravio sam ko mi je to rekao.“

Partija pred nama se završava kada Majron pogodi koš šutom iz skoka unazad koji poljubi tablu pre nego što padne kroz mrežu.

Dejvid ustaje. „Igram sledeću“, podseća me.

„Jesi li ikada čuo za Klub zavere?“ pitam ga.

„Ne, šta je to?“

„Osnovali su ga neki iz našeg razreda u srednjoj školi. Henk je bio član. A bio je i moj brat.“

„Leo“, kaže on, tužno zavrtevši glavom. „I on je bio dobar momak. Takav gubitak.“

Na to ne odgovaram. „Da li je Henk ikada govorio o zaverama?“

„Da, valjda. Mada ništa određeno. To nikada nije imalo mnogo smisla.“

„Da li je možda govorio o Stazi? Ili o šumi?“

Dejvid zastaje i gleda me. „Ona stara vojna baza, je l' tako?“

Ne kažem ništa.

„Kada smo bili u srednjoj školi, Henk je bio opsednut tim mestom. Stalno je pričao o njemu.“

„Šta je govorio?“

„Šašave stvari, da država tu sprovodi oglede sa LSD-om i čitanjem misli, i tome slično.“

I ti si se ponekad pitao isto to, zar ne, Leo? Ali ne bih rekao da si bio opsednut. Govorio si to, sprdao si se time, ali ne verujem da si to ikada prihvatao. Meni se činilo da je to za tebe samo igra, ali možda sam pogrešno protumačio tvoje interesovanje. Ili ste možda svi bili u tome iz drugačijih razloga. Henk je mislio na velike državne zavere. Maura je volela element uzbuđenja, tajanstvenost, opasnost u tome. Ti, Leo, mislim da si voleo da lutaš s drugarima kroz šumu u pustolovini koja kao da je iz nekog starog romana Stivena Kinga.

„Ej, Dejvide, spremni smo da počnemo!“ dovikuje jedan tip.

Majron kaže: „Pusti ga malo. Možemo da sačekamo.“

Ali svi su se poredali i spremni su za igru, a ovde postoji protokol: grupa se ne tera da čeka. Dejvid mi pogledom traži dozvolu. Klimam glavom da smo završili i da može da ide. On kreće prema terenu, ali onda se okreće ka meni.

„Henk je još opsednut onom starom bazom.“

„Zašto to kažeš?“

„Šetnja u koju Henk ide svakog jutra? Počinje pešačenjem Stazom.“

Jedanaesto poglavlje

Ujutru me zove Renoldsova. „Našla sam brakorazvodnog advokata koji je unajmio Rekso.“

„Sjajno.“

„Ne baš. Zove se Sajmon Frejzer. On je velika zverka i ortak u budžovanskoj advokatskoj kancelariji *Elbe, Baroš i Frejzer*.“

„Jesi probala da stupiš u vezu s njim?“

„O da.“

„Kladim se da je bio spreman za saradnju.“

„Ja se kladim da si ti zajedljiv. Gospodin Frejzer neće da razgovara sa mnom zbog poverljivosti između advokata i klijenta i potonjeg rada koji je iz toga proistekao.“

Mrštim se. „Stvarno je rekao 'proistekao'?“

„Jeste.“

„Trebalo bi da možemo da ga uhapsimo samo zbog toga.“

„Samo kad bismo mi pisali zakone“, veli Renoldsova. „Razmišljala sam da se vratim njegovim klijentima i vidim hoće li se odreći tog prava.“

„Misliš na supruge koje je zastupao?“

„Da.“

„Gubljenje vremena“, kažem. Te žene su dobij ale starateljstvo nad decom delom zbog Reksove nameštaljke s vožnjom pod uticajem alkohola. Sigurno to neće priznati. Njihovi bivši bi tu nepravilnost mogli da iskoriste da ponovo otvore bitke za starateljstvo.

„Pada li ti šta na pamet?“, pita Renoldsova.

„Mogli bismo i da posetimo Sajmona Frejzera.“

„Mislim da će i to biti gubljenje vremena.“

„Mogu ja da odem sam“, velim.

„Ne, mislim da to nije pametno.“

„Onda idemo zajedno. To je u tvojoj nadležnosti, pa možeš da mu priđeš kao policajka...“

„...dok ti igraš ulogu zainteresovanog civila?“

„Rođen sam za tu ulogu.“

„Kada?“

„Trebalo da usput svratim na dva mesta, ali biću tamo pre ručka.“

„Pošalji mi poruku kad budeš blizu.“

Prekidam vezu, tuširam se, oblačim se. Gledam na sat. Sudeći po Dejvidu Rejnvu, Henk kreće u šetnju Stazom svakog jutra tačno u pola devet. Parkiram se na nastavničkom parking, što mi pruža neometan pogled na Stazu. Osam i petnaest je. Menjam stanice na radiju i izvesno vreme ostajem na emisiji Hauarda Sterna.¹⁵ Već je pola devet. Ne skidam pogled sa Staze. Niko se ne približava.

Gde je Henk?

U devet dižem ruke i krećem ka drugoj stanici.

Prihvatilište koje Eli vodi uglavnom je za porodice koje su žrtve nasilja. Nalazim se s njom u jednom prelaznom prebivalištu, staroj kući u viktorijanskom stilu koja se nalazi u

mirnoj ulici u Moristaunu. To je mesto gde žene i deca koji su žrtve nasilja u porodici mogu da se sakriju od svojih zlostavljača dok ne vidimo šta dalje, što je obično nešto bolje, ali ne nešto što bi bilo ko smatrao poželjnim.

Ovde ima vrlo malo velikih pobeda. U tome je prava tragedija. To što Eli radi isto je kao da kašikom pokušavaš da isprazniš okean. Ipak, ona neumorno gaca po tom okeanu, iznova i iznova, iz dana u dan, i premda ne može da se nosi sa zlom u nečijem srcu, Eli u toj borbi daje sve od sebe.

„Bet Lešli je uzela muževljevo prezime“, veli mi Eli. „Sada je doktorka Bet Flečer, kardiolog u bolnici *En Arbor*.“

„Kako si to otkrila?“

„Bilo je teže nego što je trebalo da bude.“

„Što bi značilo?“

„Stupila sam u kontakt sa svim njenim najbližim drugovima iz srednje škole. Sa Bet niko ne održava vezu, što me je iznenadilo. Hoću reći, bila je prilično društvena. Ponovo sam se obratila njenim roditeljima. Rekla sam im da nam Betina adresa treba za godišnjice mature i tome slično.“

„Šta su rekli?“

„Nisu hteli da mi je daju. Rekli su mi da sve što je bitno pošaljem njima.“

Ne znam šta da mislim o tome. Ali nije dobro. „Pa kako si uspela da joj udeš u trag?“

„Preko Elen Medžer. Sećaš li se nje?“

„Bila je godinu dana iza nas“, kažem, „ali mislim da je išla sa mnom na matematiku.“

„To je Elen. U svakom slučaju, ona je studirala na Univerzitetu Rajs u Hjustonu.“

„Dobro.“

„Kao i Bet Lešli. Pa sam je zamolila da pozove kancelariju za studente na Raj su i da vidi može li da dobije neke informacije o njoj kao bivša koleginica.“

Moram da priznam da je to genijalno.

„Bilo kako bilo, dobila je mejl adresu s prezimenom Flečer u bolničkom centru Univerziteta Mičigen. Malo sam guglala da otkrijem ostalo. Evo broja njene kancelarije.“ Eli mi daje parče papira.

Gledam to parče papira kao da će mi telefonski broj dati neki nagoveštaj.

Eli se zavaljuje na stolici. „Kako si prošao sa ulaženjem Henku u trag?“, pita.

„Loše.“

„Zaplet se produbljuje.“

„Da.“

„Aha, pre nego što odeš, tražila te je Marša.“

„Odoh.“

Ljubim Eli u obraz. Pre nego što krenem u kancelariju Eline koleginice Marše Stajn, skrećem levo i penjem se stepenicama na drugi nivo. Tu je privremeno obdanište za decu. Gledam unutra i vidim kako se Brendino najmlađe dete zanima bojankom. Produžujem hodnikom. Vrata njene sobe su otvorena. Blago kucam i zavirujem u sobičak. Na krevetu stoje dva otvorena kofera. Kada me spazi, Brenda pritrči i zagri me. To nikada ranije nije uradila.

Brenda ništa ne govori. Ja ništa ne govorim.

Kada me pusti, podigne glavu i kratko mi klimne glavom. Ja uzvratim.

Još ništa ne govorimo.

Kada opet izađem u hodnik, tamo me čeka Marša Stajn. „Zdravo, Nape.“

Kada smo imali osam i devet godina, Marša je bila tinejdžerka i naša bebisiterka. Sećaš li se, Leo? Bila je gipka i prelepa, balerina, pevačica, zvezda svake srednjoškolske predstave. Ložili smo se na nju, naravno, ali ložili su se i svi drugi. Kada nas je čuvala, omiljena delatnost nam je bila da joj pomažemo da vežba za predstave. Čitali smo njene rečenice. Kada je bila u prvom razredu, tata nas je vodio u srednju školu da je gledamo kako igra Hodel, lepu ćerku iz *Violiniste na krovu*. U četvrtom razredu, Marša je svoju pozorišnu karijeru završila kao glavna glumica u mjuziklu *Mejm*. Ti, brate moj, dobio si da igraš ulogu Mejminog bratanca, u programu koji su nazvali „Mladi Patrik“. Tata i ja smo išli četiri puta, a Marši su na svakom izvođenju zasluženno ustajali i pljeskali.

U to vreme Marša je imala kršno zgodnog dečka po imenu Din, koji je vozio onaj crni trans-am i uvek, koliko god bilo toplo ili hladno, nosio svoju univerzitetsku rvačku jaknu, onu zelenu s belim rukavima. Marša i Din su bili „razredni par“ u godišnjaku srednje škole *Vestbridž*. Nedugo nakon toga, Din je počeo da je bije. Divljački. Očna duplja joj je još udubljena s desne strane. Lice joj sada izgleda iščašeno, krivo. Nos joj je previše pljosnat od dugogodišnjih batina.

Posle deset godina, Marša je napokon smogla hrabrosti da pobegne. Kao što često govore zlostavljanim ženama ovde: „Hrabrost nađete prekasno, ali nikada nije prekasno i, da, to je protivrečnost.“ Udružila je snage s još jednim „detetom“ koje je čuvala u ono vreme, Eli, i zajedno su osnovale ova prihvatilišta.

Eli je izvršni direktor. Marša više voli da ostane iza kulisa. Sada vode jedno prihvatilište i četiri prelazna doma kao što je ovaj. Uz to, imaju i tri mesta sa adresama koje su, iz očiglednih razloga, potpuno nepoznate javnosti. Imaju prilično dobar sistem obezbeđenja, ali ponekad i ja doprinosim.

Ljubim Maršu u obraz. Više nije lepa. Nije stara, tek je zakoračila u četrdesete – kada neko izbije život iz onih koji blistaju najsjajnije, oni se oporave, ali katkada se ta svetlost ne vrati baš sasvim. Inače, još voli da glumi. U maju pozorišna trupa *Vestbridž* postavlja *Violinistu*. Marša igra baku Cajtel.

Ona me vuče u stranu. „Čudno.“

„A?“

„Ispričam ti kakvo je Trej čudovište i on naprasno završi u bolnici.“

Ništa ne govorim.

„Pre nekoliko meseci, ispričala sam ti kako je Vandin dečko seksualno zlostavljao njenu četvorogodišnju ćerku. Odjednom on završi.“

„Malo sam u žurbi, Marša“, kažem da bih je prekinuo.

Ona me pogleda.

„Možeš da odlučiš da mi ne kažeš šta te muči“, velim. „To zavisi od tebe.“

„Najpre se pomolim.“

„Dobro.“

„Ali molitva ne urodi plodom. Tada se obratim tebi.“

„Možda pogrešno gledaš na to“, kažem. „Kako misliš?“

Sležem ramenima. „Možda sam ja samo uslišenje tih molitvi.“

Obuhvatam joj lice rukama i opet je ljubim u obraz. Onda brže-bolje izađem dok ne stigne da kaže još nešto. Verovatno se pitate kako ja, kao pandur koji se zakleo da održava zakon, opravdavam ono što sam uradio Treju. Ne opravdavam. Ja sam licemer. Svi smo. Zaista

verujem u vladavinu zakona, i nisam veliki obožavalac uzimanja pravde u svoje ruke. Ali na to što ponekad radim ne gledam tako. Gledam na to kao da je svet bar, a ja u drugom kraju prostorije vidim nekog muškarca kako bije neku ženu kao vola u kupusu, ruga joj se, smeje joj se, obrlaćuje je da mu pruži još jednu priliku kao kada Lusi pridržava fudbalsku loptu Čarliju Braunu, da bi joj zatim, nakon što joj ulije tu nadu, ponovo unakazio lice. Gledam na to kao da sam upravo svratio kod drugarice i video kako njen dečko napastvuje njenu četvorogodišnju ćerku.

Da li ti proključa krv?

Treba li vreme i daljina to da ohlade?

Zato skačem i prekidam to. Ne zavaravam se. Odlučujem da prekršim zakon, a ako me uhvate, platiću kaznu.

Priznajem da to i nije neko opravdanje, ali zaista ne haj em za to.

Krećem da vozim na zapad prema granici s Pensilvanijom. Razume se, veliki su izgledi da Sajmon Frejzer neće biti u kancelariji. Ukoliko bude tako, posetiću njegovu kuću ili otići gde god bi već mogao da bude. Možda ćemo se mimoići. Možda neće hteti da me primi. Tako to ide kada nešto hoćeš da otkriješ. Guraš dalje čak i ako to što radiš liči na neviđeno gubljenje vremena i energije.

Dok vozim, razmišljam o tebi. Evo šta me muči: za prvih osamnaest godina svog života nemam nijednu uspomenu koja nije isprepletana s tobom. Delili smo matericu; zatim smo delili sobu. U stvari, nije bilo ničega što nismo delili. Pričao sam ti sve. Sve. Ništa nisam krio od tebe. Nije bilo ničega čega sam se stideo da ti kažem, jer sam znao da ćeš me i dalje voleti. Za sve ostale postoji izvesna fasada. Mora da postoji. Ali između tebe i mene nije bilo ničega.

Ništa – ništa – nisam tajio. Ali katkada se pitam jesi li ti.

Jesi li krio nešto od mene, Leo?

Posle sat vremena, još u vožnji, pozivam kancelariju doktorke Bet Flečer, rođene Lešli. Dajem svoje ime devojci na prijemnici i tražim da razgovaram s doktorkom Flečer. Devojka mi kaže da doktorka trenutno nije tu. Onim umornim, srditim glasom koji može da izvede samo neko ko radi na lekarskoj prijemnici pita o čemu je reč.

„Ja sam njen stari drug iz srednje škole.“ Dajem joj ime i broj mobilnog telefona. Zatim dodajem što neodložnije mogu: „Stvarno je važno da razgovaram s njom.“

Devojka ostaje ravnodušna. „Ostaviću joj poruku.“

„Uz to sam i policajac.“

Ništa.

„Molim vas da pošaljete doktorki Flečer poruku na pejdžer i da joj kažete da je važno.“

Devojka prekida vezu, ne obećavši da hoće.

Zatim zovem Ogija. On se javi čim telefon zazvoni i kaže: „Da.“

„Znam da nećeš da ulaziš u ovo“, velim.

Nema odgovora.

„Ali da li bi svojim pozornicima mogao da kažeš da otvore četvore oči kada je u pitanju Henk?“

„Neće biti teško“, kaže Ogi. „Svakog dana ide u istu šetnju.“

„Od jutros nije.“

Obaveštavam Ogija o svojoj malopredašnjoj neuspehoj prismotri Staze. Pričam mu i kako sam sinoć bio na partiji ulične košarke. Ogi kratko ćuti. Zatim kaže: „Znaš da Henk nije, ovaj, dobro?“

„Znam.“

„Pa šta tačno misliš da će ti reći?“

„Đavo da me nosi ako znam“, velim.

Još tišine. Dolazim u iskušenje da je ispunim izvinjenjem što sam naglo iskopao nešto što se on svojski upinjao da ostane zakopano, ali nisam baš raspoložen da prosipam oveštale fraze, a sumnjam i da bi Ogi voleo da ih čuje.

„Reći ću momcima da mi jave preko radija ako ga vide.“

„Hvala“, kažem, ali on je već prekinuo vezu.

Advokatska kancelarija *Elbe, Earns i Frejzer* nalazi se u ni po čemu posebnom staklenom neboderu u nizu ni po čemu posebnih staklenih nebodera u naselju za koje pretpostavljam da se podrugljivo zove „Kampus kantri kluba“. Parkiram se na parkingu neznatno većem od neke evropske kneževine i zatičem Renoldsovu kako me čeka kod vrata. Na sebi ima sako preko zelene rolke.

„Sajmon Frejzer je tu“, kaže ona.

„Otkud znaš?“

„Motrim na mesto otkako sam te zvala. Videla sam ga kada je ušao, nisam ga videla kako odlazi, auto mu je još tu. Iz tih zapažanja izvukla sam zaključak da je Sajmon Frejzer tu.“

„Dobra si“, velim.

„Neka te ne zastraši moje policijsko umeće.“

Predvorje je bezbojno i hladno, kao jazbina Gospodina Ledenog.¹⁶ Tu je smešteno nekoliko advokatskih kancelarija i investicionih firmi, pa čak i jedan onaj tobožnji koledž *za preveliku zaradu*. Idemo liftom na šesti sprat. Mali mršavko na prijemnici fura polubradu od dva dana, pomodne naočare i slušalice s mikrofonom. Diže prst da nam pokaže da ga malo sačekamo.

Zatim: „Mogu li da vam pomognem?“

Renoldsova vadi značku: „Došli smo kod Sajmona Frejzera.“

„Imate li zakazano?“

Načas pomišljam da će mu Renoldsova odbrusiti: „Ova značka je moje zakazano“, što bi me, priznajem, razočaralo. Umesto toga, ona kaže da nemamo, ali bismo bili izrazito zahvalni ako bi nam gospodin Frejzer nakratko posvetio vreme. Mali mršavko pritisne dugme i prošapće nešto. Zatim nas zamoli da sednemo. Mi sednemo. Nema časopisa, samo blistave brošure advokatske kancelarije. Prelistavam jednu i nailazim na fotografiju i biografiju Sajmona Frejzera. Momak je Pensilvanac od glave do pete. Išao je u ovdašnju srednju školu, pa oputovao u zapadni deo države da diplomira na Pitsburškom univerzitetu, da bi zatim otišao na krajnji istok države i doktorirao pravo na Pensilvanijskom univerzitetu u Filadelfiji. On je „nacionalno priznati praktikant porodičnog prava“. Pogled mi se muti od dosade dok čitam kako je predsedavao ovim i onim, bio autor ovoga i onoga, služio u ovom i onom odboru, dobio ovu i onu nagradu za izvrsnost u svojoj oblasti.

Prema nama ide visoka žena u sivoj suknji ravnog kroja. „Ovuda, moliću.“

Idemo za njom hodnikom do sale za sastanke sa jednim zidom od stakla i nečim što bi trebalo da bude čaroban pogled na parking i, ako pogledaš dalje u daljinu, na restorane *Vendis* i *Oliv garden*. Tu je dugačak konferencijski sto na čijoj se sredini nalazi jedan onaj spikerfon što liči na sivu tarantulu.

Renoldsova i ja čekićamo petnaest minuta dok se visoka žena ne vrati.

„Poručnica Renolds?“

„Da.“

„Imate poziv na trećoj liniji.“

Visoka žena odlazi. Renoldsova mi se mršti. Prinosi prst usnama da mi pokaže da ćutim i pritiska dugme na spikerfonu.

„Renoldsova“, kaže.

Muški glas odgovara: „Stejsi?“

„Da.“

„Šta tražiš u kancelariji Sajmona Frejzera, Stejsi?“

„Radim na slučaju, kapetane.“

„Koji bi to slučaj bio?“

„Ubistvo pozornika Reksa Kantona.“

„Kojim se naša služba ne bavi jer je prebačen okružnoj policiji.“

To nisam znao.

„Samo proveravam trag“, kaže mu Renoldsova.

„Ne, Stejsi, ne proveravaš nikakav trag. Dosađuješ uglednom građaninu koji se druži sa najmanje dvojicom tamošnjih sudija. I jedan i drugi sudija zvali su da me obaveste da jedna moja poručnica uznemirava advokata koji se već pozvao na poverljivost između advokata i klijenta.“

Renoldsova me pogleda u fazonu „Vidiš sa čim imam posla?“ Klimam glavom da vidim.

„Moram li da nastavim, Stejsi?“

„Ne, kapetane, shvatila sam poruku. Otišla sam.“

„Da, i rekli su mi da si s nekim. Ko bi...?“

„Do viđenja.“

Renoldsova prekida vezu. Kao na znak, visoka žena otvara vrata sale za sastanke da nas isprati napolje. Ustajemo i idemo za njom do kraja hodnika. Kada uđemo u lift, Renoldsova kaže: „Izvini što si morao da voziš skroz dovde.“

„Da“, kažem ja njoj. „Šteta.“

Kada krenemo napolje, Renoldsova kaže: „Bolje da se vratim u stanicu. Da izgladim stvar s kapetanom.“

„To ti je pametno.“

Rukujemo se. Ona se okreće i polako odlazi. „Ideš pravo nazad u Vestbridž?“ pita me. Sležem ramenima. „Možda ću prvo ručati. Kakav je *Oliv garden*?“

„Šta misliš?“

Ne odem u *Oliv garden*.

Ovo je deo parkinga za rezervisana parking-mesta. Pronalazim znak na kome piše REZERVISANO ZA ADV. SAJMONA FREJZERA, a tu trenutno stoji blistavocrveni tesla. Mrštim se, ali trudim se da ne osuđujem. Mesto njemu sleva, koje je obično rezervisano za ADV. BENDŽAMINA BAROŠA, prazno je.

Odlično.

Vraćam se u kola. Dok to radim, prolazim pored tipa u srednjim četrdesetim koji puši cigaretu. Na sebi ima poslovno odelo i burmu i, iz nekog razloga, ta burma mi je važna.

„Molim te, nemoj da pušiš“, kažem mu.

Tip mi uputi isti onaj pogled – mešavinu zbunjenog i razdraženog – koji uvek dobijem kada to uradim. „A?“

„Nekome je stalo do tebe“, kažem. „Samo ne bih voleo da se razboliš ili da umreš.“

„Gledaj svoja posla, bre“, prasne on, bacajući opušak na zemlju kao da se uvredio i odjurivši unutra.

Ali deo mene razmišlja: *Ko zna – možda će mu to biti poslednja cigareta u životu.*

A kažu da nisam optimista.

Proveravam ulaz. Ni traga od Sajmona Frejzera. Brzo ulazim u kola i stajem na BAROŠOVO mesto, prišavši toliko blizu desnom stranom automobila da me od vrata na vozačkoj strani njegovog tesle deli pukih nekoliko centimetara. Nema šanse da se Sajmon Frejzer provuče i stigne do svojih vrata, a kamoli da ih otvori.

Čekam. Vičan sam tome. Ne smeta mi da čekam. Ovde ne moram da obavljam istinsku prismotru – on neće moći žurno da uđe u kola – te vadim roman koji sam poneo, spuštam sedište do kraja i počinjem da čitam.

To ne potraje dugo.

U dvanaest i petnaest u retrovizoru primećujem Sajmona Frejzera kako izlazi iz zgrade. Stavljam bukmarker između trista dvanaeste i trista trinaeste strane i spuštam knjigu na suvozačko sedište. Čekam. Sajmon živo razgovara telefonom. Približava se kolima. Slobodnom rukom pretura po džepu i napipava dugmence na ključevima. Čujem slabašan kliktaj pri otključavanju vrata. Čekam još malo.

Kada on naglo zastane, znam da je uvideo parking situaciju. Čujem njegovu prigušeno: „Šta je sad ovo?“

Prinosim telefon uvu i pravim se da s nekim razgovaram. Drugom rukom hvatam ručku na vratima.

„Ej... ej, ti!“

Ne obazirem se na Sajmona Frejzera i držim telefon na uvu. To ga ljuti. Dolazi s moje strane kola i, pretpostavljam prstenom s koledža, pokuca na prozor.

„Ej, ne možeš da parkiraš ovde.“

Okrećem se prema njemu i telefonom mu stavljam do znanja da sam malo u gužvi. On pocrveni u licu. Sajmon Frejzer jače pokuca školskim prstenom. Ja opet uhvatim ručku na vratima.

„Slušaj, sero...“

Brzo otvaram vrata auta, tresnuvši ga u lice. Sajmon Frejzer pada unazad. Telefon mu izleće iz ruke i pada na pločnik. Ne znam da li se slomio. Izlazim iz kola pre nego što on stigne da se oporavi i kažem: „Čekao sam te, Sajmone.“

Sajmon Frejzer nežno stavlja ruku na lice kao da proverava ima li...

„Nema krvi“, kažem, „još.“

„Je l' to pretnja?“

„Da, može biti.“ Pružam ruku da mu pomognem da ustane. „Daj da ti pomognem.“

On mi blene u ruku kao da u njoj držim govance. Osmehujem mu se. Upućujem mu onaj luđački pogled u fazonu „jebe mi se za sve“. On ustukne.

„Došao sam da ti spasim karijeru, Sajmone.“

„Ko si ti?“

„Nap Dima.“

U čitavoj ovoj igri namera mi nije toliko da ga povredim koliko da ga poremetim i dezorijentišem. Ovo je čovek koji je navikao da ima kontrolu, na uredne linije i pravila, na rešavanje problema telefonskim pozivima izvorima na položajima. Nije navikao na neuobičajene sukobe ili gubitak kontrole, i ako odigram ovo kako treba, iz toga mogu da izvučem korist.

„Zvaću... zvaću policiju.“

„Nema potrebe“, velim, šireći ruke. „Ja sam pandur. Šta mogu da uradim za tebe?“

„Ti si policajac?“

„Jesam.“

Lice mu se dodatno zajapuri. „Ovo će te koštati značke.“

„Za nedozvoljeno parkiranje?“

„Za telesni napad.“

„Vrata auta? To je bilo slučajno, izvini. Ali, svakako, pozovimo još pandura na mesto zločina. Ti možeš da vidiš hoće li mi uzeti značku što sam otvorio vrata. A ja“ – upirem palcem u sebe – „ja mogu da vidim hoće li ti zabraniti bavljenje advokaturom.“

Sajmon Frejzer je još na tlu. Nadvijam se nad njim, ne dajući mu zaista prostora da ustane bez moje pomoći. To nije neuobičajeno kada imaš igrača više. Ponovo pružam ruku. Bude li šta pokušao – što je u ovoj fazi moguće – ja sam spreman. Uzima me za ruku i ja ga izvlačim na noge.

Sajmon Frejzer otire odelo. „Odlazim“, objavljuje.

Odlazi, podiže telefon, pa otire i njega kao da je kakvo kućence. Odavde vidim da je ekran napukao. Sad kada se malo odmakao, strelja me pogledom.

„Platićeš svaku štetu.“

Uzvracam mu smeškom. „Ma jok.“

On letimice pogleda svoja kola, ali moja još blokiraju vozačka vrata. Vidim da sada vaga prednosti i mane toga da uđe preko suvozačkog sedišta i da se odveze.

„Kaži mi ono što me zanima“, velim, „i sve ovo ostaje između nas.“

„A ako ti ne kažem?“

Sležem ramenima. „Uništiću ti karijeru.“

On se podrugljivo zakikoće. „Misliš da možeš?“

„Da budem iskren, nisam siguran. Ali neću se smiriti dok to ne uradim. Nemam šta da izgubim, Sajmone. Baš me briga ako me“ – prstima pravim navodnike – „'ovo bude koštalo značke'. Samac sam. Nemam nikakav društveni položaj. Ukratko, da ponovim: nemam šta da izgubim.“

Prilazim mu za korak.

„S druge strane, ti imaš porodicu, ugled, ono što novine vole da zovu“ – ponovo navodnici prstima – „'položajem u zajednici'.“

„Ne možeš da mi pretiš.“

„Upravo sam ti pretio. Aha, i ako zbog nečega ne budem mogao da ti uništim karijeru, jednom ću svratiti i prebiću te. Prosto i jednostavno. Ja sam ti starog kova.“

On me užasno gleda.

„Brat mi je mrtav, Sajmone. Ti me možda sprečavaš da saznam ko ga je ubio.“ Prilazim mu još za korak. „Ličim li ti ja na nekoga ko će dozvoliti da to prođe tek tako?“

On se nakašlja. „Ako ovo ima nekakve veze s poslom koji je pozornik Reks Kanton obavljao za našu kancelariju...“

„U stvari ima.“

„...onda ne mogu da ti pomognem. Kao što sam već objasnio, to potpada pod poverljivost između advokata i klijenta.“

„Ne ako si ga najmio da radi nešto protivzakonito, Sajmone.“ Tišina.

„Jesi ikada čuo za navođenje na zločin?“

Novo nakašljanje, ovoga puta manje samouvereno. „O čemu govoriš?“

„Najmio si Reksa Kantona da blati bivše muževe u korist tvojih klijentkinja.“

Sajmon se naglo prebacuje u ulogu advokata. „Kao prvo, ne bih tako opisao ono što je pozornik Kanton radio. Kao drugo, uzeti nekoga da proverava prošlost protivnika nije ni protivzakonito ni nemoralno.“

„Nije on proveravao ničiju prošlost, Sajmone.“

„Nemaš dokaza.“

„Naravno da imam. Pit Korvik, Rendi O'Tul i Nik Vajs. Da li ti ta imena zvuče poznato?“ Muk.

„Da ti nije maca pojela jezik, zastupnice?“

I dalje muk.

„Neverovatnim sticajem okolnosti, pozornik Reks Kanton je slučajno svu trojicu uhapsio zbog vožnje u pijanom stanju. Neverovatnim sticajem okolnosti, tvoja kancelarija je zastupala supruge sve trojice dotičnih muškaraca u bitkama za starateljstvo u vreme tih hapšenja.“

Iscerim se.

On pokušava: „To nije dokaz nikakvog zločina.“

„Hmm. Misliš da će i mediji tako gledati na to?“

„Izustiš li i reč tih neosnovanih optužbi štampi.“

„To će me koštati značke, kapiram. Slušaj, postaviću ti dva pitanja. Ako iskreno odgovoriš na njih, to je to. Tvoja kratka noćna mora poznata kao 'ja' biće gotova. Međutim, ako ne odgovoriš na njih, obratiću se novinama i Američkoj advokatskoj komori i tvitovaću ono što znam na *Fejsbuku* ili kako god to klinci danas zvali. Pošteno?“

Sajmon Frejzer ne bi to izrekao, ali po tome kako se pogrbio u ramenima, video sam da je moj.

„Dakle, evo prvog pitanja: šta znaš o ženi koja je s Reksom radila te nameštaljke za vožnju pod uticajem alkohola?“

„Ništa.“

Odgovor je stigao brzo.

„Znaš da je koristio ženu da namamljuje muškarce kako bi preterali sa pićem, jelda?“

„Muškarci očijukaju sa ženama u barovima.“ Sajmon Frejzer sleže ramenima, sada pokušavajući da povрати malo svog uobičajenog razmetljivog držanja. „Zakon ne zanima zašto piju, već samo koliko.“

„I, ko je ona?“

„Nemam pojma“, veli on, a njegove reči imaju prizvuk istine. „Da li stvarno misliš da bi ikoga iz moje firme, a naročito mene, zanimalo pojedinstvo o nečemu takvom?“

Ne. Verovatnoća je bila mala, ali vredelo je pokušati. „Drugo pitanje.“

„Poslednje pitanje“, uzvraća on.

„Ko je unajmio tvoju firmu da namesti vožnju pod uticajem alkohola one noći kada je Reks Kanton ubijen?“

Sajmon Frejzer se koleba. Premišlja se. Puštam ga. U licu nije više crven, već više naginje boji pepela.

„Da li nagoveštavaš da je do ubistva pozornika Kantona došlo, ovaj, zato što je radio za našu firmu?“

„Ne samo da nagoveštavam.“

„Imaš dokaze za to?“

„Plaćeni ubica je doleteo avionom samo radi toga. Iznajmio je kola i otišao u onaj bar. Pravio se da se napija s Reksovom saradnicom. Čekao je da ga pozornik Kanton zaustavi. Onda je pucao u njega i ubio ga.“

On kao da ostade zatečen time.

„Bila je to nameštaljka, Sajmone. Prosto i jednostavno.“

Nije trebalo da dođe do ovoga – da blejim na nekom parkingu i da nekome pretim. Mislim da Sajmon Frejzer to zna. Sada je više ošamućen nego kada su ga vrata auta oborila na dupe.

„Saznaću ti ime.“

„Dobro.“

„Mogu posle ručka da proverim fakturu“, kaže on, gledajući na sat. „Kasnim na sastanak s klijentom.“

„Sajmone?“ On me pogleda.

„Preskoči ručak. Odmah saznaj ime.“

Blokiram Mauru.

To radim iz više razloga. Najočigledniji, razume se, jeste da bih mogao da se usredsredim na slučaj kojim se bavim. Osećanja mi neće pomoći. Očito je da sam u ovom slučaju više motivisan zbog svojih ličnih veza – tebe, Maura – ali ne mogu da dozvolim ni da mi to zamagli mozak ni da dopustim da mi želje izopačuju razmišljanje.

Ukratko: ne mogu a da se ne nadam.

Ima izgleda, iako neznatnih, da na sve ovo postoji razuman odgovor i da će, kada se Maura i ja ponovo budemo sreli... kada pomislim na taj trenutak, mozak mi odlazi kuda ne treba. Zamišljam budućnost i duge šetnje s držanjem za ruke i još duže noći pod pokrivačima, a zatim decu i krećenje trema iza kuće i kako postajem trener u vestbričkoj Maloj ligi i... da, naravno, znam koliko blesavo sve to zvuči i nikada to nikome ne bih rekao i možda si opet svedok onoga što mi nedostaje bez tebe u životu.

Već je dovoljno sumanuto što razgovaram sa svojim mrtvim bratom, je l' tako?

Sedimo u kancelariji Sajmona Frejzera. Ona visoka žena pruža Sajmonu neku fasciklu. On je otvara i nešto mu preleće preko lica.

„Šta je?“ pitam.

„Reksa Kantona nisam najmio mesec dana.“ Sajmon Frejzer diže glavu i gleda me, dok ga preplavljuje olakšanje. „Ne znam ko ga je unajmio one noći, ali ja nisam.“

„Možda neko drugi iz tvoje firme?“

Sajmon na to malo uzdahne. „Sumnjam.“

„Reks je radio isključivo za tebe?“

„Ne znam za to, ali u ovoj firmi, eto, ja sam stariji partner i jedini koji se bavi porodičnim pravom, tako da...“

Nije ni završio misao, ali ukapirao sam. Reks je bio *njegov* momak. Nijedan drugi advokat ne bi se usudio da ga unajmi bez prethodnog pristanka Sajmona Frejzera.

Zvoni mi mobilni. Piše da me zove VESTBRIČKA POLICIJA. Izvinjavam se i sklanjam u stranu.

„Halo?“

Na drugom kraju čujem Ogijev glas. „Mislim da znam zašto ne možemo da nađemo Henka.“

Dvanaesto poglavlje

Kada sutradan ujutru stignem u Vestbričku policijsku stanicu, Ogi me tamo čeka s novajlijkom po imenu Džil Stivens. Ja sam u Vestbridžu počeo kao patrolni policajac a i dalje radim kao svojevrсни mešoviti detektiv i za okrug i za grad. Ogi me je doveo a onda me gurao uz lestvicu. Ova prečaga mi se dopada – ja sam veliki okružni istražitelj s primesom provincijskog pandura. To nije lažna skromnost. Zadovoljan sam tačno tu gde jesam. Rešavam slučajeve a zasluge dajem drugima. Ne treba mi ni dalje unapređenje ni vraćanje na niži čin. Uglavnom me ostavljaju na miru i slobodan sam od političkog živog peska koji usisava tolike ljude.

Tu sam gde imam najviše učinka.

Vestbrička policijska stanica je stara banka na sredini Old Vestbridž rouda. Pre osam godina, u Ulici Nort elm otvorila se nova moderna stanica koja je poplavljena za vreme jedne oluje. Nemajući kuda drugo da odu dok traju opravke, iznajmili su prostor od Vestbričke štedionice, koja je pamtila i bolje dane, zdanje za štednju i kredite nadahnuto grčko-rimskim stilom, podignuto 1924. Još je imalo kostur – mermerne podove, visoke tavanice i šaltere od tamne hrastovine. Staromodni sef su pretvorili u ćeliju za pritvor. Gradsko veće još tvrdi da će se policija vratiti u stanicu u Ulici Nort elm, ali radovi nisu počeli ni posle osam godina.

Svi sedimo u Ogijevoj kancelariji na drugom spratu, koja je nekada pripadala direktoru banke. Na zidovima iza njega nema ničega – nema umetničkih dela, nema zastava, nema nagrada ni službenih pohvala kakve se vide u kancelariji svakog drugog policijskog kapetana. Na njegovom stolu nema fotografija. Nekome neupućenom to izgleda kao da se Ogi već dopola spakovao za penziju, ali to je moj mentor. Nagrade i službene pohvale predstavljale bi hvalisanje. Umetnička dela bi značila da on prikazuje sebe onako kako radije ne bi. Fotografije... pa, čak i kada je imao porodicu, Ogi nije želeo da je nosi na posao.

Ogi sedi za svojim stolom. Džil sedi meni zdesna, držeći laptop i fasciklu.

Ogi kaže: „Pre tri sedmice Henk je došao da podnese žalbu. Izjavu je uzela Džil, ovde prisutna.“

Obojica pogledamo Džil. Ona se nakašlje i otvori fasciklu. „Kada je ušao, podnosilac žalbe bio je u vrlo uznemirenom stanju.“

Ogi veli: „Džil?“

Ona podigne glavu.

„Možeš da preskočiš zvaničnost. Ovde smo svi prijatelji.“

Ona klimne glavom i zatvori fasciklu. „Viđala sam Henka po gradu. Svi znamo kakav ga glas bije. Ali samo sam proverila evidenciju. Pre ovoga, Henk nikada nije dolazio u stanicu. Pa dobro, dozvolite da se ispravim. Hoću reći, nikada nije dolazio *svojevoljno*. Privodili smo ga kada je pravio ispade, samo smo ga držali u pritvoru nekoliko sati dok se ne smiri. Ne u ćeliji. Samo na stolici u prizemlju. Hoću reći, nikada nije dolazio da podnese žalbu.“

Hoću da ubrzam stvar. „Rekla si da je bio uznemiren?“

„Već sam bila svedok njegovog bulažnjenja, pa sam mu isprva samo udovoljavala. Računala sam, neka se izduva kako treba i onda će se smiriti. Ali nije se smirio. Rekao je da mu ljudi prete, da mu viču sve i svašta.“

„Kao šta?“

„Nije bio jasan, ali izgledao je kao da je stvarno uplašen. Rekao je da ljudi lažu o njemu. S vremena na vreme, preuzeo bi neobičan promišljen ton i stao da govori o ogovaranjima i klevetama. Kao da je sopstveni advokat ili šta već. Sve je bilo baš čudno. Dok nam nije pokazao snimak.“

Džil primiče stolicu ka meni i otvara laptop.

„Henku je trebalo malo vremena da se objasni, ali naposljetku mi je pokazao ovo.“ Pruža mi laptop. Na njemu je kadar iz snimka na *Fejsbuku*. Još ne mogu da razaznam šta je posredi. Možda neka šuma. Zeleno lišće s drveća. Pogled mi putuje uvis. Naslov snimka pokazuje ime stranice na kojoj je on postavljen.

„Postidi-perverznjaka?“ kažem naglas.

„Internet“, veli Ogi, kao da to sve objašnjava. Zavaljuje se i skršta ruke na škembetu.

Džil pritiska dugme za puštanje.

Snimak počinje drhtavo. Pokretne slike su uske i imaju mutne ivice, što znači da je snimano pametnim telefonom držanim uspravno. U daljini se može razabrati neki muškarac koji stoji sam iza ograde na nekom igralištu za bejzbol.

„To je park Sloun“, kaže Džil.

Već sam ga prepoznao. To je teren pored osnovne škole *Bendžamin Frenklin*.

Snimak nemirno zumira muškarca. Nimalo začudo – to je Henk. Liči na stare skitnice. Neobrijan je. Farmerke su mu široke i toliko izbledele da su bezmalo bele. Na sebi ima otkopčanu flanelsku košulju ispod koje se vidi nekada bela, moljcima (nadam se) upropašćena potkošulja.

Sekundu ili dve ne događa se ništa. Kamera kao da se smiri i izoštri sliku. Zatim neka žena – verovatno ona koja snima – prošapće: „Ovaj prljavi perverznjak skinuo se pred mojom ćerkom.“

Letimice pogledam Ogija, koji ostaje staložen. Onda opet usmerim pažnju na ekran.

Sudeći po poskakivanju i tome kako se snimak približava Henku, pretpostavljam da žena koja snima ide prema njemu.

„Šta tražiš ovde?“ vikne žena. „Šta misliš da radiš?“

Henk Straud je sada vidi. Razrogače mu se oči.

„Zašto se skidaš pred decom?“

Henkov pogled leti unaokolo poput uplašene ptice koja traži gde da sleti.

„Zašto naša policija dozvoljava perverznjacima kao što si ti da ugrožavaju našu zajednicu?“

Henk načas pokriva rukama oči kao da zaklanja neku jarku svetlost koja ne postoji.

„Odgovori mi!“

Henk se daje u beg.

Kamera ide u stranu da bi ga ispratila. Henku počinju da spadaju pantalone. Pridržava ih jednom rukom i nastavlja da trči prema šumi.

„Ako išta znate o ovom perverznjaku“, veli žena koja snima, „molim vas da to objavite. Moramo da sačuvamo svoju decu!“

Na tome se snimak završava.

Dižem glavu i gledam Ogija. „Da li se neko žalio na Henka?“

„Ljudi se uvek žale na Henka.“

„Da se skinuo pred njima?“

Ogi odmahuje glavom. „Samo da im se ne sviđa kako izgleda, da tumara po gradu, raščupan, da smrdi, da priča sam sa sobom. Znaš kako to ide.“

Znam. „Ali nikada ništa o tome da se pred nekim skinuo?“

„Nikada.“ Ogi pokazuje bradom ka laptopu. „Pogledaj ispod snimka koliko ima pregleda.“

Ja zinem u čudu: 3.789.452 pregleda. „Čoveče.“

„Postao je viralan“, kaže Džil. „Henk je došao ovamo sutradan nakon što je snimak postavljen. Već je bilo pola miliona pregleda.“

„Šta je tražio da uradite?“, pitam je.

Džil otvori usta, malo razmisli, pa ih zatvori. „Samo je rekao da se boji.“

„Tražio je da ga zaštitite?“

„Da, valjda.“

„A šta si ti uradila?“

Ogi veli: „Nape.“

Džil se uzvrpolji na stolici. „Šta sam mogla da uradim? O svemu je govorio tako neodređeno. Rekla sam mu da ponovo dođe bude li ikakve određene pretnje.“

„Jesi li istražila ko je postavio snimak?“

„Ovaj, ne.“ Džil pogleda Ogija iskolačenih očiju. „Stavila sam vam predmet na sto, kapetane. Je l' trebalo da uradim još nešto?“

„Ne, sve si uradila kako treba, Džil. Ja ću preuzeti odavde. Ostavi laptop. Hvala.“

Džil me pogleda kao da bi trebalo da kažem nešto čime ću je razrešiti odgovornosti. Ne krivim je za to kako se ponela, ali nisam raspoložen ni da je pustim tek tako. Ćutim dok ona odlazi. Kada ostanemo nasamo, Ogi mi se namršti. „Ona je novajlička, pobogu.“

„Neko na tom snimku optužuje Henka za prilično ozbiljan prestup.“

„Onda okrivi mene“, kaže Ogi.

Ja složim facu i otkačim ga odmahnuvši rukom.

„Ja sam kapetan. Podređena mi je ostavila predmet na stolu. Trebalo je bolje da ga prečešljam. Hoćeš nekoga da okriviš? Okrivi mene.“

Imao ili nemao pravo, ne želim da se dalje bavim time. „Ne krivim nikoga.“

Pritiskam dugme za puštanje i opet gledam snimak. Zatim ga gledam i treći put.

„Pantalone su mu labave“, kažem mu.

„Misliš da su mu možda spale?“

Ne mislim. A ne misli ni on.

„Pogledaj komentare ispod“, veli Ogi.

Spuštam kursor. „Ima ih preko pedeset hiljada.“

„Samo klikni na 'Najpopularnije komentare' i pročitaj nekoliko.“

Poslušam ga. I, kao i uvek kada čitam komentare, naglo gubim veru u ljudski rod:

Neko treba da uškopi ovog tipa zarđalim ekserom...

Hoću da vežem tog perverznjaka lancima za kamion i da ga vučem...

Eto šta ne valja sa Amerikom. Zašto ovaj pedofil slobodno luta unaokolo...

Lik se zove Henk Straud! Video sam ga kako piša na parkingu *Starbaksa* u Vestbridžu...

Zašto biste dolare koje dajem kao poreski obveznik trošili na to da ovog izopačenika terate u zatvor? Odvedite ovog Henka iza kuće kao što biste odveli besnog psa...

Nadam se da će mi taj bolesnik proći kroz dvorište. Imam novu pušku i umirem od želje da je isprobam...

Neko treba da mu svuče pantalone, da ga presamiti i...

Jasno ti je. Previše postova počinje sa „Neko treba da...“, a zatim iznosi niz mogućnosti za mučenje toliko kreativno bolesnih da bi mu na njemu pozavideo i Torkemada.¹⁷

„Lepo, a?“, veli Ogi.

„Moramo da ga nađemo.“

„Izdao sam saopštenje za čitavu državu.“

„Možda treba da probamo kod njegovog tate.“

„Kod Toma?“ Ogi se naizgled iznenadi. „Tom Straud se odavno odselio.“

„Govorka se da se vratio“, kažem.

„Stvarno?“

„Neko mi je rekao da živi u stanu bivše žene u Kros krik pointu.“

„Ha“, veli Ogi.

„Šta *ha*?“

„Nekada smo bili prilično bliski. Tom i ja. Nakon razvoda, odselio se u Vajoming. U Šajen. Nekoliko nas otišlo je tamo pre, uf, najmanje dvadeset godina, i išli smo s njim na pecanje na varalicu.“

„Kada si ga poslednji put video?“

„U tom ribolovu. Znaš kako je. Neko se preseli u drugi kraj zemlje i izgubiš vezu s njim.“

„Ipak“, kažem, „rekao si da ste vas dvojica bili prilično bliski.“

Pogledam ga. Ogi kapira na šta ciljам. Pogleda dole na glavni sprat stanice. Nije gužva. Retko jeste.

„U redu“, veli on sa uzdahom, krećući ka vratima. „Ti vozi.“

Trinaesto poglavlje

Nekoliko minuta vozimo se ćutke.

Źelim Ogiju neŹto da kaŹem. Źelim da mu se izvinim Źto sam iskopao neŹto Źto se on toliko upinjao da zakopa. Źelim da mu kaŹem da ću okrenuti kola, da ću ga vratiti u stanicu, da mogu ovo da reŹim potpuno sam. Źelim da mu kaŹem da pozove Ivon i da moŹda pokuŹaju joŹ jednom i da zaboravi da sam uopŹte pominjao njegovu mrtvu ćerku.

Ali ne ćinim to.

Umesto toga kaŹem: „Moja teorija viŹe ne pije vodu.“

„Kako to misliŹ?“

„Moja teorija – ako ŹeliŹ da je tako nazovemo – bila je da sve ovo ima veze sa onim Źto se dogodilo Leu i Dajani.“

Krajićkom oka, vidim kako Ogi splaŹnjava. Guram dalje.

„Raćunao sam da to ima neke veze sa onim Klubom zavere. Źest mogućih ćlanova za koje znamo – Leo i Dajana...“

„Ne znamo da je Dajana bila ćlan.“ U glasu mu se ćuje oŹtrina, Źto sasvim kapiram. „U godiŹnjaku nije imala onu glupavu znaćku.“

„Tako je“, kaŹem polako, oprezno. „Zato sam rekao *mogućih* ćlanova.“

„Dobro, kako god.“

„Ako ne ŹeliŹ da prićam o ovome.“

„Ućini mi uslugu, Nape. Samo mi kaŹi Źta nije u redu s tvojom teorijom, vaŹi?“

Klimam glavom. Kako starimo, nas dvojica smo sve slićniji. Ali Ogi je i dalje mentor, a ja mentorov Źegrt. „Źest mogućih ćlanova“, ponavljam. „Dajana i Leo...“

„...su mrtvi“ kaŹe on. „Mrtav je i Reks. Znaći da ostaju Maura, koja je bila na mestu Reksovog ubistva, ona kardioloŹkinja na zapadu.“

„Bet Flećer, roćena LeŹli.“

„I Henk“, veli Ogi.

„Problem je upravo u njemu“, kaŹem. „U kom smislu?“

„Pre tri sedmice, pre nego Źto je Reks ubijen, neko je postavio onaj viralni snimak Henka. Onda Henk nestaje. Zatim Reksa ubijaju. Ne vidim kako moŹe da postoji veza. Ko god da je postavio snimak – bila je to nasumićna radnja roditelja nekog Źkolarca. To ne moŹe da ima veze ni sa starom bazom ni s Klubom zavere, je l' tako?“

„Izgleda malo verovatno.“ On protrlja bradu desnom rukom. „Smem li neŹto da primetim?“

„Slobodno.“

„PreviŹe ovo ŹeliŹ, Nape.“

„A ti ne ŹeliŹ dovoljno“, odvracam kao iz puŹke, Źto je bilo glupo da kaŹem.

Oćekujem i zasluŹujem vatromet. Umesto toga, Ogi se zakikoće. „Da je bilo ko drugi u pitanju, za to bih ga opaućio preko gubice.“

„Preterao sam“, kaŹem. „Izvini.“

„Razumem, Nape, ćak i ako ti ne razumeŹ.“

„O čemu govoriš?“

„Ti nisi u ovome samo zbog Lea i Dajane“, veli on. „Ti su u ovome zbog Maure.“

Samo sedim i puštam da me reči peku.

„Da Maura nije pobjegla, ti bi mogao da ostaviš Leovu smrt iza sebe. Naravno, imao bi pitanja, kao što ih imam ja. Ali razlika je baš u tome. Kakav god odgovor našli, čak i ako to promeni ono što znamo o Leu i Dajani, za mene to zapravo ne menja ništa. Mrtvo telo moje ćerke i dalje će truliti na onom groblju. Ali za tebe“ – u Ogijevom glasu prisutna je duboka tuga, i mislim da je možda u pitanju sažaljenje prema meni – „za tebe postoji Maura.“

Zaustavljamo se kod kapije ispred stambenog naselja. Odagnavam sve misli. Usredsređujem se.

Lako je zbijati šale s takvim stambenim naseljima – blažena istovetnost, nedostatak ikakvog osećaja osobnosti, zbijena gradnja, preterano obrađeni pejzaži – ali razmišljao sam da se doselim ujedno takvo još od punoletstva. Privlači me zamisao da plaćam mesečnu nadoknadu za održavanje i da ne radim ništa napolju. Mrzim da kosim travnjak. Ne volim ni da vrtlarim ni da roštiljam niti bilo šta od onih klasičnih kućevlasničkih obreda zrelosti. Nimalo mi ne bi smetalo kada bi spoljašnjost moje kuće izgledala isto kao spoljašnjost kuće mojih suseda. Ne osećam čak ni bilo kakvu naročitu vezu sa samom građevinom u kojoj smo odrasli.

Kuda god ja otišao, ti bi ostao sa mnom, Leo.

Zašto bih se onda selio?

Siguran sam da bi neki psihijatar na to nadigao silnu galamu, ali mislim da odgovor nije toliko dubok. Možda je lakše ostati. Preseljenje iziskuje trud. Klasična fizika: nepokretno telo ostaje nepokretno. Ja ne pristajem na to objašnjenje, ali bolje nemam.

Čuvar naselja nije naoružan čak ni pendrekom. Pokazujem mu značku i kažem: „Došli smo kod Toma Strauda.“

On prouči značku i vrati mi je. „Da li vas gospodin Straud očekuje?“

„Ne.“

„Imate li nešto protiv da ga pozovem i da mu kažem da ste došli? Hoću reći, to je manje-više pravilo.“

Pogledam Ogija. Ogi klimne glavom. Kažem: „Nema problema.“

Čuvar upućuje poziv. Prekida vezu, daje nam smernice da skrenemo u drugu levo kada prođemo teniske terene i stavlja nam propusnicu za parking na vetrobran. Zahvaljujem mu i vozim.

Kada stanemo, Tom Straud čeka na otvorenim vratima. Čudno je kada u ocu vidiš odjek njegovog sina. Nema nikakve sumnje da je on Henkov otac, ali nekako čudnovato. Jeste, očigledno je stariji, ali uz to je i bolje obučen, obrijan, uredan. Henku kosa štrči uvis kao posle naučnog oglada koji je pošao naopako. Kosa njegovog oca savršeno je isfrizirana, kao da mu je sede vlasi zalizalo i razdeljak napravilo neko božansko biće.

Dok mi otvaramo vrata auta, Tom Straud krši ruke. Ljulja se napred-nazad. Oči su mu malčice odveć otvorene. Poglednem Ogija. Vidi i on. To je čovek koji očekuje rđave vesti, najgore vesti. Obojica smo već donosili takve vesti – i, razume se, obojica smo ih već dobij ali.

Tom Straud nesigurno korakne napred. „Ogi?“

„Ne znamo gde je Henk“, kaže Ogi. „Zato smo došli.“

Ovome olakšanje preplavi lice. Sin mu nije mrtav. Tom Straud ne obraća pažnju na mene i kreće prema Ogiju. Širi ruke i grli starog prijatelja. Ogi se načas usteže, gotovo ustuknuvši od bola, da bi se zatim opustio pa zagrlio i on njega.

„Drago mi što te vidim, Ogi“, kaže Tom Straud.

„I meni je, Tome.“

Kada se puste, Ogi upita: „Znaš li gde je Henk?“ Tom Straud zavrti glavom i kaže: „Zašto ne uđete?“

Tom Straud nam kuva kafu u aparatu.

„Doris je volela da koristi onu mašinu s patronama, ali ja mislim da kafa tako na kraju ima ukus kao plastika.“ Pruža mi šolju, a zatim i Ogiju. Srknem malo. Inače, sjajna je – ili se to opet javlja moja frankofilska sklonost. Ogi i ja sedimo na stolicama bez naslona u maloj kuhinji. Tom Straud ostaje da stoji. Gleda kroz prozor okrenut prema zgradi koja izgleda isto kao ova.

„Doris i ja smo se razveli kada je Henk imao deset godina. Nas dvoje, Doris i ja, počeli smo da se zabavljamo kada smo imali petnaest godina. To je prerano. Venčali smo se dok smo još bili na fakultetu. Na kraju sam počeo da radim za tatu. On je proizvodio eksere i klamerice za heftalice. Ja sam bio treća generacija. Fabrika je bila u Njuarku kad sam bio mali, pre nemira. Onda smo se odselili u inostranstvo. Moj posao je bio najdosadniji posao na svetu. Barem sam tada tako mislio.“

Pogledam Ogija. Očekujem da ga vidim kako prevrće očima, ali Ogi se ili pravi da obraća pažnju, ili je zaista ganut pričom starog prijatelja.

„U svakom slučaju, zašao sam u tridesete, ne podnosim svoj posao, nnansijski stojimo loše, prevremeno starim i nesrećan sam i... za sve sam ja kriv. Mislim na razvod. Stigneš do ivice, a onda je prekoračiš i samo nastaviš da se sunovraćuješ. Doris i ja smo se svađali. Zamrzeli smo jedno drugo. Zamrzeo me je i moj 'nezahvalni' sin Henk. Tako da, znate, neka ih đavo nosi, je l' tako? Odselio sam se daleko odavde. Otvorio radnju za ribolovačku opremu sa streljanom u dvorištu. Nekoliko puta pokušavao sam da se vratim, da posetim Henka. Ali kad god bih svratio, on je bio mrzovoljan. Pravi gnjavator. Pa zašto bih se onda trudio, znate? Ponovo sam se oženio, ali to nije potrajalo. Ostavila me je. Ovoga puta nije bilo dece, ništa strašno, ni ona ni ja nismo zaista verovali da je to zauvek.“

Glas mu odluta.

„Tome?“

„Da, Ogi.“

„Zašto si se vratio?“

„Eto mene u Šajenu. Živim svoj život, radim to što radim. Onda me pozove Doris i kaže mi da ima rak.“

Sada mu naviru suze na oči. Pogledam Ogija. Ni on nije daleko.

„Vratim se ovamo prvim letom. Po mom povratku, Doris i ja se ne svađamo. Ne razgovaramo o prošlosti. Ne preživakavamo šta se dogodilo niti čak zašto sam se vratio. Samo se opet uselim. Znam da to nema smisla.“

„Ima smisla“, veli Ogi.

Tom odmahuje glavom. „Toliko propadanja. Čitav životni vek.“

Trenutno niko ništa ne govori. Ja bih da guram dalje, ali ovo je sada Ogijeva igra.

„Imali smo šest zdravih meseci, a onda šest ne tako zdravih meseci. Ne zovem ih ni 'dobrim' ni 'lošim' mesecima. Svi su dobri ako radiš ono što treba. Znaš li šta hoću da kažem?“

„Da“, veli Ogi. „Znam šta hoćeš da kažeš.“

„Kada je Doris bila na samrti, pobrinuo sam se da Henk bude tu. Obojica smo bili s njom.“

Ogi se namesti na stolici. Ja se ne pomeram. Tom Straud se konačno okreće od prozora.

„Trebalo je da ti se javim, Ogi.“

Ogi to odbacuje odmahujući rukom.

„Hteo sam. Stvarno. Hteo sam da ti se javim, ali.“

„Ne moraš da objašnjavaš, Tome.“ Ogi se nakašlja. „Da li Henk ikada navraća?“

„Da, ponekad. Razmišljao sam da prodam ovu gajbu. Da novac stavim u trust za njega. Ali mislim da stan Henku daje neki privid uravnoteženosti. Pokušavam da mu nađem pomoć. Nekada... nekada je dobro. Zbog čega je sve to maltene još gore. Kao da načas vidi kakav bi život mogao da mu bude a onda naglo ostane bez toga.“

Tom Straud prvi put pogleda prema meni. „Ti si išao s Henkom u školu?“

„Jesam, da.“

„Onda ovo možda već znaš. Henk je bolestan.“ Kratko mu klimnem glavom.

„Ljudi ne razumeju da je to bolest. Očekuju da se Henk ponaša na određeni način – da prevaziđe to ili da se trgne iz toga ili šta već – ali to je kao da od nekoga s dve polomljene noge tražiš da sprinta preko polja. On to ne može.“

„Kada ste poslednji put videli Henka?“, pitam.

„Ima tome nekoliko sedmica, ali nije kao da me posećuje redovno.“

„Niste se zabrinuli?“

Tom Straud se zamisli na to. „I jesam i nisam.“

„U smislu?“

„U smislu da čak i da jesam, zaista nisam znao šta bih preduzeo povodom toga. Henk je punoletan. Nisu ga hospitalizovali. Šta biste uradili i da sam vas zvao?“

Nema potrebe da odgovaramo. Očigledno je.

„Da li vam je Henk pokazao onaj snimak s njim u parku koji je neko napravio?“, pitam.

„Koji snimak?“

Vadim mobilni telefon i puštam mu snimak. Kada se on završi, Tom stavi ruku na lice.

„Bože moj... ko je to postavio?“

„Ne znamo.“

„Mogu li... ne znam... mogu li da prijavim da je Henk nestao ili šta već?“

„Možete“, kažem. „Onda hajde to da uradimo. Ogi?“

Ogi diže glavu i gleda ga. „Nađite mi sina, važi?“

Ogi polako klimne glavom. „Daćemo sve od sebe.“

Pre nego što odemo, Tom Straud nas odvede u sobu koju je njegova bivša žena ostavila za Henka.

„Nikada ne boravi ovde. Mislim da Henk nije bio u ovoj sobi otkako sam se ja vratio.“

Kada otvori vrata, zapahne nas ustajali miris. Ulazimo i vidimo naspramni zid, i ja se samo okrenem da vidim Ogrjevu reakciju.

Zid je prekriven crno-belim fotografijama, novinskim isečcima i vazdušnim snimcima raketne baze *Najki* u njenom naponu. Materijal je mahom star, fotke se uvijaju na

krajevima, isečci žute poput zuba s mrljama od duvana. Pogledom tražim nešto skorašnje ili možda nešto što ne bih tek tako mogao da pronađem na internetu, ali ne vidim ništa posebno.

Tom primećuje da buljimo. „Da, rekao bih da je Henk bio kudikamo opsednut tom starom bazom.“

Ponovo poglednem Ogija. Ogi ponovo neće ni da čuje. „Da li vam je Henk ikada govorio nešto o njoj?“, pitam. „Kao šta?“

Sležem ramenima. „Kao bilo šta?“

„Ništa što je imalo smisla.“

„A to što nije imalo smisla?“

Tom Straud pogleda Ogija. „Mislite da ova baza ima nekakve veze...?“

„Ne“, veli Ogi.

Tom se opet okreće ka meni. „Henk je samo bulaznio o njoj. Znaš već kakve su to ludorije – oni imaju tajne, oni su zli ljudi, oni vrše oglede sa umom.“ Na licu mu zaigra tužan osmejak. „Čudno.“

„Šta?“ pitam.

„Pa dobro, nije čudno, nego ironično. Kao što rekoh, Henk je bio stvarno opsednut tim mestom. Čak i kao dete.“

Ovde se ustručava. Ogi i ja ništa ne govorimo.

„U svakom slučaju, Doris se nekada šalila da je Henk možda u pravu – možda neka tajna laboratorija zaista sprovodi čudne oglede u bazi. Možda je jedne noći, kad je bio malo dete, Henk išao tom stazom pa su ga zlikovci zgrabili i uradili nešto njegovom mozgu i zato je sada takav.“

U sobi zavlada muk. Tom pokušava da okrene na šalu.

„Doris se samo šalila“, kaže Tom. „Crni humor. Kada ti dete zadesi ovako nešto, hvataš se za svaku slamku, znate?“

Četrnaesto poglavlje

Direktorka Debora Keren je u drugom stanju.

Znam da možda nije pristojno primećivati nečiju trudnoću, ali ona je sitna svugde osim u stomaku, i u narandžastom je, što je neobičan izbor osim ako nije namerno prigrlila izgled bundeve. Oslanja se o ručke fotelje. Mora malo da se potruži da bi ustala. Govorim joj da nema potrebe, ali ona je već prešla pola puta, a čini se da bi bili potrebni dizalica i ekipa radnika da je zaustave u zamahu i bezbedno spuste nazad u fotelju.

„U osmom sam mesecu“, kaže Kerenova. „To ti govorim zato što se svi naprasno uplaše ako pitaš: 'Jesi li trudna', da će se prevariti i uvaliti u nevolju ili šta već.“

„Čekaj“, velim, „ti si trudna?“

Keren se krivo osmehne. „Ne, progutala sam kuglu za kuglanje.“

„Ja sam hteo da kažem loptu za plažu.“

„Zabavan si ti tip, Nape.“

„Je l' ti ovo prvo dete?“

„Jeste.“

„Divno. Čestitam.“

„Hvala.“ Ona mi prilazi. „Jesi li me dovoljno očarao ćaskanjem?“

„Kako sam prošao?“

„Toliko si bio dražestan da bih zatrudnela da već nisam u drugom stanju. Dakle, šta mogu da uradim za tebe, Nape?“

Ne poznajemo se superdobro, ali oboje živimo u Vestbridžu, a kada ste lokalna direktorica i lokalni pandur, nalećete jedno na drugo na prečestim gradskim okupljanjima. Ona kreće da se gega hodnikom. Hodam s njom, trudeći se da je podsvesno ne oponašam. Hodnici su prazni kako to samo školski hodnici mogu da budu za vreme nastave. Mesto se nije mnogo promenilo otkada smo mi bili ovde, Leo – podovi prekriveni tvrdim pločicama, sa obe strane ormarići, zid iznad njih okrečen žuto kao olovka marke tikonderoga. Najveća promena, koja i nije promena, jeste ugao gledanja. Kažu da s godinama škole izgledaju manje. To je tačno. Mislim da upravo ta perspektiva odbija stare duhove.

„Reč je o Henku Straudu“, kažem joj.

„Zanimljivo.“

„Zašto to kažeš?“

„Kao što sigurno znaš, roditelji se stalno žale na njega.“ Klimam glavom.

„Ali sedmicama ga nisam videla. Mislim da ga je uplašio i oterao onaj viralni snimak.“

„Znaš za taj snimak?“

„Trudim se da znam šta mi se događa u školi“ – ona proviri kroz pravougaoni prozorčić u jednu učionicu, pa ode do sledećih vrata i proviri opet – „ali, hoću reći, daj, pola zemlje zna za to.“

„Jesi li ikada videla da se Henk pred nekim skinuo?“

„Zar ne misliš da bih vas zvala da jesam?“

„Znači nisi.“

„Nisam.“

„Misliš li da je to uradio?“ pitam. „Skinuo se pred nekim?“

„Da.“

I dalje hodamo. Ona proverava još jednu učionicu. Mora da joj je neko u prostoriji zapao za oko, pošto maše. „Dvoumim se kada je Henk u pitanju.“ Iza ugla izlazi jedna učenica, vidi nas i ukopa se u mestu. Direktorica Keren pita: „Kuda si pošla, Ketij?“

Keti gleda svuda osim u nas. „Kod vas.“

„Dobro. Sačekaj me u kancelariji. Doći ću za nekoliko minuta.“

Keti brže-bolje prođe pored nas, vukući noge kao uplašena sluškinja. Pogledam Kerenovu, ali to me se ne tiče. Ona je već opet u pokretu.

„Dvoumiš se kada je Henk u pitanju“, kažem da bih nas vratio na temu.

„Ono tamo je javno zemljište“, veli ona. „Otvoreno za javnost. Takav je zakon. Henk ima pravo da bude na njemu isto kao i bilo ko drugi. Imamo i džogere koji tuda trče svakog dana. Džogira i Kimi Konisberg. Primetio si je, jelda?“

Kimi Konisberg je, u nedostatku prikladnijeg izraza, gradska milf. Sva kipi i nimalo to ne krije. „Koga?“

„Važi. Dakle, svakog jutra, Kimi džogira u najtesnijem mogućem spandeksu, koji začudo najmanje podupire. Da sam izvestan tip ličnosti, rekla bih kako želi da one pubertetlije bulje.“

„Da li bi to bio iskreni tip ličnosti?“

„Pogodak. A ovaj grad je ionako tako licemeran zaštitnički mehur. I ja to kapiram. Kapiram da se ljudi zato doseljavaju ovamo da podižu porodicu. Da bi bili bezbedni. Pa i ja“ – stavlja ruku na stomak – „želim da mi deca budu bezbedna. Ali mogu da postanu previše zaštićena. To nije zdravo. Ja sam odrasla u Bruklinu. Neću da ti govorim koliko mi je teško bilo. Mi smo svakog dana prolazili pored šest likova koji liče na Henka. Tako da možda naša deca treba da nauče da saosećaju s nekim. Henk je ljudsko biće, nije nešto što treba nipodaštavati. Pre nekoliko meseci, deca su saznala da je Henk ovde išao u školu. Tako da je jedan klinac – znaš li Korija Mistisina?“

„Poznajem porodicu. Dobri ljudi.“

„Tako je, odavno su u gradu. U svakom slučaju, Kori je iskopao neki stari godišnjak iz Henkovog osmog razreda.“ Ona zastaje i okreće se prema meni. „Ti i Henk ste ovde bili u isto vreme, je l' tako?“

„Tako je.“

„Tako da ti znaš. Deca su se zaprepastila. Henk je nekada bio isti kao i oni – pevao je u horu, pobedio je na sajmu nauke, čak je bio razredni blagajnik. Deca su se na to zamislila.“

„Da nije božje milosti, to bih mogao da budem i ja.“

„Upravo.“ Ona prelazi još dva koraka. „Bože, stalno sam gladna, a kada jedem, pripadne mi muka. Ovaj osmi mesec je jednostavno truba. Inače, trenutno prezirem sve muškarce.“

„Imaću to u vidu.“ Zatim kažem: „Rekla si da se dvoumiš.“

„Molim?“

„Kada je Henk u pitanju. Rekla si da se dvoumiš. Pa šta je to drugo mišljenje?“

„Aha.“ Ona ponovo kreće, sa stomakom na čelu. „Vidi, ne volim žig sramote koji se pripisuje duševnoj bolesti – to se podrazumeva – ali ne volim ni da mi se Henk vrzma ovde. *Ne verujem* da predstavlja opasnost, ali *ne znam* ni da ne predstavlja. Bojim se da ću u tome biti toliko politički korektna da neću štititi svoje učenike. Znaš li šta hoću da kažem.“

Stavljam joj do znanja da znam.

„Zato mi se ne dopada da Henk stoji tamo. Ali, pa šta? Ne dopada mi se ni što Inguia majka uvek doveze i ostavi u zoni u kojoj je zabranjeno dovoženje. Ne sviđa mi se što Lizi Vens otac očigledno pomaže sa crtežima za likovno. Ne dopada mi se što roditelji Endrua Mekdejda hrupe ovamo kad god stignu ocene da moljakaju za svoje dete. Štošta mi se ne dopada.“ Ona zastaje i stavlja mi ruku na podlakticu. „Ali znaš li šta mi se najmanje sviđa?“

Pogledam je.

„Onlajn sramoćenje. To je najgora vrsta uzimanja pravde u svoje ruke. Henk je samo najsvežiji primer.“

„Prošle godine neko je tvitovao sliku jednog klinca s natpisom: 'Ova bitanga mi je ukrala ajfon, ali zaboravila je da mi se fotke koje slika nalaze na klauđu, molim retvitujete da ga nađem.' Navodna 'bitanga' je bio Evan Ober, ovdašnji učenik. Poznaješ ga?“

„Ime mi ne zvuči poznato.“

„I nema razloga da ti zvuči. Evan je dobro dete.“

„Je li ukrao taj ajfon?“

„Ne, naravno da nije. To ti i govorim. Počeo je da se zabavlja sa Keri Mils. Kerin bivši Deni Turner pobesneo je zbog toga.“

„Znači da je Turner postavio onu fotku.“

„Da, ali ne mogu to da dokažem. To je ta usrana anonimnost kod onlajn sramoćenja. Jesi li video onu devojčicu koja je upravo prošla mimo nas?“

„Onu koju si poslala kod sebe u kancelariju?“

„Da, to je Keti Geret. Ona je u šestom razredu. U šestom razredu, Nape. Dakle, pre nekoliko sedmica, Keti je slučajno ostavila telefon u toaletu. Našla ga je druga devojčica. I tako ta druga devojčica uzme telefon, ufotka krupan kadar svojih, ovaj, stidnih delova, pa pošalje fotku celokupnom Ketinom imeniku, uključujući i njene roditelje, babu i dedu, sve.“

Slažem facu. „To je bolesno.“

„Znam, jeste, jelda?“ Ona krivi lice i stavlja obe ruke na krsta.

„Jesi dobro?“

„U osmom sam mesecu trudnoće, sećaš se?“

„Tako je.“

„Osećam se kao da mi se na bešici parkirao školski autobus.“

„Jeste li ikada uhvatili devojčicu koja je uslikala fotke?“

„Jok. Imamo četiri ili pet osumnjičenih, sve dvanaestogodišnjakinje, ali jedini način da budemo sigurni. Dižem ruku. „Ne govori više.“

„Keti je sve to toliko istraumiralo da maltene svakodnevno dolazi kod mene u kancelariju. Porazgovaramo, ona se smiri i vrati na čas.“

Kerenova zastaje i osvrće se. „Već bi trebalo da idem kod Keti.“

Krećemo nazad.

„Govoriš o anonimnosti kod onlajn sramoćenja“, kažem. „Da li mi tako govoriš da ne veruješ da se Henk pred nekim skidao?“

„Ne, ali ti govoriš ono što ja hoću da kažem.“

„Atoje?“

„Da *ne znam* jer *ne mogu* da znam. Upravo je to uvek problem kod takvih štetnih aluzija. Samo hoćeš da ih odbaciš.“

Ali katkada ne možeš. Možda je Henk ono uradio, a možda i nije. Ne mogu to sada da zaboravim i, izvini, to nije u redu.“

„Gledala si snimak na kome je Henk, je l' tako?“

„Tako je?“

„Imaš li kakvu predstavu ko ga je snimio?“

„Ponovo, nemam dokaza.“

„Ne trebaju mi dokazi.“

„Ne bih volela da klevećem bez dokaza, Nape. Upravo to radi onlajn sramoćenje.“

Stižemo do njene kancelarije. Ona me pogleda. Pogledam i ja nju. Zatim ona duboko uzdahne.

„Ali mogu da ti kažem da ima jedna osmakinja po imenu Marija Hanson. Sekretarica će ti dati njenu adresu. Njena majka Suzana često dolazi kod mene da se žali na Henka. Posebno se uznemiri kad joj kažem da se zakonski ništa ne može preduzeti.“

Direktorka Keren gleda Keti kroz staklo. Naviru joj suze na oči.

„Bolje da odem kod nje“, kaže ona. „Dobro.“

„Prokletstvo.“ Prstima obriše suze iz očiju i pogleda me. „Skroz suvo?“

„Da.“

„Osmi mesec“, veli ona. „Hormoni su mi na kreku.“ Klimam glavom. „Nosiš devojčicu?“ Ona mi se osmehne. „Kako si pogodio?“ Ona se odgega. Gledam kroz staklo kako grli Keti i pušta da joj devojčica jeca na ramenu.

Zatim odlazim da nađem Suzanu Hanson.

Petnaesto poglavlje

Vestbridž nema siromašnu stranu grada. Ima možda jedno siromašno jutro zemlje.

Tu je grupa starih kuća za po tri porodice koja se nalazi između predstavništva *Forda* i *Bikove prodavnice sportske opreme* blizu centra grada. Maura i njena mama doselile su se ovamo u leto pre našeg četvrtog razreda srednje. Nakon što ih je Maurin otac opelješio i pobegao, dale su dve sobe u podzakup jednoj vijetnamskoj porodici. Maurina mama je radila nekoliko honorarnih poslova i previše je pila.

Porodica Hanson živi na prvom spratu zdanja od cigle na kojoj se nahvatala rđa. Drveni trem zastenje kada se popnem na njega. Kada pozvonim, na vrata dolazi krupan muškarac u mehaničarskom kombinezonu. Na desnom džepu na grudima otisnuto mu je ime „Džo“. Izgleda da Džou nije drago što me vidi.

„Ko si ti?“, pita Džo.

Pokazujem mu značku. Iza njega u vidokrug ulazi žena za koju pretpostavljam da je Suzana Hanson. Kada i ona vidi značku, razrogače joj se oči, verovatno od roditeljske brige. Odmah ih smirujem.

„Sve je u redu“, kažem.

Džo ostaje sumnjičav. Iskorači ispred supruge i zaškilji u mene. „Šta hoćeš?“

Vraćam značku u džep. „Nekoliko zabrinutih građana podnelo je prijave protiv čoveka po imenu Henk Straud. Ja te prijave proveravam.“

„Vidiš, Džo?“, veli žena za koju pretpostavljam da je Suzana Hanson. Ona se provučepored muža i otvori vrata. „Uđite, policajce.“

Prolazimo kroz prednju sobu i ulazimo u kuhinju. Ona mi nudi da sednem za sto. Ja sedam. Pod je presvučen ultra-pasom. Sto je okrugao i od veštačkog drveta. Stolica je bela vindzorka s koje se ljušti boja. Iznad vrata nalazi se časovnik koji umesto brojeva ima crvene kockice. Na njegovom vrhu piše ČUDESNI LAS VEGAS. Sto je prošaran mrvicama tosta. Suzana ih briše rukom preko ivice stola u slobodni dlan. Zatim ih baca u sudoperu i pušta vodu.

Predstave radi, vadim blokče i olovku. „Znate li ko je Henk Straud?“

Suzana seda naspram mene. Džo stoji nad njom i drži joj ruku na ramenu, i dalje me gledajući kao da sam došao ili da kradem ili da mu kresnem ženu. „To je onaj grozni perverznejak koji se mota oko škole“, kaže ona.

„Pretpostavljam da ste ga videli više puta“, velim.

„Skoro svakog dana. Čežnjivo gleda sve devojčice, uključujući i moju ćerku Mariju. Ona ima samo četrnaest godina!“

Klimam glavom, pokušavajući da se prijateljski osmehnem. „Lično ste to videli?“

„Pa naravno. Grozno je. Inače, krajnje je vreme da se policija pozabavi ovime. Radiš kao crnac, skrpiš dovoljno novca da se preseliš u predivan grad kao što je Vestbridž; hoću reći, očekuješ da ti deca budu bezbedna, je l' tako?“

„Svakako“, kažem.

„A šta imaš? Nekog skitnicu... Kaže li se i dalje skitnica'?“

Smešim se i širim ruke. „Zašto da ne?“

„Dobro. Skitnicu. Koji se vrzma oko naše dece. Preseliš se u ovakav grad i svakog dana moraš da viđaš tu propalicu – eto šta je on, znam da ne bi trebalo da upotrebljavam tu reč – tu propalicu kako ti svakodnevno vreba decu. To je kao divovski, odvratni korov u prelepom cvetnom vrtu, znate?“

Klimam glavom. „Moramo da iščupamo taj korov.“

„Baš tako!“

Pravim se da nešto beležim. „Jeste li ikada videli gospodina Strauda kako radi još nešto osim što čežnjivo gleda?“

Ona zausti da nešto izbrblja, ali sada primećujem kako joj se ruka na ramenu blago steže da je ućutka. Dižem glavu i gledam Džoa. On gleda mene. Kapira zašto sam došao. Ja kapiram da on kapira, a on kapira da ja to kapiram.

Kraće: igra je završena. Ili tek počinje.

„Postavili ste jedan snimak s Henkom Straudom, zar ne, gospođo Hanson?“

Njoj zaplamte oči. Otresa Džoovu ruku s ramena. „Vi to ne znate.“

„Bogami, znam“, velim. „Već smo izvršili analizu glasa. A i ušli smo u trag internet IP adresi s koje je snimak potekao.“ Pravim dramsku pauzu od jedne sekunde. „I jedno i drugo potvrđuje da ste onaj snimak napravili i postavili vi, gospođo Hanson.“

Razume se, to je laž. Nisam izvršio nikakvu analizu glasa niti tražio po internetu.

„Pa šta i ako jeste?“ pita Džo. „Ne kažem ni da jeste ni da nije, ali ako jeste, ne postoji nikakav zakon protiv toga, zar ne?“

„Ne zanima me“, kažem. „Samo sam došao da otkrijem šta se dogodilo.“ Gledam je pravo u oči. Ona načas obori pogled, pa opet pogleda u mene. „Vi ste snimili Henka. Budete li to i dalje poricali, samo ćete me naljutiti. Zato mi recite šta ste videli.“

„On je... svukao je pantalone“, kaže ona.

„Kada?“

„Mislite na datum?“

„Naravno, za početak.“

„Pre jedno mesec dana.“

„Pre škole, posle škole, kada?“

„Pre škole. Tada ga viđam. Odbacim ćerku u petnaest do osam. Onda svakog dana stojim i gledam je kako ulazi skroz do kraja, eto, zar ne biste i vi? Odbaciš četrnaestogodišnju ćerku do te prekrasne škole, a odmah preko puta nalazi se neki jezivi perverznejak. Ne razumem zašto policija nešto ne preduzme.“

„Ispričajte mi tačno šta se dogodilo.“

„Rekla sam vam. Svukao je pantalone.“

„Vaša ćerka je išla. A on je svukao pantalone.“

„Da.“

„Na vašem snimku pantalone su mu podignute.“

„Ponovo ih je navukao.“

„Shvatam. Znači svukao je pantalone pa ih je ponovo navukao.“

„Da.“ Gleda gore. Zaboravio sam da li to znači da je posredi laž ili da potiče iz sećanja. Nije ni važno. Ja ne verujem mnogo u te stvari. „Video me je kako petljam s telefonom, pa se uspaničio i opet navukao pantalone.“

„Koliko dugo biste rekli da su mu pantalone bile spuštene?“

„Ne znam. Otkud bih znala?“

Džo dodaje: „Mislite da je nosila štopericu ili šta već?“

„Bilo je prilično dugo,¹⁸ to mogu da vam kažem.“

Suzdržavam se od očigledne šale i velim: „Nastavite.“

Suzana se naizgled zbuni. „Kako to mislite, nastavite?“

„Svukao je pantalone, navukao je pantalone.“ Izgledam krajnje ravnodušno. „To je sve?“

Džou se to ne dopada. „Šta, to vam nije dovoljno?“

„Otkud znate da mu pantalone nisu jednostavno spale?“, pitam.

Suzana opet obara pogled na sto da bi ga zatim uprla u mene. Znam da sledi laž. I neću se razočarati. „On svlači pantalone“, ponavlja ona. „Onda dovikuje mojoj ćerki da pogleda njegov... Hoću reći, počne da ga drka i sve to.“

Ah, ljudska priroda. Ponekad je tako predvidiva. Često to viđam, Leo. Čuješ kako ti svedok govori nešto za šta se nada da će ti užasnuti čula. Onda se ja, kao detektiv, ponašam ravnodušno. Onaj koje iskren ostavlja se toga. Ali lažov počinje da ukrašava, pokušavajući da podigne priču na viši nivo, kako bih ja podelio njegovu uvređenost. Ovde kažem „ukrašava“, mada je zapravo u pitanju čisto laganje. On ne može da se obuzda.

Sada znam i ne želim ovde da gubim još mnogo vremena. Vreme je da se pređe na stvar.

Gledaj i uči, Leo.

„Lažete“, kažem.

Suzanine usne od preneraženosti poprimaju oblik savršenog slova O.

Džo se zajapuri u licu: „Je l' vi to kažete da je moja žena lažov?“

„Koji je deo onoga lažete' ostavio išta nejasno, Džo?“ Da je nosila bisere, Suzana bi ih šćepala. „Kako se usuđujete!“

Sada se smešim. „Znam da je to laž“, kažem, „jer sam upravo razgovarao s Marijom.“ Bes raste.

„Sta ste uradili?“, vikne Suzana.

„Trebalo je malo vremena da vaša ćerka popusti“, velim, „ali naposljetku mi je Marija priznala da se to uopšte nije dogodilo.“

Oboje izgledaju kao da ih je udarila kap. Trudim se da ne uživam u ovome.

„Ne smete to da radite!“

„Sta?“

„Ne smete da razgovarate s našom ćerkom bez naše dozvole“, kaže ona. „To će vas koštati značke.“ Mršt看 se. „Zašto svi to govore?“

„Šta?“

„Tu pretnju. 'To će vas koštati značke.' To ste videli na televiziji, je l' tako?“

Džo korakne prema meni. „Ne sviđa mi se kako razgovaraš s mojom ženom.“

„A mene to ne zanima. Sedi, Džo.“

On mi se podrugne. „Mangup. Zato što imaš značku.“

„Opet s tom značkom.“ Uzdišem, vadim značku, guram je po stolu. „Evo, hoćeš? Uzmi je.“ Ustajem i unosim se pravo Džou u lice. „Jesi sada spreman?“

Džo uzmiče za korak. Ja mu prilazim. Trudi se da me gleda u oči, ali ne može da izdrži. „Nije vredno“, promrmlja. „Šta reče?“

Džo ne odgovara. Zaobiđe sto i sedne na stolicu pored svoje žene.

Prostrelim pogledom Suzana Hanson. „Ne budete li mi rekli istinu, pokrenuću sveobuhvatnu istragu i optužiću vas za dve tačke kršenja saveznog Zakona o internetu,

odeljak 418, što bi, nakon osude, moglo da dovede do kazne od sto hiljada dolara i do četiri godine zatvora.“

Sve to izmišljam. Ne verujem da postoji ikakav savezni Zakon o internetu. Konkretno broj odeljka je lepa priča, zar ne misliš?

„Ta propalica ne treba da bude tamo!“, ne odustaje ona. „Vi ljudi ništa niste hteli da preduzmete.“

„Pa ste preduzeli vi“, velim.

„Ne bi trebalo da mu se dozvoli da bude toliko blizu školi!“

„On ima ime. Zove se Henk Straud. I nestao je.“

„Molim?“

„Niko ga nije video otkako ste postavili snimak.“

„Odlično“, kaže ona.

„Molim?“

„Možda ga je snimak uplašio.“

„I drago vam je zbog toga, jelda?“ Suzana zausti da nešto kaže, pa zatvori usta. „Samo sam htela da zaštitim dete. Zapravo da zaštitim svu decu u školi.“

„Bolje vam je da mi sve ispričate.“

I ispričala je.

Suzana je priznala da je „preterala“ utoliko što je sve izmislila. Henk se uopšte nije skinuo. Sita i razočarana onime na šta je gledala kao na nedostatak delovanja školske uprave i policije, Suzana Hanson je uradila ono što je mislila da je najbolje.

„Samo je pitanje vremena kada bi on uradio nešto strašno. Samo sam htela da to predupredim.“

„Plemenito“, odgovaram sa što više prezira.

Suzana je „čistila prljavštinu“, trudeći se da stvarnost svog grada iskrivi u idilično utočište kakvo ona smatra da treba da bude. Henk je bio obično smeće. Najbolje je baciti ga pored ivičnjaka, odakle kamion može da ga odnese van domašaja čula vida i mirisa. Održao bih Suzani Hanson predavanje zbog nedostatka empatije, ali čemu? Sećam se jednom kada smo imali desetak godina i vozili se kroz jedan nezgodan kraj u Njuarku. Roditelji uvek govore deci da gledaju kroz prozore i budu zahvalna za ono što imaju. Ali tata je postupio drugačije. Rekao je samo jednu rečenicu koja je zauvek ostala u meni:

„Svako ima nade i snove.“

To pokušavam da imam na pameti kad god se susretнем s drugim ljudskim bićem. Važi li to i za smrdljive ništarije poput Treje? Naravno. I on ima nade i snove. To je u redu. Ali kada tvoji snovi i nade ruše tuđe snove i nade...

Ponovo racionalizujem. Ne hajem za Trejeve ovog sveta. Prosto kao pasulj. Možda bi trebalo. Ali ne hajem. Ili se možda previše bunim.

Šta ti misliš, Leo?

Kada konačno odem iz njihove zagušljive kuće – kada Džo zalupi vrata za mnom kako bi pružio kakav-takav otpor, makar u svojim očima – duboko udahnem. Bacim pogled onamo gde je Maura nekada živela. Nikada me nije dovođila ovamo, i unutra sam bio samo jednom. To je bilo otprilike dve sedmice nakon što ste ti i Dajana poginuli. Sada se okrećem i gledam drvo preko puta. Tamo sam čekao, sakriven. Najpre sam video kako izlazi ona vijetnamska

porodica. Petnaest minuta posle toga izašla je Maurina mama, povodeći se u letnjoj haljini koja joj je loše stajala. Pošlo joj je za rukom da odvijuga ulicom prema autobuskoj stanici.

Kada je izašla iz vidokruga, provalio sam u kuću.

Verovatno je prilično očigledno zašto. Tražio sam tragove toga kuda je Maura mogla da ode. Nešto ranije, kada sam je saterao uza zid, njena majka je pomenula da se prebacila u privatnu školu. Pitao sam gde. Nije htela da mi kaže.

„Gotovo je, Nape“, rekla mi je gospođa Vels, a dah joj je zaudarao na cirku. „Maura je ostavila to iza sebe. I ti to treba da uradiš.“

Ali nisam joj poverovao. Zato sam provalio unutra. Pretražio sam sve fioke i komode. Otišao sam u Maurinu sobu. Njeni odeća i ranac još su bili tamo. Da li je išta spakovala? Nije mi se dopalo kako to izgleda.

Tražio sam i svoju sportsku jaknu.

Uprkos svem onom prevrtanju očima zbog toga što sam sportista i zbog glupave zastupljenosti sporta u ovom gradu i zbog nimalo hip i tobože seksističke predstave o svemu tome, Maura je obožavala da nosi moju sportsku jaknu. Možda iz retro fazona. Ili ironično, ne znam. Ili to možda uopšte nije bila protivrečnost. Maura je bila zrela.

I tako sam tražio svoju sportsku jaknu, zelenu s belim rukavima i ukrštenim hokejaškim štapovima na leđima i svojim imenom i rečju „kapiten“ otisnutim napred.

Ali nisam mogao da je nađem.

Da li je Maura ponela jaknu sa sobom? Uvek sam se pitao. Zašto jakna nije bila u njenoj sobi?

Sada se okrećem od kuće i gledam u daljinu. Imam nekoliko minuta. Znam kuda želim da odem. Prelazim ulicu i pronalazim prugu. Znam da pored nje ne bi trebalo da se hoda, ali danas živim opasno. Pratim prugu izvan centra grada, pored Dauning rouda i Kodington terasa,¹⁹ pored skladišta i stare industrijske fabrike koja je pretvorena u prostor za zabave i studio za kružni trening.

Sada sam daleko od civilizacije, visoko na onom brdu između stanice za Vestbridž i one za Kaselton. Zaobilazim razbijene pivske boce i stižem do ivice. Gledam dole i vidim zvonik Vestbričke previterijanske crkve. On se pali u sedam uveče, te pretpostavljam da si ga video one noći. Ili si bio previše odvaljen ili naduvan da bi ga primetio? Znam da su ti se već malko previše bili omilili rekreativne droge i opijanje. Naknadna pamet mi govori da je verovatno trebalo da to zaustavim, ali tada to nisam kapirao kao jaku stvar. Svi su to radili – ti, Maura, veći deo našeg društva. Ja nisam učestvovao samo zato što sam trenirao.

Još jednom duboko udišem.

I, kako se sve to odigralo, Leo? Zašto si bio ovde, na drugoj strani Vestbridža, a nisi blejao u šumi blizu stare baze *Najki*? Jeste li ti i Dajana hteli da budete sami? Jeste li pokušavali da izbegnete svoje drugare iz Kluba zavere? Jeste li se namerno klonili stare baze?

Zašto ste bili ovde? Zašto ste bili na ovim šinama?

Čekam da nešto kažeš. Ti ne govoriš.

Čekam još malo jer znam da će ubrzo. Glavna linija ide na svakih sat vremena u ovo doba dana. Čekam dok ne čujem pištaljku kada voz kreće sa stanice Vestbridž. Već nije daleko. Deo mene želi da stane na šine. Ne, ne želim da okončam sebi život. Nemam samoubilačkih poriva. Ali zanima me kako je tebi bilo. Želim da rekonstruišem onu noć kako bih tačno znao šta si ti doživeo. Sada gledam kako voz jurca preko obzorja. Šine toliko podrhtavaju da ne mogu da verujem da se ne raspadaju. Jesi li i ti osetio to podrhtavanje pod nogama? Da li

ga je osetila Dajana? Ili ste stajali sa strane, isto kao ja? Jeste li oboje gledali zvonik i okrenuli se, pa odlučili da preskočite u posljednjem mogućem trenutku?

Voz se već vidi. Gledam kako se približava. Jeste li ga i vi videli one noći? Čuli? Osetili? Mora da jeste. On pritiska ove šine nezamislivom snagom. Uzmičem još za korak. Kada voz projuri, ja sam punih deset metara od njega, a ipak sam primoran da zažmurim i podignem ruku da bih zaštitio lice. Nalet vazduha me bezmalo obara s nogu. Čista moć lokomotive, čista masa puta brzina, strašobalna je, razorna, nezaustavljiva.

Mozak, poput srca, ide kuda želi, i tako ja zamišljam tu čeličnotvrdu zaštitnu masku na čelu lokomotive kako gnječi ljudsko meso. Zamišljam kako ti zahuktali točkovi melju kosti u prah.

Na silu otvaram oči i škiljim u voz koji brzo prolazi. To kao da traje čitavu večnost, da je voz beskrajn, da samo gnječi, hukće i melje. Zurim pravo u njega, puštajući ga da se muti bez pokušaja da izoštrim sliku. Oči mi se vlaže.

Video sam one grozne fotografije s mesta zločina one noći, onako pune raspljeskotina, ali one me začudo ne diraju. Razaranja je bilo toliko veliko, izobličenaost toliko ogromna, da ili ja ne mogu da povezem one unakažene voštane komade s tobom i Dajanom, ili mi, što je verovatnije, mozak to ne dozvoljava.

Kada voz konačno prođe, kada se tišina polako vrati, moje oči počinju da obuhvataju prizor. Čak i sada, nakon svih ovih godina, tražim tragove, dokaze, nešto što je možda promaklo. Čudno je biti ovde. Užas je očigledan, ali u tome isto tako ima nečega svetog, nečega ispravnog, biti na mestu gde si ti poslednji put udahnuo.

Kada krenem nazad nizbrdo, proveravam imam li poruka na telefonu. Ništa od naše stare drugarice iz razreda, doktorke Bet Flečer rođene Lešli. Opet zovem njenu kancelariju u *En Arboru*. Devojka na prijemnici počinje malo da me zavlači, pa postajem odrešitiji. Vezu ubrzo uzima žena koja se predstavlja kao Kesi i koja za sebe kaže da je „upravnica kancelarije“.

„Doktorke Flečer trenutno nije dostupna.“

„Kesi, sit sam zamajavanja. Ja sam pandur. Moram da razgovaram s njom.“

„Ja samo mogu da joj prenesem tu poruku.“

„Gde je ona?“

„Ne bih znala.“

„Čekajte, ne znate gde je?“

„To se mene ne tiče. Imam vaše ime i broj. Da li biste želeli da joj prenesem još neku poruku?“

Kad je bal, nek je maskenbal. „Imate li olovku, Kesi?“

„Imam.“

„Recite doktorki Flečer da je naš stari drug Reks Kanton ubijen. Recite joj da je Henk Straud nestao. Recite joj da se Maura Vels nakratko pojavila a da je zatim opet nestala. Recite dobroj doktorki da sve potiče od Kluba zavere. Recite joj da mi se javi.“

Tišina. Zatim: „Da li je to Laura sa L, ili Maura sa M?“

Nimalo pometena.

„Maura sa M.“

„Preneću poruku doktorki Flečer.“ Prekida vezu.

Ne dopada mi se ovo. Možda ću pozvati policiju En Arbora i tražiti da pošalju nekoga do Betine kuće i kancelarije. I dalje hodam. Ponovo pomišljam na sve niti – tvoj i Dajanin

„nesrećni slučaj“, Reksovo ubistvo i to Maurino prisustvo na mestu zločina, Henka i onaj viralni snimak, Klub zavere. Pokušavam da pronađem veze, povučem linije, pravim Venove dijagrame tih događaja u glavi. Ali ne vidim nikakvo preklapanje niti bilo kakvu vezu.

Možda toga i nema. To bi mi rekao Ogi. On je verovatno u pravu, ali, razume se, prihvatanje te moguće stvarnosti ne bi me odvelo nikuda.

Sada ispred sebe vidim Vestbričku memorijalnu biblioteku, i na to mi nešto sine. Pročelje je od onakve crvene školske cigle koja datira sto godina unazad. Ostatak zgrade je moderan i gladak. Još volim biblioteke. Volim taj spoj novih računarskih odeljaka i knjiga što žute od starosti. Biblioteke su za mene oduvek odisale katedralskom atmosferom, kao kakva tiha utočišta gde se obožava učenje, gde mi ljudi uzdižemo knjige i obrazovanje na nivo svetinje. Kad smo bili klinici, tata nas je dovodio ovamo subotom ujutru. Ostavio bi nas na odeljenju za decu i omladinu sa strogim uputstvima da ne budemo nevaljali. Ja bih prelistavao desetine knjiga. Ti bi uzeo jednu – obično neku namenjenu starijim čitaocima – seo na ležji beg u uglu i pročitao je celu.

Silazim dva nivoa ispod zemlje u prljavi podrumski prostor. Ovde dole je staromodno – na aluminijumskim policama stoje redovi i redovi knjiga na knjigama, mahom pre nezanimljivih uzgrednom posetiocu biblioteke. Ima nekoliko zdepastih pisaćih stolova za prave bubalice. U uglu pronalazim staru sobu. Na pločici pored nje piše ISTORIJA GRADA. Promolim glavu unutra i pokucam na drvo.

Kada doktor Džef Kaufman podigne glavu i pogleda me, naočare za čitanje mu padnu s nosa. Naočare su na lancu, pa mu se odbijaju od grudi. Na sebi ima debeli pleteni džemper zakopčan do grudne kosti. Na temenu je očelavio a sa strane mu raste čupava kosa koja kao da hoće da mu pobegne s glave.

„Zdravo, Nape.“

„Zdravo, doktore Kaufmane.“

On mi se namršti. Doktor Kaufman je bio bibliotekar i gradski istoričar uveliko pre nego što smo se mi doselili u Vestbridž, a kada nekoga ko je autoritet od malena oslovljavaš s „doktore“ ili čak „gospodine“, teško ti je da se prebaciš na neobaveznu upotrebu njegovog imena kada odrasteš. Ulazim u prenatrpanu prostoriju i pitam doktora Kaufmana šta može da mi kaže o staroj raketnoj bazi *Najki* koja se nalazi pored osnovne škole.

Kaufmanu zasijaju oči. Treba mu malo vremena da pribere misli; zatim me poziva da sednem za sto naspram njega. Na stolu su razbacane crno-bele fotografije iz davnina. Idem pogledom po njima u nadi da ću videti neku na kojoj je stara baza. Ne vidim nijednu.

On se nakašljava i uranja u temu: „Raketne baze *Najki* gradili su sredinom pedesetih po čitavom severnom Nju Džerziju. To je bilo na vrhuncu Hladnog rata. Tada smo izvodili školske vežbe u kojima se deca sakrivaju ispod klupa u slučaju nuklearnog napada, ako možeš da veruješ. Kao da bi to pomoglo. Baza ovde u Vestbridžu napravljena je 1954.“

„Vojska je jednostavno smeštala te baze posred predgrađa?“

„Naravno, zašto da ne? I na obradivo zemljište. Nju Džerzi je nekada ima mnoštvo poljoprivrednih imanja.“

„A za šta su se tačno koristile rakete najki?“, pitam.

„One su bile rakete zemlja-vazduh. Prosto rečeno, rakete su bile protivvazdušna odbrana osmišljena da obara sovjetske letelice u napadu, prvenstveno njihov Tu-95, koji je mogao da prevale devet i po hiljada kilometara bez potrebe da se dopuni gorivom. Raketne baterije su bile na desetak mesta u severnom Nju Džerziju. Na prevlaci Sendi Huk još se nalaze

ostaci jedne, ako želiš da ih obiđeš. Ona u Livingstronu sada je ni manje ni više nego umetnička kolonija. Raketne baterije bile su i u Fransklin Lejksu, Ist Hanoveru, Moristaunu.“

Teško je poverovati. „Rakete najki u svim tim gradovima?“

„Naravno. Počeli su s manjim raketama najki ejdžaks, ali one su još bile devet metara dugačke. Držali su ih u podzemnim lansirnim lokacijama i izbacivali ih na površinu isto kao što se kod limara dižu kola u vazduh.“

„Ne kapiram“, velim. „Kako je država mogla da taji ovako nešto?“

„I nije tajila“, kaže Kaufman. „Bar u početku.“

Sada zastaje, zavaljuje se na naslon i skršta ruke na stomaku.

„U stvari, baze su se slavile. Kada sam imao sedam godina – to bi bilo 1960. – moja izviđačka družina dobila je obilazak postrojenja, ako možeš da veruješ. Poimanje da te tvoja prijateljska lokalna raketna lokacija čuva od dalekometnih vazduhoplova Sovjetskog Saveza trebalo je da ti omogući da bolje spavaš.“

„Ali to se promenilo?“ pitam.

„Da.“

„Kada?“

„Početkom šezdesetih.“ Džef Kaufman uzdiše i ustaje. Otvara visoki ormar za kartoteku iza sebe. „Vidiš, rakete najki ejdžaks zamenili su većim najki herkjuliz.“ Izvlači dve fotografije zastrašujuće bele rakete sa obeležjem VOJSKA SAD. „Visoke dvanaest i po metara. Putovale brzinom od tri maha – to je oko tri hiljade sedamsto kilometara na sat. Domet od sto dvadeset kilometara.“

Vratio se na svoje mesto, seo i stavio ruke na sto ispred sebe. „Ali velika promena kod raketa najku herkjuliz – zbog čega su i začutili o programu – imala je veze s nosivošću.“

„U smislu?“

„Rakete su bile naoružane nuklearnim bojevim glavama W-31.“

Teško je to shvatiti. „Bilo je nuklearno oružje...?“

„Upravo ovde, da. Aktivne bojeve glave. Bilo je čak i izveštaja o nekoliko bliskih promašaja. Jedna je skliznula s platforme kada su je premeštali uzbrdo. Sletela je na beton i bojeva glava je naprsla. Iz nje je pokuljao dim. Naravno, tada niko nije znao za to. Sve se čuvalo strogo poverljivo. U svakom slučaju, program *Najki* je trajao do početka sedamdesetih. Poslednji se zatvorio upravo kontrolni centar u Vestbridžu. To bi bilo 1974.“

„A onda?“ pitam. „Hoću reći, šta se dogodilo sa zemljištem nakon što su ih zatvorili?“

„Sedamdesetih nije bilo mnogo interesovanja za bilo šta vojno. Vijetnamu se bližio kraj. Tako da su samo stajale tamo. Mahom su oronule. Na kraju su većinom prodate. Preko raketne baterije u Ist Hanoveru, na primer, podigli su stambeno naselje. Jedan put zove se Najki drajv.“

„A šta je s bazom u Vestbridžu?“

Džef Kaufman mi se osmehuje. „Šta se dogodilo našoj bazi“, veli, „malčice je mutnije.“

Čekam.

On se naginje prema meni i pita me ono što me začudo već nije pitao. „Smem li da pitam zašto se naprasno zanimaš za sve ovo?“

Hteo sam nešto da izmislim ili da kažem kako mu radije ne bih rekao, ali onda računam, šta može da škodi? „Ima veze sa slučajem na kojem radim.“

„Kakav je slučaj u pitanju, ako smem da pitam?“

„Tanko je“, kažem. „Nešto od pre mnogo godina.“

Džef Kaufman me pogleda u oči. „Govoriš li o smrti svog brata?“

Tras.

Ništa ne govorim – delom zato što sam naučio da ćutim i da puštam druge da uskaču i prekidaju tišinu, delom zato što mislim da ne mogu.

„Tvoj otac i ja bili smo prijatelji“, veli on. „Znao si to, jelda?“

Uspevam da klimnem glavom.

„A Leo...“ Kaufman vrti glavom i zavaljuje se. Lice mu je izgubilo malo boje. „I njega je zanimala istorija baze.“

„Leo je dolazio kod vas?“ pitam. „Da.“

„Kada?“

„Ne znam tačno. Nekoliko puta, verovatno u roku od godinu dana od svoje smrti. Leo je bio opčinjen bazom. S njim su dolazili i neki njegovi drugovi.“

„Sećate li se kako su se zvali?“

„Ne, izvini.“

„Šta ste im ispričali?“

On sleže ramenima. „Isto što sada pričam tebi.“

U glavi mi bruji. Opet se osećam izgubljeno.

„Na opelu za Lea, rukovao sam se s tobom. Sumnjam da se sećaš. Tamo je bilo toliko ljudi, a ti si izgledao tako kontuzovano. Rekao sam tvom tati.“

Na to se prenem. „Šta ste rekli mom tati?“

„Da je Leo dolazio ovamo i raspitivao se za bazu.“

„Rekli ste mom tati?“

„Naravno.“

„Šta je on rekao?“

„Izgledao je zahvalan. Leo je bio tako bistar i ljubopitljiv. Mislio sam da bi tvog oca zanimalo da to čuje, to je sve. Nikada nisam mislio da bi njegova smrt mogla da bude povezana... hoću reći, i dalje ne mislim. Samo što si sada došao i ti, Nape. A uz to nisi budala.“ Diže glavu i gleda me. „Zato mi reci. Postoji li neka veza?“

Umesto da mu odgovorim, velim: „Moram da čujem ostatak priče.“

„Dobro.“

„Šta se dogodilo s vestbričkom bazom nakon što su ugasili program *Najki*?“

„Zvanično? Preuzelo ju je Ministarstvo poljoprivrede.“

„A nezvanično?“

„Kad si bio mali, jesi li ikada išao tamo gore?“

„Jesam.“

„Išli smo i mi u moje vreme. Krišom smo ulazili kroz rupu na ogradi. Sećam se da su nas jednom toliko isprašili da nas je jedan vojnik vozio kući u vojnom džipu. Tata mi je zabranio da izlazim iz kuće tri sedmice.“ Na tu uspomenu zaigra mu osmejak na licu. „Koliko si blizu prilazio bazi?“

„Ne preterano.“

„Upravo tako.“

„Izgubio sam nit.“

„Obezbeđenje je bilo ozbiljnije za Ministarstvo poljoprivrede nego za kontrolni centar za nuklearne rakete.“ Kaufman nakrivi glavu. „Šta misliš, zašto je bilo tako?“

Ne odgovaram.

„Razmisli o tome. Imaš te prazne vojne baze. Bezbednosni aparat je već na mestu. Da si ti neka vladina agencija koja želi da leti ispod radara, da radi nešto u potaji... Vidi, seti se troslovnih vladinih agencija koje možda vole da se tako kriju svima pod nosom. Ne bi bio prvi put. O staroj stanici Ratnog vazduhoplovstva u Montauku kolale su na desetine glasina.“

„Kakvih glasina?“

„Nacistički naučnici, kontrola uma, ogledi sa LSD-om, neidentifikovani leteći objekti, raznorazne sumanute gluposti.“

„I vi ste verovali u to? Verujete da je vlada Sjedinjenih Država u Vestbridžu krila naciste i vanzemaljce?“

„Zaboga, Nape, pa ovde su krili nuklearno oružje!“ Kaufmanu sada sevnuše oči. „Zar je toliko teško zamisliti da su krili još nešto?“

Ništa ne govorim.

„Ne moraju da budu nacisti i vanzemaljci. Možda su isprobavali neku naprednu tehnologiju – DARPA,²⁰ laseri, dronovi, menjanje vremenskih prilika, internet hakovanje. Da li to stvarno izgleda tako malo verovatno sa onim silnim obezbeđenjem u okolini?“

Ne, ne izgleda.

Džef Kaufman sada ustaje i počinje da se šetka. „Ja sam odličan istraživač“, veli. „U svoje vreme, prilično sam duboko ušao u to. Čak sam oputovao u Vašington da proverim evidencije i arhive. Našao sam samo da se tamo sprovode bezazlena istraživanja o kukuruzu i stoci.“

„Sve ste to ispričali mom bratu?“

„Da, njemu i njegovim drugovima.“

„Koliko ih je bilo?“

„Molim?“

„Koliko je dece dolazilo s Leom?“

„Petoro, možda šestoro, ne sećam se.“

„Dečaci, devojčice?“

On malo razmisli. „Mislim da su bile dve devojčice, ali ne mogu da se zakunem. Možda je bila i samo jedna.“

„Znate da Leo nije poginuo sam.“

On klima glavom. „Naravno. S njim je bila Dajana Stajls. Kapetanova ćerka.“

„Da li je Dajana bila jedna od tih devojčica koje su vas posećivale s mojim bratom?“

„Nije.“

Nisam siguran šta da mislim o tome, ako išta i treba da mislim. „Pada li vam na pamet još nešto što bi moglo da mi pomogne?“

„Da ti pomogne u čemu, Nape?“

„Recimo da imate pravo. Recimo da je baza radila nešto strogo poverljivo. I recimo da su ta deca nekako saznala za to. Šta bi im se dogodilo?“

Sada je na njega bio red da ne odgovori. Samo je zinuo.

„Šta ste još otkrili, doktore Kaufmane?“

„Samo još dve stvari.“ On se nakašlja i ponovo sedne. „Otkrio sam ime jednog komandanta. Endi Rivs. On je navodno bio poljoprivredni stručnjak s Državnog univerziteta u Mičigenu, ali kada sam proverio njegovu prošlost, recimo samo da je bila mutna.“

„CIA?“

„Uklapa se u obrazac. I još živi u okolini.“

„Jeste li ikada razgovarali s njim o tome?“

„Pokušavao sam.“ I?“

„Samo je govorio da se baza bavi dosadnim poljoprivrednim stvarima. Da broji krave i useve, kako reče.“

„A staje drugo?“

„Zatvaranje baze.“

„Dobro, kada je to bilo?“

„Pre petnaest godina“, kaže Kaufman. „Tri meseca nakon što su tvoj brat i Ogijeva ćerka pronađeni mrtvi.“

Dok se vraćam ka kolima, zovem Ogija.

„Upravo sam razgovarao sa Džefom Kaufmanom.“

Mislim da ga čujem kako uzdiše. „Oh, sjajno.“

„Imao je štošta zanimljivo da mi kaže o staroj bazi.“

„Opkladio bih se da jeste.“

„Poznaješ li Endija Rivsa?“

„Poznavao sam ga.“

Već sečem kroz grad. „Kako?“

„Na čelu sam ove policije već trideset godina, sećaš se? On je upravljao bazom kada su se tamo sprovodila poljoprivredna istraživanja.“

Prolazim pored novog lokala koji prodaje samo razna pileća krilca. Već od samog mirisa tvrdnu mi arterije.

„Jesi li verovao u to?“, pitam.

„U šta?“

„Da su sprovodili poljoprivredna istraživanja.“

„U to verujem“, kaže Ogi, „mnogo više nego što verujem onim glasinama o kontroli uma. Kao šef policije, poznavao sam sve komandante u bazi. Moj prethodnik je poznavao sve one pre toga.“

„Kaufman kaže da je nekada baza upravljala nuklearnim raketama.“

„To sam čuo i ja.“

„A onda je rekao da je, kada je promenila vlasnika, baza postala još čuvanija i tajnovitija.“

„Ne želim da uvredim Kaufmana, ali on previše dramati.“

„U kom smislu?“

„*Najki* baze su isprva bile na otvorenom. Kaufman ti je to rekao, jelda?“

„Da.“

„I tako, kada su prešli na nuklearke, bilo bi sumnjivo da se odjednom ukopaju i počnu da se ponašaju tako tajnovito. Bila je tona dodatnog obezbeđenja kada su prešli na nuklearke, ali bilo je manje upadljivo.“

„A kada su se *Najki* baze zatvorile?“

„Možda je bilo pojačanog obezbeđenja, ali to je bilo samo uobičajeno ažuriranje i tehnologija. Stiže novi tim i diže bolju ogradu.“

Prelazim Ulicu Ouk, Vestbridžov sopstveni Red restorana. Prolazim – ovim redom – pored japanskog, tajlandskog, italijanskog, dim-sum²¹ i nečega što se zove „kalifornijski

mešoviti“ restoran. Nakon toga, nailaziš na gomilu filijala. Ne vidim u čemu je svrha. U filijalama nikada ne viđam nikakve klijente, osim da bi se poslužili bankomatom.

„Voleo bih da porazgovaram s tim Endijem Rivsom“, kažem Ogiju. „Možeš li to da središ?“ Očekujem otpor. Ne dobijam ga. „Dobro, utanačiću ti to.“

„Nećeš pokušati da me zaustaviš?“

„Ne“, kaže Ogi. „Izgleda da ti to treba.“

Zatim prekida vezu. Kada stignem do kola, zazvoni mi telefon. Na ekranu piše da je Eli.

„Ej“, velim.

„Trebaš nam u prihvatilištu.“

Ne sviđa mi se njen ton. „Šta je bilo?“

„Ništa. Samo dođi ovamo čim budeš mogao, važi?“

„Važi.“

Ona prekida vezu. Ulazim u kola i grabim prenosno policijsko rotaciono svetlo. Ne upotrebljavam ga gotovo nikada, ali čini se da je ovo zgodan trenutak. Munjevito ga stavljam na krov i vozim brzo.

U prihvatilište stižem za dvanaest minuta. Žurim unutra, skrećem levo i napola trčim hodnikom. Eli me čeka ispred vrata svoje kancelarije. Izraz na njenom licu govori da je posredi nešto krupno.

„Šta je?“ pitam.

Eli ne govori, već umesto toga odlučuje da pokaže ka unutrašnjosti kancelarije. Okrećem kvaku, guram vrata i provirujem unutra.

Onu sleva ne prepoznajem. Druga... Treba mi malo vremena da mi dođe do mozga. Dobro izgleda u starosti, bolje nego što bih očekivao. Minulih petnaest godina bile su joj naklonjene. Sada se pitam jesu li se te godine svodile na trezvenost i jogu, ili makar nešto u tom smislu. U svakom slučaju, izgleda da je tako.

Susrećemo se pogledima. Zasada ništa ne govorim. Samo stojim tu.

„Znala sam da će se ovo vratiti do tebe“, kaže ona.

Sevne mi uspomena kako stojim preko puta onog reda kuća, one letnje haljine koja loše stoji, onog vijugavog hoda kada je išla ulicom. To je Lin Vels.

Maurina majka.

Šesnaesto poglavlje

Ne gubim vreme. „Gde je Maura?“

„Zatvorite vrata“, kaže druga žena. Kosa joj je boje šargarepe, kao i ruž na usnama. Na sebi ima po meri skrojeni sivi kostim i košulju s volanima. Nisam naročito pomodan, ali to izgleda skupo.

„A vi ste?“

Okrećem se i posežem za kvakom. Eli mi kratko klimne glavom kada ih zatvorim.

„Ja sam Bernadeta Hamilton, Linina prijateljica.“

Imam utisak da nisu samo prijateljice, mada me to nimalo ne zanima. Srce mi lupa toliko jako da sam siguran da mi one to vide kroz košulju. Opet se okrećem prema gospođi Vels, sav spreman da silovitije ponovim pitanje, kada me nešto navede da stanem.

Uspori, kažem sebi.

Razume se, imam milion pitanja da joj postavim, ali znam i to da najbolja ispitivanja iziskuju bezmalo natprirodno strpljenje. Gospođa Vels je došla kod mene, a ne obrnuto. Ona je potražila mene. Čak je iskoristila Eli kao posrednicu, da ne bi morala da mi se pojavi kod kuće ili u kancelariji ili da ostavi telefonski trag. Sve to zahtevalo je truda.

Očigledan zaključak?

Treba joj nešto od mene.

Zato bolje da je pustim da govori. Da je pustim da nešto da, a da joj to ne tražim. Da ćutim. To mi je uobičajeni pristup. Nema razloga da ga menjam zato što je ovo lično. Zato ostajem miran. Ništa je ne pitam. Ne podstičem je niti šta tražim.

Ne još. Ne žuri. Planiraj.

Ali samo nešto, Leo: ne dolazi u obzir da gospođa Vels izađe iz ove prostorije a da mi prethodno ne kaže gde je Maura.

Ostajem da stojim i čekam da ona povuče prvi potez. Konačno, gospođa Vels progovara. „Dolazila mi je policija.“ Ništa ne govorim.

„Kažu da je Maura možda umešana u ubistvo policajca.“ Kako i dalje ne odgovaram, ona upita: „Je li to tačno?“

Klimam glavom. Vidim da je njena prijateljica Bernadeta pružila ruku i stavila je na ruku gospođe Vels.

„Da li stvarno misliš da bi Maura mogla da bude umešana u ubistvo?“, pita Lin Vels.

„Verovatno, da“, velim.

Njoj se malo razrogače oči. Vidim onu ruku kako steže drugu.

„Maura nikoga ne bi ubila. Znaš to.“ Suzdržim se da joj zajedljivo ne odgovorim i ostajem da ćutim.

„Policajka koja me je posetila. Preziva se Renolds. Odnekud iz Pensilvanije. Rekla je da joj pomažeš u istrazi?“

Gospođa Vels to izgovara kao da je pitanje. Ne pecam se ni ovoga puta.

„Ne razumem, Nape. Zašto bi ti istraživao ubistvo u drugoj saveznoj državi?“

„Da li vam je poručnica Renolds rekla kako se zvala žrtva?“

„Ne verujem. Rekla je samo da je bio policajac.“

„Zvao se Reks Kanton.“ Ne skidam pogled s njenog lica. Ništa. „Da li vam to ime zvuči poznato?“ Ona razmišlja. „Ne, ne bih rekla.“

„Reks je išao s nama u isti razred u srednjoj školi.“

„U *Vestbridž haju*?“

„Da.“

Njoj polako nestaje boja s lica.

Dođavola sa strpljenjem. Ponekad ih prepadneš pitanjem iznenađenja: „Gde je Maura?“

„Ne znam“ veli Lin Vels.

Dižem desnu obrvu, slažući izraz pun neverice.

„Ne znam. Zato sam došla kod tebe.“ Diže glavu i gleda me. „Nadala sam se da možeš da mi pomogneš.“

„Da vam pomognem da nađete Mauru?“

„Da.“

Glas mi je promukao. „Ja Mauru nisam video otkada sam imao osamnaest godina.“

Telefon na kancelarijskom stolu počinje da zvoni. Niko ne obraća pažnju na njega. Pogledam prema Bernadeti, ali ona ne odvaja pogled sa Lin Vels.

„Ako želite da vam pomognem da nađete Mauru“, kažem, trudeći se da mi ton bude smiren, profesionalan, trezven, dok mi brzina otkucaja srca naglo skače, „morate da mi ispričate šta znate.“

Tišina.

Lin Vels pogleda Bernadetu, koja odmahne glavom. „Ne može on da nam pomogne“, veli Bernadeta.

Lin Vels klima glavom. „Ovo je bila greška.“ Obe žene ustaju. „Nije trebalo da dolazimo.“

Obe kreću prema vratima kancelarije.

„Kuda ćete?“ pitam.

Lin Vels govori nepokolebljivo. „Mi sada idemo.“

„Ne“, kažem.

Bernadeta se ne obazire na mene i zaobilazi me da dođe do vrata. Pomeram se da joj preprečim put. „Skloni se“, veli ona.

Pogledam Lin Vels. „Maura se uvalila preko glave.“

„Ništa ti ne znaš.“

Kada Bernadeta posegne za kvakom, ja sam joj i dalje na putu.

„Hoćeš li nas zadržati ovde na silu?“

„Da.“

Ne blefiram. Čitavog života čekam odgovore, a sada kada ti odgovori stoje preda mnom, neću ih pustiti da izađu kroz vrata. Ne dolazi u obzir, ni pod kojim okolnostima. Držaču Lin Vels ovde dok ne budem doznao šta ona zna. Ne zanima me šta je potrebno. Ne zanimaju me ni etika ni pripisi.

Lin Vels neće napustiti ovu sobu pre no što mi ispriča sve što zna.

Ne mrdam.

Pokušavam da složim onaj luđački pogled, ali ne nailazi mi. U meni nešto treperi, tresem se iznutra, i mislim da one to vide.

„Ne možeš da mu veruješ“, kaže Bernadeta.

Ne obazirem se na nju i usredsređujem se na gospođu Vels. „Pre petnaest godina“, počinjem, „vratio sam se kući s hokejaške utakmice. Imao sam osamnaest godina. Četvrti razred srednje škole. U svom bratu blizancu imao sam sjajnog najboljeg druga. Imao sam i devojku za koju sam mislio da mi je srodna duša. Sedeo sam za kuhinjskim stolom i čekao da mi se brat vrati kući.

Lin Vels mi proučava lice. Vidim nešto što sasvim ne razumem. Njoj naviru suze na oči. „Znam. Oboma nam se život zauvek promenio te noći.“

„Lin...“

Ona mahne Bernadeti da ćuti. „Šta se dogodilo?“ pitam. „Zašto je Maura pobjegla?“ Bernadeta prasne: „Zašto ne kažeš ti nama?“ Taj odgovor me zbuni, ali Lin stavi ruku Bernadeti na rame. „Sačekaj napolju.“

„Neću te ostaviti.“

„Moram da porazgovaram s Napom nasamo.“

Bernadeta se protivi, ali u ovome neće prevagnuti. Sklanjam se s vrata tek malčice. Još ništa ne prepuštam slučaju. Odškrinem vrata tek toliko da Bernadeta može da se provuče. Zapravo sam toliko lud da pazim na Maurinu majku kao da bi i ona mogla da pokuša tuda da projuri. Ona to ne čini. Bernadeta se naposletku provuče kroz otvor, usput bacajući mrk pogled prema meni.

Maurina mama i ja ostajemo sami.

„Hajde da sednemo“, kaže ona.

„Znaš kako je tada bilo između Maure i mene.“

Lin Vels i ja smo okrenuli one dve stolice ispred Elinog stola tako da budu jedna naspram druge. Sada primećujem burmu na njenoj levoj ruci. Neprestano je okreće i izvrće dok govori.

Čeka da odgovorim, te kažem: „Znam.“

„Bilo je teško. Ja sam bila kriva za to. Barem najvećim delom. Previše sam pila. Smetalo mi je što me činjenica da sam samohrana majka sprečava da... ne znam ni ja šta. Pijem još više, valjda. A ni trenutak nije bio zgodan, jer Maura je bila tinejdžerka i sve što ide uz to. Osim toga, bila je prirodno buntovna. Naravno, ti si to znao. To te je delom i privuklo njoj, zar ne misliš? I tako, kada pomešaš sve to...“

Steže pesnice a onda širi prste, dočaravajući eksploziju.

„Mučile smo se. Radila sam dva posla. Jedan u robnoj kući *Kol*. Drugi kao konobarica u restoranu *Benigan*. Maura je izvesno vreme radila honorarno u prodavnici za kućne ljubimce *Dženson*. Sećaš se toga, je l' tako?“

„Da.“

„Znaš li zašto je prestala?“

„Pomenula je nešto da je alergična na pse.“

Na njenom licu igra osmeh, ali u njemu nema radosti. „Majk Dženson ju je stalno hvatao za dupe.“

Čak i sada, posle svih ovih godina, osećam kako me obliva ona vrelina. „Ozbiljno?“

Ali razume se da jeste. „Maura je za tebe govorila da si usijana glava. Plašila se da bi, kada bi ti rekla... U svakom slučaju, nije ni važno. Tada smo živele u Ervingtonu, ali kada je radila u prodavnici za kućne ljubimce, malo smo videle kako je u Vestbridžu. Jedna žena s kojom sam radila u *Kolu* dala mi je ideju. Rekla je kako treba da se preselim u najjeftiniji smeštaj u

nekom gradu s dobrim školama. 'Tako će tvoja ćerka dobiti najbolje obrazovanje, govorila je. Meni je to imalo smisla. Šta god drugo može da se kaže o njoj, Maura je bila bistra kao pčelica. Vas dvoje ste se upoznali nedugo potom.

Zamire joj glas.

„Odugovlačim“, veli.

„Pa preskočite na onu noć“, kažem joj.

Ona klima glavom. „Maura nije došla kući.“ Ne pomeram se.

„Nisam to odmah shvatila. Radila sam kasnu smenu a onda izašla s nekim drugaricama. Da pijemo, naravno. Kući se nisam vratila do četiri ujutru. Nisam ni sigurna da je bilo četiri. Ne sećam se. Ne verujem da sam pogledala u njenu sobu. Sjajna mama, jelda? Ne znam ni da li bi to išta promenilo. Da sam videla da Maura nije tu, šta bih uradila drugačije? Verovatno ništa. Računala bih da je ostala kod tebe. Ili da je otišla u grad. Često je posećivala prijatelje na Menhetnu, mada ne toliko kada ste vas dvoje počeli da se zabavljate. A kada sam se najzad probudila i videla da Maura nije tu, eto, bilo je već blizu podneva. Računala sam da je već izašla. To je imalo najviše smisla, je l' tako? Zato nisam tome pridavala bogzna kakav značaj. Onda sam otišla na posao. Imala sam duplu smenu u *Beniganu*. Bilo je blizu zatvaranja kada mi je šanker rekao da imam telefonski poziv. To je bilo neobično. Poslovođa me je ukorio zbog toga. U svakom slučaju, bila je Maura.“

Osećam kako mi telefon vibrira u džepu. Ne obazirem se na to.

„Šta je rekla?“

„Bila sam zabrinuta, znaš. Jer, kao što rekoh, ona me nikada nije zvala na posao. Zato sam pohitala i pitala: 'Jesi dobro, srce?', a ona je samo rekla: 'Mama, otputovaću nakratko. Bude li iko pitao, previše me je uznemirilo ono što se dogodilo i menjam školu.' Onda mi kaže: 'Ne razgovaraj s policijom.'“ Duboko udiše. „Znaš li kako joj odvracam?“

„Kako?“

Vratio se onaj setni osmeh. „Pitam je da li se naduvala. To je prvo što pitam ćerku koja me zove da traži pomoć. Kažem: 'Jesi se naduvala ili šta već?'“

„Šta je ona rekla?“

„Ništa. Prekinula je vezu. Nisam sigurna ni da me je čula. Nisam znala čak ni šta Maura misli pod time da ju je uznemirilo ono što se dogodilo. Vidiš, ja nisam imala pojma, Nape. Nisam još znala ni za tvog brata i onu malu Stajlsovu. I tako sam se jednostavno vratila na posao, znaš, da konobarišem. Dosada mi se žale već dva stola. I upravo sam primala narudžbinu za jednim stolom preko puta šanka, znaš da imaju upaljene one silne televizore?“

Klimam glavom.

„E pa, obično prikazuju sport, ali neko je prebacio na informativni kanal. Tada sam videla...“ Vrta glavom. „Bože, strašno. Nisu rekli nikakva imena. Tako da nisam ni znala da je u pitanju tvoj brat niti bilo šta drugo. Samo da je dva učenika iz Vestbridža pregazio voz. Tako da mi je sada Maurin poziv možda bio malo smisleniji. Računala sam da ju je to uznemirilo, da joj treba nekoliko dana van grada da izađe s tim na kraj. Nisam znala šta da radim, ali naučila sam ponešto u životu. Prvo je bilo da ne reagujem prebrzo. Nisam najpametnija žena na svetu. Ponekad, ako treba da biraš između puta A i puta B, treba naprosto da ostaneš tu gde jesi dok ne budeš znao kako stvari stoje. I tako sam mirno završila smenu. Kao što rekoh, sve je imalo smisla. Osim onog dela o neobraćanju policiji. Taj deo me je brinuo, ali imala sam suviše posla da bih mnogo razmišljala o tome. Bilo kako

bilo, kada mi se završila smena, otišla sam do kola. Trebalo je da se nađem s tipom s kojim sam počela da se viđam, ali nisam to više želela. Samo sam htela da odem kući i da se sklonim. I tako sam izašla na parking. Dotad je već bio prilično prazan. A tamo su me čekali neki ljudi.“

Okreće se od mene i trepće.

„Ljudi?“

„Četvorica.“

„Mislite kao panduri?“

„Tako su rekli. Pokazali su mi značke.“

„Šta su hteli?“

„Zanimalo ih je gde je Maura.“

Zamišljam to. *Benigan* se odavno zatvorio, zamenio ga je drugi lanac restorana po imenu *Makaroni gril*, ali znam taj parking.

„Šta ste im rekli?“

„Rekla sam da ne znam.“

„Dobro.“

„Bili su vrlo ljubazni. Glavni tip, onaj koji je jedini govorio, imao je bledu kožu i šaptav glas. Jeza me je podilazila od njega. Imao je preduge nokte. To mi se ne dopada kod muškarca. Rekao je da Maura nije u nevolji. Rekao je da će sve biti u redu, bude li se ona samo odmah pojavila. Bio je vrlo uporan.“

„Ali vi niste znali.“

„Tako je.“

„I šta onda?“

„I onda...“ Vidim kako joj naviru suze na oči. Pruža ruku i stavlja je sebi na grlo. „Ne znam ni kako da ispričam ovaj deo.“

Sada ja posežem i stavljam joj ruku na ruku. „U redu je.“

U sobi se nešto promenilo. Oseća se kao strujni udar.

„Šta se dalje dogodilo, gospođo Vels?“

„Šta se dalje dogodilo...“ Ona zastaje, sleže ramenima. „Sedmicu posle toga.“

Zastajem. Zatim kažem: „Ne razumem.“

„Ni ja. Sledeće čega se sećam jeste da čujem kako mi neko lupa na vrata na zadnjem ulazu. Otvaram oči i vidim da ležim u sopstvenom krevetu. Virim kroz žaluzine da vidim ko je.“

Pogleda me. „Bio si ti, Nape.“

Naravno, sećam se toga. Sećam se kako sam otišao do njihove kuće i lupao na ta vrata, tražeći Mauru, koja mi se nije javila otkako mi je brat poginuo osim da kaže kako su vesti o mom bratu suviše strašne i kako odlazi.

Da je među nama gotovo.

„Nisam otvorila vrata“, veli ona.

„Znam.“

„Izvini zbog toga.“

Odbacujem to odmahujući rukom. „Pomenuli ste da je to bilo posle jedne sedmice.“

„Upravo to ti govorim. Vidiš, ja sam mislila da je sutradan ujutru, ali prošlo je čitava sedmica. Nisam znala šta da radim. Pokušavala sam da rekonstruišem šta se zbilo. Najverovatnije je bilo da sam se napila i nadugo izgubila pamćenje, je l' tako? Računala sam

da mi je onaj bleđi muškarac šaptavog glasa zahvalio što sam im posvetila vreme, rekao mi da se javim budem li išta čula od Maure i ostavio me. Onda sam ušla u kola i otišla da besomučno bančim.“ Ona nakrivi glavu. „Zar to ne zvuči kao najverovatnije objašnjenje, Nape?“

Prostorija kao da se ohladila za deset stepeni.

„Ali ja ne verujem da je bilo tako.“

„Šta vi mislite da se dogodilo?“ pitam.

„Mislim da mi je onaj bleđi muškarac šaptavog glasa nešto uradio.“

Čujem svoje disanje poput morskih školjki naslonjenih na uši. „Kao, na primer, šta?“

„Mislim da su me nekuda odveli i ponovo me pitali o Mauri. Kada sam se probudila, imala sam izvesne uspomene. Ružne uspomene. Ali one su nestale, kao posle sna. Jesi li ikada imao to? Probudiš se i sećaš se noćne more i misliš da je nikada nećeš zaboraviti, a onda ti slike samo iskliznu?“ Čujem sebe kako kažem: „Da.“

„Tako je bilo. Znam da je bilo gadno. Kao najgori mogući san. Pružam ruke i pokušavam da se setim, ali to je kao da hvatam dim.“

Klimam glavom još malo tek da bih imao šta da radim, da bih nekako podneo udarce. „I šta ste uradili?“

„Samo sam...“ Lin Vels sleže ramenima. „Otišla sam u *Kol* na posao. Mislila sam da ću se uvaliti u ogromnu nevolju što sam propustila smene, ali rekli su kako sam javila da sam bolesna.“

„A vi se ne sećate da ste to uradili.“

„Ne. Isto se dogodilo kada sam otišla u *Benigan*. I oni su rekli kako sam javila da sam bolesna.“

Sada se zavaljujem na naslon, pokušavam to da upijem.

„Ovaj... obuzimala me je i paranoja. Stalno sam mislila kako me neko prati. Videla bih nekog čoveka kako čita novine i bila uverena da motri na mene. I ti si počeo da dolaziš kod nas, Nape. Sećam se kako sam se brećala na tebe da odeš, ali nisam to mogla da nastavim. Znala sam kako moram nešto da preduzmem dok mi Maura ne kaže šta se dešava. I tako sam je poslušala. Slagala sam te kako je promenila školu. Javila sam se i u *Vestbridž haj*. Rekla sam im da se selimo i da ću im javiti kuda da proslede Maurine papire. Škola nije baš previše zapitkivala. Mislim da je mnogo tvojih drugara iz razreda bilo skrhanu i na predahu od škole.“

Lin Vels ponovo stavlja ruku na grlo. „Trebam malo vode.“

Ustajem i zaobilazim sto. Eli ispod prozorske daske drži mali frižider. Pitam se zašto mi se gospođa Vels obratila preko Eli, ali ima prećih stvari. Otvaram frižider, vidim preuredno poredane boce vode i uzimam jednu.

„Hvala“, kaže ona.

Odvrtće čep i dobrano nateže, kao, pa dobro, kao alkoholičar. „Prestali ste da pijete“, velim.

„Alkoholičar si uvek“, kaže ona. „Ali, da, ima trinaest godina od mog poslednjeg pića.“

Klimam glavom da odobravam, mada nije da joj to treba.

„Za to sam dužna Bernadeti. Ona je moja stena. Našla sam je baš kada sam bila na dnu. Zakonski smo se venčale pre dve godine.“

Ne znam šta da dodam na to – želim da se vratim na temu – te kažem samo: „Dobro.“ Zatim pitam: „Kada vam se Maura sledeći put javila?“

Ona još jednom nateže pa zavrće čep nazad na bocu.

„Prolazili su dani. Zatim i sedmice. Skakala sam svakog puta kada bi zazvonio telefon. Razmišljala sam da nekome kažem, ali kome? Maura je rekla da ne idem u policiju, a nakon onoga što sam doživela sa onim bledim tipom, eto, kao što rekoh, ako nisi siguran za put A ili B, jednostavno ostani tu gde jesi. Ali bojala sam se. Sanjala sam grozne snove. Čula sam onaj šaptavi glas kako me iznova i iznova pita gde je Maura. Nisam znala šta da radim. Čitav grad je žalio zbog tvog brata i Dajane. Jednog dana navratio mi je šef policije, Dajanin otac. I njega je zanimala Maura.“

„Šta ste mu rekli?“

„Isto što sam govorila i svima ostalima. Da je Mauru izbezumilo ono što se dogodilo. Rekla sam mu da nakratko boravi kod mog rođaka u Milvokiju, a da će zatim promeniti školu.“

„Da li je stvarno postojao rođak u Milvokiju?“

Ona klima glavom. „Rekao je da će me pokrivati.“

„I kada vam se Maura opet javila?“

Ona zuri u bocu vode, jedna joj je ruka na belom čepu, druga na dnu. „Posle tri meseca.“

Stojim tamo, trudeći se da ne izgledam preneraženo. „Znači tri meseca...?“

„Nisam imala pojma gde je ona. Nismo imale nikakvog dodira. Ništa.“

Ne znam šta da kažem. Opet mi vibrira telefon.

„Brinula sam milion puta. Maura je bila pametna devojka, snalažljiva, ali znaš šta sam ja mislila?“

Odmahujem glavom.

„Mislila sam da je mrtva. Mislila sam da ju je onaj bleđi čovek šaptavog glasa pronašao i ubio. Trudila sam se da ostanem smirena, ali šta sam zapravo mogla? Šta bih rekla kada bih se obratila policiji? Ko bi mi poverovao za onu izgubljenu sedmicu ili bilo šta drugo, zaista? Ko god da su bili, oni tipovi su je ili ubili – ili ću ja, budem li previše galamila, doprineti tome da je ubiju. Vidiš li između čega sam morala da biram? Neće joj pomoći da se obratim policiji. Maura se ili snalazi sama, ili...“

„Ili je mrtva“, kažem.

Lin Vels klima glavom.

„I kada ste je konačno videli?“

„U jednom *Starbaksu* u Remziju. Otišla sam pozadi u toalet, a ona je iznenada ušla za mnom.“

„Čekajte, nije vam se najpre javila?“

„Ne.“

„Samo se pojavila?“

„Da.“

Pokušavam to da shvatim. „I, šta se dogodilo?“

„Rekla je da je u opasnosti, ali da će biti dobro.“

„Šta još?“

„Ništa.“

„Rečeno je samo to?“

„Da.“

„I niste je pitali...?“

„Naravno da sam pitala.“ Lin Vels je prvi put podigla glas. „Zgrabila sam je za mišicu i očajnički je držala. Preklinjala sam je da mi kaže još nešto. Izvinjavala sam se za sve što sam skrivila. Ona me je zagrlila, a onda me je odgurnula. Izašla je na vrata i krenula napolje. Pošla sam za njom, ali... ti ne razumeš.“

„Onda mi objasnite.“

„Kada sam izašla iz toaleta... tamo su opet bili neki ljudi.“ Čekam trenutak da se uverim da sam je dobro čuo. „Isti oni ljudi?“

„Ne doslovno isti, ali... jedan je takođe krenuo ka izlazu pozadi. Došla sam do kola, a onda...“

„Onda šta?“

Kada Lin Vels podigne glavu – kada vidim kako joj naviru suze na oči i kako joj ruka ponovo ide na grlo – osećam kako mi srce propada u rudarsko okno. „Neki bi mogli da kažu da me je pritisak usled toga što sam opet videla ćerku nagnao na novo pijančenje.“

Ponovo posežem i uzimam je za ruku. „Koliko dana ovoga puta?“

„Tri. Ali sada ti je jasno, zar ne?“

Klimam glavom. „Maura je znala.“

„Da.“

„Znala je da će vas ispitivati. Možda uz pomoć droge. Možda grubo. A ako ništa ne znate. „Ne mogu da im pomognem.“

„Ne samo to“, kažem. „Kako to misliš?“

„Maura vas je čuvala“, kažem joj. „Zbog čega god da je bežala, da ste znali za to, i vi biste bili u opasnosti.“

„Obože...“

Pokušavam da se usredsredim. „I staje dalje bilo?“, pitam. „Ne znam.“

„Govorite li mi da Mauru niste videli od onog dana u *Starbaksu*?“

„Ne. Videla sam je šest puta.“

„U minulih petnaest godina?“

Lin Vels klima glavom. „Uvek iznenada. Uvek kratka poseta da mi stavi do znanja da je dobro. Na izvesno vreme otvorila je mejl nalog za nas. Nikada ništa nismo slale. Samo smo ostavljale mejlove u skicama. Obe smo imale lozinku. Poslužila se vi-pi-enom²² da bi sve bilo anonimno. Ali onda je počela da misli kako je to suviše opasno. Na izvestan način, začudo, nije imala šta da mi kaže. Ja sam njoj pričala o svom životu. Kako sam prestala da pijem i o Bernadeti. Ali ona nikada ništa nije govorila o svom životu. Za mene je to bilo mučenje.“ Drži tu bocu vode pomalo odveć čvrsto. „Nemam pojma ni gde je ni šta radi.“

Opet mi vibrira mobilni telefon.

Ovoga puta ga poglednem. Ogi je. Prinosim telefon uvu. „Halo?“

„Pronašli smo Henka.“

Sedamnaesto poglavlje

Sećaš li se proslave Henkovog desetog rođendana, Leo?

Bila je to krupna godina za lasersko ratovanje i ratovanje penom i zabave na temu sporta. Erik Kjubi je imao onu fudbalsku žurku u dvorani, kada se igrao fudbal u balonu. Aleks Koen je proslavila rođendan u onom tržnom centru sa mini-golfom i kafeom na temu prašume. Majki Stoter je imao video-igre i vožnje u virtuelnoj stvarnosti. Vezali su nas i tresli sedišta a mi smo buljili u ekran. Stvarno smo imali utisak da smo na toboganu. Tebi je tada pripala muka.

Henkova proslava, kao i Henk, bila je drugačija. Njegova se održala u naučnoj laboratoriji na Univerzitetu Reston. Neki tip s debelim naočarima i belim laboratorijskim mantilom vodio nas je kroz niz ogleđa. Pravili smo sluz pomoću boraksa i *Elmerovog* lepka. Pravili smo lopte od polimera koje visoko odskaču i divovske ledene klikere. Izvodili smo laboratorijske oglede koji se tiču hemijskih reakcija i vatre i statičkog elektriciteta. Proslava je bila bolja nego što sam mislio – štreberski raj koji bi se dopao i jednoj sportskoj zvezdi – ali najbolje se sećam izraza na Henkovom licu kada je sedeo sasvim napred, očiju razrogačenih i sanjivih, i onog budalastog osmeha zalepljenog za lice. Čak i tada, čak i kao desetogodišnjak, kapirao sam koliko je Henk srećan, koliko je u svom elementu (ha-ha), koliko je retko za bilo koga od nas da dosegne to određeno ushićenje. Čak i tada – a sumnjam da sam to mogao da izrazim – deo mene je želeo da za njega zaustavi vreme, da ga jednostavno pusti da ostane u tom trenutku, toj prostoriji, gde su mu drugari i strasti spojeni na duže od tih četrdeset pet minuta zabave za kojima će uslediti petnaest minuta torte. Sada se prisećam te proslave, koliko je za Henka taj trenutak bio čist, prisećam se pravaca kojim će nam životi poći, i redosleda događaja između tog trenutka i sadašnjeg, veze između onog srećnog dečaka budalastog osmeha i ovog golog i osakaćenog mrtvaca obešenog s drveta.

Još mogu da pogledam to lice – podbulo, izobličeno, čak s naznakama truljenja – i da vidim onog dečaka na proslavi. Čudno je kako to možeš s ljudima s kojima si odrastao. Zadah sve odbija korak unazad, ali meni iz nekog razloga ne smeta. Nagledao sam se mrtvih tela. Henkov goli leš izgleda kao da mu je neko iščupao kosti, marioneta koja se drži na jednom koncu. Trup mu je prekriven tragovima posekotina, verovatno napravljenih oštrim sečivom, ali pažnju ti stalno privlači ono najočiglednije.

Henk je uškopljen.

Okružen sam svojim pretpostavljenima. Meni sleva stoji tužiteljka okruga Eseks Loren Mjuz. Zdesna je Ogi. Svi ćutke piljimo uvis.

Mjuzova se okreće prema meni. „Mislila sam da si tražio nekoliko slobodnih dana.“

„Više ne. Hoću ovaj slučaj.“

„Poznavao si žrtvu, jelda?“

„Pre mnogo godina.“

„Ipak. Ne dolazi u obzir.“ Mjuzova je jedna od onih sitnih žena koje kao da odišu velikom snagom. Pokazuje nešto jednom čoveku koji ide nizbrdo. „Maning će preuzeti.“

Ogi još ništa nije rekao. I on se nagledao mrtvih tela, ali lice mu je sivo kao pepeo. Kada je reč o ubistvima, nadležnost ima okrug. Grad Vestbridž – Ogijeva policija – pruža samo podršku. Moj posao će biti da održavam vezu između ta dva.

Mjuzova se osvrće preko brda. „Jesi li video sve one medijske kombije?“

„Jesam.“

„Znaš zašto ih se toliko pojavilo?“

Znam. „Zbog onog viralnog snimka.“

Mjuzova klima glavom. „Čoveka razotkrivaju kao seksualnog napasnika tako što onlajn uzimaju pravdu u svoje ruke. Taj snimak ima, koliko, tri ili četiri miliona pregleda. Sada tog čoveka nalazimo u šumi, obešenog s drveta. Kada izbije na videlo da je uškopljen...“

Ne mora da završi. Svi kapiramo. Potpuno ludilo. Sada mi je maltene drago što nisam na čelu toga.

Alan Maning prolazi pored nas kao da nismo tu. Staje pored Henkovih ostataka koji se neznatno njišu i pravi predstavu od pregledanja. Poznajem Maninga. On nije loš detektiv. Ali nije ni dobar.

Mjuzova uzmiče za korak. Ogi i ja je pratimo.

„Ogi mi kaže da si razgovarao s mamom koja je postavila snimak“, kaže mi ona.

„Suzana Hanson.“

„Šta je rekla?“

„Da je slagala. Da se Henk nije zaista skinuo.“ Mjuzova se polako okreće ka meni. „Molim?“

„Gospođi Hanson se jednostavno nije dopadalo da se neko nepoželjan vrzma oko škole.“

„A sada je on mrtav“, veli Mjuzova vrteći glavom. Ne odgovaram.

„Glupava nezalica...“ Ona opet odmahuje glavom. „Videću možemo li za nešto da je optužimo.“ Nemam ništa protiv.

„Misliš li da je gospođa Hanson možda umešana u ovo?“, pita Mjuzova.

Ne, mislim se u sebi. I hoću da budem iskren. Ne želim da skrećem Maninga s mirisa, ali isto tako želim šta je najbolje za slučaj, što može da podrazumeva blago pogrešno upućivanje. Stoga velim: „Mislim da bi bilo dobro da Maning počne od Hansonovih.“

Ponovo se zagledamo u telo. Maning kruži ispod njega, zgužvanog lica. Suviše je razmetljiv, poput nečega što je video na TV-u, i delom očekujem da izvuče ogromnu lupu u stilu Šerloka Holmsa.

Ogi još ne skida pogled s leša. „Ja poznajem Henkovog oca.“

„Onda možda treba ti da ga obavestiš“, kaže Mjuzova. „Pošto novinari već zuje unaokolo, što pre, to bolje.“

„Smem li i ja da idem s njim?“ pitam.

Ona sleže ramenima u smislu „kako hoćeš“.

Ogi i ja krećemo odatle. Upravo je stigao Franko Kadedu, okružni patolog i dobar tip. Prolazi mimo nas i ozbiljno klima glavom. Na mestu zločina Franko je uvek sav poslovan. Uzvraćam ozbiljnim klimanjem glavom. Ogi ne uzvraća. I dalje hodamo. Tipovi koji istražuju mesto zločina, u kombinezonima i s hirurškim maskama i rukavicama, žure mimo nas. Ogi ih i ne pogledne. Složio je lice i klanca prema zadatku od koga zazire. „Nema smisla“, kažem.

Ogiju treba trenutak-dva da odgovori. „Šta reče?“

„Henkovo lice.“

„Šta s njim?“

„Nije ni ljubičasto niti čak drugačije boje od ostatka tela.“ Ogi ništa ne govori.

„Znači da nije umro od ugušenja ili slomljenog vrata“, velim.

„Franko će to utvrditi.“

„Još nešto: taj miris – nije samo užegao. Vide se počeci truljenja.“

Ogi i dalje korača.

„Henk je nestao pre tri sedmice“, kažem. „Nagađam da je toliko i mrtav.“

„Ponavljam, hajde da sačekamo Franka.“

„Ko je našao telo?“

„Dejvid Elefant“, veli Ogi. „Šetao je psa bez uzice. Pas je otrčao onamo i počeo da zavija.“

„Koliko često Elefant to radi?“

„Šta?“

„Seta psa ovuda. Ova gudura je donekle zabačena, ali nije tako daleko.“

„Ne znam. Zašto?“

„Recimo da sam u pravu. Recimo da je Henk mrtav tri sedmice.“

„Dobro.“

„Da je Henkovo telo sve to vreme visilo na onom drvetu, zar ne misliš da bi ga neko dosad primetio? Ili primetio onaj miris? Nismo tako daleko od civilizacije, jelda?“

Ogi ne odgovara.

„Ogi?“

„Čujem te.“

„Nešto nije u redu.“

On napokon zastaje i okreće se prema mestu zločina u daljini. „Čovek je uškopljen i obešen o drvo“, kaže. „Naravno da nešto nije u redu.“

„Ne verujem da ovo ima veze sa onim viralnim snimkom“, velim.

Ogi ne odgovara.

„Mislim da ima veze s Klubom zavere i onom starom vojnom bazom. Mislim da ima veze s Reksom i Leom i Dajanom.“

Vidim ga kako se trgne kada izgovorim ime njegove ćerke. „Ogi?“

Oh se okreće pa nastavlja. „Kasnije“, veli. „Šta?“

„Kasnije ćemo razgovarati o tome“, kaže Ogi. „Sad samo moram da kažem Tomu da mu je sin mrtav.“

Tom Straud bulji sebi u šake. Donja usna mu podrhtava. Nije izustio ni reč otkako je otvorio vrata. Znao je. Odmah. Pogledao nam je lica i znao je. Ljudi često znaju. Neki tvrde da je poricanje prvi korak u procesu žaljenja. Kako sam se nadonosio vesti koje potresaju život, našao sam da je istina upravo suprotno: prvi korak je potpuno i neposredno razumevanje. Čuješ vest i smesta shvatiš koliko je ona krajnje razorna, kako neće biti odgađanja, kako je smrt konačna, kako ti se srušio svet i kako nikada, nikada nećeš biti isti. Sve to shvatiš u roku od nekoliko sekundi, ne više. Poimanje ti kulja u vene i preplavljuje te. Slama ti se srce. Klecaju ti kolena. Svaki deo tebe želi da popusti, onemoća i preda se. Želiš da se sklopčaš. Želiš da propadneš u ono rudarsko okno i da se nikada ne zaustaviš. Tada se javlja poricanje.

Poricanje te spašava. Poricanje diže zaštitnu ogradu. Poricanje te hvata pre nego što skočiš sa one litice. Ruka ti stoji na vreloj peći. Poricanje ti povlači ruku.

Dok ulazimo kod Toma Strauda, naviru mi sećanja na onu noć i deo mene žudi za zaštitnom ogradom. Mislio sam da je pametno poći, ali dok gledam Ogija kako prenosi loše vesti – najgore vesti, isto kao one noći kada si ti poginuo – to me pogađa žešće nego što sam očekivao. Trepnem i Tom Straud nekako postaje tata. Poput tate, i on pilji u sto. I on se trza kao da prima udarce. Ogijev glas – spoj grubog, blagog, saosećajnog, uzdržanog – vraća me više od bilo kakvog prizora ili mirisa u taj košmarni deža vi, dok on još jednom ocu govori o smrti njegovog deteta.

Dva starija muškarca sede u kuhinji. Ja stojim iza Ogija, jedno tri metra, spreman da skočim s klupe, ali nadajući se da me trener neće prozvati. Noge su mi nesigurne. Pokušavam da sklopim sliku, ali to ima sve manje smisla. Zvanična istraga, ona koje su se poduhvatili Maning i okružna kancelarija, sigurno će se usredsrediti na onaj viralni snimak. Njima će to izgledati prosto: viralni snimak izlazi u javnost, javnost je besna, neko uzima stvari u svoje ruke.

To je uredno. Ima smisla. Možda je čak i tačno.

Razume se, ja ću ići tragom one druge teorije. Neko ubija stare članove Kluba zavere. Od šest mogućih članova, četvoro je ubijeno pre svog trideset petog rođendana. Kakvi su izgledi da ne postoji veza? Najpre Leo i Dajana. Zatim Reks. Sada Henk. Ne znam gde je Bet. I naravno, tu je Maura, koja je one noći videla nešto zbog čega je zauvek pobegla.

Samo...

Zašto sada? Recimo da su svi oni one noći nekako videli nešto što nije trebalo. Ponovo, to možda zvuči kao paranoično razmišljanje, iako se grupa zvala Klub zavere, ali moram to da odigram.

Pretpostavimo da su one noći svi nešto videli.

Možda su pobegli – a negativci su samo, šta, uhvatili Lea i Dajanu? Dobro, drži se toga. Onda dakle – opet, šta? – odvukli su Lea i Dajanu na prugu na drugom kraju grada i namestili da to izgleda kao da ih je ubio voz. Dobro, u redu. Pretpostavimo da su ostali pobegli. Mauru nisu mogli da nađu. Sve to paše.

Ali staje s Reksom, Henkom i Bet?

Njih troje se nikada nisu krili. Ostali su u srednjoj školi i maturirali s nama.

Zašto ih negativci iz baze nisu ubili?

Zašto bi čekali petnaest godina?

A kad smo već kod slučajnog podudaranja – zašto bi negativci konačno ubili Henka otprilike u isto vreme kada je izašao onaj viralni snimak? Da li je to imalo smisla?

Nije.

Dakle, kako se taj viralni snimak uklapa u ovo? Nešto mi je promaklo.

Tom Straud konačno počinje da plače. Brada mu pada na grudi. Počinju da mu se grče ramena. Ogi pruža ruku i stavlja je Tomu na mišicu. To nije dovoljno. Ogi se primiče. Tom se naginje napred i staje da jeca na Ogijevom ramenu. Ogija sada vidim iz profila. On zatvara oči i vidim mu bol na licu. Tomovi jecaji se pojačavaju. Prolazi vreme. Niko se ne pomera. Jecaji polako jenjavaju. Naposletku i zamru. Tom Straud se odmiče i gleda Ogija.

„Hvala ti što si mi lično rekao“, kaže Tom Straud.

Ogiju polazi za rukom da klimne glavom.

Tom Straud briše lice rukavom i na silu proizvodi svojevrsan osmeh. „Sada imamo nešto zajedničko.“ Ogi ga upitno pogleda.

„Eto, nešto užasno“, nastavlja Tom. „Obojica smo izgubili decu. Sada poznajem tvoj bol. To je kao... to je kao da smo članovi najgoreg mogućeg kluba.“

Sada se Ogi trza kao da prima udarce.

„Mislite li da je onaj grozni snimak imao neke veze sa ovim?“

Čekam da Ogi odgovori, ali on sada izgleda izgubljeno. Preuzimam pitanje umesto njega.

„To će se sigurno istražiti“, velim. „Henk nije to zaslužio. Čak i ako se stvarno skinuo. „Nije.“

Tom Straud me pogleda.

„To je bila laž. Jednoj majci se nije dopadalo da se Henk mota oko škole.“

Tom Straud beči oči. Ponovo pomišljam na one korake u žaljenju. Moguće je da poricanje brzo ustupa mesto besu. „Izmislila je to?“

„Da.“

U njegovom izrazu ništa se ne menja, ali oseća se kako mu temperatura raste. „Kako se zove?“

„Ne možemo to da vam kažemo.“

„Misliš li da je ona?“

„Mislim li da je ona ubila Henka?“

„Da.“

Odgovaram iskreno. „Ne.“

„Nego ko?“

Objašnjavam da je istraga tek počela i nudim očekivane oveštale fraze kao što je „preduzimamo sve što možemo“. Pitam ga ima nekoga koga može da pozove da bude s njim.

Ima – brata. Ogi jedva progovara, stoji kod vrata, ljulja se napred-nazad na petama. Smirujem Toma najbolje što mogu, ali ja nisam dadilja. Ogi i ja smo već dovoljno dugo ovde.

„Još jednom hvala“, govori nam Tom Straud na vratima.

Tek za slučaj da nisam izgovorio dovoljno otrcanih reči, velim: „Primate naše saučešće.“

Ogi izlazi prvi i kreće stazom. Moram da požurim da bih ga sustigao.

„Šta je bilo?“

„Ništa.“

„Opasno si se ućutao tamo unutra. Mislio sam da si možda dobio neku informaciju telefonom ili šta već.“

„Jok.“

Ogi stiže do kola i otvara vrata. Obojica ulazimo. „Pa šta je onda?“, pitam.

Ogi strelja pogledom kroz vetrobran kuću Toma Strauda. „Jesi li čuo šta mi je rekao?“

„Tom Straud, misliš?“

On i dalje strelja pogledom ta vrata. „Da on i ja sada imamo nešto zajedničko.“ Vidim kako mu lice hvata drhtavica. „Da poznaje moj bol.“

Glas mu je zasićen prezirom. Čuje se kako diše sve učestalije i teže. Ne znam šta da radim ovde, kako to da odigram, pa samo čekam.

„Izgubio sam predivnu, bodru sedamnaestogodišnju ćerku, devojkicu koja je imala da se nada svemu na svetu. Bila mi je sve, Nape. Kapiraš to? Bila mi je ceo život.“

Sada me gleda, a isto onako strelja. Gledam ga u oči i ne pomeram se.

„Ja sam Dajanu ujutru budio za školu. Svake srede pravio sam joj palačinke s komadićima čokolade. Kada je bila mala devojkica, svake subote ujutru vodio sam je u vagon-restoran *Armstrong*, samo nas dvoje, a onda bismo otišli u prodavnicu *Silverman* i kupovali raznorazne gumice za kosu i one šnale od kornjačevine. Ona je skupljala stvari za kosu. Ja

sam bio samo neuki čale, šta ja znam? Sve to je još bilo tamo kada sam joj raščistio sobu. Sve sam pobacao. Kada je u sedmom razredu imala reumatsku groznicu, spavao sam na stolici u *Sent Barnabasu* osam uzastopnih noći. Sedeo sam u toj bolnici i gledao je i molio Boga da je nikada ne povredi. Išao sam na svaku utakmicu hokeja na travi, na svaki praznični koncert, na svaki plesni recital, na svaku dodelu svedočanstava, na svaki roditeljski dan. Kada je otišla na prvi sudar, potajno sam ih pratio u bioskop koliko sam bojažljiv bio. Bdeo sam svake noći kada bi izašla jer nisam mogao da zaspim dok ne znam da je bezbedno stigla kući. Pomagao sam joj sa sastavima za fakultet koje naposletku niko nije morao da čita jer je umrla pre nego što je stigla da se prijavi. Voleo sam tu devojkicu od sveg srca svakog bogovetnog dana njenog života, a on“ – Ogi praktično ispljune tu reč prema kući Toma Strauda – „on misli da sada imamo nešto zajedničko? Misli, šta, da on, čovek koji je napustio svog sina kada je zagustilo, poznaje moj bol?“

Kada kaže „moj“, udari se po grudima. Onda zastane, začuti. Zažmuri.

Manji deo mene želi da kaže nešto utešno, nešto u smislu da je Tom Straud upravo izgubio sina i kako treba da pokažemo malo razumevanja. Ali veći deo mene tačno kapira šta Ogi hoće da kaže i ne oseća potrebu da bude velikodušan.

Kada otvori oči, Ogi se opet zagleda u kuću. „Možda na ovo treba da gledamo na nov način“, kaže.

„Kako misliš?“

„Gde je Tom Straud bio svih ovih godina?“ Ostajem da ćutim.

„Tvrđi da je bio na zapadu“, nastavlja Ogi, „da je otvarao radnju za ribolovačku opremu.“

„Sa streljanom u dvorištu“, dodajem. Sada obojica zurimo u kuću.

„Tvrđi i da se vraćao s vremena na vreme. Pokušavao da se poveže s detetom, koje ga je odbacivalo.“

„Pa?“

Ogi načas ne odgovara. Zatim duboko izdahne i kaže: „Pa možda se vratio pre petnaest godina.“

„Zvuči nategnuto“, velim.

„Zvuči“, slaže se Ogi. „Ali možda bi bilo pametno da proverimo gde je bio.“

Osamnaesto poglavlje

Kada se vratim kući, Volšovi su napolju. Upućujem im veliki, prijateljski osmeh. Gledajte koliko je bezazlen ovaj samac. Oni odmahuju.

Naravno, svi oni znaju tvoju tragičnu priču. Čudi me da niko od vajnih vestbričkih Springstina nije napisao „Odu Leu i Dajani“. Ipak, svi oni misle da njih to ne može da zadesi. Takvi su ljudi. Svi žude za pojedinostima ne samo zato što su morbidni – to je deo toga, nije sporno – već pre iz potrebe da znaju da se to ne može dogoditi njima. Oni tinejdžeri su previše pili. Drogirali su se. Glupo su se izlagali opasnosti. Roditelji ih nisu vaspitali kako treba. Nisu dovoljno pomno pazili na njih. Šta god. Nama to ne može da se dogodi.

Poricanje nije samo za ožalošćene.

Još mi se nije javila Bet Lešli. To me muči. Zovem policiju En Arбора i pronalazim detektiva po imenu Karl Leg. Objašnjavam mu da tražim kardiologa po imenu Bet Flečer, rođena Lešli, i da me njeno osoblje zavlaci.

„Da li je tražite u vezi s nekim zločinom?“ pita me Leg. „Ne. Samo treba da porazgovaram s njom.“

„Lično ću otići u njenu kancelariju.“

„Hvala.“

„Bez brige. Javiću ti se kada budem znao još nešto.“

U kući vlada mir, svi duhovi spavaju. Penjem se na drugi sprat i povlačim ručku. Spuštaju se merdevine za tavan. Verem se i pokušavam da se setim kada sam poslednji put bio ovde. Verovatno sam pomogao da se tvoje stvari odnesu na tavan, ali i ako jesam, ta uspomena je iščezla. Možda me je tata poštedeo i uradio to sam. Tvoja smrt je bila iznenadna. Tatina nije. On i ja smo imali vremena. On je prihvatio svoju sudbinu, čak i ako sam je ja osporavao. U trenutku kada ga je izdalo telo, tata se već bio rasteretio, a otud rasteretio i mene, većeg dela svoje svetovne imovine. Poklonio je odeću. Spakovao je sobu.

Pospremio je pre nego što stigne Kosač, da ja ne bih morao.

Nimalo začudo, na tavanu je plesnivo i vruće. Teško se diše. Očekujem da zateknem brdo kutija i starih sanduka, sve ono što se vida na filmovima, ali toga je veoma malo. Tata je postavio nekoliko drvenih dasaka, i to je sve, tako da je veći deo poda izolovan ružičastom staklenom vunom. Toga se najviše sećam. Ti i ja smo dolazili ovamo kao klinci i igrali se igre u kojoj moraš da ostaneš na daskama, jer ako stanemo na ružičasto, propašćemo pravo kroz tavanicu i sleteti na sprat ispod. Ne znam da li je to tačno, ali tako nam je tata uvek govorio. Sećam se da sam se kao mali plašio toga, kao da je izolacija živi pesak, i da ću zgaziti na nju i potonuti i nestati zauvek.

U stvarnosti nikada ne utrčiš u živi pesak, zar ne? Za nešto toliko prisutno na filmovima i TV-u, zapravo nikada ne čuješ da se neko zaglavio u živom pesku ili da je u njemu umro.

Tako mi misli lutaju kada spazim kutiju u uglu. To je to. Jedna kutija, Leo. Znaš da tata nije bio veliki ljubitelj materijalnih dobara. Nema tvoje odeće. Nema tvojih igraćaka. Čišćenje je bilo deo procesa žaljenja – nisam siguran koja bi to faza bila. Možda prihvatanje, mada bi prihvatanje trebalo da bude poslednji korak, a tata je posle tog čišćenja morao da

prevali još gomilu. Znamo da je tata bio emotivac, ali plašili su me njegovi jecaji celim telom – to kako su mu se grudi dizale i spuštale a ramena se tresla, kako je gromoglasno kukao od bola. Bilo je trenutaka kada sam pomišljao da će fizički prepući napola, da će mu se od neprekidne tuge rascepiti trup ili šta već.

I ne, mama nam se nikada nije javila.

Da li ju je tata potražio i rekao joj? Ne znam. Nikada ga nisam pitao. On mi nikada nije rekao.

Otvaram kutiju da vidim šta je tata sačuvao. Evo jedne misli koja mi se nije javila do ovog trena: tata je očigledno znao da ti nikada nećeš moći da otvoriš ovu kutiju. A znao je da je neće otvoriti ni on sam. To znači da će šta god da je unutra, šta god da je odlučio da sačuva, imati vrednost samo za mene. Šta god da je tata sačuvao, sačuvao je to misleći da će mi jednoga dana možda zatrebati.

Kutija je zapečaćena lepljivom trakom. Traka se teško ljušti. Iz džepa vadim ključ i njime režem traku po spoju. Zatim povlačim karton i zavirujem unutra. Ne znam šta očekujem da vidim. Poznajem te. Poznajem tvoj život. Delili smo sobu čitavog tvog života. Nije kao da je bilo šta veliko ostalo nerazjašnjeno.

Ali kada vidim fotografiju na vrhu, iznova se osetim izgubljeno. Na fotki smo nas četvoro – ti i Dajana, Maura i ja. Sećam je se, naravno. Uslikana je u Dajaninom dvorištu. Na njenom sedamnaestom – i poslednjem – rođendan. Bilo je toplo oktobarsko veče. Dan smo proveli u zabavnom parku *Siksflegs grejt advenčer*. Ogi je imao druga, penzionisanog pandura koji je tada radio za jednog velikog pokrovitelja parka, i koji je mogao da nam nabavi narukvice sa neograničenim pristupom redu za brzi ulazak. Nismo stajali u redovima za tobogane, Leo. Sećaš li se? Nemam mnogo uspomena na tebe i Dajanu od tog dana. Razdvojili smo se; ti i Dajana ste ostali uglavnom u prostoru za arkadne igre – sećam se da si joj osvojio plišanog Pikačua – dok smo Maura i ja išli na ekstremne tobogane. Maura je na sebi imala kratku majicu od koje su mi se sušila usta. Ti i Dajana ste uslikali jednu glupavu fotku s nekim likom iz crtača. Koji beše? Kladim se da je... da, ta druga fotka. Izvlačim je na videlo. Ti i Dajana stojite s Ptićicom između sebe, dok iz fontane *Siksflegsa* iza vas izbija voda.

Dve sedmice posle toga oboje ćete biti mrtvi.

Još malo proučavam fotografiju na kojoj smo nas četvoro. Na slici se smrklo. Iza nas družu se drugi gosti. Svi smo umorni, pretpostavljam, dan je bio dug. Maura mi sedi na krilu, a tela su nam isprepletana kako to mogu da budu samo kod tinejdžera koji se zabavljaju. Ti sediš pored Dajane. Ona se ne smeši. Ti izgledaš kao da si naduvan. Oči su ti staklaste i mutne. Takođe izgledaš... kao da te nešto možda muči. Nisam to tada primećivao. Imao sam svoja posla, zar ne? Mauru i hokej i to da se upišem na prvorazredni fakultet. Bio sam siguran da će mi sudbina obezbediti sreću, mada nisam imao pravi plan, niti pojma šta želim da budem. Samo sam znao da ću biti neviđeno uspešan.

Čujem zvono na vratima.

Vraćam fotografiju i ustajem, ali tavanica je previše niska. Sagnute glave, krećem ka otvoru. Dok silazim niz merdevine, ponovo se oglašava zvono. Pa opet. Nestrpljivo.

„Stižem!“ vičem.

Kaskam niz stepenice i kroz prozor vidim da je posredi moj stari drugar iz razreda Dejvid Rejniv. Njegovo neverovatno kvalitetno poslovno odelo kao da je sašilo neko više biće. Otvaram vrata. Njemu je lice sivo i zbrčkano, čak i ako mu *Ermesova* kravata i dalje stoji u savršenom vindzor čvoru.

„Čuo sam za Henka.“

Ne trudim se da ga pitam otkud. Ona stara izreka da rđave vesti putuju brzo nikada nije bila istinitija nego u doba interneta.

„Je l' istina?“

„Stvarno ne mogu da pričam o tome.“

„Kažu da su ga našli obešenog na drvetu.“

Svuda po licu urezana mu je tuga. Sećam se kako je želeo da pomogne kada sam ga pitao za Henka na košarkaškim terenima. Nema svrhe da ovde budem uštogljen. „Žao mi je zbog tvog gubitka.“

„Da li se Henk obesio“, pita Dejvid, „ili ga je neko ubio?“

Spremam se da mu ponovim kako ne mogu da pričam o tome, ali na njegovom licu prisutno je čudno očajanje. Sada se pitam da li je kod mene došao po potvrdu ili zbog još nečega.

„Neko ga je ubio“, velim.

Njemu se zatvaraju oči.

„Znaš li nešto o ovome?“, pitam.

On i dalje žmuri.

„Dejvide?“

„Nisam siguran“, napokon kaže on. „Ali mislim da možda znam.“

Devetnaesto poglavlje

Porodica Rejnov živi na kraju otmene nove slepe ulice u jednoj onoj Mekvili sa zatvorenim bazenom, formalnom balskom dvoranom, osamsto kupatila i milion kvadratnih metara mahom beskorisnog prostora. Sve u vezi s kućom odiše skorojevićstvom. Kapija na kolskom prilazu je preterano kitnjasta metalna skulptura dece koja puštaju zmaja. Sve to želi da izgleda odveć staro tako što izgleda odveć novo. Usiljeno je, izveštačeno, neukusno. Ali tako ja to vidim. Dejvida poznajem odavno. Oduvek je bio dobar tip. Široke je ruke prema dobrotvornim organizacijama. Vreme i energiju posvećuje gradu. Viđao sam ga s njegovom decom. On nije od onih očeva pozera – znate, onih što prave veliku predstavu od toga što paze na svoju decu u tržnom centru ili parku, a vi pomislite: *Čoveče, kakav brižan otac*, a ne vidite da je to samo čin za javnu potrošnju. Dejvid nije takav. Pre svega, sada vidim njegovo skrhanu lice i sećam se kako je išao kroz hronologiju svog prijateljstva s Henkom. Takva odanost je obeležje pravog čoveka. Pa šta ako mi se ne dopada njegov ukus za kuće, ili možda ukus njegove žene? Koga to zanima? Ne budimo uobraženi. Prestanimo da osuđujemo.

Ulazimo u garažu približne veličine fiskulturne sale na fakultetu – da li je to osuđivanje? – i parkiramo se. On me vodi kroz vrata u bočnom zidu, pa dole u nešto što neki domovi zovu podrumom, ali u ovome se nalaze bioskopska dvorana i vinski podrum, te treba da nađemo neki novi izraz. Donji nivo, možda? On ulazi u jednu manju prostoriju i pali svetlo. U zadnjem desnom uglu nalazi se metar visok staromodni sef s velikim brojčanikom.

„Ti ne radiš na slučaju, je l' tako?“

Ovo je treći put da me Dejvid to pita. „Ne. Zašto je to toliko važno?“

On se saginje i uzima da petlja s brojčanikom. „Henk me je zamolio da mu nešto čuvam.“

„Nedavno?“

„Ne. Pre osam-devet godina. Rekao je, ako ga ikada budu ubili, da to treba nekako da dam nekome kome verujem. Upozorio me je da to ne dajem nikome iz policije niti ikome ko ima veze sa istragom.“ Dejvid se osvrne na mene. „Jasno ti je zašto sam u nedoumici?“

Klimam glavom. „Ja sam iz policije.“

„Tako je. Ali kao što rekoh, to je bilo pre osam-devet godina. Henk je dotad već bio prilično rastrojen. Kapiro sam da nije ništa, obična trabunjanja obolelog uma. Ali on je prilično navaljivao. Zato sam mu obećao – ako ga ikada budu ubili, ispoštovaću njegovu želju. Nikada nisam zaista razmišljao o tome šta to znači, hoću reći, bilo je to samo nepovezano trabunjanje, je l' tako? Osim što sada.

Okreće brojčanik još jednom za kraj. Čuje se škljocaj. On poseže za ručkom, a dok to čini, osvrće se i gleda me.

„Verujem ti, Nape. Ti jesi iz policije, ali nekako mislim da Henku ne bi smetalo što ti ovo dam.“

Otvora sef, pruža ruku pozadi, prekopava po onome što je takođe tamo, šta god to bilo – ne zabadam nos tako što ću gledati – i izvlači video-kasetu koja me tresne po licu deža vijem tako da se – oprostite na igri reči – sav zavrtim. Sećam se kako ti je tata u drugom

srednje kupio digitalni video-kamkorder kenon PV1. Odlepio si od radosti. Izvesno vreme, snimao si sve. Hteo si da budeš režiser, Leo. Govorio si kako ćeš snimiti dokumentarac. Na tu pomisao bol me pogađa iznova.

Kaseta koju mi Dejvid daje nalazi se u crvenoj plastičnoj kutiji na kojoj piše MAXELL, ŠEZDESET MINUTA – ista onakva kakve si ti koristio. Naravno da ti nisi tada jedini koristio trake marke *Maksel*. One su bile kudikamo uobičajene. Ali da opet vidim jednu takvu, nakon svih ovih godina...

„Jesi li je gledao?“ pitam.

„Rekao mi je da ne gledam.“

„Ikakvu predstavu šta je na njoj?“

„Nikakvu. Henk me je molio da mu je čuvam.“

Još tren samo buljim u kasetu.

„To verovatno nema nikakve veze s tim“, kaže Dejvid. „Hoću reći, čuo sam za onaj viralni snimak na kome se skinuo.“

„To je bila laž.“

„Laž? Zašto bi neko to uradio, pobogu?“

On je Henkov drug. Dugujem mu nešto. Iznosim mu kratak pregled moronskih pobuda Suzane Hanson. Dejvid klima glavom, zatvara sef, okreće brojčanik.

„Pretpostavljam da nemaš ništa što pušta ovakve trake“, kažem.

„Ne verujem, ne.“

„Onda nađimo neko mesto koje ima.“

Telefonom mi Eli kaže: „Bob je u podrumu našao stari kenon. Misli da i dalje radi, ali možda mu treba napuniti baterije.“

To me ne iznenađuje. Eli i Bob ništa ne bacaju. Što je još potresnije, sve čuvaju organizovano tako da će čak i nešto poput stare video-kamere koja deset godina nije ugledala svetlost dana biti uredno obeleženo i sačuvano zajedno s kablom za napajanje.

„Mogu da stignem za deset minuta.“

„Ostaćeš na večeri?“

„Da, važi, to ima smisla.“ Eli mi čuje nešto u glasu a odlično me poznaje. „Sve ostalo u redu?“

„Pričaćemo.“ Prvi prekidam vezu.

Dejvid Rejniv vozi, sa obe ruke na vrhu volana. „Neću da ovome pridajem previše značaja“, kaže, „ali ako nije imao rodbine, da li biste, kada završite, mogli da pošaljete telo u pogrebni zavod *Fini* i da im kažete da meni pošalju račun?“

„Otac mu se vratio u grad“, podsećam ga.

„Aha, tako je“, veli Dejvid i mršti se, „zaboravio sam na to.“

„Ne misliš da će se isprситi?“

On sleže ramenima. „Tip je izneveravao Henka čitavog života. Ne znam zašto bismo pretpostavili da će sada preuzeti odgovornost.“

Ima smisla. „Proveriću.“

„Ja bih se za to pobrinuo anonimno, ako je to u redu. Doveo bih momke s košarke. Da iskažu poslednju počast. Henk to zaslužuje.“

Ne znam šta ko zaslužuje ili ne zaslužuje, ali u redu mi je kako god.

„To bi mu nešto značilo“, nastavlja Dejvid. „Henku je bilo važno da odaje počast mrtvima: svojoj mami“ – tu mu se glas utišava – „tvom bratu, Dajani.“

Ništa ne govorim. Vozimo se još malo. Traku držim u ruci. Onda se zamislim nad onim što je upravo rekao i pitam: „Kako to misliš?“

„O čemu?“

„Da je Henk odavao počast mrtvima. Mom bratu i Dajani.“

„Ozbiljno?“ Pogledam ga.

„Henka je skrhalo ono što se dogodilo Leu i Dajani.“

„To nije isto kao odavanje počasti.“

„Stvarno ne znaš?“

Pretpostavljam da je pitanje retoričko.

„Henk je išao u istu šetnju manje-više svakodnevno. To znaš, je l' tako?“

„Tako je“, kažem. „Počinjao ju je kod Staze, pored osnovne škole.“

„A znaš li gde ju je završavao?“

Naprasno imam osećaj da mi niz vrat ide hladan prst.

„Na pruzi“, veli Dejvid. „Henk je šetnju završavao tačno tamo gde... pa, znaš.“

Zuji mi u ušima. Reči sada kao da mi dopiru izdaleka. „Znači Henk je svakog dana započinjao šetnju kod stare vojne baze“ – trudim se da ne frfljam – „a završavao ju je tamo gde su poginuli Leo i Dajana?“

„Mislio sam da znaš.“

Vrtim glavom.

„Nekih dana merio je vreme“, nastavlja Dejvid. „Dva-tri puta... eto, to je bilo čudno.“

„Šta?“

„Tražio je od mene da ga vozim kako bi mogao da izmeri koliko bi trajala vožnja kolima.“

„Vožnja kolima od vojne baze do pruge na drugom kraju grada?“

„Da.“

„Zašto?“

„Nikada nije rekao. Zapisivao je proračune i mrmljao sam za sebe.“

„Šta je proračunavao?“

„Ne znam.“

„Ali bio je usredsređen na to koliko vremena treba da se stigne od jednog mesta do drugog?“

„Usredsređen?“ Dejvid načas ćuti. Onda kaže: „Pre bih rekao da je bio opsednut. Samo na pruzi video sam ga, ne znam, tri ili četiri puta. To bi bilo kada bih išao vozom za Njujork pa bismo prošli pored njega. Uvek je plakao. Bilo mu je stalo, Nape. Želeo je da oda počast mrtvima.“

Trudim se da upijem sve to. Pitam Dejvida za još pojedinosti, ali nema ničega. Pitam ga za bilo šta drugo što možda zna da povezuje Henka s Leom, povezuje Henka s Klubom zavere, povezuje Henka s Reksom, Maurom i Bet, povezuje Henka sa bilo čim drugim u vezi s prošlošću. Ali opet završim kratkih rukava.

Dejvid Rejniv staje ispred Eline i Bobove kuće. Zahvaljujem mu. Rukujemo se. Ponovo me podseća da je spreman da se isprsi za sve što treba kako bi se Henku priuštila pristojna sahrana. Klimam glavom. Vidim da hoće još nešto da pita, ali to odagnava.

„Ne moram da znam šta je na traci“, kaže.

Izlazim i gledam ga kako odlazi.

Elin i Bobov travnjak uredno je potkresan kao da se spremaju za turnir u golfu. Njihove žardinjere su usklađene i simetrične toliko da desna polovina kuće izgleda kao tačan odraz u ogledalu leve. Bob otvara vrata i pozdravlja me velikim osmehom i čvrstim stiskom ruke.

Bob radi u trgovini nekretninama, mada još sasvim ne kapiram šta tačno. On je sjajan tip, i primio bih metak umesto njega. Nekoliko puta pokušali smo da izađemo sami u sportski bar *Jag* da gledamo malo martovskog ludila²³ ili doigravanja u NHL-u²⁴ – vreme za druženje – ali istina je da nam odnos škripi bez Eli. To ne smeta ni njemu ni meni. Čuo sam da muškarci i žene ne mogu da budu drugovi bez nekakvog seksualnog činioca, ali uz rizik da zazvučim užasno politički korektno, to je obično sranje.

Eli mi prilazi opreznije nego inače i ljubi me u obraz. Mislim da, posle čitavog onog sastanka sa Lin Vels, oboje znamo da među nama ima nedovršenog posla, ali trenutno imam prećih briga.

„Video-kamera mi je u radionici“, kaže Bob. „Još se nije napunila, ali radi dok god je držiš uključenu u struju.“

„Hvala.“

„Čika Nape!“

Iza ugla istrčavaju njihove dve ćerke, devetogodišnja Lea i sedmogodišnja Kelsi, kao što to samo dve devojčice mogu. Obe me grle kao što to samo dve devojčice mogu, gotovo me oborivši svojim privrženim naletom. Za Leu i Kelsi ne bih samo primio metak – uzvratilo bih kišom metaka.

Obema sam kum – čovek koji praktično nema nikakvu drugu porodicu – obasipam ih ljubavlju i razmazio sam ih do te mere da Eli i Bob moraju da me opominju. Sada ih brzo pitam za školu, a one mi oduševljeno pričaju. Nisam glup. Ubrzo one neće tako brzo istrčavati iza onog ugla, ali meni je to u redu. Neki bi se mogli zapitati zaboli li me to što još nemam sopstvenu porodicu ili nedostaje li mi da budem stric tvojoj deci.

Bili bismo sjajni stričevi, Leo.

Eli staje da ih tera s mene. „Dobro, devojke, dosta je bilo. Čika Nap mora nešto da uradi s tatam u radionici.“

„Šta mora da uradi?“ pita Kelsi. „Ima neka posla“, kaže joj Bob. Lea: „Kakva posla?“

Kelsi: „Jesu to policijska posla, čika Nape?“ Lea: „Je l' hvataš negativce?“

„Ništa tako dramatično“, velim ja, a onda se zapitam znaju li šta znači reč „dramatično“, onda mi se ne dopadne što sam to rekao jer može biti da je „ništa dramatično“ laž, te dodajem: „Samo moram da pogledam ovu traku.“

„Ooooo, možemo li i mi da gledamo?“, pita Lea.

Toga me spašava Eli. „Naravno da ne možete. Idite postavite sto.“

One vrlo kratko jadikuju da bi zatim otišle da izvrše zadatak. Bob i ja krećemo ka radionici u garaži. Na znaku iznad vrata piše BOBOVA RADIONICA. Znak je u duborezu i svako slovo je različite boje. Kao što se moglo očekivati, u Bobovoj radionici mogle bi da se snimaju emisije u fazonu „sam svoj majstor“. Alatke su poredane po veličini, na jednakoj udaljenosti jedne od drugih. Drvna građa i cevi naslagani su u savršanim piramidama uza zadnji zid. S tavanice vise fluorescentne instalacije. U plastičnim kutijama, svim prikladno obeleženim, stoje ekseri, šrafovi, matice, spojnice. Pod je od gumenih blokova koji se međusobno uklapaju. Sve boje u prostoriji neutralne su i umirujuće. Nema prašine, nema piljevine, ničega što bi razvejalo relativni mir mesta.

Ja ni ekser ne umem da zakucam, ali jasno mi je zašto Bob voli da bude ovde.

Kamera koja stoji na stolarskoj tezgi potpuno je ista – kenon PV1 – i ja se zapitam nije li ona stvarno tvoja stara. Kao što rekoh, tata je poklonio većinu tvojih stvari. Ko zna, možda je kamera nekako završila kod Eli i Boba? Kenon PV1 stoji uspravno sa objektivom za gledanje na vrhu. Bob je okreće i pritiska dugme za izbacivanje. Pruža ruku pozadi da mu dodam kasetu. Dajem mu je. On je ubacuje i gura u određeni otvor.

„Spremno je“, kaže mi Bob. „Samo pritisneš dugme za puštanje“ – upire prst u njega – „i možeš da gledaš ovde.“ Bob nešto povuče i sa strane se na šarkama odvoji maleni ekran.

Sve u vezi sa ovim podseća me na tebe. I to ne prijatno. „Zatreba li ti bilo kakva pomoć, biću u kuhinji“, kaže Bob. „Hvala.“

Bob kreće nazad u kuću i zatvara vrata za sobom. Nema razloga da odugovlačim. Pritiskam dugme za puštanje. Počinje statikom, koja zatim ustupa mesto mraku. Vidi se samo datum.

Sedam dana pre nego što ste ti i Dajana poginuli.

Slika se klata, kao da onaj koji drži kameru hoda. Postaje drhtavija, tako da taj koji je hodao sada možda trči. Još ništa ne mogu da razaberem. Samo mrak. Mislim da nešto čujem, ali jedva je primetno.

Pronalazim potencijometar za jačinu zvuka i odvrćem ga do kraja.

Podrhtavanje prestaje, ali slika je i dalje previše tamna da bi se bilo šta razlučilo. Ne pomaže ni igranje potencijometrom za svetlinu slike, te gasim svetla radi boljeg kontrasta. Garaža sada postaje jeziva, alatke preteče vise u senkama. Pomno piljim u ekrančić.

Zatim čujem neki glas iz prošlosti kako pita: „Je l' uključena, Henk?“

Srce mi staje.

Glas na traci je tvoj.

Henk kaže: „Da, uključena je.“

Zatim drugi glas: „Uperi je u nebo, Henk.“

To je Maura. Stalo srce mi eksplodira u grudima.

Stavljam ruke na stolarsku tezgu da povratim ravnotežu. Maura zvuči bodro. Odlično se sećam tog tona. Sada gledam kako kamera ide uvis. Henk je upirao objektiv u zemlju. Kada ga podigne, vide se svetla iz vojne baze.

Opet ti, Leo: „Čujete li i dalje?“

„Ja čujem. Mada se jedva primećuje.“

To zvuči kao Reks.

Ti: „Dobro, hajde samo da ne pravimo buku.“ Zatim čujem Mauru kako kaže: „Gledajte! Isto kao prošle sedmice.“

„Bože moj.“ Ponovo ti. „Imala si pravo, Maura.“

Sada se preklapa mnoštvo uzdaha i uzbuđenih glasova. Pokušavam da ih razaberem – sigurno ti, Maura, Reks, Henk... još jedan ženski glas. Dajana? Bet? Moraću kasnije da premotam i poslušam поближе. Škiljim u ekran, nadajući se da ću videti šta ih je sve toliko iznenadilo.

Zatim ga vidim i ja, kako silazi s neba i naizgled lebdeći ulazi u vidokrug. I ja breknem zajedno s njima.

To je helikopter.

Pokušavam da pojačam kako bih čuo rotore, ali već je odvrnuto do kraja. Kao da mi čita misli, Henk me obaveštava.

„Sikorski crni jastreb“, veli Henk. „Stelt helikopter. Jedva da proizvodi ikakav zvuk.“

„Ne mogu da verujem.“ To zvuči kao Bet.

Ekran je majušan i teško je videti šta se tačno događa čak i sa ugašenim svetlima u Bobovoj radionici. Ali više nema sumnje. Iznad stare vojne baze lebdi helikopter.

Kada helikopter počne da se spušta, Maura prošapće: „Hajde da pridemo.“

Reks: „Primetiće nas.“

Maura: „Pa?“

Bet: „Ne znam...“

Maura: „Hajde, Henk.“

Kamera ponovo počinje da se drmusa kako se Henk, reklo bi se, približava bazi. Zatim se spotakne u jednom trenu. Kamera upire u tlo. Vidim kako se pruža neka ruka da mu pomogne da ustane, a sada... sada se vidi beli rukav moje sportske jakne. Kada se kamera vrati gore, Henk je upire pravo Mauri u lice. Meni se cimne celo telo. Njena tamna kosa je u savršeno zamršenom neredu, oči joj sijaju od uzbuđenja, a ubitačni osmeh je maltene da poludiš.

„Maura...“

Zaista to izgovaram naglas.

Iz malenog zvučnika, čujem tebe kako kažeš: „Pssst, stanite.“

Helikopter sleće. Teško je videti bogzna šta, ali rotori se i dalje vrte. Ne mogu da verujem koliko su tihi. Još nisam siguran šta vidim – možda kako se otvaraju vrata u stranu. Blesne nešto jarkonarandžasto. Moguće je da je neka osoba. Nisam siguran. Verovatno jeste.

Jarkonarandžasta boja podseća me na zatvorsku uniformu.

Začuje se zvuk kao kada neko nagazi na granu. Henk cimne kameru udesno. Reks vikne: „Bežimo odavde!“ I slika se zacrni.

Pritiskam dugme za premotavanje unapred. Ali to je sve. Na traci nema ničega drugog. Premotavam i ponovo gledam scenu s helikopterom. Zatim i treći put. Nijednom mi ne bude lakše kad čujem tvoj glas ili kad vidim Maurino lice.

Za vreme četvrtog gledanja, na pamet mi pada nešto novo. Gde sam ja bio te noći? Ja nisam bio deo Kluba zavere. Tada nisam zaista mnogo razmišljao o tome – ta „tajna grupa“ bila je negde između ljupkog i detinjastog, po mom mišljenju, između bezazlenog i (kada sam bio grub) patetičnog. Vi ste imali svoje igre i tajne. Kapiram to.

Ali kako ste mogli da krijete ovako nešto od mene?

Nekada ste mi sve govorili.

Pokušavam da se vratim kroz vreme. Gde sam bio te noći? Bio je to petak, kao i one noći kada si poginuo. Petak je bio hokejaško veče. S kim smo igrali te noći? Ne sećam se. Jesmo li pobedili? Jesmo li se videli kada sam se vratio kući? Ne sećam se. Znam da sam se našao s Maurom. Otišli smo na onaj proplanak u šumi. Još vidim onu zamršenu kosu, onaj ubitačni osmeh, one oči što blistaju ushićenjem, ali te noći nešto je bilo drugačije, nešto još naelektrisanije kada smo vodili ljubav. Ne verujem da sam se tada pitao zašto – Maura je volela oštrinu – ali verovatno sam to sebično pripisao svojoj neodoljivosti. Toliko sam ja, velika sportska zvezda, bio zaokupljen sobom.

A moj brat blizanac?

Prisećam se one fotografije na tavanu. Nas četvoro. Onog naduvanog, izgubljenog izraza na tvom licu. S tobom se nešto dešavalo, Leo. Nešto krupno i verovatno očigledno, a pošto sam ja bio samoživi seronja, to mi je promaklo i ti si nastradao.

Isključujem kameru iz struje. Siguran sam da Bob neće imati ništa protiv da je ponesem sa sobom. Ali moram da razmislim o tome. Ne želim da prenaglim. Henk je taj snimak sakrio jer je, bez obzira na svoje probleme, znao da je u pitanju nešto krupno. Bio je paranoičan i verovatno duševno bolestan, ali bez obzira na sve, i dalje hoću da ispoštujem njegove želje.

Dakle, kuda da odem sa ovim?

Da li da je odnesem nadležnima? Da li da kažem Mjuzovoj ili Maningu? Da li da kažem Ogiju?

Najpre ono najvažnije. Da napravim kopije. Da original stavim na neko sigurno mesto.

Provlačim to kroz glavu, pokušavam da vidim kako se sve uklapa. Stara baza *Najki* ostala je pod državnom upravom. Pravila se da je svojevrsan bezazleni poljoprivredni centar kako bi sakrila svoju pravu svrhu. Dobro, sve to kapiram. Kapiram čak i to da ste vi one noći videli nešto zbog čega bi mesto moglo da dospe pod pogled javnosti.

Možda bih to čak mogao da odvedem korak dalje. Možda bih čak ukapirao zašto bi oni – a pod „njima“ mislim samo na „negativce“ koji su radili u bazi – želeli da učutkaju tebe i Dajanu, iako Dajanu nisam ni čuo na traci. Gde je ona bila? Ne znam. Ali, u svakom slučaju, upravo ste vas dvoje završili mrtvi.

Pitanje: zašto bi ostali još bili živi?

Moguć odgovor: „Oni“ nisu znali za Reksa, Henka i Bet. „Oni“ su znali samo za tebe i Dajanu. Dobro, to ima malčice smisla. Ne mnogo. Ali uzeću to malčice. U tu jednačinu mogu da ubacim i Mauru. Nekako su „oni“ znali i za Mauru.

Zato je ona pobegla i sakrila se. Na traci je jasno da ste vođe ti i Maura. Pa može biti da ste se vas dvoje vratili i uradili nešto nepromišljeno. Tebe su uhvatili. Ona je pobegla. Sve to donekle ima smisla.

Ali opet: šta je sa ostalima? Reks, Henk i Bet nastavili su da žive svoj život. Niko od njih nije se krio. Možda su posle petnaest godina ponovo počeli da traže. Možda se posle petnaest godina nešto zbilo pa su naprasno saznali.

Kao šta?

Nemam pojma. Ali možda je Ogi bio na tragu nečega kada se pitao za Toma Strauda. Možda treba da otkrijem kada se tačno Tom Straud vratio u Vestbridž.

Dosta nagađanja. I dalje mi nešto promiče. A postoji još nešto što moram smesta da saznam.

Moram da se suočim sa Eli.

Maurina majka mi se sigurno nije slučajno obratila preko Eli. Eli nešto zna. Taj uvid delimično želim da zanemarim. Danas sam već primio dovoljno udaraca, hvala lepo, ali ako ne mogu da verujem Eli – ako me je Eli lagala i ne čuva mi leđa – gde sam onda?

Duboko udišem i otvaram vrata radionice. Do mene najpre dopire Lein i Kelsin smeh. Znam da iz mojih očiju ta porodica izgleda donekle nestvarno, malčice odveć savršeno, ali ja to tako vidim. Jednom sam pitao Eli kako njoj i Bobu to polazi za rukom, a ona je rekla: „Oboje smo preturili preko glave neke ratove, te se sada borimo da sačuvamo ovo.“ Možda razumem, ali nisam siguran. Eli je teško palo što su joj se roditelji kasno razveli. Možda je i to deo toga, ne znam. Ili možda nikoga ne poznajemo toliko dobro.

Iste šavove tražim u Elinom i Bobovom životu. To što ih ja ne vidim ne znači da ih nema. A samo zato što ih Eli i Bob možda kriju, to ne znači da su oni išta manje divni ili čovečni.

Ulazim u kuhinju, ali Eli nije tu. Jedna stolica je prazna. Bob se okreće prema meni i kaže: „Eli je morala da istrči. Ostavila ti je tanjir.“

Kroz prozor vidim kako Eli ide ka kolima. Brzo se izgovaram i trčim za njom. Ona otvara vrata automobila i sprema se da uđe kada viknem: „Znaš li gde je Maura?“

To je zaustavi. Eli se okreće prema meni. „Ne.“

Pogledam je u oči. „Njena majka mi se obratila preko tebe.“

„Jeste.“

„Zašto preko tebe, Eli?“

„Obećala sam joj da ništa neću reći.“

„Kome?“

„Mauri.“

Očekujem to ime, ali ono me ipak udara u zube. „Obećala“ – treba mi trenutak – „obećala si Mauri?“

Zvoni mi mobilni telefon. Ogi je. Ne javljam se. Šta god se sada dogodilo – šta god mi Eli rekla – znam da između nas više ništa neće biti isto. U mom svetu postoji vrlo malo onog što me drži uzemljenog. Nemam porodicu. U svoj svet puštam vrlo malo ljudi.

Osoba koja mi je najmilija upravo mi je istrгла pojas za spašavanje, takoreći, ispod nogu.

„Moram da idem“, kaže Eli. „Imam vanredno stanje u centru.“

„Lagala si me“, dodajem. „Svih ovih godina.“

„Nisam.“

„Ali nikada mi nisi rekla.“

Trudim se da izostavim povređenost iz glasa. „Mislio sam da si mi najbolja drugarica.“

„I jesam. Ali to što sam ti drugarica ne znači da treba da izdam sve ostale.“

Mobilni mi i dalje zuji. „Kako si mogla da kriješ tako nešto od mene?“

„Ne govorimo sve jedno drugome“, kaže ona. „O čemu govoriš? Život bih ti poverio.“

„Ali ne govoriš mi sve, zar ne, Nape?“

„Naravno da ti govorim.“

„Sereš.“ Elin glas zvuči kao iznenađen šapat-vrisak, kao kada su odrasli ljuti ali ne žele da probude decu. „Štošta kriješ od mene.“

„O čemu govoriš?“

Nešto joj blesne u očima. „Hoćeš da mi ispričaš za Treja?“

Samo što ne kažem *Koga?* Toliko sam usredsređen na ovu istragu, na mogućnost da otkrijem istinu o onoj noći, i obuzet osećajem da me je, ni manje ni više, izdala žena koja mi je najbliža. Ali onda se, naravno, setim bejzbol palice i prebijanja.

Eli prodorno zuri u mene.

„Nisam te slagao“ velim.

„Samo mi nisi rekao.“

Ništa ne govorim.

„Ne misliš da znam da si upravo ti poslao Treja u bolnicu?“

„To nema nikakve veze s tobom“, kažem. „Ja sam saučesnik.“

„Nisi. To je na moju dušu.“

„Jesi li stvarno toliko tup? Postoji linija između pogrešnog i ispravnog, Nape. Ti me vučeš preko nje. Kršiš zakon.“

„Da bih kaznio ološ“, velim. „Da bih pomogao žrtvi. Zar ne bi to trebalo da radimo?“

Eli odmahuje glavom, a obraze joj od besa obliva crvenilo. „Ti ne kapiraš, jelda? Kada policija dođe jer kontu da možda postoji veza između povređenog muškarca i zlostavljane žene, ja moram da ih lažem. Znaš to, zar ne? I tako postajem saučesnik, sviđalo mi se to ili ne. Umešaš me a nemaš pristojnosti ni da se iskreno suočiš sa mnom.“

„Ništa ne govorim da bih te zaštitio.“

Eli vrta glavom. „Jesi li siguran da je baš to, Nape?“

„O čemu govoriš?“

„Možda mi ne govoriš zato što bih te sprečila. Možda mi ne govoriš zato što je to što radiš pogrešno. Ja sam prihvatilište osnovala da pomognem zlostavljanima, a ne da bismo uzimali pravdu u svoje ruke sa zlostavljačima.“

„To ne ide tebi na dušu“, ponavljam. „Ja odlučujem o tome.“

„Svi odlučujemo.“ Sada govori tiše. „Ti si odlučio da Trej zaslužuje batine. Ja sam odlučila da održim reč Mauri.“

Vrtim glavom kada mi se ponovo oglasi telefon. Opet je Ogi.

„Ne možeš da kriješ ovo od mene, Eli.“

„Ostavi se toga“, veli ona. „Molim?“

„Nisi mi rekao za Treja da bi me zaštitio.“

„Pa?“

„Pa možda i ja radim isto za tebe.“

Telefon i dalje zvoni. Moram da se javim. Kada ga prineseni uvu, Eli uskoči u kola. Spremam se da je zaustavim, ali onda primetim da kod vrata stoji Bob, koji sve posmatra sa čudnim izrazom na licu.

Moraće da sačeka.

„Šta je?“ viknem na telefon.

„Konačno sam našao Endija Rivsa“, kaže mi Ogi.

Poljoprivrednog komandanta vojne baze. „I?“

„Znaš kafanu *Zardali ekser*?“

„Ona rupa u Hakensaku, je l' tako?“

„Nekad bila. Čekaće te tamo za sat vremena.“

Dvadeseto poglavlje

Pravim kopiju stare video-trake na najmanje tehnički ali najbrži mogući način. Jednostavno je pustim na ekrančiću kamere dok je snimam pametnim telefonom. Kakvoća nije tako grozna kao što sam mislio da će biti, ali neću dobiti nikakvu nagradu za najbolju fotografiju. Kopiju snimka učitavam na klaud, a zatim je, za svaki slučaj, šaljem na još jednu svoju mejl adresu.

Da li, sigurnosti radi, da pošaljem kopiju još nekome?

Da. Pitanje je kome. Razmatram da je pošaljem Dejvidu Rejniku, ali ako bi joj ikada ušli u trag – i, da, znam da paranoišem – ne želim da ga izlažem opasnosti. Razmišljam da je pošaljem Eli, ali isti slučaj. Osim toga, moram da razmislim o tome. Stvarno moram da razmotrim svoj sledeći potez s njom.

Zovem Ogija na telefon.

„Jesi već stigao u *Zardali ekser?*“, pita Ogi.

„Stižem. Šaljem ti mejlom videosnimak.“

Pričam mu za posetu Dejvida Rejniva i sve ostalo. On ćuti. Kada završim, pitam ga da li je još na vezi. „Ne šalji mi to na posao“, kaže on. „Dobro.“

„Imaš moju mejl adresu?“

„Da.“

„Dobro, pošalji na nju.“ Nastaje duža pauza. Zatim se Ogi nakašlje i kaže: „Dajana... rekao si da ona nije na traci?“

Uvek to mogu da čujem kada on izgovori Dajanino ime. Ja sam izgubio tebe. Brata. Blizanca. Razorno, naravno. Ali Ogi je izgubio ćerku jedinicu. Kad god izgovori Dajanino ime, ono zvuči promuklo, namučeno, kao da ga neko mlati pesnicama dok govori. Svaki slog odiše novim bolom.

„Dajanu nisam ni video ni čuo“, kažem mu, „ali traka nije sjajnog kvaliteta. Možda ćeš ti primetiti nešto što ja nisam.“

„I dalje mislim da ideš pogrešnim putem.“

Razmišljam o tome. „Ja isto.“ I?“

„To je jedini put koji trenutno imam. Kad je već tako, mogu i da ostanem na njemu da vidim kuda vodi.“

„Zvuči kao plan.“

„Mada ne dobar.“

„Ne, ne dobar“, slaže se Ogi. „Šta si rekao Endiju Rivsu?“ pitam. „O tebi?“

„O razlogu za moju posetu, da.“

„Baš ništa. Šta sam mogao da mu kažem? Ni sam ne znam.“

„To je deo mog plana“, velim. „Onog ne tako dobrog.“

„Valjda je bolji nego da ga nema. Pogledaću traku. Javiću ti se budem li šta video.“

Zarđali ekser je preuređena kuća sa oplatom od vinila koji liči na kedrove daščice i crvenim vratima. Parkiram se između žutog forda mustanga s registarskom tablicom EBNY-IVRY i spoja autobusa i kombija na kome su sa strane napisane reči „Starački dom okruga Bergen“. Ne znam na šta je Ogi mislio kada je rekao da je to nekada bila rupa. Meni spolja i dalje liči na rupu. Jedina promena koju primećujem jeste dugačka rampa za invalidska kolica. To nije ranije bilo tu. Krećem uz stepenice i otvaram teška crvena vrata. Prvo zapažanje: gosti su stari.

Veoma stari. Nagađam da je prošek starosti oko osamdeset godina. Verovatno su došli iz staračkog doma. Zanimljivo. Matorci idu na izlete u supermarket, na trkališta i u kazina.

Zašto ne i u kafane?

Drugo što primećujem: tu je razmetljiv beli klavir sa srebrnim ukrasima, nalik nečemu što bi bilo odveć drečavo čak i Liberačiju, na sredini prostorije, sve s teglom za napojnice. Kao da je izašao iz špota Bilija Džoela. Gotovo očekujem da vidim kako neki tobožnji romanopisac a zapravo agent za prodaju nekretnina i Dejv iz mornarice²⁵ gustiraju piće. Ali ne vidim nikoga ko odgovara tom opisu. Vidim različite hodalice, štapove i invalidska kolica.

Klavirista tuče po klaviru i svira „Sweet Caroline“. „Sweet Caroline“ je postala jedna od onih pesama koje se sviraju na svakoj svadbi i svakom sportskom događaju, koje vole i deca i stariji. Stari gosti zaneseno pevaju uz pratnju. Falširaju i nemaju sluha i ne mare za to. Lep je to prizor.

Nisam siguran koji od njih je Endi Rivs. U glavi očekujem nekoga ko je zagazio u šezdesete, kratke kose i vojničkog držanja. Čini mi se da opisu odgovara nekoliko starijih muškaraca. Ulazim u prostoriju. Sada primećujem i nekoliko snažnih mladića, čiji pogledi idu unaokolo poput opreznih radnika obezbeđenja, i koje obeležavam kao šankere ili možda medicinske tehničare za matorce.

Klavirista diže pogled i klima mi glavom. Nema ni kratku kosu ni vojničko držanje. Ima perjastu plavu kosu i voštani ten kakav povezujem s hemijskim pilinzima. Poziva me pokretom glave da sednem za klavir dok starija publika pojačava pevanje do gromoglasnog stiha *Bah-bah-bah, good times never seemed so good.*

„So good, so good, so good...“

Sednem. Jedan drugi deda grli me rukom i gurka me da pevam s njima. Pridružujem im se za krajnje malodušno *I've been inclined* i čekam da mi priđe neko drugi – po mogućstvu Endi Rivs. Niko mi ne prilazi. Letimice gledam po prostoriji. Tu je poster na kome se vide četiri najsrećnija, najzdravija matorca sa ove strane oglasa za vijagru, s rečima „Tombola utorkom po podne – piće tri dolara“ naslikanim preko grudi. Za šankom nekoliko tipova za koje kapiram da su medicinski tehničari i šankeri sipaju neko crveno piće u poredane plastične čaše.

Kada se „Sweet Caroline“ završi, matorci vikom i drekom izražavaju odobravanje. Gotovo da se radujem sledećoj pesmi, uživajući u toj tobožnjoj normalnosti, ali klavirista perjaste kose ustaje i najavljuje „kratku pauzu“.

Matorci sa uživanjem iskazuju razočaranje.

„Pet minuta“, veli klavirista. „Piće vam je na šanku. Smislite nekoliko želja, važi?“

To ih malčice smiri. Klavirista vadi novac iz nečega što liči na preveliku čašu za konjak, kreće prema meni i kaže: „Policajac Dima?“

Klimam glavom.

„Ja sam Endi Rivs.“

Prvo što zapažam: glas mu je malo dahtav. Ili šaptav.

Seda pored mene. Pokušavam da pogodim koliko je star. Čak i s tim čudnim kozmetičkim radovima od kojih mu se lice blista ne može da ima više od pedeset i koju godinu, ali s druge strane, vojna baza se zatvorila pre samo petnaest godina. Zašto mora da bude stariji od toga?

Letimice gledam unaokolo. „Ovo mesto“, kažem.

„Šta s njim?“

„Izgleda kao da je daleko od Ministarstva poljoprivrede.“

„Znam, jelda?“ On širi ruke. „Šta da kažem? Trebala mi je promena.“

„Znači ne radite više za državu?“

„Otišao sam u penziju, ima, koliko, sedam godina. Za Ministarstvo poljoprivrede SAD radio sam dvadeset pet godina. Dobio sam lepu penziju, a sada se bavim onim što volim.“

„Klavirom.“

„Da. Hoću reći, ne ovde. Ovo je, pa dobro, negde mora da se počne, je l' tako?“

Proučavam mu lice. Ten mu potiče iz bočice ili solarijuma, ne od sunca. Blizu linije kose vidi mu se malo vrlo blede kože. „Tako je“, kažem.

„Imali smo klavir u onoj staroj kancelariji u Vestbridžu. Stalno sam tamo svirao. To nam je pomagalo da se opustimo kada je posao bio previše stresan.“ Rivs se pomeri na mestu i pokaže zube toliko velike i zaslepljujuće bele da bi mogli da budu i klavirske dirke. „Dakle, šta mogu da učinim za vas, detektive?“

Odmah uskačem. „Kakvim poslom ste se bavili u vojnoj bazi?“

„Vojnoj bazi?“

„To je nekada bila“, velim. „Kontrolni centar za rakete najki.“

„Aha, znam.“ On vrti glavom sa strahopoštovanjem. „Kakvu istoriju to mesto ima, jesam li u pravu?“ Ništa ne govorim.

„Ali sve je to bilo godinama pre nego što smo se mi uselili. Mi smo bili samo kancelarijski kompleks, ne vojna baza.“

„Kancelarijski kompleks za Ministarstvo poljoprivrede“, kažem.

„Tako je. Misija nam je bila da obezbeđujemo smernice o hrani, poljoprivredi, prirodnim resursima, ruralnom razvoju, ishrani i srodnim pitanjima utemeljenim na zdravoj javnoj strategiji, najboljoj raspoloživoj nauci i delotvornom upravljanju.“

To zvuči uvežbano, verovatno zato što jeste.

„Zašto tamo?“, pitam.

„Molim?“

„Ministarstvo poljoprivrede ima kancelariju u Aveniji Independens u Vašingtonu.“

„Sedište, naravno. Mi smo bili ispostava.“

„Ali zašto tamo, tako u šumi?“

„Zašto da ne?“ veli on, dižući dlanove prema tavanici. „To je bio sjajan prostor. Ponešto od onoga što smo radili, pa dobro, ne želim ni da se pravim važan ni da od toga pravim nešto glamuroznije nego što je bilo, ali mnoga naša istraživanja bila su najstrože poverljiva.“ Naginje se napred. „Jeste li ikada gledali film *Kolo sreće*?“

„Edi Marfi, Den Ekrojd, Džejmi Li Kertis“, kažem.

Jako mu je drago što ga znam. „Baš taj. Ako se sećate, braća Djuk su pokušavala da u spekulativne svrhe pokupuju sav sok od pomorandže, je l' tako?“

„Tako je.“

„Sećate li se kako?“ Rivs se osmehuje kada mi na licu vidi da se sećam. „Djukovi su potkupljivali jednog vladinog zvaničnika da im unapred dobavi kopiju mesečnog izveštaja o usevima Ministarstva poljoprivrede. Ministarstvo poljoprivrede, detektive Dima. To smo bili mi. Većina naših studija bila je toliko važna. Trebali su nam privatnost i jako obezbeđenje.“

Klimam glavom. „Zato ste imali onu ogradu i sve one znake koji brane ulazak na privatno imanje.“

„Upravo tako.“ Rivs opet širi ruke. „Gde bismo bolje mogli da vršimo svoja istraživanja nego u nekadašnjoj vojnoj bazi?“

„Da li je iko ikada prkosio tim znacima?“

Prvi put mi se čini da vidim kako mu osmeh podrhtava. „Kako to mislite?“

„Da li vam je neko upadao na imanje?“

„Ponekad“, veli Rivs što uzgrednije može. „Deca bi krišom došla u šumu da piju ili puše travu.“

„A onda?“

„Kako to mislite?“

„Da li bi ta deca zanemarivala znakove upozorenja?“

„Tako nešto.“

„Šta bi onda uradila?“

„Ništa. Samo bi prošla pored znakova.“

„A šta biste vi uradili povodom toga?“

„Ništa.“

„Ništa?“

„Možda bismo im rekli da je to privatno imanje.“

„Možda?“, pitam. „Ili uvek?“

„Valjda ponekad.“

„Kako ste tačno to radili?“

„Molim?“

„Ispričajte mi po redu. Neko dete prođe pored vašeg znaka. Šta biste vi uradili?“

„Zašto pitate?“

Malčice prasnem. „Samo odgovorite na pitanje, molim vas.“

„Rekli bismo mu da se vrati. Podsetili bismo ga da je ušlo na privatno imanje.“

„Ko bi ga podsetio?“, pitam. „Ne razumem.“

„Da li biste ga podsetili vi lično?“

„Ne, naravno da ne.“

„Nego ko?“

„Neko iz našeg obezbeđenja.“

„Jesu li oni čuvali šumu?“

„Molim?“

„Znakovi su počinjali pedesetak metara od vaše ograde.“

Endi Rivs razmotri to. „Ne, čuvari ne bi bili tako daleko. Više bi ih zanimalo da nadziru granicu imanja.“

„Znači da uljeza verovatno ne biste videli dok ne stigne do ograde, je l' tako?“

„Ne vidim zašto je to važno...“

„Kako biste primetili to dete koje vam je ušlo na imanje?“ pitam, menjajući brzinu. „Da li biste se uzdali u čuvarevid, ili ste imali kamere?“

„Mislim da smo možda imali nekoliko...“

„*Mislite* da ste imali kamere? Ne sećate se?“

Iskušavam mu strpljenje. To nije nehotice. Rivs počinje da lupka noktom po stolu. Dugačak nokat, primećujem.

Zatim mi se zubato isceri i ponovo prošapće: „Zaista neću trpeti još mnogo mrcvarenja, detektive.“

„Da, dobro, izvinite“, kažem. Nakrivljujem glavu. „Da vas pitam onda ovo: zašto bi stelt crni jastrebovi sletali noću u 'kancelarijski kompleks' – prstima pravim navodnike – „Ministarstva poljoprivrede“?“

Bacam mikrofon, kao što bi to rekla jedna moja kumica.

Endi Rivs to nije očekivao. On zine u čudu, mada ne zadugo. Pogled mu postaje neosetljiv. Onaj veliki široki osmeh zamenio je izraz sa stisnutim usnama, daleko gmizaviji.

„Nemam pojma o čemu govorite“, prošapće.

Pokušavam da ga nateram da skrene pogled, ali njemu ne smeta previše gledanja u oči. To mi se ne dopada. Svi mislimo da je gledanje u oči sjajno ili da je znak iskrenosti, ali kao i kod većine stvari, previše ukazuje na problem.

„Prošlo je petnaest godina, Rivse.“

On ne prestaje da bulji.

„Ne zanima me šta ste radili.“ Trudim se da mi se molećivost ne čuje u glasu. „Samo me zanima šta se dogodilo mom bratu.“

Potpuno ista jačina, potpuno ista kadenca, potpuno iste reči: „Nemam pojma o čemu govorite.“

„Moj brat se zvao Leo Dima.“

On se pravi da razmišlja o tome, trudeći se da iskopa ime iz sećanja.

„Udarilo ga je voz, njega i devojkicu po imenu Dajana Stajls.“

„Aha, to je bila Ogijeva ćerka.“ Endi Rivs vrti glavom kao što to ljudi rade kada govore o nečijoj tuđoj tragediji. „Vaš brat je bio onaj mladić koji je poginuo s njom?“

On to zna. Ja to znam. On zna da ja znam.

„Primite moje saučešće.“

Snishodljivost mu curi iz glasa kao javorov sirup s naslaganih palačinki. Namerno, razume se. Uzvrća mi udarac.

„Već sam vam rekao da me ne zanima šta ste radili u bazi“, pokušavam. „Zato, ako hoćete da prestanem da kopam po ovome, samo treba da mi kažete istinu. Osim ako.“

„Osim ako šta?“

„Osim ako ste mi vi ubili brata“, velim.

Rivs ne zagriža mamac. Umesto toga, pravi predstavu od gledanja na sat. Pogleda ka matorcima koji već polako krivudaju nazad prema klaviru. „Završila mi se pauza.“

Ustaje.

„Pre nego što odete“, kažem.

Vadim telefon. Snimak je već podignut. Namešten je na kadar prve pojave helikoptera. Pritiskam dugme za puštanje i pridržavam mu telefon. Sada mu s lica nestaje čak i lažni ten.

„Ne znam šta bi to trebalo da bude“, kaže, ali glas ga ne sluša sasvim.

„Naravno da znate. To je stelt helikopter *Sikorski* crni jastreb koji nadleće ono za šta vi tvrdite da je kancelarijski kompleks Ministarstva poljoprivrede. Ako pogledate još nekoliko trenutaka, taj helikopter će sleteti. A nakon toga, moći ćete da vidite kako iz tog helikoptera izlazi neki muškarac u narandžastom zatvorskom kombinezonu.“

To je primesa preterivanja – zapravo se vidi samo narandžasta tačka – ali primesa je dovoljna.

„Ne možete da dokažete.“

„Naravno da mogu. Tu je datum. Zgrade i predeo su sasvim jedinstveni. Smanjio sam jačinu tona, ali sve ovo prati pripovedanje.“ Još jedno preterivanje. „Tinejdžeri koji su napravili snimak govore tačno gde su i čemu prisustvuju.“

Vratio mu se onaj prodorni pogled.

„Još nešto“, kažem.

„Šta?“

„Na traci se čuju tri tinejdžera. Sva trojica su umrli pod tajanstvenim okolnostima.“

Jedan matorac dovikne: „Ej, Endi, mogu li da tražim 'Livin' on a Prayer'?“

„Ne podnosim Madonu“, kaže drugi.

„To je 'Like a Prayer', moronu. 'Livin' on a Prayer' je *Bon Džovi*.“

„Kome ti kažeš da je moron?“

Endi Rivs se ne obazire na njih. Okreće se prema meni. One fasade nema više. Šapat je grublji. „Da li je to jedina kopija trake?“

„Jeste“, kažem, gledajući ga belo. „Bio sam toliko glup da dođem ovamo a da ne napravim kopije.“

Sada već cedi kroz zube. „Ako je ta traka zaista to što tvrdite – i naglašavam reč 'ako' – njeno otkrivanje predstavljalo bi federalni prestup kažnjiv zatvorom.“

„Endi?“

„Molim?“

„Izgledam li ti kao da se plašim?“

„Obelodaniti to bila bi izdaja.“

Upirem prst u svoje staloženo lice, opet ukazujući da ni na koji način, ni u kom obliku i ni u kom vidu ne izgledam uplašen tom pretnjom.

„Usudiš li se da to ikome pokažeš...“

„Da te odmah zaustavim, Endi. I ne želim da time zabrinjavaš svoju lepu glavicu. Ako mi ne kažeš ono što me zanima, sigurno ću ga pokazati. Postaviću ga svuda po *Tviteru* i *Fejsbuku* s tvojim imenom na njemu.“ Pravim se da imam olovku i papir i spremam se da podražavam pisanje. „Da li se Rivs piše sa dva e ili sa ea?“²⁶

„Ja nisam imao nikakve veze s tvojim bratom.“

„A s mojom devojkom? Ona se zove Maura Vels. Hoćeš da mi kažeš da ni s njom ništa nisi imao?“

„Bože moj.“ Endi Rivs polako odmahuje glavom. „Ti stvarno nemaš pojma, jelda?“

Ne sviđa mi se kako to govori, s naprasnim samopouzdanjem. Ne znam kako da odgovorim, te se odlučujem za jednostavno „Pa ti mi kaži.“

Dovikuje još jedan gost: „Sviraj 'Don't Stop Believin', Endi. Nju obožavamo.“

„Sinatru!“

„Džerni!“²⁷

Žagor odobravanja. Jedan tip počinje da peva: „*Just a small time girl.*“ Drugi odgovaraju: „*Livin in a lonely world.*“

„Samo trenutak, momci.“ Rivs maše i osmehuje se, kao običan prostodušan tip koji uživa u pažnji. „Čuvajte snagu.“

Endi Rivs se opet okreće ka meni, spušta usta dok mi ne budu blizu uva i prošapće: „Budete li izbacili tu traku, detektive Dima, ubiću i vas i sve koje volite. Je l' jasno?“

„Kao dan.“ Klimam glavom. Onda pružim ruku, uhvatim ga za jaja i stegnem.

Njegov vrisak zapara noćni vazduh.

Prepavši se, nekoliko matoraca poskoči. Kada ga pustim, Rivs bupne na pod poput ribe koja pada na gat.

Tada reaguju oni mlađi tipovi, medicinski tehničari. Oni pojure prema meni. Uzmičem i vadim značku.

„Ne prilazite“, upozoravam. „Policija.“

Matorcima se to ne sviđa. A ni trojici medicinskih tehničara. Oni prilaze i opkoljavaju me. Vadim telefon i brzo uslikam fotku. Matorci viču na mene.

„Šta to misliš da radiš?... Da sam deset godina mlađi... Ne možeš tek tako da...! Livin on a Prayer!“

Jedan klekne da se pobrine za ranjenog Rivsa dok mi se medicinski tehničari primiču.

Moram ovo smesta da privedem kraju.

Pokazujem medicinskim tehničarima koji mi se približavaju pištolj u futroli na kuku. Ne izvlačim ga, ali prizor je dovoljan da ih uspori.

Jedan deda mi preti pesnicom. „Prijavićemo vas!“

„Radite šta morate“, velim.

„Bolje vam je da odmah odete odavde.“

Slažem se. U roku od pet sekundi izlazim kroz vrata.

Dvadeset prvo poglavlje

Ne brinem se da će moje ponašanje biti prijavljeno policiji. Endi Rivs će se oporaviti, a kada se oporavi, neće želeti da iko prijavi događaj.

Više me, međutim, zabrinjava Rivsova pretnja. Četvoro ljudi – ti, Dajana, Reks i Henk – ubijeno je. Da, sada ću se koristiti tim izrazom. Ostavimo se tvrdnji o nesrećnom slučaju i samoubistvu. Tebe su ubili, Leo. I neka me đavo nosi ako ostane na tome.

Zovem Eli. Ona se ne javlja, što me ljuti. Pogledam u telefon i proverim Rivsovu fotografiju koju sam uslikao. On je na podu, lica nabranog od bola, ali jasno se vidi. Prilazem je uz poruku i šaljem Eli. Poruka glasi:

Vidi da li ga Maurina mama prepoznaje.

Krećem da vozim kući, ali shvatam da ništa nisam jeo. Skrećem desno i idem u vagon-restoran *Armstrong*. On radi non-stop. Kroz prozor vidim da je Bani na dužnosti. Kada izađem iz kola, zazvoni mi telefon. Eli je.

„Ej“, kaže.

„Ej.“

Tako valjda uviđamo da smo preterali. „Gde si?“ pita ona. „U *Armstrongu*.“

„Tu sam za pola sata.“

Telefon zamre. Izlazim i krećem prema vagon-restoranu. Napolju stoje dve devojke, verovatno na pragu dvadesetih, puše i brbljaju. Jedna je plavuša, druga crnka, a obe liče na „internet manekenke“ ili tobožnje zvezde rijalitija. Valjda je to taj izgled. Prolazim pored njih dok duboko uvlače dim. Zatim zastanem i okrenem se ka njima. Zurim u njih dok ne osete moj pogled. I dalje govore još sekundu ili dve, pogledavajući ka meni. Ja se ne pomeram. Na kraju im glasovi jenjaju.

Plavuša mi složi facu. „Šta te muči?“

„Treba da uđem“, kažem. „Treba jednostavno da gledam svoja posla. Ali najpre hoću nešto da kažem.“ Obe me gledaju onako kako se gleda luđak. „Molim vas, nemojte da pušite“, velim. Crnka stavlja ruke na kukove. „Je l' se mi znamo?“

„Ne“, kažem.

„Da nisi pandur ili šta već?“

„Jesam, ali to nema nikakve veze s tim. Otac mi je umro od raka pluća zato što je pušio. Tako da mogu naprosto da prođem pored vas – ili mogu da pokušam da vam spasem život. Izgledi su da me nećete poslušati, ali možda će, budem li to radio dovoljno često, možda će samo jednom neko zastati i zamisliti se i možda čak prestati. Zato vas molim – nekako vas preklinjem – nemojte da pušite.“

To je sve.

Idem unutra. Za kasom stoji Stavros. Pozdravimo se pljeskom ruke o ruku pa on klimne glavom prema jednom stolu u uglu. Ja sam samac koji ne voli da kuva, tako da sam često ovde za večeru. Poput jelovnika u većini njudžerzijejskih vagon-restorana, *Armstrongov*

jelovnik je dugačak kao Biblija. Bani mi daje samo jelovnik sa specijalitetima. Upre prst u lososa s kus-kusom i namiguje mi.

Pogledam kroz prozor. One dve devojke što puše još stoje napolju. Crnka mi je okrenuta leđima, s cigaretom među prstima. Plavuša mi upućuje mrk pogled, ali u ruci joj nema cigarete. Pokazujem joj podignuti palac. Ona se okreće od mene. Verovatno ju je već popušila, ali ja prisvajam pobeđe kad god mogu.

Već sam pri kraju jela kada kroz vrata uđe Eli. Stavrosu zasija lice kada je vidi. Opšte mesto je reći da neko obasja prostoriju kada uđe u nju, ali, u najmanju ruku, Eli podiže prosečan stepen dobrote, pristojnosti i vrline u njoj.

Ovo je prvi put da sve to naprosto ne uzimam zdravo za gotovo.

Ona seda u separe naspram mene i podvlači jednu nogu poda se.

„Jesi li poslala onu fotografiju Maurinoj mami?“, pitam. Eli klima glavom. „Još nije odgovorila.“ Vidim kako trepće da suzdrži suze. „Eli?“

„Još nešto ti nikada nisam rekla.“

„Šta?“

„Pre dve godine, kada sam provela onih mesec dana u Vašingtonu.“

Klimam glavom. „Zbog one konferencije o beskućnicima.“

Ona proizvede zvuk koji znači „da, važi“. „Konferencija“ – uzima salvetu i počinje da tapka oči – „koja traje mesec dana?“

Ne znam šta da mislim o tome, te ostajem da ćutim. „Inače, ovo nema nikakve veze s Maurom. Samo sam...“ Pružam ruku i stavljam joj je na podlakticu. „Šta je bilo?“

„Ti si najbolji čovek koga poznajem, Nape. Život bih ti poverila. Ali nisam ti rekla.“

„Nisi mi rekla šta?“

„Bob...“

Ostajem potpuno nepomičan.

„Bila je jedna žena na poslu. Bob je počeo da ostaje prekovremeno. Zato sam ga jedne noći iznenadila. Njih dvoje...“

Osećam kako mi je srce sišlo u pete. Ne znam šta da kažem i ne verujem da ona želi da išta kažem, te joj malo snažnije stegnem podlakticu. Želim da joj pružim nekakvu utehu. Ali uprskao sam tu priliku.

Konferencija od mesec dana. Čoveče.

Najbolja drugarica mi je strašno patila. A ja to uopšte nisam video.

Baš sam neki detektiv, jelda?

Eli briše oči i na silu se osmehuje. „Sada je bolje. Bob i ja smo raščistili vazduh.“

„Hoćeš da razgovaramo o tome?“

„Ne trenutno, ne. Došla sam da razgovaramo o Mauri. O obećanju koje sam joj dala.“

Dolazi Bani, spušta jelovnik ispred Eli, namiguje joj. Kada ona ode, ja ne znam kako da nastavim. Ne zna ni Eli. Zato konačno kažem: „Obećala si nešto Mauri.“

„Da.“

„Kada?“

„One noći kada su poginuli Leo i Dajana.“

Još jedan udarac u zube.

Prilazi Bani i pita Eli želi li nešto da naruči. Eli traži kafu bez kofeina. Meni uspeva da naručim čaj od nane. Bani pita želi li iko od nas da proba puding od banane, kaže da je da umreš. Oboje odbijamo.

„One noći“, kažem. „Jesi li se s Maurom videla pre nego što su Leo i Dajana poginuli, ili posle toga?“

Njen odgovor me šalje u novi kaos: „I pre i posle.“

Ne znam šta da kažem, ili se možda samo bojim šta bih mogao reći. Ona gleda kroz prozor, na parking.

„Eli?“

„Prekršiću obećanje koje sam dala Mauri“, kaže ona. „Ali, Nape?“

„Molim?“

„To ti se neće svideti.“

„Dozvoli da počnem od onoga posle“, kaže Eli.

Vagon-restoran se prazni, ali mi ne hajemo za to. Bani i Stavros sve vreme upućuju pridošlice u suprotni kraj restorana i tako nam omogućavaju privatnost.

„Maura je došla kod mene“, kaže ona.

Čekam da Eli kaže još nešto. Ona ne govori.

„One noći?“

„Da.“

„U koliko sati?“

„Oko tri ujutru. Moji roditelji su bili raskinuli, a tata je... želeo je da budem srećna, pa je garažu pretvorio u sobu za mene, što je bilo prilično strava za jednu tinejdžerku. Drugovi su mogli da mi dolaze u bilo koje doba jer je do moje sobe moglo da se dođe a da se niko ne probudi.“

I do mene behu doprle glasine da je Elin zadnji ulaz uvek otvoren, ali to je bilo pre nego što smo se Eli i ja zbližili, pre nego što su moj brat i Elina najbolja drugarica Dajana pronađeni na onoj pruži. Sada razmišljam o tome. Dva najčvršća odnosa u mom zreлом životu jesu sa Eli i sa Ogijem, oba rođena iz te tragične noći.

„U svakom slučaju, kada sam začula kucanje, nisam o tome mislila bogzna šta. Ljudi su znali da ako još ne mogu da idu kući – ako su previše pijani ili šta već – mogu da prenoće kod mene.“

„Da li je Maura dolazila ikada pre?“, pitam.

„Ne, nikada. Znam da sam ti ovo već rekla, ali prema Mauri sam uvek osećala malo strahopoštovanja. Jednostavno je izgledala, ne znam, bolje od nas ostalih. Zrelije i iskusnije. Znaš šta hoću da kažem?“

Klimam glavom. „Pa zašto je došla kod tebe?“

„Pitala sam je to, ali Maura je isprva bila u potpunom rasulu, plakala je i hysterisala. Što je meni, kao što rekoh, bilo čudno, jer je oduvek izgledala kao da je iznad svega toga. Trebalo mi je jedno pet minuta da je smirim. Bila je sva prljava. Mislila sam da ju je neko napao ili šta već. Zapravo sam počela da joj proveravam odeću da vidim da nešto nije pocepano. Čitala sam o tome na nekom predavanju o traumama posle silovanja. Bilo kako bilo, kada je počela da se smiruje, to se zbilom gotovo prebrzo. Ne znam kako drugačije to da objasnim. Kao da ju je neko ošamario i viknuo: "Trgni se!"“

„Šta si uradila?“

„Otvorila sam bocu viskija fajerbol koju sam krila ispod kreveta.“

„Ti?“

Ona zavrti glavom. „Stvarno misliš da znaš sve o meni, zar ne?“

Očito ne znam, mislim se.

„U svakom slučaju, Maura me je odbila, rekla je kako mora da ostane bistre glave. Pitala me je može li malo da ostane sa mnom. Rekla sam naravno. Iskreno, nekako mi je laskalo što je izabrala mene.“

„To je u tri ujutru?“

„Da, oko tri.“

„Znači da još nisi znala za Lea i Dajanu“, velim.

„Tako je.“

„Je l' ti Maura rekla?“

„Ne. Samo je rekla da mora negde da se sakrije.“ Eli se naginje napred. „Onda me je pogledala pravo u oči i naterala me da obećam. Znaš kako je vatrena umela da bude, je l' tako? Naterala me je da obećam da nikome neću reći da je bila tu, nikada, čak ni tebi.“

„Pomenula je baš mene?“

Eli klima glavom. „Isprva sam u stvari pomislila da ste se vas dvoje ozbiljno posvađali, ali ona je bila suviše uplašena. Mislim da je kod mene došla zato što sam ja, eto, Pouzdana Eli, je l' tako? Imala je i bliže ljude od mene. To sam se stalno pitala. Zašto ja? Sada znam.“

„Šta?“

„Zašto je došla kod mene. Čuo si njenu mamu. Ljudi su je tražili. Ja to tada nisam znala. Ali Maura je sigurno računala da će oni motriti na svakoga ko joj je blizak ili da će ga ispitivati.“

Klimam glavom. „Zato nije mogla da ode kući.“

„Tako je. I verovatno je mislila da će oni špijunirati tebe ili ispitivati tvog tatu. Ako žele da je nađu, tražiće je kod ljudi koji su joj bliski.“

Sada shvatam. „A ti joj nisi bila bliska drugarica.“

„Tačno. Računala je da kod mene neće dolaziti.“

„Pa šta su hteli? Zašto su je ti ljudi tražili?“

„Ne znam.“

„Nisi pitala?“

„Pitala sam. Nije mi rekla.“

„I ti si pustila da ostane na tome?“ Eli se bezmalo nasmeši. „Ne sećaš se koliko je ubedljiva Maura umela da bude?“ Ma sećam se. Kapiram.

„Kasnije sam shvatila da mi Maura ništa nije rekla iz istog razloga što ništa nije rekla svojoj majci.“

„Da bi te zaštitila.“

„Da.“

„Ako ništa ne znaš“, nastavljam, „ništa ne možeš ni da im kažeš.“

„Naterala me je i da obećam, Nape. Naterala me je da se zakunem da nikome neću reći dok se ona svojevorno ne vrati. Pokušavala sam da održim to obećanje, Nape. Znam da se ljutiš zbog toga. Ali zbog nečega u tome kako je Maura to rekla... želela sam da održim reč. I stvarno sam se bojala da će, prekršim li reč, biti katastrofa. Da ti pravo kažem, čak i sada, čak i dok sedimo ovde, mislim da je to pogrešno. Nisam želela da ti kažem.“

„Pa zbog čega si se predomislila?“

„Umire previše ljudi, Nape. I ja se pitam da li je Maura jedna od njih.“

„Misliš da je mrtva?“

„Njena mama i ja... prirodno smo se zbližile nakon toga. Onaj prvi poziv u *Beniganv*? Ja sam pomogla da se to utanači. Lin je taj deo izostavila kada je razgovarala s tobom, da me zaštiti.“

Ne znam šta da kažem na sve to. „Lagala si me svih ovih godina.“

„Bio si opsednut.“

Opet ta reč. Eli kaže da sam opsednut. Dejvid Rejnv kaže da je Henk bio opsednut.

„Da sam ti ispričala za to obećanje“, kaže Eli, „eto, nisam imala pojma kako ćeš reagovati.“

„Nije bilo na tebi da brineš za moju reakciju.“

„Možda i nije. Ali nije bilo na meni ni da prekršim dato obećanje.“

„Još ne kapiram. Koliko je Maura ostala s tobom?“

„Dve noći.“

„A onda?“

Eli sleže ramenima. „Vratila sam se kući i nije je bilo.“

„Bez poruke, bez ičega?“

„Bez ičega.“

„A odonda?“

„Ništa. Odonda je nisam ni videla ni čula.“ Nešto se ne slaže. „Čekaj, kada si čula za Leovu i Dajaninu smrt?“

„Čula sam dan nakon što su ih pronašli. Pozvala sam Dajanu na kuću i tražila je i“ – vidim kako joj ponovo naviru suze na oči – „njena mama... bože, njen glas.“

„Odri Stajls ti je javila telefonom?“

„Ne. Zamolila me je da dođem. Ali čulo se. Trčala sam sve do njih. Rekla mi je da sednem. U kuhinji. Kada je završila, otišla sam kući da pitam Mauru. Ali nje više nije bilo tu.“

Još se ne slaže. „Ali... hoću reći, sigurno si kapirala da je to povezano, zar ne?“

Ona ne odgovara.

„Maura dođe kod tebe iste noći kada Leo i Dajana poginu“, kažem. „Sigurno si pomislila da postoji neka veza.“

Eli polako klima glavom. „Tako je, računala sam da to ne može biti slučajnost.“

„I ipak nikome nisi rekla?“

„Obećala sam, Nape.“

„Neko ti je upravo ubio najbolju drugaricu“, velim. „Kako si mogla da ne kažeš nikome?“

Eli spušta glavu. Ja načas zastajem.

„Bila si najodgovornija devojka u školi“, kažem. „Mogu da te zamislim kako održavaš obećanje. To ima smisla. Ali kada si saznala da je Dajana mrtva.“

„Svi smo mislili da je nesrećan slučaj, sećaš se? Ili možda uvrnuto dvostruko samoubistvo, mada ja nikada nisam verovala u to. Ali nisam mislila da Maura ima ikakve veze s tim.“

„Daj, Eli, nije moguće da si toliko naivna. Kako si mogla da ne kažeš nikome?“

Ona opet spušta glavu. Sada znam. Nešto krije.

„Eli?“

„Jesam nekome rekla.“

„Kome?“

„Ali, kada se osvrnem na to, to je bio deo Maurine genijalnosti. Šta sam ikome mogla da kažem? Nisam imala pojma gde je ona.“

„Kome si rekla?“

„Dajaninim roditeljima.“

Skamenim se. „Rekla si Ogiju i Odri?“

„Da.“

„Ogi...“ Sve mislim da ne mogu iznova da se zapanjim, kad ono eto me. „Ogi je znao da je Maura boravila kod tebe?“

Ona klima glavom i ja se opet povodim. Može li se verovati ikome na ovom svetu, Leo? Eli me je lagala. Ogi me je lagao. Ko još? Mama, razume se. Kada je rekla da će se odmah vratiti.

Da li je i tata lagao?

Jesi li ti?

„Šta ti je Ogi rekao?“

„Zahvalio mi je. Zatim mi je rekao da održim obećanje.“

Moram da se vidim sa Ogijem. Moram da odem kod njega i da prokljuvim šta se ovde događa. Ali onda se setim još nečega što mi je Eli rekla.

„Rekla si pre i posle.“

„Molim?“

„Pitao sam te da li si se s Maurom videla pre Leove i Dajanine pogibije ili posle toga. Ti si rekla i pre i posle.“ Eli klima glavom.

„Za posle si mi ispričala. Šta je sa onim pre?“ Ona okreće glavu. „Šta je bilo?“

„Ovaj deo ti se“, kaže Eli, „neće dopasti.“

Dvadeset drugo poglavlje

Ona stoji preko puta vagon-restorana *Armstrong* i gleda ih kroz izlog.

Pre petnaest godina, nakon što je pucnjava poremetila mirnu noć, pobjegla je i dva sata se krila. Kada se usudila da izađe i videla ona parkirana kola sa onim ljudima u njima, bila je sigurna. Krenula je prema autobuskoj stanici. Nije bilo važno u koji će autobus ući. Samo je želela da ode odatle. Svi autobusi koji su kretali iz Vestbridža vozili su ili do Njuarka ili do Njujorka. Odande je mogla da nađe prijatelje i podršku. Ali bilo je kasno. U to doba još je išlo vrlo malo autobusa. Još gore, kada je pošla prema stanici nedaleko od Trga Karim, u blizini je opet primetila ljude u parkiranim automobilima. Naredne dve noći provela je kod Eli. Tri dana nakon toga krila se u Livingstonu, u podrumu-ateljeu svog nastavnika likovnog Hjuja Vornera. Gospodin Vorner je bio neženja, nosio je konjski rep i uvek mirisao na bong. Onda se pokrenula. Gospodin Vorner je imao prijatelja u Alfabet Sitiju. Tamo je ostala dva dana. Ošišala se i ofarbala u plavo. Nekoliko sedmica išla je za grupama stranih turista u Central park i krala lovu, ali kada je umalo nije uhvatio jedan pandur van dužnosti iz Konektikata, znala je da to mora da prestane. Jedan prosjak joj je rekao za nekog tipa u Bruklinu koji pravi lažne lične karte. Kupila je četiri nova imena. Lične karte nisu bile savršene, ali bile su dovoljno dobre da joj obezbede privremeno zaposlenje. Sledeće tri godine, selila se unaokolo. Često. U Sinsinatiju je konobarisala u jednom restorančiću. U Berminghamu je radila kao kasirka u supermarketu *Pigli vigli*. U Dejtona Biču oblačila je bikini i prodavala tajmšerove,²⁸ što joj je bilo odvratnije nego da pljačka turiste. Spavala je na ulicama, u javnim parkovima, u lancima motela (uvek su bili čisti), kod nepoznatih muškaraca. Znala je da će biti bezbedna samo nastavi li da se kreće. Nisu mogli da izdaju poternicu za njom. Nije bilo poternice s njenim licem. Tražili su je, ali bili su ograničeni. Javnost nije mogla da im pomogne. Pridruživala se raznim verskim zajednicama, glumeći duboko poštovanje prema već bilo kom egomanijaku koji je služio kao sveštenik, i tako nalazila smeštaj, hranu, zaštitu. Igrala je u zabitim „klubovima za gospodu“ – najčudniji eufemizam jer oni nisu ni jedno ni drugo – gde je bila dobra lova, ali prevelika pažnja. Dvapat su je opljačkali, pretukli, a jedne noći uvalila se dobrano preko glave. To je prekinula i ostavila iza sebe. Počela je da nosi nož. Na jednom parkingu ispred Denvera napala su je dva muškarca. Jednog je ubola duboko u stomak. Iz usta mu je potekla krv. Pobjegla je. On je možda umro. Nikada nije saznala. Katkada se motala oko državnih koledža, gde obezbeđenje nije bilo preterano jako, pa čak i pohađala predavanja. Nedaleko od Milvokija pokušala je da se malo skrasi, dobila je i licencu za trgovinu nekretninama, ali je jedan advokat prilikom sklapanja ugovora primetio da joj nešto nije u redu s ličnom kartom. U Dalasu je vodila knjige u jednom uličnom računovodstvenom lancu – pravili su se da zapošljavaju prave knjigovođe, ali njena obuka je bila tronedeljni seminar u hotelu *Kortjard mariot* – i prvi put, možda zato što ju je toliko ophrvla usamljenost, stekla je pravu drugaricu u kolegici En Henon. En je bila strašno zabavna i srdačna, i počele su da žive zajedno. Išle su na dvostruke sastanke i u bioskop, pa čak jednom zajedno i na odmor u San Antonio. En Henon je bila prva osoba kojoj je dovoljno verovala da bi joj rekla istinu, ali,

razume se, da bi zaštitila i nju i sebe, nikada to nije učinila. Jednog dana dok se približavala kancelariji, primetila je da u čekaonici sede dva muškarca u odelima i čitaju novine. U čekaonici je često bilo ljudi. Ali ti tipovi nisu izgledali kako treba. Videla je En kroz izlog. Njena uvek nasmešena drugarica nije se smešila. Zato je ponovo pobešla. Tek tako. Nikada se nije javila En da se oprostí. Tog leta radila je u fabrici za konzerviranje na Aljasci. Zatim je tri meseca prodavala ekskurzije na kruzeru koji je plovio od Skegveja do Sijetla. Usput je bilo nekoliko dobrih muškaraca. Ali većinom nisu bili dobri. Većinom su bili sve osim dobri. Ali kako su godine prolazile, dvaput je naletela na ljude koji su je prepoznali kao Mauru Vels – jednom u Los Anđelesu, jednom u Indijanapolisu. Kada se sada osvrne na to, to je moralo da se dogodi. Nije bilo ništa strašno. Nije se pravila da su pogrešili niti tvrdila da je neko drugi. Imala je spremne priče, koje su obično podrazumevale postdiplomske studije. Odmaglila bi čim bi joj taj neko izašao iz vidokruga. Uvek je imala rezervni plan, uvek je znala gde je najbliže odmorište za kamiondžije, jer tako je, s njenim izgledom, bilo najlakše naći vožnju. Neki tip će je sigurno povesti. Katkada, kada bi rano došla na odmorište, posmatrala ih je kako jedu, razgovaraju i ponašaju se, pokušavajući da zaključi koji vozač najmanje liči na grabljivca. Videlo se. Ili se događalo da se prevari. Od ženskih vozača nije tražila da je povezu, čak ni od onih naoko prijateljski nastrojenih, jer su žene na putu naučile da budu podozrive i jer se bojala da bi mogle da je prijave. Dotad je već imala niz perika i razne naočare bez dioptrije. To joj je bilo dovoljno da se preruši u slučaju da neko nešto kaže.

Ima raznih teorija o tome zašto godine naizgled prolaze brže kako stariš. Najpopularnija je ujedno i najočiglednija. Kako stariš, svaka godina je manji postotak tvog života. Ako imaš deset godina, jedna godina je deset odsto. Ako imaš pedeset godina, jedna godina je dva odsto. Ali pročitala je jednu teoriju koja prezrivo odbacuje to objašnjenje. Teorija tvrdi da vreme protiče brže kada smo u ustaljenim navikama, kada ne učimo ništa novo, kada ostajemo zaglavljani u nekom životnom obrascu. Ključ za usporavanje vremena jesu novi doživljaji. Možete se našaliti da je sedmica koju ste proveli na odmoru proletela previše brzo, ali ako zastanete i razmislite o tome, ta sedmica je naoko zapravo trajala mnogo duže od one koja podrazumeva rmbačenje na vašem stalnom poslu. Vi se žalite da je prošla toliko brzo zato što ste uživali u njoj, a ne zato što ste imali utisak da vreme protiče brže. Ako želite da usporite vreme, važi sledeća teorija: ako želite da vam dani traju, radite nešto drugačije. Putujte na egzotična odredišta. Krenite na časove nečega.

Na izvestan način, to je bio njen život.

Do Reksa. Do još pucnjave. Do Henka.

Kroz izlog vidi pustoš na Napovom licu. To je prvi put da ga vidi za petnaest godina. Njeno najveće životno šta bi bilo... Put kojim nije pošla. Pušta da se osećanja probijaju. Ne opire im se.

U jednom trenutku čak izađe iz senki.

Stoji pod jednim svetlom na parkingu, sada naočigled svima, ne pomerajući se, puštajući da sudbina iskoristi mogućnost da se Nap okrene i pogleda kroz izlog restorana i vidi je, a onda...

Daje mu deset sekundi da pogleda. Ništa. Daje mu još deset.

Ali Nap nijednom ne pogleda kroz izlog. Maura se okreće i opet nestaje u noći.

Dvadeset treće poglavlje

„Dajana i ja smo imale planove“ počinje Eli.

Ostala su još samo druga dva stola s gostima, a oni su skroz s druge strane šanka. Svojski se trudim da ne istrčavam pred rudu, da slušam pre nego što prenapregnuto nešto zaključim, da najpre upijam, a zatim obrađujem informacije.

„Kada se sada osvrnem na to, verovatno smo ličile na budalaste stereotipe. Ja sam bila predsednica veća učenika. Dajana je bila zamenica predsednice. Bile smo kapiteni fudbalskog tima. Roditelji su nam bili prisni prijatelji. Izlazili su na večere u četvoro.“ Ona diže glavu i gleda me. „Izlazi li Ogi često na sastanke?“

„Ne baš.“

„Rekao si da je nedavno išao na jug s nekom devojkom.“

„Sa Ivon. Na *Hilton hed*.“

„Je l' to u Džordžiji?“

„To je ostrvo blizu obale Južne Karoline.“

„Kako je prošlo?“, pita Eli.

Kako ono beše rekao Ogi? „Ne verujem da će ići.“

„Žao mi je što to čujem.“ Ne kažem ništa.

„Trebalo bi da bude s nekim. Dajana ne bi volela da joj otac bude tako sam.“

Susrećem se pogledom sa Bani, ali ona okreće glavu da nam priušti privatnost. Neko je pustio jednu staru stvar sa džuboksa. *Tirs for firs* nas podsećaju pesmom kako „Everybody Wants to Rule the World“.²⁹

„Rekla si da si se videla s Maurom pre nego što su Leo i Dajana poginuli“, kažem, pokušavajući da nas vratim na kurs.

„Stići ću do toga.“

Čekam.

„Dakle, Dajana i ja smo u školskoj biblioteci. Verovatno se ne sećaš toga – nema razloga da se sećaš – ali sedmicu dana posle toga trebalo je da bude velika jesenja igranka. Dajana je bila na čelu komiteta za planiranje. Ja sam joj bila desna ruka.“

Imala je pravo. Ne sećam se. Godišnja jesenja igranka. Maura ne bi htela da ide. Ja ne bih mario. „Ne pričam ovo kako treba“, kaže Eli. „U redu je.“

„U svakom slučaju, Dajani je igranka bila jako važna. Bavila se njome više od mesec dana. Nije mogla da se odluči između dve teme. Jedna je bila 'Retro šetalište', a druga se zvala 'Bila jednom jedna zbirka bajki', te je Dajana predložila da uradimo obe.“ Eli sada okreće glavu, dok joj na usnama poigrava osmejak. „Ja sam bila nepokolebljivo protiv te zamisli. Govorila sam Dajani kako moramo, *moramo*, da izaberemo samo jednu, jer će inače biti bezakonje, a pošto sam bila glupava, jedna mala perfekcionista, oko toga smo se – koju temu izabrati – moja najbolja drugarica i ja raspravljale kada smo razgovarale poslednji put u životu.“

Eli zastaje. Dajem joj vremena da se ponovo sabere.

„I tako se mi raspravljamo o tome i to postaje pomalo žučno – a tada uđe Maura i počne da govori Dajani. Ja sam bila besna zbog ideje o dve teme, pa prvi deo nisam previše pomno slušala. Ali Maura je tražila da Dajana pođe s njom nekuda te noći. Dajana je rekla da neće, da joj se to manje-više smučilo.“

„Šta joj se smučilo?“ pitam.

„Nije rekla. Ali onda nam je Dajana obema rekla nešto...“ Eli zastaje i gleda me. „Šta?“ pitam.

„Rekla je da joj se smučila čitava njihova grupa.“

„A pod grupom' je mislila na...?“

„Vidi, stvarno me nije zanimalo. Bila sam usredsređena na to kako neko uopšte može da pomisli da može da ima dve teme za jednu igranku i kako se uopšte mogu mešati 'Retro šetališe', koje mi se dopadalo, s vašarskim igrama, kikirikijem i kokicama, i 'Bila jednom jedna zbirka bajki', što nisam ni kapirala. Hoću reći, šta to uopšte znači, pobogu? Ali sada? Posle onoga što smo videli u godišnjaku? Mislim da je Dajana možda govorila o Klubu zavere. Ne znam. To nije deo koji ti se neće dopasti.“

„Šta je deo koji mi se neće dopasti?“

„Ono što je Dajana dalje rekla.“

„A to je bilo?“

„Dajana je želela da sačeka još dve sedmice – dok ne prođe jesenja igranka, jer je ona, eto, bila zadužena za planiranje. Ali Dajana je rekla da je sita tvog brata i njegovih drugova. Obe nas je zaklela da čuvamo tajnu, ali rekla je da će raskinuti s Leom.“

Reagujem mahinalno: „To je sranje.“ Sada je na Eli red da ćuti.

„Dajana i Leo su imali čvrstu vezu“, velim. „Hoću reći, jeste to bila srednja škola, ali. „On se promenio, Nape.“ Odmahujem glavom.

„Leo je bio ćudljiviji. Tako je rekla Dajana. Praskao je na nju. Vidi, mnoga deca su eksperimentisala u četvrtom razredu, duvala ili šta već...“

„I on je radio samo to. Leo je bio dobro.“

„Ne, Nape, nije bio dobro.“

„Živeli smo u istoj sobi. Znao sam sve o njemu.“

„A ipak nisi znao šta se događa s Klubom zavere. Nisi znao da on i Dajana imaju teškoća u vezi. Nisi ti kriv za to. Ti si imao Mauru i svoj hokej. Bio si obično dete...“

Glas joj zamre kada mi vidi lice.

„Šta god da se dogodilo one noći...“, počinje Eli.

Upadam joj u reč. „Kako to misliš, 'šta god da se dogodilo'? Ta vojna baza je čuvala neku tajnu. Leo i Maura i, ne znam, ostali, otkrili su šta je posredi. Ne zanima me da li je Leo bio naduvan ili što je Dajana možda, *možda*, razmatrala da raskine s njim sedmicu dana posle toga. Svi oni su nešto videli. Sad imam dokaz.“

„Znam“, blago kaže Eli. „Ja sam na tvojoj strani.“

„Ne zvučiš tako.“

„Nape?“

Pogledam je.

„Možda treba da odustaneš od ovoga“, konačno kaže ona.

„Aha, nema ništa od toga.“

„Možda Maura ne želi da bude pronađena.“

„Ne radim ovo zbog Maure“, velim. „Nego zbog Lea.“

Ali kada izađemo na parking, kada poljubim Eli u obraz i uverim se da je u kolima, iz pepela izranja jedna misao koja se ne da tako lako potisnuti: možda je Eli u pravu. Možda treba da se okanem ovoga.

Gledam Eli kako izlazi sa parking-mesta. Ne okreće se da mi mahne na rastanku. Ranije mi je uvek mahala na rastanku. Glupo je što sam to primetio, ali eto ti. Razmišljam o tome. Možda je u pitanju bilo obećanje, ali ona je petnaest godina nešto krila od mene. Pomislio bi da će nas njeno rasterećenje popeti na viši stepen poverenja.

Izgleda da nije tako.

Letimice gledam po parking-u u potrazi za onim devojkama što su pušile, ali one su odavno otišle. Još osećam pogled na sebi. Ne znam čiji. A i ne zanima me. Eline reči mi cepaju glavu poput kandži.

„Možda treba da odustaneš od ovoga. Možda Maura ne želi da bude pronađena.“

Šta tačno pokušavam da uradim ovde?

Izjava da ću učiniti sve u svojoj potrazi za pravdom zvuči časno i hrabro. Ali ne znači da je zbog toga u redu. Koliko još ljudi mora da umre da bih se ja povukao? Terajući Mauru da izađe iz skrovišta, ugrožavam li nju i ostale?

Tvrdo glav sam. Rešen sam. Ali nisam ni bezobziran ni sklon samoubistvu.

Treba li da odustanem od ovoga?

Još imam osećaj da me neko posmatra, te se okrećem. Neko stoji iza drveta kod sendvičare *Džerzi Majk* nešto niže u ulici. To ne izgleda kao jaka stvar, ali trenutno sam obuzet paranojom. Stavljam ruku na pištolj u futrolu na kuku. Ne izvlačim ga. Samo hoću da se uverim da je tu.

Kada koraknem prema drvetu, zazvoni mi telefon. Broj je blokiran. Krećem ka kolima. „Halo?“

„Detektiv Dima?“

„Da.“

„Ovde Karl Leg iz policije En Arborna. Zamolili ste me da potražim kardiologa po imenu doktorka Flečer.“

„Jeste imali sreće?“

„Ne“, kaže Leg. „Ali evo nekoliko činjenica koje treba da znate. Halo, jeste tu?“

Ulazim u kola. „Slušam.“

„Izvinite, zvučalo je kao da se nakratko prekinula veza. Dakle, otišao sam u kancelariju doktorke Flečer i razgovarao sa upravnicom kancelarije.“

„Kesi?“

„Da“, veli Leg. „Poznajete je?“

„Preko telefona nije bila predusretljiva.“

„Ni uživo nije bila Gospođica Divna, ali malo smo je pritisnuli.“

„Cenim to, Karle.“

„Braća po znački i sve to. U svakom slučaju, doktorka Flečer se prošle sedmice javila iz vedra neba i rekla da će odsustvovati s posla. Otkazala je sve zakazane preglede i prebacila što je više pacijenata mogla izvesnom doktoru Polu Simpsonu. To je njen kolega.“

Pogledam ono drvo. Ništa se ne mrda. „Da li je već radila tako nešto?“

„Ne. Sudeći po Kesi, doktorica Flečer je vrlo povučena osoba, ali potpuno posvećena svojim pacijentima. Tako naprasno otkazivanje nije ličilo na nju. Zatim sam razgovarao s njenim mužem.“

„Šta je on rekao?“

„Rekao je da su se razišli i da nema pojma gde je ona. Rekao je da mu se javila i rekla isto ono o odsustvovanju s posla. Složio se da to ne liči na nju, ali rekao je i da od raskida ona – citiram – otkriva sebe.“

Palim kola i izlazim s parkinga. „Dobro, Karle, hvala.“

„Naravno, vi to možete da prenesete na sledeći nivo. Da nabavite evidenciju njenih poziva, izvode za kreditne kartice i tome slično.“

„Da, možda ću to i uraditi.“

Samo što to podrazumeva pravne začkoljice kao što je dobavljanje naloga, a ja nisam siguran da želim na tu stranu. Ponovo zahvaljujem Karlu Legu i prekida vezu. Krećem prema Ogijevom stanu u Ulici Ouk. Vozim polako jer moram da razbistrim glavu i porazmislim o ovome.

Ogiju je rečeno da je Maura one noći otišla kod Eli da se sakrije.

Šta je to tačno značilo? Zaista nisam siguran. Da li je Ogi ispratio taj trag? Da li je išta učinio s tom informacijom?

Pre svega, zašto mi Ogi nije rekao?

Opet mi zvoni mobilni, i ovoga puta je moja šefica Loren Mjuz.

„Sutra u devet ujutru“, kaže Mjuzova. „U mojoj kancelariji.“

„O čemu je ovde reč?“

„U devet ujutru.“ Ona prekida vezu.

Sjajno. Sada se pitam da nije možda neki od onih matoraca iz *Zardalog eksera* prijavio napad na testise Endija Rivsa. Ništa neću dobiti trenutnom brigom o tome. Okrećem Ogijev broj. On se ne javlja. Iznenađuje me što mi se nije javio otkako sam mu poslao kopiju Henkovog snimka.

Već sam stigao do skretanja za Ulicu Ouk. Toliko o razbistrivanju glave. Parkiram se na parkingu iza zgrada od cigle i gasim kola. Sedim i piljim kroz prozor ni u šta. To mi ne pomaže. Izlazim i zaobilazim zgradu do pročelja. Ulična rasveta sija tupom bojom ćilibara. Sto metara ispred sebe vidim stariju ženu koja šeta ogromnog psa. Možda nemačku dogu. Tako nešto. Zapravo vidim samo njen obris. Kada razaznam nešto što liči na cigaretu u njenoj ruci, uzdišem i razmatram da li da je prozovem.

Ma jok. Ja jesam dosadnjaković koji zabada nos u tuđa posla, ali nisam krstaš.

Ipak, dok je gledam kako se saginje s najlonskom kesom u ruci da počisti, nešto mi zapadne za oko.

Neka žuta kola.

Ili makar izgledaju žuta. Viđao sam kako ta ćilibarska ulična rasveta remeti belu i bleđozutu, pa čak i izvesne svetle metalik boje. Stižem na pločnik i hitam prema njima. Dok žurno prolazim pored one starije žene, računam da me ništa neće koštati da ne budem potpuni licemer.

„Molim vas, nemojte da pušite“, kažem.

Žena me samo gleda kako protrčavam, što meni odgovara. Bilo je svakojakih reakcija. Jedan pušač je bio vegan koji mi je održao predavanje kako su moje navike u ishrani daleko gore od bilo čega što bi duvan i nikotin mogli da mi urade. Možda je imao pravo.

Kola su stvarno žuta. A uz to su i ford mustang.

Isto kao ona kola parkirana ispred *Zardalog eksera*.

Prilazim sasvim do njih i vidim registarsku tablicu: EBNY-IVRY.

Nisam o tome dosad razmišljao, ali sada kapiram.

EBONY i IVORY³⁰ Klavirski izrazi.

Ovaj žuti ford mustang pripada Endiju Rivsu.

Ponovo pružam ruku i dodirujem pištolj. Nisam siguran zašto. Radim to ponekad. Pitam se gde je Endi Rivs sada, ali mislim da je odgovor očigledan.

Kod Ogija.

Krećem nazad prema Ogijevom stanu. Dok prolazim pored one starice, ona mi kaže: „Hvala.“

Glas joj je hrapav od sluzi. Zastajem.

„Prekasno da bi mi pomoglo“, veli ona, i ja joj vidim neku težinu u očima. „Ali hvala vam na dobroti. Samo nastavite.“

Štošta mi pada na pamet da kažem, ali ništa od toga nije nimalo duboko i sve bi pokvarilo ovaj trenutak, te samo klimnem glavom i odem.

Stambeno naselje je staromodno i praktično, te zgrade ne nose šminkerska imena. Zgrade A, B i C oivičavaju ulicu sleva nadesno. Zgrade D, E i I' nalaze se u redu iza njih. Zgrade G, H, I, kapiraš već. U svakoj zgradi nalaze se po četiri stana, dva na prvom spratu (stanovi jedan i dva) i dva na drugom spratu (stanovi tri i četiri). Ogi je u zgradi G, stan dva. Trčim stazom i skrećem levo.

Zamalo natrčavam pravo na njega.

Endi Rivs napušta Ogijev stan, okrenut mi je leđima, zatvarajući vrata za sobom. Vraćam se malo stazom. Da se sklonim s vida. Zatim uviđam da će on verovatno poći tom stazom i videti me.

Sklanjam se s pločnika i sakrivam iza jednog žbuna. Kada poglednem u prozor iza sebe – zgrada E, stan jedan – vidim kako u mene zuri neka crnkinja s mnogo kose.

Sjajno.

Pokušavam da joj se osmehnem kako bih je smirio. Ona ne izgleda kao da se smirila.

Odiskakućem odatle i idem prema zgradi D. Ne zabrinjava me previše da će neko pozvati policiju zbog mene. Dok oni odgovore na poziv, ovo će se već odigrati. I ja sam pandur, a Ogi je naš kapetan.

Endi Rivs zaista dotumara stazom na kojoj sam ja do malopre stajao. Ako pogleda desno, postoje neznatni izgledi da me vidi, ali većim delom zaklanja me jedna bandera koja ne radi. Uzimam telefon i ponovo zovem Ogija. Telefon odmah prebacuje na glasovnu poštu.

To mi se ne dopada.

Šta ako je Endi Rivs nešto učinio Ogiju? Hoću li ga tek tako pustiti?

U glavi mi bruji. Imam dva izbora – da obiđem Ogija ili da zaustavim Endija Rivsa. Donevši odluku, zaobilazim zgradu D i krećem ka Ogijevom stanu. Evo kako ja gledam na to: ako sada uletim i zateknem Ogija... šta god... ili će još biti vremena da otrčim nazad i uhvatim tumaravog Endija Rivsa – a ako ne, budem li malo zakasnio, tip beži u neonskižutom ford mustangu. Treba li da kažem još nešto?

Prozori Ogijevog stana su zamračeni, što znači da su svetla ugašena. Ni to mi se ne sviđa. Žurim do vrata i žestoko lupam na njih.

„Čoveče, opusti se. Otvoreno je.“

Preplavljuje me olakšanje. Glas je Ogijev.

Okrećem kvaku i guram vrata. Ne gori nijedno svetlo. Ogi sedi u mraku okrenut leđima. Ne pomerajući se, kaže: „Gde ti je bila glava?“

„U smislu?“

„Jesi li zaista napao Rivsa?“

„Mislim da sam ga možda stegao za jaja.“

„Bože, jesi li poludeo?“

„Pretio mi je. U stvari, pretio je i tebi.“

„Šta je rekao?“

„Da će ubiti i mene i sve koje volim.“ Ogi uzdiše. Još se nije okrenuo. „Sedi, Nape.“

„Možemo li da upalimo neko svetlo? Ovo je pomalo jezivo.“

Ogi pruža ruku i pali stonu lampu. To nije mnogo osvetljenja, ali dovoljno je. Odlazim tamo gde obično sedim i sednem. Ogi ostaje na svom mestu.

„Kako si saznao za hvatanje za muda?“ pitam.

„Rivs je upravo bio ovde. Baš se uznemirio.“

„Kladim se da jeste.“

Sada primećujem i čašu u Ogijevoj ruci. Ogi primećuje da sam primetio. „Sipaj i sebi“, kaže. „Ne bih.“

„Ona traka koju si mi poslao“, veli on. „Snimak helikoptera koji su deca napravila.“

„Šta s tim?“

„Ne smeš nikome da ga pokažeš.“ Ne moram da pitam zašto, pa pokušavam drugim pristupom. „Odgledao si ga?“

„Jesam.“

„Baš bih voleo da čujem šta misliš o njemu.“

Ogi teško uzdahne. „Gomila tinejdžera se oglušila o vladina upozorenja o neulaženju na privatno imanje i snimila kako helikopter sleće na vladino zemljište.“

„To je sve?“

„Je l' mi promaklo nešto?“

„Jesi li uspeo da razabereš ko govori na snimku?“, pitam. On to razmatra. „Jedini glas koji sam sa sigurnošću prepoznao pripadao je tvom bratu.“

„A Dajana?“

Ogi vrti glavom. „Dajana nije bila na toj traci.“

„Izgledaš prilično siguran.“

Ogi prinosi čašu usnama, zastaje, predomišlja se i spušta je. Sada se zagleda u daljinu, mimo mene i u prošlost. „Onog vikenda pre nego što je poginula Dajana je bila u Filadelfiji i obilazila fakultete. Bili smo sve troje – Dajana, Odri i ja. Posetili smo Univerzitet Vilanova i koledže Svortmor i Hejverford. Svi su nam se dopali, mada je Dajana smatrala da je Hejverford možda premali a Vilanova preveliki. Kada smo stigli kući u nedelju, birala je između dva koledža za rano opredeljivanje – Svortmora i Amhersta, koji smo posetili tog leta.“ Još gleda u daljinu, a glas mu je lišen svakog osećanja. „Ako je i odlučila, Dajana nikada nije stigla da mi kaže šta. One noći kada je poginula na stolu su joj bile obe prijave.“

Sada svojski nateže piće. Ja sačekam malo.

„Ogi, u bazi su nešto zataškavali.“

Očekujem pobijanje, ali on klima glavom. „Tako izgleda.“

„To te ne iznenađuje?“

„To što je neka mala vladina agencija zaštićena ogradom od bodljikave žice bila paravan? Ne, Nape, ne iznenađuje me.“

„Pretpostavljam da te je Endi Rivs pitao za traku“, kažem. „Jeste.“ I?“

„Rekao je kako treba da se pobrinem da je ne objaviš. Rekao je da će to biti ravno izdaji, da je to pitanje državne bezbednosti.“

„To mora da ima veze s Leom i Dajanom.“

On zatvara oči i odmahuje glavom.

„Daj, Ogi. Otkrili su tu tajnu i posle jedne sedmice bili su mrtvi.“

„Ne“, veli Ogi. „To nije povezano. Bar ne onako kako ti kažeš.“

„Jesi li realan? Misliš da je sve ovo divovska slučajnost?“

Ogi gleda piće kao da se na njegovom dnu zaista nalazi neki odgovor. „Ti si sjajan detektiv, Nape. I ne kažem to samo zato što sam te ja obučavao. Tvoj mozak... po mnogo čemu, ti si genije. Vidiš ono što drugi ne mogu. Ali ponekad moraš da se vratiš na osnove, na ono što nesumnjivo znaš. Prestani da skačeš. Pogledaj činjenice. Pogledaj ono u šta smo sigurni.“

Čekam.

„Prvo, Leo i Dajana su pronađeni mrtvi kod pruge kilometrima daleko od vojne baze.“

„To mogu da objasnim.“

On diže ruku da me zaustavi. „Siguran sam da možeš. Siguran sam da ćeš mi reći kako su mogli da ih premeste ili šta već. Ali zasada mi samo dozvoli da iznesem činjenice. Bez možda.“ Diže prst. „Prva činjenica: njihova tela su pronađena kilometrima od vojne baze. Druga činjenica“ – drugi prst – „patolog je zaključio da je njihovu smrt izazvala tupa trauma od voza u pokretu, ništa drugo. Pre nego što nastavim, slažemo li se oko svega ovoga?“

Klimam glavom, ne zato što se sasvim slažem – udarac voza je razoran i može da prikrije raniju traumu – već zato što me zanima što još on ima da kaže.

„Sada hajde da ispitamo tu traku koju si našao. Pod pretpostavkom da je autentična – a ne vidim razloga za pomisao da nije – sedmicu pre onih smrti, jedan preminuli, Leo, video je helikopter iznad baze. Tvoja je teorija, pretpostavljam, da je to dovelo do njegove smrti. Ne zaboravi da Dajana nije bila s njima kada su napravili taj snimak.“

„Leo bi joj rekao“, protivim se.

„Ne“, kaže on.

„Ne?“

„Ponavljam, drži se dokaza, Nape. Ako se držiš dokaza, zaključićeš, kao i ja, da Dajana uopšte nije znala za to.“

„Izgubio sam nit“, velim.

„Jednostavno je.“ On me pogleda u oči. „Da li je Leo *tebi* rekao za helikopter?“

Zaustim da nešto kažem i zastajem. Vidim na šta cilja. Polako vrtim glavom.

„A tvoja devojka Maura? Ona je bila na snimku, je l' tako?“

„Jeste.“

„Da li ti je Maura rekla?“

„Ne“, kažem.

Ogi pravi dramsku pauzu pre nego što nastavi. „A zatim imamo toksikološki nalaz.“

Znam šta je pisalo u nalazu – halucinogeni, alkohol i trava u njihovom sistemu. „Šta s njim?“

Ogi se trudi da zvuči analitično, da bude „samo činjenice, gospoja“,³¹ ali glas mu je promukao od bola. „Dugo si poznavao moju ćerku.“

„Jesam.“

„Moglo bi se čak reći da ste bili drugovi.“

„Da.“

„U stvari“ – sada pomalo zvuči kao advokat u unakrsnom ispitivanju – „ti si spojio Dajanu i Lea.“

To nije sasvim tačno. Jesam ih upoznao – nisam ih spojio. Ali ovo nije trenutak za semantičke rasprave. „Šta hoćeš da kažeš, Ogi?“

„Kada je reč o njihovim ćerkicama, svi očevi su naivčine. Valjda ni ja nisam bio drugačiji. Ona mi je bila najvažnija na svetu. Dajana je u jesen igrala fudbal. Zimi je bila čirliderka. Bila je aktivna predvodnica u deset vanškolskih aktivnosti.“ Naginje se napred, na svetlo. „Ja sam pandur, nisam budala. Znam da ništa od toga ne znači da ti se dete neće drogirati ili upadati u nevolje, ali da li bi ti rekao da je Dajana bila naročito sklona duvanju?“

Stvarno ne moram da razmišljam o odgovoru. „Ne.“

„Ne“, ponavlja on. „I pitaj Eli. Pitaj je koliko se često Dajana drogirala ili pila pre...“ Staje. Zatvaraju mu se oči. „Pa ipak, one noći, kada Leo dođe po nju, ja sam tu. Otvaram mu vrata. Rukujem se s njim i vidim.“

„Šta?“

„Da je naduvan. I to ne prvi put. Želim nešto da kažem. Želim da je sprečim da izađe na vrata. Ali Dajana me samo molećivo pogleda. Znaš onaj pogled – u smislu: 'Tata, nemoj da praviš scenu.' Zato je i ne pravim. Puštam je da ide.“

Dok to govori, on je tamo. Rukuje se s tobom, gleda ćerku, vidi izraz na njenom licu. To „šta bi bilo“, to kajanje, nikada ga ne napušta.

„Sada kada smo izneli činjenice, Nape, kaži ti meni: šta je verovatnije? Velika zavera u koju su umešani agenti CIA koji su, ne znam, oteli dvoje dece jer je jedno od njih sedam dana pre toga snimilo neki helikopter – ako je CIA znala za to, zašto su čekali sedam dana da bi ih ubili? – oboje ih odvucli na prugu na drugom kraju grada i, pretpostavljam, gurnuli pred voz koji juri? Ili je verovatniji scenario da je devojkica izašla s momkom koji je voleo da cirka i da duva. Previše su partijali. Setili su se legende o Džimiju Riču i zajedno, leteći visoko, pokušali da preskoče prugu, pa su jednostavno malo podbacili?“

Gleda me i čeka.

„Svašta si izostavio“, kažem.

„Ne, Nape, ti si svašta ubacio.“

„Imamo Reksa. Imamo Henka...“

„Posle petnaest godina.“

„...i znaš da se Maura sakrila one noći. Eli ti je ispričala za to. Zašto mi nisi rekao?“

„Kada je trebalo da ti kažem? Bio si osamnaestogodišnji klinac. Je l' trebalo da ti kažem kada si napunio devetnaest? Kada si završio akademiju? Kada su te unapredili u okružnu policiju? Kada je trebalo da ti se kaže nešto tako nebitno kao što je 'tvoja stara devojkica nije htela da ide kući pa je prenoćila kod Eli'?“

Da li je realan? „Maura je bila uplašena i krila se“, velim, trudeći se da ne vičem, „od nečega što se dogodilo one noći kada su Leo i Dajana ubijeni.“

On odmahuje glavom. „Moraš da se maneš ovoga. Zarad svih.“

„Da, stalno mi to govore.“

„Ja te volim, Nape. Ozbiljno. Volim te... ne, neću da kažem kao sina. To bi bilo previše uobraženo. Bilo bi i uvreda prema onome što si imao sa svojim ocem, divnim čovekom koji mi mnogo nedostaje, i bilo bi uvreda prema mojoj ćerkici. Ali stvarno te volim. Svojski sam se trudio da bi budem dobar učitelj, dobar prijatelj.“

„Bio si sve to i više.“

Ogi se zavaljuje na naslon. Čaša mu je prazna. Stavlja je na sto do zida. „Ni meni ni tebi nije ostalo mnogo ljudi do kojih nam je stalo. Ne bih mogao da podnesem da ti se nešto dogodi... Ti si mlad, Nape. Pametan si. Dobar si i velikodušan i, jebote, počinjem da zvučim kao jedan od onih profila za onlajn upoznavanje.“

Sada se osmehuje. Uzvracam mu smešak.

„Moraš to da ostaviš iza sebe. Šta god bio odgovor, kačiš se s nekim veoma opasnim ljudima. Oni će te povrediti. Povrediće mene. Čuo si Rivsa. Naudiće svakome do koga ti je stalo. Recimo da ti imaš pravo a da se ja varam. Recimo da su oni videli nešto i da su, ne znam, ubili Dajanu i Lea. Zašto? Valjda da bi ih učtkali. A sada, recimo da su čekali petnaest godina – zašto su čekali? Opet, ne znam – ali onda su unajmili plaćenog ubicu da smesti dva metka Reksu u potiljak. A Henka su iskasapili i zgodno to pripisali nekom viralnom snimku. Da li sve to stvarno zvuči logičnije od moje teorije da su se oni naduvali? Ne znam, možda. Ali recimo da su Rivs i njegovi sledbenici stvarno tako užasni i opasni i da su ubili tolike ljude. Recimo da je tvoja teorija tačna, važi?“

Klimam glavom.

„Zaboravi na sebe i mene, Nape – ne misliš da bi se okomili na Eli da nas zaustave? Ili na njene dve ćerkice?“

Zamišljam Leu i Kelsi. Vidim njihova nasmejana lica, čujem ih, osećam kako me grle.

To me usporava. Išao sam niz ovo brdo bezobzirnom vratolomnom brzinom, ali Ogijeve reči me primoravaju da malčice zategnem uzde. Pokušavam da se setim onoga što sam sebi nešto ranije govorio. Ništa ne radi pre nagljeno. Razmišljaj i razmatraj.

„Kasno je“, kaže Ogi. „Noćas se ništa više neće dogoditi. Idi spavaj. Razgovaraćemo ujutru.“

Dvadeset četvrto poglavlje

Krećem kući, ali nema šanse da zaspim.

Razmišljam o onome što mi je Ogi rekao, o mogućoj opasnosti po Eli i njene ćerke, i nisam siguran šta da preduzmem povodom toga. Lako je reći kako ništa ne može da me zastraši, ali mora se biti i pragmatičan. Kakvi su izgledi da zaista rešim ovaj slučaj?

Tanki.

Kakvi su izgledi da ću ne samo saznati istinu o Leu i Dajani već i naći dovoljno dokaza da se neko optuži, a kamoli osudi? Još tanji.

A nasuprot tome, kakvi su izgledi da ja ili neko meni blizak pretrpimo užasne posledice zbog moje slepe rešenosti da završim ovu misiju?

Pitanje je praktično retoričko.

Vredi li čačkati mečku?

Nisam siguran. Možda je stvarno najpametnije odustati od toga. Ti si mrtav, Leo. Šta god ja sada uradio, kakvu god strahotu iskopao, to se neće promeniti. Ti ćeš i dalje biti mrtav i pokopan. To mi govori razum. Pa ipak.

Otvaram pretraživač interneta na laptopu. Unosim ime Endija Rivsa, saveznu državu „NjDž“, a zatim dodajem reč „klavir“. Dobij am pogodak:

Dobro došli na fan stranicu Klaviriste Endija.

Fan stranica. Kliknem na link. Jeste, Endi Rivs, kao bezmalo svaki izvođač, ima sopstveni sajt. Na početnoj stranici nalazi se njegov neizoštren portret u nečemu što liči na sako sa šljokicama.

Svetski poznati klavirista Endi Rivs je daroviti pevač, komičar i višestrani zabavljač koga svi koji ga vole zovu po nadimku „Drugačiji Klavirista“ ...

O, čoveče.

Prelećem tekst. Endi „povremeno“ radi privatne zabave „na visokoj nozi“ kao što su „svadbe, korporativni događaji, rođendani i bar/bat micve“. Tekst na sredini stranice glasi:

**Želite da se pridružite klubu obožavalaca Drugačijeg Klaviriste?
Ostanite u vezi preko našeg biltena!**

Ispod toga nalazi se mesto gde treba da ukucam svoju mejl adresu. Nećkam se.

U donjem levom uglu stranice, na tasterima piše „Početna“, „Biografija“, „Fotografije“, „Spiskovi pesama“, „Raspored“ ...

Kliknem na „Raspored“. Pomno gledam dok ne naiđem na današnji dan. Njegova svirka u *Zarđalom ekseru* zavedena je kao da traje do šest uveče. Ispod toga, vidi se da će od deset pa do ponoći svirati u klubu po imenu *Hank-A-Hank-A*. Zabruji mi telefon. Dobio sam poruku od Eli.

Jesi budan?

Pokreću mi se palčevi: Da. Tek je deset.

Hoćeš u šetnjicu?

Važi. Hoćeš da skoknem do tebe?

Tačkice se pomeraju. Zatim se pojavljuje Elina poruka:

Ja već hodam. Naći ćemo se na parkingu osnovne.

Posle pet minuta ulazim na prazan parking osnovne škole. Eli i Bob žive nedaleko odavde. Poput većine školskih parkinga, i ovaj je osvetljen prilično dobro, ali ne vidim je. Parkiram se i izlazim iz kola. „Ovamo.“

Sleva je klasično školsko igralište. Ljuljaške, tobogani, zidovi za penjanje, mreže, lestvice, penjalice, sve okruženo mekim malčem.³² Eli sedi na ljuljašci. Odguruje se nogama, ali samo malo, tako da posledica toga pre liči na udobno klaćenje nego na bilo šta iz porodice ljuljanja.

Miris kedrovog malča pojačava se kako idem prema njoj. „Jesi dobro?“, pitam.

Eli klima glavom. „Samo nisam još htela da idem kući.“

Nisam siguran šta da kažem na to, pa se zadovoljavam klimanjem glavom.

„Obožavala sam igrališta kad sam bila mala“, kaže Eli. „Sećaš li se igre četiri kvadrata?“

„Ne“, velim.

„Nema veze. Malo sam zablesavila. Mada često dolazim ovamo.“

„Na ovo igralište?“

Ona klima glavom. „Noću. Nisam sigurna zašto.“ Sedam na ljuljašku pored nje. „Nisam znao.“

„Da, svašta saznajemo jedno o drugom“, kaže Eli. Razmišljam o tome. „Ne baš.“

„Kako to misliš?“

„Ti znaš sve o meni, Eli. Samo zato što ti nikada nisam ispričao da sam prebio Treja, pa dobro, znala si da sam ja.“ Ona klima glavom. „Jesam.“

„I onih drugih navrata. S Roskom i Brandonom i zaboravio sam kako se zove Ališin dečko.“

„Kolin.“

„Tako je.“

„Tako da ti znaš sve o meni. Sve.“

„Što bi značilo da ti ne znaš sve o meni?“

Ne odgovaram.

„U redu“, kaže Eli. „Ne govorim ti sve.“

„Ne veruješ mi?“

„Znaš da nije tako.“

„Nego?“

„Nego imam pravo na svoje tajne. Nije trebalo da ti ispričam za Boba jer ćeš ga sada prezirati i razmišljati da ga povrediš.“

„Malčice“, priznajem.

Ona se osmehuje. „Nemoj. Ti ne kapiraš. On je isti čovek kome si se jutros divio.“

Ne slažem se, ali ne vidim zašto bih to iznosio.

Eli se zagleda u noćno nebo. Na njemu je šačica zvezda, ali kao da bi trebalo da ih bude više. „Javila mi se Maurina mama. Tip na fotki koju si poslao? To je isti čovek koji ju je ispitivao. Onaj bleđi tip šaptavog glasa.“

To me ne iznenađuje. „Video sam se danas s njim.“

„Ko je on?“

„Zove se Endi Rivs.“ Pokazujem bradom prema Stazi. „Upravljao je vojnom bazom kada su Leo i Dajana poginuli.“

„Razgovarao si s njim?“ Klimam glavom. „Da li je šta rekao?“

„Zapretio je da će ubiti sve koje volim.“ Samo je pogledam.

„Još neko ko ti preporučuje da odustaneš“, kaže Eli.

„Preporučuje?“

Ona sleže ramenima.

„Ali da. Priključuje se tebi i Ogiju.“

„Ogi. Eto još nekoga koga voliš.“

Klimam glavom.

„Razmišljaš li o tome?“

„O čemu? Da dignem ruke od slučaja?“

„Da.“

„Razmišljam.“

Eli ponovo gleda ka Stazi. Škilji. „Šta je?“, pitam. „Ja ću se možda predomisлити.“

„U smislu?“

„Ne verujem da sada možeš da batališ ovo.“

„Mogu ako time ugrožavam tebe ili devojčice.“

„Ne, upravo je suprotno.“

„Izgubio sam nit“, kažem.

„Znam da sam ti baš ja rekla kako treba da odustaneš. Ali to je bilo pre nego što je taj jezivi tip pretio mojoj deci. Sada neću da odustanemo. Budemo li odustali, on će uvek biti tamo negde. Ja ću se večito osvrutati.“

„Neće te uznemiravati budem li se ostavio toga.“

„Važi“, podrugljivo kaže Eli. „Reci to Reksu i Henku.“

Mogao bih da tvrdim kako su Reks i Henk predstavljali neposredniju pretnju, da su zaista bili svedoci pre petnaest godina kada je onaj helikopter lebdeo iznad baze, ali ne verujem da bi vredelo. Kapiram šta ona govori. Eli ne želi da živi u strahu. Želi da se ja pobrinem za to, i ne zanima je kako.

Eli se sada snažnije odguruje nogama. Ljuljaška ide unazad i, koristeći zamah, Eli graciozno skaće s nje kada ode napred, čak pobedonosno dižući ruke poput gimnastičarke koja se zalepila za tlo. Toliko mi je stalo do nje, a ipak prvi put shvatam da je još ne poznajem, zbog čega mi je stalo još više.

„Neću dozvoliti da ti se išta dogodi“, kažem.

„Znam.“

Setim se rasporeda koji sam video nešto ranije na sajtu „Endija Drugačijeg Klaviriste“. On će bit u klubu *Hank-A-Hank-A*, šta god to bilo.

Večeras ću otići tamo da se suočim s njim.

„Još nešto“, kaže Eli.

„Šta?“

„Možda imam trag o tome gde je Bet Lešli. Kada smo bili u srednjoj školi, njeni roditelji su kupili malu organsku farmu na Far hilsu. Moja sestra od tetke Merl tamo ima kuću. Zamolila sam je da prođe onuda kolima i da samo pokuca na vrata. Rekla je da je pokušala, ali da je kapija kod ograde bila zaključana.“

„Možda nije ništa.“

„Možda. Provozaću se ja sutra pa ću ti javiti.“

„Hvala.“

„Nema na čemu.“ Eli duboko uzdahne i pogleda školu. „Da li ti se čini da je prošlo mnogo vremena otkako smo išli u ovu školu?“

Gledam s njom. „Čitava večnost“, velim.

Eli se na to kratko zakikoće. „Bolje da krenem nazad.“

„Hoćeš da te odvezem?“

„Ne“, kaže ona. „Radije ću peške.“

Dvadeset peto poglavlje

Hank-A-Hank-A se reklamira kao „otmena revija erotskih igrača za dame sa stilom“ jer više niko ne kaže „striptiz bar“. Večerašnji izvođač je Dik Šaftvud,³³ za šta pretpostavljam da je umetničko ime. Žuti ford mustang pronalazim skrajnut u zadnjem uglu klupskog parkinga. Nema svrhe da ulazim, te se parkiram negde odakle se jasno vide izlazi i mustang. Na parkingu primećujem dva autobusa i nekoliko velikih kombija, kao da lokal možda posećuju grupe turista.

Posmatrajući goste koji ulaze i izlaze, dolazim do očiglednog zaključka. Žene ne dolaze ovamo same. Nijednu ženu ne vidim ni da ulazi ni da izlazi sama, kao što to tipovi rade u striptiz klubovima za muškarce. Ovdašnja ženska klijentela dolazi u grupama, obično većim, gde sve žene navijaju i već su bar delimično podmazane lubrikantom. Posredi su mahom, ako ne i sasvim, devojačke večeri, što objašnjava autobuse i velike kombije. Odgovorne su – dobra, čista, prljava zabava sa određenim vozačem od struke.

Već je kasno. Žene koje sada odlaze razdražljivo su razvaljene – bučne, teturaju se, neuredne, padaju jedne preko drugih, međusobno se pridržavaju – ali ostaju zbijene u čoporu, čekajući da se neka zalutala devojka vrati u krdo pre nego što krenu dalje. Kući kreće i nekoliko stripera. Nije ih teško razabrati čak ni obučene od glave do pete. Svi se mršte. Svi kao da imaju motku u dupetu i hodaju u onom kočopernom „ej, tebra“ fazonu. Većinom nose jedva zakopčane široke flannelske košulje, dok im se depilirane grudi sijaju na uličnoj rasveti.

Ne mogu da zamislim zašto bi lokal u *Hank-A-Hank-A* trebao klavirista, ali brzo proverivši sajt na telefonu (inače, *Hank-A-Hank-A* ima sopstvenu aplikaciju), otkrivam da nude „tematske događaje“, uključujući nekakvo „otmeno iskustvo“ što podrazumeva igrače u frakovima koji se kreću uz stare klasike na „koncertnom klaviru stenvej“.

Ja se na bavim osuđivanjem, Leo.

Tek što je prošla ponoć kada iz kluba izađe Endi Rivs, picnut u smokingu. Ovde nema razloga ni za snobiznost ni za ljupkost. Izlazim iz kola i krećem prema njegovim. Kada me ugleda, Rivsu bude manje nego drago.

„Šta tražiš ovde, Dima?“

„Zovi me po umetničkom imenu“, velim. „Dik Šaftvud.“

Njemu to nije duhovito. „Kako si me pronašao?“

„Preko biltena. Sada sam član kluba obožavalaca Drugačijeg Klaviriste.“

Rivsu ni to nije duhovito. On ubrzava korak. „Nemam šta da ti kažem.“ Pa pošto malo razmisli: „Osim ako mi nisi doneo traku.“

„Nisam“, kažem. „Ali malo mi se smučilo, Endi.“

„U smislu?“

„U smislu, ili ćeš razgovarati sa mnom, ili traku smesta šaljem mejlom.“ Držim telefon kao da mi palac visi iznad dugmeta za slanje. To je blef. „Počeću od jednog prijatelja iz *Vašington* *posta* pa onda dalje.“

Rivs me strelja pogledom kao bodežima.

Uzdišem. „Onda u redu.“ Pravim se da se spremam da pritisnem dugme za slanje.

„Čekaj.“

Palac ostaje podignut i spreman.

„Ako ti kažem istinu u vezi s bazom, imam li tvoju reč da ćeš odustati od toga?“

„Da“, kažem.

On korakne prema meni. „Moraš da se zakuneš na uspomenu na svog brata.“

Greška je što tebe uvlači u ovo, ali stvarno se zakunem. Mogao bih da iznosim prigovore. Mogao bih da mu kažem da ću, ako su on ili njegovi saučesnici imali neke veze s tvojom smrću, ne samo propevati kao brbljivi kanarinac već se i lično pobrinuti da doakam svakom od njih ponaosob.

Zaklinjanje me ne zabrinjava. Ako to što će mi sada ispričati treba da se obelodani, učiniću to s radošću i poletom.

„Dobro“, kaže Endi Rivs. „Hajde da odemo nekuda da razgovaramo.“

„Meni odgovara i ovde.“

On letimice gleda po parkingu sumnjičav da sumnjičaviji ne može biti. Ima nekoliko zaostalih, ali teško da je ovo rasadnik mogućih prisluškiča. Međutim, on je verovatno većim delom života radio u nekakvom tajnom vladinom odseku, CIA ili šta već, tako da kapiram odakle paranoja.

„Hajde makar da uđemo u moja kola“, predlaže Rivs.

Uzimam mu ključ iz ruke i sedam na suvozačko mesto. Zatim on seda za volan. Sada obojica gledamo napred. Na vidiku nam je stara ograda od stubova koja pamti i bolje dane. Nekoliko drvenih dasaka ili nedostaje ili je napuklo, poput zuba neke skitnice posle previše pesničenja.

„Čekam“, kažem.

„Nismo bili deo Ministarstva poljoprivrede“, veli on. Kada ne nastavi, kažem: „Da, to sam manje-više ukapirao.“

„Onda je ostatak jednostavan. Ono što se dogodilo u tom objektu strogo je poverljivo. Sada to znaš. Ja to potvrđujem. To bi trebalo da bude dovoljno.“

„A opet nije“, velim.

„Nismo imali nikakve veze ni s tvojim bratom ni s Dajanom Stajls.“

Upućujem mu svoj najbolji izraz u fazonu „pređi na stvar“. Endi Rivs pravi veliku predstavu od razmatranja šta mu je dalje činiti. Tera me da još jednom obećam kako nikada nikome neću ni zucnuti o tome, nikada, kako će on to poricati, da ništa što kaže ne sme da izađe iz ovih kola, kapiraš već.

Da bismo mogli dalje, pristajem na sve.

„Znaš o kom razdoblju govorimo“, počinje Endi Rivs. „Pre petnaest godina. Posle jedanaestog septembra. Rat u Iraku. Al Kaida. Sve to. Ovo treba da staviš u taj kontekst.“

„Dobro.“

„Sećaš li se čoveka po imenu Teri Fremond?“

Pretražujem memorijske banke. Sećam se. „Mali beli bogataš iz predgrađa Čikaga koga su pretvorili u teroristu. Zvali su ga Ujka Sem Al Kaida, tako nešto. Bio je na FBI-jevoj listi deset najtraženijih.“

„I dalje je“, objašnjava Endi Rivs. „Pre petnaest godina, kada se vratio kući, Fremond je osnovao terorističku ćeliju.“

Malo im je nedostajalo da sprovedu nešto što bi možda bio najgori događaj na američkom tlu svih vremena, drugi jedanaesti septembar.“ Endi Rivs se okreće i gleda me u oči. „Sećaš li se zvanične priče o tome šta mu se dogodilo?“

„Načuo je da su mu federalci na tragu. Pobegao preko Kanade i vratio se u Siriju ili Irak.“

„Da“, veli Endi Rivs, polako i krajnje oprezno, „to je bila *zvanična* priča.“

Rivs i dalje samo bulji u mene. Prisećam se one narandžaste mrlje za koju sam pretpostavio da je kombinezon. Prisećam se te obezbeđene lokacije. Prisećam se potrebe za tajnovitošću. Prisećam se kako onaj helikopter stiže noću pod pokrovom mraka i tišine.

„Uhvatili ste ga. Dovedi ste ga u bazu.“

Svi smo tada čuli glasine, zar ne? Sada se sećam još nečega, Leo – nečega što si mi ti ispričao, ali ne sećam se kada. Sigurno smo već išli u srednju školu. Bio si opčinjen onime što su mediji tada označili kao „rat protiv terorizma“. Pričao si mi o njima – surovim, mračnim mestima u inostranstvu kuda se neprijateljski borci vode da bi progovorili, ne u redovne logore za ratne zarobljenike, nego u...

„Baza“, kažem naglas. „Bila je tajni zatvor.“

Endi Rivs opet gleda kroz vetrobran. „Tajne zatvore imali smo u zemljama poput Avganistana, Litvanije, Tajlanda, mesta sa šiframa kao što su Solt Pit i Brajt Lajt i Kware...“ Glas mu jenjava. „Postoji zatvor CIA na ostrvu u Indijskom okeanu, jedan je nekada bio škola jahanja, jedan je čak bio u uličnom lokalima, krio se svima pod nosom. Oni su bili ključni u našoj borbi protiv terorizma. Tu je naša vojska držala strane pritvorenike na ceni zbog pojačanog ispitivanja.“

Pojačanog ispitivanja.

„Imalo je smisla držati ih u tim stranim zemljama“, nastavlja Rivs. „Neprijateljski borci su mahom bili stranci, te zašto ih dovoditi ovamo? Zakonske tehnikalije su zamršene, ali ako neprijatelja ispitujete van američkog tla, zakoni mogu da se, da kažemo, zaobiđu. A ti možeš da budeš za pojačano ispitivanje ili protiv njega. To je u redu; mene to ne zanima. Ali nemoj da se tebiš u laži da tako nismo dolazili do korisnih obaveštajnih podataka ili spašavali živote. Jesmo. To je moral koji ljudi pripisuju sebi, zar ne? 'Ja sam protiv mučenja', kažu. 'Ma stvarno? A kada bi prebijanjem nekog čudovišta koje je poklalo hiljade spasao svom detetu život – da li bi onda pristao?', a oni ne umeju da odgovore. Ne mogu da kažu: 'Naravno, zbog svog moralnog stava žrtvovaću rođeno dete', pa smisle neku samozadovoljnu racionalizaciju kao što je: 'To ionako ne daje rezultate.'“

Endi Rivs se okreće, a pogled mu je težak kao današnje vreme.

„Mučenje daje rezultate. Upravo to je najstrašnije u svemu tome.“

Obuzima me jeza, dok sedim u mraku ovih kola sam s tim čovekom, čak i dok se on zagrejava za priču. Viđao sam to već. Posredi je priča tako stravična, ispovest tako užasna, a ipak, jednom kada se osetiš slobodnim da se rasteretiš, jednom kada se pustiš i počneš da pričaš, od olakšanja koje te preplavi više ne možeš da začutiš.

„Problem je bio očigledan. Mani se inostranstva. Bilo je – još ima – terorističkih ćelija baš ovde u Sjedinjenim Državama. Više nego što možeš da zamisliš. To su većinom američki državljani, bedni nihilisti koji se pale na nasilje i masovno razaranje. Ali ako ih uhapsimo ovde u Sjedinjenim Državama, oni imaju prava i redovni zakonski postupak i advokate i sve to. Nisu hteli da pričaju, a možda se, samo možda, sprema skori veliki napad.“

„Zato uhapsite nekog osumnjičenog“, velim. „Ubacite ga u stelt helikopter, odvedete ga u tu bazu, ispitajte ga.“

„Možeš li da zamisliš bolje mesto za takav objekat?“

Ne govorim ništa.

„Pritvorenici... nikada nisu dugo ostajali kod nas. Bazu smo zvali čistilištem. Odande smo mogli da odlučimo da te pustimo da ideš u raj, ili da te pošaljemo u inostranstvo u pakao.“

„A na osnovu čega biste to odlučili?“

Rivs se okreće i gleda pravo kroz mene. To je jedini odgovor koji ću dobiti, i jedini odgovor koji mi treba.

„Sad pređi na deo o mom bratu“, kažem.

„Ne postoji deo o tvom bratu. To je kraj priče.“

„Ne, prijatelju moj, nije. Sada znam da su on i njegovi drugovi snimili kako se jedan američki državljanin protivzakonito drži u pritvoru.“

Njemu se smračuje lice. „Spašavali smo živote.“

„Niste mom bratu“, velim. „Ni Dajani.“

„Nismo imali nikakve veze s tim. Nisam ni znao da postoji neka traka dok mi je nisi pokazao.“

Pokušavam da mu na licu pročitam laže li, ali Endi Rivs nije amater. Ipak, tu ne primećujem obmanu. Zar Rivs nije znao za traku? Kako je to moguće?

Imam da odigram još jednu kartu, pa igram.

„Ako nisi znao za traku“, kažem, „zašto si tražio Mauru?“

„Koga?“

Ovoga puta lako je uočiti laž. Slažem facu.

„Ispitivao si njenu majku“, velim. „Štaviše, mislim da si je, šta, odveo u svoj mali tajni zatvor? Uradio joj nešto kako bi zaboravila šta god da ste joj tamo već radili?“

„Ne znam o čemu govoriš.“

„Pokazao sam joj tvoju fotografiju, Endi. Potvrdila je da si je ti ispitivao.“

On se ponovo zagleda u vetrobran i polako vrti glavom. „Ništa ti ne razumeš.“

„Dogovor je bio da mi ispričaš celu istinu“, kažem. „Ako ćeš me samo zamajavati.“

„Otvori kasetu za rukavice“, kaže on.

„Molim?“

Endi Rivs uzdiše. „Samo otvori kasetu za rukavice, važi?“

Pružam ruku prema kaseti za rukavice, okrenuvši glavu samo na časak da pronađem dugme za otvaranje, ali to je dovoljno. Njegova pesnica – pretpostavljam da je pesnica, pošto je uopšte nisam video – sleće mi tačno na ono mesto između leve slepoočnice i jagodice. Udar mi pošalje glavu udesno i prodrmusu zube. Utrnulost mi se spušta niz obraz u vrat.

On gura ruku u kasetu za rukavice.

Meni se još vrti u glavi, ali na površinu izbija jedna misao.

Pištolj. On poseže za pištoljem.

Ruka mu hvata nešto metalno. Ne mogu to da razaberem, ali da li baš moram? Pribiram se dovoljno da ga obema rukama uhvatim za ručni zglob. Tako ostajem zauzetih ruku, dok njemu jedna ostaje slobodna. Sada me tom rukom mlati kratkim udarcima u rebra.

Ne puštam ga.

On počinje da okreće i izvija ručni zglob, pokušavajući da se oslobodi ili možda... da, pokušava možda da okrene cev prema meni. Spustim ruku dole da mu prekrijem prste.

Nijedan nije na obaraču. Sada snažno guram dole. On može da okrene pištolj, ali bez prsta na okidaču ne može da me povredi.

To mi upravo prolazi kroz glavu: držim ga za prste pa ne može da me upuca. Bezbedan sam.

A to razmišljanje ispostavlja se kao tragično pogrešno.

On se još jednom izvije. Načas osetim kako me hladni metal udara po temenu. Ali samo načas. Sada vidim da to nije pištolj. Predugo je i u obliku pendreka. Čujem kako pucketeta elektricitet i istovremeno osećam bol, onakav kakav isključuje sve drugo, kakav te tera da ustukneš kako bi izbegao još.

Volti mi jure kroz ruku i čine je beskorisnom.

Endi Rivs lako izvlači ručni zglob iz mog sada nepostojećeg stiska. Zatim, sa zluradim osmehom, priljubljuje mi uređaj – pendrek za omamljivanje, električni gonič za stoku, ne znam – uz trup.

Počinjem da se grčim.

On to ponavlja. Otkazuju mi mišići.

On pruža ruku na zadnje sedište i izvlači još nešto. Ne vidim šta je u pitanju. Možda ključ za točkove. Bejzbol palica. Ne znam. Nikada neću znati.

Udara me time jednom po glavi, pa još jednom, a onda nema ničega više.

Dvadeset šesto poglavlje

Nazad na površinu svesti izbijani na najčudniji način.

Znaš li one snove kada ne možeš da izvedeš ni najjednostavniji fizički zadatak? Pokušavaš da pobegneš od opasnosti, ali svaki korak je nalik klipsanju kroz mokar sneg do kukova. I ja sam se trenutno osećao tako nekako. Želeo sam da se pokrenem, da potrčim, da umaknem, ali bio sam zaleđen na mestu, kao da mi je celo telo obloženo teškim olovom.

Kada zatrepćem i otvorim oči, vidim da ležim na leđima. Vidim cevi i otkrivene grede. Tavanicu. U starom podrumu. Pokušavam da ostanem hladnokrvan, smiren, da ne pravim nagle pokrete.

Pokušavam da okrenem glavu kako bih video u kakvom sam okruženju.

Ali ne mogu.

Uopšte ne mogu da pomerim glavu. Ni za centimetar. Kao da mi glava stoji u stegi. Otimam se i pokušavam jače.

Ne ide. Ni makac. Pokušavam da se uspravim. Ali vezan sam za nekakav sto. Ruke su mi vezane uz bokove. Noge su mi čvrsto obmotane.

Uopšte ne mogu da se pomerim. Potpuno sam bespomoćan.

Rivsov šaptavi glas govori: „Moraš da mi kažeš gde je traka, Nape.“

Ovde nema koristi od razgovora. To mi je odmah jasno. Zato, ne izustivši ni reč, vrištim u pomoć. Vrištim što glasnije mogu. Vrištim dok mi on ne zapuši usta.

„Nema svrhe“, veli.

Rivs izvodi neku radnju – pritom pevuši – ali ja ne mogu da pomerim glavu da bih video. Čujem zvuk odvrtanja slavine, kako neko puni kofu ili šta već. Zatim se slavina gasi.

„Znaš li zašto su Mornaričke foke prestale da koriste mučenje vodom kao deo svoje obuke?“, pita Rivs. Kada mu ne odgovorim – ne mogu da odgovorim s krpom u ustima – on kaže: „Jer bi osoba na obuci poklekla toliko brzo da je to bilo loše za moral. Regruti CIA bi izdržali četrnaest sekundi u prošeku, da bi zatim preklinjali instruktore da prestanu.“

Endi Rivs se nadvija nada mnom. Gledam njegovo nasmešeno lice i vidim da uživa u ovome.

„Sa pritvorenicima smo igrali i čitavu jednu psihološku igru – stavljali smo im povez preko očiju, pa su ih unutra sprovodili naoružani stražari. Katkada smo im davali nadu a onda je zatirali. Ponekad smo im stavljali do znanja da je bekstvo nemoguće. Igraš drugačije u zavisnosti od predmeta. Ali večeras nemam vremena za takve teatralnosti, Nape. Krivo mi je zbog Dajane, zaista, ali to nije bila moja krivica. Zato idemo dalje. Ti si već vezan za sto. Već znaš da će ovo biti jako gadno.“

Pomera mi se prema nogama. Pokušavam da ga pratim pogledom, ali već mi je izašao iz vidokruga. Trudim se da ne paničim. Čujem kako se nešto obrće i sada uviđam kako sto na kome se nalazim počinje da se naginje. Nadam se da ću možda skliznuti sa stola, čak na glavu, ali toliko sam čvrsto vezan da me sila teže ne pomera čak nimalo.

„Naginjanje glave i podizanje nogu“, objašnjava on, „obezbeđuje otvoreno grlo i olakšava punjenje nozdrva vodom. Ti zamišljaš da će ovo biti strašno. Biće mnogo gore.“

Vraća mi se u vidokrug i izvlači mi krpu iz usta.

„Hoćeš li mi reći gde je traka?“

„Pokazaću ti“, kažem.

„Ne, tako neće ići.“

„Ne možeš sam da stigneš do nje.“

„To je laž. Sve sam to već čuo, detektive Dima. Sada ćeš izmisliti neku priču. Verovatno ćeš smišljati i nove priče nakon što te jednom ili dvaput provedem kroz ovaj postupak. Zato kritičari kažu da je mučenje nepouzđano. Očajan si. Reći ćeš bilo šta da se privremeno izbaviš. Ali to ne pali kod mene. Ja znam sve štosove. Slomićeš se pre ili kasnije. Pre ili kasnije, reći ćeš mi istinu.“

Možda, ali u jedno sam siguran: kada bude dobio traku, ubiće me. Isto kao što je ubio i ostale. Tako da ne smem da se predam bez obzira na sve.

Kao da mi čita misli, on kaže: „Reći ćeš mi, čak i ako to bude značilo da ćeš zatim umreti. Jedan vojnik koji je ispitivao zarobljenike u filipinsko-američkom ratu ovako je jednom opisao to što ćeš ti upravo doživeti: 'Njegova patnja mora da bude patnja čoveka koji se davi ali ne može da se udavi.'“

Endi Rivs mi pokazuje peškir. „Spreman?“ Zatim mi ga stavlja na celo lice, oslepljujući me.

Peškir mi samo leži na licu, i on ga čak ne drži čvrsto, ali ja već osećam kako se pomalo gušim. Opet pokušavam da pomerim glavu, ali ona i dalje neće ni makac. Počinju da mi se trzaju grudi.

Smiri se, govorim sebi.

Pokušavam to i da učinim. Pokušavam da usporim disanje i da se pripremim. Znam da ću u nekom trenutku morati da prestanem da dišem.

Prolaze sekunde. Ništa se ne događa.

Moje disanje ne postaje pravilnije. Ostaje brektavo i neujednačeno. Upinjem se da nešto čujem, bilo šta, ali Endi Rivs niti govori niti se pomera niti bilo šta radi.

Protiče još vremena. Koliko? Trideset sekundi, četrdeset sekundi?

Počinjem da mislim kako je sve to možda blef. Možda je ovo obična psihološka igra, način da se izvrši pritisak...

Tada začujem pljusak. Sekundu kasnije, ne više, voda počinje da curi kroz peškir.

Kada osetim kako mi mokrina stiže do usta, stiskam usne, zatvaram oči i prestajem da dišem.

Ulazi još vode, najpre u tankom mlazu, zatim više.

Osećam kako počinje da mi ulazi u nozdrve. Stežem se, držeći usta zatvorena.

U slapu ulazi još vode. Pokušavam da pomerim glavu, da je nakrivim ili da nekako izbegnem navalu. Ali ne mogu da se mrdnem. Voda mi sasvim ispunjava nozdrve. Počinje da me hvata panika. Ne mogu još dugo da ne dišem, i moram da izbacim vodu iz nozdrva i da je sklonim od usta. Postoji samo jedan način. Da je izduvam. Ali tu je peškir. Ipak, sada pokušavam da izdahnem, da izguram vodu, i na sekundu, možda dve, to urađa plodom. Pokušavam da i dalje izdišem, pokušavam da ispraznim pluća kako bih sprečio pristup vodi. Ali dole teče previše vode, i sada najveći problem:

Čovek može da izdiše samo ograničeno vreme.

A kada se istrošiš, kada se izdisaj završi – i to je najgori deo – naposljetku moraš da udahneš.

Tu sam sada ja.

Kada mi se izdisaj završi, voda počinje da kulja nazad unutra, puneći mi nozdrve i usta. Ne mogu da se obuzdam. Ponestaje mi vazduha, i ta agonija nadjačava sve ostalo. Ubija me što i dalje uporno izdišem, a opet znam šta me čeka. Moram da udahnem, moram da unesem vazduh, ali vazduha nema. Samo vode. Mnogo vode. Udisaj otvara vrata na brani. Voda mi nesmetano utiče u nos, u usta. Nikako se ne može zaustaviti. Udisaj mi vuče vodu kroz usta i u dušnik.

Nemam vazduha.

Telo staje da mi se grči. Počinjem da se ritam, pokušavam da izbacim noge, pokušavam da mlatim glavom, ali vezan sam za sto. Ne mogu da pobegnem od vode. Nema nimalo ni olakšanja ni predaha. Samo je sve gore.

Nije da samo *želiš* da to prestane. Nije da ti samo *treba* da to prestane.

To *mora* da prestane.

To je kao da me neko drži pod vodom, ali još gore. Ne mogu da se pomerim. Zabetoniran sam. Davim se, Leo. Davim i gušim. Iščezlo je svako razumno razmišljanje. Osećam kako delić moje razboritosti počinje da popušta, što će biti trajna poderotina u mojoj psihi, nešto od čega znam da se nikada neću oporaviti.

Svaka ćelija u mom telu vapi za kiseonikom, za samo jednim udisajem. Ali nema nijednog. Brekćem i gutam još vode. Želim da prestanem, ali refleks gutanja me nesvesno tera da izdišem i udišem. Voda mi preplavljuje grlo i dušnik.

Molim te, bože, pusti me da dišem...

Na samrti sam. Sada to znam. Jedan primitivni deo mene već je odustao, predao se, priželjkuje da smrt požuri i završi s tim. Ali ona neće. Mlataram. Grčim se. Patim.

Privida mi se.

Privida mi se kako neki glas viče da stane, da se skloni od njega. Da svaki delić mene ne umire od nedostatka vazduha, da svako vlakno moga biće nije usredsređeno na potrebu da se izbacim iz ovoga, možda bih rekao da je glas ženski. Zaista osećam kako oči počinju da mi se prevrću u glavi kada odnekud duboko iz mozga začujem prasak.

A onda ugledam svetlost.

Na samrti sam, Leo, na samrti sam i privida mi se, a poslednje što vidim jeste najlepše lice koje se može zamisliti. Maurino.

Dvadeset sedmo poglavlje

Odvezan sam i prevrnut na bok.

Usisavam vazduh, oduzet do te mere da izvesno vreme ne mogu da radim ništa osim toga. Dahćem i trudim se da ne gutam. Voda mi ističe iz usta i nozdrva, pravi lokvu na podu i razvodnjava grimiznu krv koja ćurka iz glave Endija Rivsa. Ne zanima me ništa od toga. Zanima me samo vazduh.

Nedugo potom počinje da mi se vraća snaga. Dižem glavu da vidim ko me je spasao, ali možda sam mrtav ili mi je mozak bio predugo lišen kiseonika. Možda me još muče vodom, a ovo je neko uvrnuto stanje u koje sam dospao jer je onaj privid – ne, fatamorgana – i dalje tu.

To je Maura.

„Moramo da idemo odavde“, kaže ona.

Još ne verujem svojim očima. „Maura? Ja...“

„Ne sada, Nape.“

I to kako me oslovljava po imenu.

Pokušavam da se saberem, da smislim sledeći korak, ali sva ona logika „ostani tu gde jesi“ odletela je kroz prozor. „Možeš li da hodaš?“

Klimam glavom. Dok stignemo do drugog stepenika, vratio sam se u trenutak. *Jedno po jedno*, govorim sebi.

Izađi odavde. Stižemo u prizemlje i ja shvatam da smo u nekakvom oronulom skladištu. Iznenaduje me tišina, ali verovatno je... koliko je sati? S Rivsom sam se susreo u ponoć. Tako da mora da je ili duboka noć ili rano ujutru.

„Ovuda“, veli Maura.

Izlazimo pod noćno nebo. Zapažam da dišem čudnjikavo, brže nego inače, kao da još strahujem da bi ta sposobnost ponovo mogla da mi bude oduzeta. Primećujem njegov žuti mustang u uglu, ali Maura – još ne mogu da poverujem da je to ona – vodi me prema drugim kolima. Ona pritiska daljinski u levoj ruci. U desnoj joj vidim pištolj.

Ulazim sa suvozačke strane, ona s vozačke. Pali kola i šiba u rikverc. Dva minuta kasnije, idemo na sever auto-putem Garden stejt. Blenem u njen profil i mislim da nikada nisam video nešto tako krasno.

„Maura...?“

„Može da sačeka, Nape.“

„Ko mi je ubio brata?“

Vidim kako niz taj prelepi obraz teče suza.

„Mislim“, veli Maura, „da sam možda ja.“

Dvadeset osmo poglavlje

Vratili smo se u Vestbridž. Maura parkira kola na parkingu osnovne škole *Bendžamin Frenklin*. „Treba mi tvoj telefon“, kaže mi.

Iznenaduje me što mi je i dalje u džepu. Otključavam ga otiskom prsta i dajem joj ga. Njeni palčevi igraju po ekranu. „Šta radiš?“

„Ti si pandur“, veli ona. „Znaš da se ovim telefonima može ući u trag, je l' tako?“

„Da.“

„Učitavam svojevrсни vi-pi-en antitragač, tako da izgleda kao da si u drugoj saveznoj državi.“

Nisam znao da takva tehnologija postoji, ali to me ne iznenaduje. Njeni palčevi završavaju ples. Zatim mi ona vraća telefon, otvara vrata auta, izlazi. Ja radim isto.

„Šta tražimo ovde, Maura?“

„Hoću da je ponovo vidim.“

„Da vidiš šta?“

Ali ona kreće prema Stazi a ja za njom. Trudim se da ne buljim dok se kreće, ona i dalje hoda kao panter, ali to je jače od mene. Dok se penjemo u tamu, ona se okrene i kaže: „Bože, kako si mi nedostajao“, pa se opet okrene i nastavi da hoda.

Tek tako.

Ja ne reagujem. Ne mogu da reagujem. Ali imam utisak da svaki delić mene zjapi otvoren. Žurim da je sustignem.

Noćasnji pun mesec odaje dovoljno svetlosti. Kada krenemo poznatom putanjom, senke nam presecaju lica. Ćutimo, i zato što mrak tako nalaže i zato što je, eto, ova šuma nekada bila naše mesto. Pomislio bi da će me to progoniti baš noćas. Pomislio bi da će me baš noćas, dok hodam s Maurom, duhovi opkoljavati, lupkati me po ramenu, rugati mi se iza kamenja i drveća.

Ali oni to ne rade.

Noćas ne padam unazad. Ne čujem one šapate. Duhovi, začudo, ostaju sakriveni.

„Znaš za video-traku“, kaže Maura, kao da me i pita i obaveštava.

„Koliko dugo me pratiš?“ pitam.

„Dva dana.“

„Znam za traku“, velim. „Jesi li ti znala?“

„Ja sam na njoj, Nape.“

„Ne, hoću reći, jesi li znala da je kod Henka? Ili da ju je on dao Dejvidu Rejniku na čuvanje?“

Ona odmahuje glavom. Ispred nas počinje da se pomalja stara ograda. Maura skreće sa Staze i ide desno. Odskakuće nekoliko koraka nizbrdo i zaustavi se kod jednog drveta. Odlazim tamo. Približavamo se staroj bazi.

Ona zastaje i zuri u staru ogradu. Ja zastajem i zurim njoj u lice.

„Čekala sam ovde one noći. Iza ovog drveta.“ Ona gleda u zemlju. „Sedela sam tačno ovde i posmatrala ogradu. Imala sam džoint koji sam uzela od tvog brata. I pljosku koju si mi ti

poklonio.“ Pogleda me u oči, i možda to nije do duhova, ali nešto me silovito udara u srce. „Sećaš se te pljoske?“

Kupio sam je na garažnoj rasprodaji kod starog Sigela. Bila je stara i ulubljena, plavkastosive boje. Izbledela gravura je glasila: *A Ma Vie de Coer Entier*, što je francuska izreka iz petnaestog veka koja znači: „Celo moje srce zauvek pripada tebi.“ Sećam se da sam pitao gospodina Sigela odakle mu, ali on nije mogao da se seti. Pozvao je gospođu Sigel i pitao nju, ali ni ona ni on nisu mogli da se sete čak ni da su je imali. Imao sam utisak da je posredi nešto čuderno i glupavo, nalik čarobnoj lampi koju je trebalo da nađem, te sam je kupio za tri dolara i poklonio Mauri, koja je vrtoglavo rekla: „Poklon koji podrazumeva i romantiku i alkohol?“

„Zar nisam savršeni dečko?“

„Jesi“, rekla je ona. A onda me je zagrlila i snažno poljubila. „Sećam se“, velim sada. Zatim: „Dakle, sedela si kraj ovog drveta sa džointom i pljoskom. Ko je još bio s tobom?“

„Bila sam sama.“

„A Klub zavere?“

„Znao si za to?“ Napola sležem ramenima.

Maura ponovo gleda prema bazi. „Te noći nije trebalo da se nađemo. Mislim da su se neki od njih izbezumili kada smo videli onaj helikopter, napravili onaj snimak. Dotad je sve bilo igra. Te noći pretvorilo se u javu. U svakom slučaju, ja nisam zaista bila deo“ – vazdušni navodnici – „'Kluba'. Moj jedini pravi drug bio je Leo. On je te večeri imao planove s Dajanom. Pa sam ja došla ovamo i sela uz ovo drvo. Imala sam svoj džoint i svoj džek u pljoski.“

Maura sada sklizne na tlo i sedne baš onako kako je, pretpostavljam, sedela one noći. Na licu joj igra osmejak. „Mislila sam na tebe. Priželjkivala da sam na tvojoj utakmici. Pre tebe prezirala sam čitavo to loženje na sportiste, ali obožavala sam da te gledam kako klizaš.“

Ne znam šta da kažem na to, pa se ne mičem.

„U svakom slučaju, mogla sam da idem samo na utakmice na domaćem terenu, a vi ste te večeri bili na gostovanju. Na samitu, čini mi se.“

„Na Parsipani hilsu.“

Ona se zakikoće. „Naravno da ćeš se sećati. U svakom slučaju, to nije bilo važno. Bili bismo zajedno za nekoliko sati. Ja sam samo malo hvatala zalet ovde u šumi. Danas to deca zovu 'zagrevanjem'. Zato sam nastavila da pijem, i sećam se da sam bila pomalo tužna.“

„Zašto tužna?“

Ona zavrti glavom. „Nije važno.“

„Zanima me.“

„Zato što će ubrzo biti gotovo.“

„Molim?“

Sa svog mesta na tlu ona diže glavu i gleda me. „Između tebe i mene.“

„Čekaj, sve to si znala dok si samo sedela ovde?“

Maura odmahuje glavom. „I dalje umeš da budeš tako tup, Nape. Nisam imala pojma šta će se dogoditi.“

„Nego...?“

„Hoću da kažem, znala sam da ti i ja nemamo nikakvu budućnost. Dugoročno gledano. Završili bismo srednju, možda potrajali još tog leta...“

„Voleo sam te.“

Samo to tako istrtljam. Nju to načas prepadne, ali ne na mnogo duže od toga.

„I ja sam volela tebe, Nape. Ali ti si se spremao za otmen fakultet i za veliki život, a tamo ne bi bilo mesta za mene i, bože, kakvo opšte mesto, jelda?“ Maura zastaje, zatvara oči i odagnava to. „Nema razloga da se ovoga trena vraćamo na to.“

Ona ima pravo. Pomažem joj da se lagano vrati na temu. „Dobro, sedela si ovde, pila i pušila.“

„Tako je. I već sam malo otkinuta. Ne strašno. Samo sam pripita. I piljim u ovu bazu. Tamo je uvek tako tiho, ali naprasno začujem neki zvuk.“

„Kakav zvuk?“

„Ne znam. Nečiju viku. Kako se pali neki motor. Te ustajem“ – Maura to radi i sada, klizeći leđima nazad uz drvo – „i računam, nek ide život. Hajde da proniknemo u srž ovoga jednom zasvagda. Budi junak čitavog cilja Kluba zavere. Zato krećem prema ogradi.“

Maura odlučno ide prema bazi. Ja se ne odvajam od nje.

„Šta si videla?“ pitam.

„Bila je još gomila onih znakova upozorenja. Čitavo brdo njih kojima je baza bila okružena. Svi su bili jarkocrveni, sećaš se?“

„Da.“

„U fazonu ovo ti je poslednja prilika, vrati se ili umri.' Uvek smo se plašili da idemo pored njih jer su bili previše blizu ograde. Ali te noći nisam čak ni usporila. Zapravo sam počela da trčim.“

Sada smo se oboje vratili tamo, u onu noć, i ja maltene oklevam tamo gde su nekada stajali oni crveni znakovi. Prelazimo tu nevidljivu prepreku i idemo pravo ka zardaljoj ogradi. Ona upire prst u vrh stuba na uglu.

„Tamo je bila kamera. Sećam se kako sam pomislila da će me možda videti. Ali bila sam sva ushićena, bez i najmanje brige na svetu. Samo sam nastavila da trčim, a onda...“

Ona usporava, zastaje. Prinosi ruku grlu. „Maura?“

„Bila sam baš otprilike ovde kada su se upalila svetla.“

„Svetla?“

„Reflektori. Ogromni s velikim snopovima svetlosti. Bili su toliko jaki da sam morala da dignem ruku da zaklonim oči.“ Čini to i sada, zaklanja oči od zamišljene svetlosti. „Ništa nisam mogla da razaberem. Bila sam nekako skamenjena tamo, u tom snopu, nisam bila sigurna šta da radim. A onda sam začula pucnjavu.“

Maura spušta glavu.

„Pucali su na tebe?“

„Da. Valjda.“

„Kako to misliš, valjda?“

„Hoću reći, od toga je počelo, je l' tako?“ Maurin glas se sada diže za oktavu. U njemu se čuju strah i griza savesti. „Od mene. Trčala sam prema ogradi kao glupavo derišće. Nisam se obazirala na znakove upozorenja. Potegla sam neku žicu ili su me ugledali ili šta već, pa su uradili ono što su na znacima obećavali. Počeli su da pucaju. Tako da, da, valjda su pucali na mene.“

„Šta si ti učinila?“

„Okrenula sam se i bežala. Sećam se kako sam čula da je jedan metak udario u drvo tik pored moje glave. Ali, vidiš, na kraju sam se izvukla odande živa. Nije me pogodio – nijedan metak.“

Ona diže glavu i gleda me pravo u oči.

„Leo“, velim.

„Nastavila sam da trčim, a oni su nastavili da pucaju. A onda...“

„Onda šta?“

„Začula sam ženski vrisak. Ja trčim koliko me noge nose, izbegavam drveće, trudim se da budem nisko kako bih bila što manja meta. Ali okrenem se kada začujem taj vrisak. Ženski vrisak. Vidim nekoga, možda muškarca, u obrisu kroz ona blistava svetla... još pucnjeva... zatim ponovo začujem onaj ženski vrisak, samo što ovoga puta... ovoga puta mislim da prepoznajem glas. Ona vrišti: 'Leo!' Vrišti: 'Leo, pomagaj', samo što to 'pomagaj' prekida još jedan hitac.“

Uviđam da sam prestao da dišem.

„A sada... sada čujem kako neki muškarac svima viče da obustave paljbu... tišina... mrtva tišina... a onda možda, i ne znam više, ali možda neko vikne: 'Šta ste to uradili...!' A zatim neko drugi vikne: 'Bila je još jedna devojka, moramo da je nađemo...', ali nisam sigurna da sam to čula, ne znam da li mi je to u glavi ili je stvarno, jer trčim. Trčim i ne zaustavljam se...“

Pogleda me kao da joj ne treba moja pomoć i da mi je bolje da joj je uopšte ne nudim.

Ne pomeram se. Ne verujem ni da mogu.

„Samo... samo su ih ubili?“

Maura ne odgovara.

Zatim ja kažem nešto glupo. „A ti si samo pobegla?“

„Molim?“

„Hoću reći, kapiram zašto si tada pobegla – da bi se sklonila od opasnosti. Ali zašto nisi pozvala policiju kada si bila na sigurnom?“

„I šta da kažem?“

„Na primer: 'Halo, videla sam kako je ubijeno dvoje ljudi.'“ Njen pogled naglo skreće s mene. „Možda je i trebalo“, kaže.

„To nije baš zadovoljavajući odgovor.“

„Bila sam naduvana i uplašena i izbezumila sam se, u redu? Nije kao da sam znala da su ih ubili ili šta već. Lea nisam ni videla ni čula, samo Dajanu. Uхватила me je panika. Kapiraš to valjda? Zato sam se sakrila na izvesno vreme.“

„Gde?“

„Sećaš se one kamene kućice iza gradskog bazena?“ Klimam glavom.

„Samo sam sedela tamo u mraku. Ne znam koliko dugo. Odande se vidi Avenija Hobart. Videla sam kako polako prolaze velika crna kola. Možda sam samo bila paranoična, ali mislila sam da me traže. U nekom trenutku odlučila sam da odem kod tebe.“

Za mene je to novost, ali s druge strane, šta noćas nije? „Otišla si kod mene?“

„To mi je bilo odredište, da, ali kada sam stigla do tvoje ulice, videla sam još jedan veliki crni auto parkiran na uglu. Već je prošla ponoć. Dva muškarca sede u odelima i motre na tvoju kuću. Po tome sam znala. Osiguravali su se od svega.“ Ona mi se primiče. „Sada zamisli da prijavljujem to policiji. Zovem i kažem kako mislim da su tipovi iz baze možda ubili nekoga. Zapravo nemam nikakve pojedinosti niti bilo šta drugo. Ali moram da se predstavim. Pitali bi šta sam tražila u blizini baze. Mogla bih da slažem ili bih mogla da kažem da sam tamo pušila džoint i pila malo džeka. Dok bi me oni saslušali, oni tipovi iz baze – oni bi sve to počistili. Zar zaista ne vidiš to?“

„Pa si naprosto opet pobegla“, kažem.

„Da.“

„Kod Eli.“

Ona klima glavom. „U jednom trenutku rekla sam sebi: 'Hajde da sačekamo dan-dva, da vidimo šta će biti.' Možda će me se okanut. Ali naravno da neće. Gledam iza neke stene dok mi ispituju majku. A onda, kada na vestima vidim da su pronašli Leovo i Dajanino telo... hoću reći, znala sam. Na vestima se nije pominjalo ništa o tome da ih je neko ubio. Rekli su da ih je udario voz na drugom kraju grada. I šta sad? Šta sam mogla da uradim? Dokaza više nije bilo. Ko bi mi ikada poverovao?“

„Ja bih“, velim. „Zašto se nisi obratila meni?“

„Oh, Nape, ozbiljno?“

„Mogla si da mi kažeš, Maura.“

„I šta bi ti uradio? Ti, osamnaestogodišnja usijana glava?“ Kratko me prostreli pogledom. „Da sam ti rekla, i ti bi bio mrtav.“

Stojimo tamo i puštamo da ta istina visi u vazduhu. „Hajde“, veli Maura, uzdrhtavši. „Idemo odavde.“

Dvadeset deveto poglavlje

Kada se vratimo do kola, kažem: „Ostavio sam kola kod onog kluba.“

„Prijavila sam“, veli Maura.

„Šta to znači?“

„Pozvala sam klub, dala im marku kola i registarsku tablicu i rekla kako sam previše pijana da bih vozila. Rekla sam im da ću sutra doći po njih.“

Mislila je na sve.

„Ne možeš da ideš kući, Nape.“

Nisam ni nameravao. Ona pali kola.

„Dakle, kuda ćemo?“, pitam.

„Imam jedno sigurno mesto“, kaže ona.

„Znači da si od one noći“ – ne znam ni kako da se izrazim – „u bekstvu?“

„Da.“

„Pa zašto sada, Maura? Zašto neko posle petnaest godina ubija preostale članove Kluba zavere?“

„Ne znam.“

„Ali bila si s Reksom kada su ga ubili?“

Ona klima glavom. „Poslednje tri-četiri godine počela sam da se opuštam. Računala sam, hoću reći, zašto bi me i dalje gonili? Nema nikakvih dokaza. Baza je odavno zatvorena. Niko mi ne bi poverovao ni reč. Slabo sam stajala s lovom i pokušavala da nađem neki siguran način... siguran način da proverim šta se događa. U svakom slučaju, rizikovala sam, ali činilo se da Reks želi da prošlost ostane prošlost isto koliko i ja. Trebala mu je pomoć u njegovom poslu sa strane.“

„U smeštanju muškarcima zbog pijane vožnje.“

„On je to lepše zvao, ali da.“

Silazimo sa auto-puta Ajzenhauer baš blizu lokalnog restorana *Džim Džonston*.

„Video sam neke snimke nadzornih kamera iz noći kada je Reks ubijen“, kažem.

„Tip je bio hladnokrvni profesionalac.“

„A ti si ipak“, velim, „umakla.“

„Možda.“

„U smislu?“

„Kada sam videla kako Reks pada, računala sam da su nas našli, da sam mrtva. Znaš. Ja sam bila tamo one noći – mislila sam da sam ja prava meta – ali možda su oni znali za čitav Klub zavere. To je imalo smisla. I tako, čim je tip pogodio Reksa, delala sam brzo. Ali tip je već okretao pištolj prema meni. Skočila sam za volan, upalila kola, vozila brzo kao munja...“

„Ali?“

„Ali kao što rekoh. On je bio profesionalac.“ Maura sleže ramenima. „Pa kako to da nije ubio i mene?“

„Misliš da te je pustio?“

Ona ne zna. Parkiramo se iza nekog oronulog motela za jednu noć na Ist Orindžu. Ona ne boravi tu. To je stari štos, objašnjava. Parkira kod motela, tako da u slučaju da policija ili ko god već primeti kola ili pokrene pretragu na osnovu njih ona ne bude tu. Iznajmljuje sobu petstotinak metara niže u ulici. Auto je ukraden, objašnjava. Nasluti li kakvu opasnost, samo će ga ostaviti i ukrasti novi.

„Trenutno menjam lokaciju svakog drugog dana.“

Stižemo u njenu iznajmljenu sobu i sedamo na krevet.

„Hoću da ti ispričam ostatak“, kaže Maura.

Dok ona to čini, ja je netremice gledam. Nema nikakvog osećaja već viđenog. Ja nisam onaj tinejdžer koji je s njom vodio ljubav u onoj šumi. Trudim se da se ne izgubim u njenim očima, ali u njenim očima nalazi se sve – istorija, šta bi bilo kad bi bilo, životna raskršća. U njenim očima vidim tebe, Leo. Vidim život kakav sam nekada poznavao i koji mi je oduvek nedostajao.

Maura mi priča gde je sve bila od noći kada si ti umro. Teško je slušati kakav joj je život bio, ali slušam je bez prekidanja. Više ne znam šta osećam. Kao da sam jedan otkriveni nervni završetak. Kada ona završi, već je tri ujutru.

„Trebalo da se odmorimo“, kaže ona.

Klimam glavom. Ona odlazi u kupatilo da se istušira. Izlazi u bademantilu i kose umotane u peškir. Mesečina pada na nju baš onako kako treba, i ja ne verujem da sam ikada video prekrasniji prizor. Odlazim u kupatilo, skidam se, tuširam se. Kada izađem, imam peškir obmotan oko struka. Svetla su pogašena, osim slabašne lampe na noćnom stočiću. Tamo stoji Maura. Više nema peškira na mokroj kosi. I dalje je u bademantilu. Gleda me. Više nema pretvaranja. Brzo prelazim sobu. Oboje to znamo. Niko to ne izgovara. Grlim je i žestoko ljubim. Ona uzvraća, uvlačeći mi jezik u usta kao zmiju. Svlači peškir s mene. Ja joj trzajem otvaram bademantil.

Ovo ne liči ni na šta što sam ikada doživeo. To je glad, cepanje, kidanje, isceljivanje. Grubo je i puno ljubavi. Blago je, oštro je. To je ples, to je napad. Halapljivo je i žestoko i divlje i gotovo nepodnošljivo nežno.

Kada se završi, padamo na postelju, uzdrmani, skrhani, kao da nikada više nećemo biti baš isti, a možda i nećemo. Nakon izvesnog vremena, ona se pomeri tako da mi položi glavu na grudi, ruku na stomak. Ne govorimo. Zurimo u tavanicu dok nam se ne zatvore oči.

Pre nego što se onesvestim, javlja mi se poslednja primitivna misao:

Ne ostavljaj me. Ne ostavljaj me više nikada.

Trideseto poglavlje

U zoru opet vodimo ljubav.

Maura se prevrne na mene. Susrećemo se pogledima i tako ostajemo. Ovoga puta je sporije, sa više duše, udobno, ranjivo. Kasnije, dok ponovo ležimo i zurimo uvis u tišinu, oglašava mi se mobilni prijemom poruke. Poruka je od Mjuzove i kratka je:

Ne zaboravi. Tačno u 9.

Pokazujem je Mauri. „Od šefice.“

„Možda je nameštaljka.“

Vrtim glavom. „Mjuzova mi je rekla za to pre nego što sam se video s Rivsom.“

Još sam na leđima. Maura se prevrne tako da joj brada bude na mojim grudima. „Misliš li da su već našli Endija Pivsa?“

I ja sam se to pitao. Znam kako će se sve odigrati: najpre će neko primetiti žuta kola, možda će na licu mesta pozvati pandure, možda će pretražiti prostorije. Šta god. Pronaći će telo. Da li je Rivs imao ličnu kartu kod sebe? Verovatno. Ako nije, prokljuviće njegovo ime preko registarske tablice na kolima, doći će do njegovog rasporeda, videće da je te noći radio u lokalu *Hank-A-Hank-A*. Takav klub na parking u sigurno ima kamere za nadzor.

Ja ću biti na snimcima.

A biće i moja kola. Kamere će pokazati kako ulazim sa žrtvom u žuti ford mustang.

Biću poslednja osoba koja ga je videla živog.

„Usput možemo da prođemo pored mesta zločina“, kažem. „Da vidimo jesu li panduri već tamo.“

Maura se prevrće s mene i ustaje. Spremam se da učinim isto, ali najpre ne mogu a da ne zastanem u nečemu što se bliži čistom strahopoštovanju da bih joj se divio.

„I zašto je tvoja šefica sazvala ovaj sastanak?“

„Radije ne bih nagađao“, velim. „Ali ne verujem da je nešto dobro.“

„Onda nemoj da ideš“, kaže ona.

„Šta predlažeš da uradim?“

„Da umesto toga pobegneš sa mnom.“

To je možda najbolji predlog koji je iko ikada izneo. Ali neću da bežim. Barem ne odmah. Odmahujem glavom. „Moramo da isteramo ovo do kraja.“

Njen odgovor je da se obuče. Ja radim isto. Idemo napolje. Maura vodi nazad do parkinga motela za jednu noć. Pogledom pretražujemo okolinu, ne primećujemo prismotru u blizini, i odlučujemo se da rizikujemo. Ulazimo u ista kola koja smo koristili noćas i krećemo prema međudržavnom auto-putu dvesta osamdeset.

„Sećaš se kako da stigneš tamo?“, pitam.

Maura klima glavom. „Skladište je bilo u Ervingtonu, nedaleko od onog groblja kada se siđe sa auto-puta.“

Kreće auto-putem dvesta osamdeset prema auto-putu Garden stejt i silazi na sledećem izlazu, za Aveniju Saut Orindž. Prolazimo pored jednog starog tržnog centra i skrećemo u industrijsku oblast koja, poput mnogih takvih oblasti u Nju Džerziju, pamti i bolje dane. Industrija odlazi; fabrike za proizvodnju se zatvaraju. Jednostavno je tako. Najčešće dođe napredak i podigne nešto novo. Ali katkada, kao ovde, skladišta i fabrike naprosto ostanu da propadaju i da se raspadaju u gorke ruševine koje nagoveštaju minulu slavu.

U blizini nema ljudi, nema kola, nema nikakve delatnosti. To liči na set iz nekog distopijskog filma nakon što padnu bombe. Krstarimo pored žutog mustanga čak i ne usporavajući.

Niko još nije bio tu. Bezbedni smo. Zasad.

Maura okreće kola nazad na auto-put. „Gde ti je sastanak?“

„U Njuarku“, kažem joj. „Ali bolje da se prvo istuširam i presvučem.“

Ona mi upućuje osmeh krivice. „Ja mislim da izgledaš sjajno.“

„Izgledam zadovoljeno“, velim. „Postoji razlika.“

„Razumem.“

„Sastanak će biti ozbiljan.“ Upirem prst sebi u lice. „Zato moram da prokljuvim kako da skinem ovaj kez s lica.“

„Slobodno pokušaj.“

Oboje se smeškamo kao dve zaljubljene budale. Ona mi stavi ruku na ruku i ostavi je tu. „Dakle, kuda?“, pita.

„Do *Hank-A-Hank-A*“, kažem. „Uzeću kola i odvešću ih kući.“

„Važi.“

Nekoliko trenutaka uživamo u tišini. Zatim Maura tiho kaže: „Ni sama ne znam koliko sam puta uzimala telefon da te pozovem.“

„Pa zašto nisi?“

„Kuda bi to odvelo, Nape? Posle godinu dana, posle pet godina, posle deset godina. Da sam te pozvala i rekla ti istinu, gde bi ti sada bio?“

„Ne znam.“

„Ne znam ni ja. Zato bih sedela tamo s telefonom u ruci i sve to iznova odigravala. Kada bih ti rekla, šta bi ti učinio? Gde bi bio? Želela sam da budeš bezbedan. A kada bih se vratila kući i rekla istinu, ko bi mi verovao? Niko. Ako bi mi neko i poverovao – kada bi me policija shvatila ozbiljno – onda bi oni tipovi iz baze morali da me učutkaju, je l' tako? I tada sam ovako počela da gledam na to: bila sam sama u šumi one noći. Pobegla sam i godinama se krila. Možda bi me tipovi iz baze optužili za Lea i Dajanu. Koliko bi teško bilo izvesti tako nešto?“

Proučavam joj profil. Zatim pitam: „Šta mi ne govoriš?“

Ona pali migavac sa malčice previše pažnje, vraća ruku na volan i odveć usredsređeno gleda na put. „To je malo teško objasniti.“

„Probaj.“

„Dugo sam bila na putu. U pokretu, krijući se, napeta. Manje-više čitavog svog zrelog života. Nisam znala za drugačiji život. Ta neprestana jurnjava. Toliko sam bila navikla na to, na bežanje i skrivanje, da opuštanje nisam kapirala. To mi nije bilo pravilo. Na neki način, bilo mi je dobro tako, pod pretnjom, dok se trudim da preživim. Ali onda, kada sam usporila, kada sam mogla jasno da vidim...“

„Šta?“

Ona sleže ramenima. „Bila sam prazna. Nisam imala ništa, nikoga. Imala sam osećaj da mi je to možda sudbina, znaš. Bila sam dobro kad sam u pokretu – više me je bolelo kada bih pomislila na ono što je moglo da bude.“ Čvršće steže volan. „A ti, Nape?“

„Aja šta?“

„Kakav je tebi život bio?“

Hoću da kažem: *Bio bi bolji da si ostala*, ali ne govorim to. Umesto toga, kažem joj da me ostavi dve ulice odatle, da bih mogao da odem do kluba a da nju niko ne vidi na kamerama za nadzor. Naravno, postoji mogućnost da nas primeti neka druga kamera u području, ali dotada će se sve ovo razrešiti, na koju god stranu na kraju otišlo.

Pre nego što izađem iz kola, Maura mi opet pokazuje onu novu aplikaciju preko koje treba da stupim u vezu s njom. Navodno joj se ne može ući u trag, a poruke se trajno brišu pet minuta nakon što stignu. Kada završi, daje mi telefon. Posežem prema ručki na vratima. Spremam se da je zamolim da mi obeća da neće pobeći, da, šta god se zbilo, neće tek tako ponovo nestati. Ali to ne liči na mene. Umesto toga je ljubim. To je nežan poljubac koji ostaje.

„Obuzeta sam raznoraznim osećanjima“, kaže ona.

„Ja isto.“

„I nijedno neću da potiskujem. Ne želim da budem oprezna prema tebi.“

Oboje kapiramo tu povezanost i otvorenost, zar ne? Ni ona ni ja nismo više deca, i meni je jasno kako taj moćni koktel pohote, žudnje, opasnosti i žala za prošlošću može da iskrivi čoveku perspektivu. Ali nama se to neće dogoditi. To znamo i ona i ja.

„Drago mi je što si se vratila“, velim, što je možda najumerenija izjava u mom životu.

Maura me ponovo ljubi, ovoga puta jače, tako da svuda to osetim. Zatim me odguruje, kao u onoj staroj pesmi što kaže da je iskrenost preterana.

„Čekaću te kod one kancelarije u Njuarku“, veli.

Izlazim iz kola. Maura odlazi. Auto mi je tamo gde sam ga ostavio. *Hank-A-Hank-A* je naravno zatvoren. Na parking su još dva druga automobila, i ja se zapitam da se nije i za njih tvrdilo kako su posledica previše opijanja. Moram da obavestim Ogi o Maurinom povratku i Rivsovoj propasti.

Dok se vozim kući, zovem ga mobilnim. Kada se Ogi javi, kažem: „Mjuzova me je zvala da dođem u devet ujutru.“

„Zbog čega?“ pita Ogi.

„Nije htela da kaže. Ali prvo moram ja nešto tebi da kažem.“

„Slušam.“

„Možemo li da se nađemo u *Majku* u petnaest do devet?“ *Majkje* kafe nedaleko od kancelarije okružnog tužioca. „Biću tamo.“

Ogi prekida vezu dok ja skrećem na svoj kolski prilaz i parkiram se. Uspeva mi da se isteturam iz kola kada začujem kako se neko smeje. Okrećem se i vidim svoju komšinicu Tami Volš.

„Vidi ko nam se to pojavio“, kaže ona.

Mašem joj. „Zdravo, Tami.“

„Duga noć?“

„Samo neki posao.“

Ali Tami se osmehuje kao da mi sve piše na licu. „Aha, važi, Nape.“

Ni ja ne mogu a da se ne nasmešim. „Ne padaš na to?“

„Nimalo“, veli ona. „Ali drago mi je zbog tebe.“

„Hvala.“

Kakva dvadeset četiri sata, jesam li u pravu?

Tuširam se i pokušavam da vratim glavu u igru. Sada manje-više imam celu istinu, zar ne? Ali nešto mi još nedostaje, Leo. Šta? Ili možda previše razmišljam? Baza je krila strašnu tajnu – da je zapravo tajni zatvor za moguće teroriste na ceni. Da li bi vlada ubila kako bi to ostalo tajna? Odgovor je toliko očigledan da je pitanje po definiciji retoričko. Naravno da bi. I tako ih je te noći nešto izazvalo. Možda Maurin trk prema ogradi. Možda su najpre primetili tebe i Dajanu. U svakom slučaju, uhvatila ih je panika.

Zapucali su.

Ti i Dajana ste poginuli. I šta su Rivs i njegovi vojnici mogli da urade? Nisu jednostavno mogli da pozovu muriju i da priznaju šta se dogodilo. Ne dolazi u obzir. To bi razotkrilo čitavu nezakonitu operaciju. A nisu mogli ni da učine da jednostavno nestanete. To bi dovelo do previše pitanja. Panduri – a naročito Ogi – ne bi mirovali. Ne, njima je trebalo dobro, staromodno zataškavanje. Svi su znali legendu o onoj pruzi. Ja očitno ne znam sve pojedinosti, ali nagađam da su vam izvadili metke iz tela i prebacili vas na prugu. Udar voza bi ostavio leševe u takvom stanju da nijedan patolog ne bi pronašao nikakve tragove.

To sasvim ima smisla. Sada imam sve odgovore, zar ne?

Samo što...

Samo što petnaest godina kasnije ubijaju i Reksa i Henka. Kako se to uklapa?

Sada su u životu ostala samo dva člana Kluba zavere. Bet, koja se krije. I Maura.

Šta to znači? Ne znam, ali možda će Ogiju nešto pasti na pamet.

Kafe-picerija *Majk* nekako uspeva da ne liči ni na kafe ni na piceriju. Nalazi se u srcu Njuarka, na uglu ulica Brod i Vilijem, i ima veliku crvenu nadstrešnicu. Ogi sedi kraj izloga. Bulji u nekog tipa koji jede picu pre devet ujutru. Parče je toliko bestidno ogromno da pored njega njegov kartonski tanjir liči na koktel salveticu. Ogi se sprema da se našali povodom toga, kada vidi moje lice i zastane. „Šta je bilo?“

Nema razloga da ulepšavam išta od ovoga. „Lea i Dajanu nije ubio voz“, kažem. „Upucali su ih.“

Ogiju treba odati zaslugu što ne počinje uobičajenim poricanjem poput „Molim?“

„Kako to možeš da kažeš?“ ili „Nisu nađeni meci.“ On zna da ne bih tek tako rekao nešto slično tome.

„Ispričaj mi.“

Radim upravo to. Najpre mu pričam za Endija Rivsa. Vidim kako hoće da me zaustavi, da tvrdi kako ništa od toga ne znači da su Rivs ili njegovi ljudi ubili Dajanu i Lea, da me je Rivs mučio vodom jer još želi da zaštiti tajnovitost koja okružuje taj tajni zatvor. Ali ne prekida me. Ponavljam, dobro me poznaje.

Zatim dolazim do toga kako me je Maura spasla. Zasad preskačem Rivsovu smrt. Ogiju bih i život poverio, ali nema razloga da ga dovodim u škripac jer će možda morati da svedoči o tome što mu ovde govorim. Jednostavno rečeno, ako ne kažem da je Maura ubila Rivsa, onda Ogi ne može da svedoči da je tako ako bude pod zakletvom.

Teram dalje. Vidim kako moje reči sleću na mog starog učitelja poput udaraca u telo. Želim da zastanem, da mu dam vremena da predahne i oporavi se, ali znam da će to samo pogoršati stvar i da on to ne bi želeo. Zato ne popuštam.

Pričam Ogiju za vrisak koji je Maura čula.

Pričam Ogiju za pucnjavu i naknadnu tišinu.

Kada završim, Ogi se zavali na naslon. Pogleda kroz prozor i dvaput trepne.

„Dakle, sada znamo“, kaže.

Ništa ne govorim. Obojica samo sedimo. Sad kada znamo istinu, čekamo neki drugačiji osećaj. Ali onaj tip još jede svoje ogromno parče pice. Kola i dalje lagano prolaze Ulicom Brod. Ljudi i dalje idu na posao. Ništa se nije promenilo.

Ti i Dajana ste i dalje oboje mrtvi.

„Da li je gotovo?“, pita Ogi.

„Da li je šta gotovo?“

On širi ruke da ukaže na sve.

„Nemam osećaj da je gotovo“, velim.

„U smislu?“

„Mora da bude pravde za Lea i Dajanu.“

„Zar ne reče da je mrtav?“

On. Ogi ne navodi Endija Rivsa po imenu. Za svaki slučaj. „Bilo je i drugih ljudi u bazi one noći.“

„I ti sve hoćeš da ih uhvatiš.“

„Ti nećeš?“

Ogi se okreće od mene.

„Neko je povukao okidač“, kažem. „Verovatno ne Rivs. Neko ih je podigao i stavio u, ne znam, kola ili kamion. Neko im je izvukao metke iz tela. Neko je bacio telo tvoje ćerke na prugu i...“

Ogi se trza zatvorenih očiju.

„Ti si mi stvarno bio sjajan učitelj, Ogi. Zbog toga ne mogu da pređem preko ovoga. Upravo si ti ustajao protiv nepravde. Ti, više od ikog koga sam ikada poznao, nepokolebljivo si zahtevao da negativci plate za ono što su učinili. Ti si me naučio da, ako ne dobijemo pravdu – ako niko ne bude kažnjen – nikada nećemo imati ravnotežu.“

„Kaznio si Endija Rivsa“, veli on.

„To nije dovoljno.“

Sada se naginjem napred. Viđao sam Ogija kako razbija glave previše puta da bih to mogao da nabrojim. Upravo on mi je pomogao da sredim svog prvog „Treja“, bezdušnog ljigavog ološa koga sam uhapsio zbog seksualnog napastvovanja šestogodišnje devojčice, ćerke njegove devojke. Slučaj je odbačen zbog neke tehnikalije i trebalo je da se vrati kući – onoj devojčici. Zato smo ga Ogi i ja sprečili.

„Šta mi ne govoriš, Ogi?“

On spušta glavu u obe šake.

„Ogi?“

Trlja se po licu. Kada se opet suoči sa mnom, oči su mu crvene. „Rekao si da Maura krivi sebe što je potrčala prema onoj ogradi.“

„Delom, da.“

„Rekla je čak da je to možda njena krivica.“

„Ali nije.“

„Ali ona ima takav utisak, jelda? Jer da se možda nije naduvala i da nije onako potrčala... tako je rekla, je l' tako?“

„Šta hoćeš da kažeš?“, pitam. „Želiš li i Mauru da kazniš?“ Pogledam ga u oči. „Šta se događa, Ogi?“

„Želiš li?“

„Naravno da ne.“

„Iako je možda delom odgovorna?“

„Nije.“

On se opet naslanja. „Maura ti je ispričala za velika blistava svetla. Za svu onu buku. Zapitao si se zašto to niko nije prijavio, jelda?“

„Jesam.“

„Hoću reći, poznaješ taj kraj. Blizu baze žive Mejerovi. U onoj slepoj ulici. A živeli su i Karlinosi i Branumovi.“

„Čekaj.“ Sad mi je jasno. „Primili ste poziv?“

On okreće glavu. „Od Dodi Mejer. Rekla je da se u bazi“ nešto događa. Rekla nam je za svetla. Mislila je... mislila je da su možda neka deca provalila unutra, pa popalila reflektore i bacala petarde.“

Osećam kako mi se u grudima stvara mali kamen. „I šta ste uradili, Ogi?“

„Ja sam bio u kancelariji. Dispečer me je pitao hoću li da preuzmem poziv. Bilo je kasno. Drugo patrolno vozilo bavilo se nekim nasiljem u porodici. Zato sam rekao da hoću.“

„Šta se dogodilo?“

„Dok sam stigao tamo, svetla su već bila pogašena. Primetio sam... primetio sam neki kamionet kod kapije. Bio sam spreman da odem. Zadnji deo kamioneta bio je prekriven ceradom. Pozvonio sam na zvono na ogradi. Izašao je Endi Rivs. Bilo je kasno uveče, ali ja se nisam zapitao zašto u jednom objektu Ministarstva poljoprivrede i dalje ima toliko ljudi. Ne iznenađuje me ono što si ispričao o tajnom zatvoru. Nisam znao šta se tačno događa, ali tada sam još budalasto verovao da moja vlada radi pravu stvar. I tako Endi Rivs dođe na kapiju. Ja mu kažem da smo dobili prijavu za remećenje javnog reda i mira.“

„Šta on kaže?“

„Da je na ogradu skočio jelen. Da je to pokrenulo alarme i svetla. Rekao je da je jednog stražara uhvatila panika i da je zapucao. Otud pucnjava. Rekao je da je stražar ubio jelena. Uperio je prst u onu ceradu preko zadnjeg dela kamioneta.“

„Jesi li pao na to?“

„Ne znam. Ne baš. Ali to je bila strogo poverljiva vladina lokacija. Zato sam se ostavio toga.“

„Šta si dalje uradio?“

Glas mu sada dopire sa udaljenosti od milion kilometara. „Otišao sam kući. Smena mi se bila završila. Legao sam u krevet, a posle nekoliko sati...“ On zbacuje ramenima ostatak te misli, ali ja nisam spreman da ostavim stvar na tome.

„Dobio si poziv o Dajani i Leu.“

Ogi klima glavom. Oči su mu već mokre.

„I nisi video nikakvu vezu?“

On razmišlja o tome. „Možda nisam želeo da je vidim. Tako, kao što sam tebe pitao za Mauru, nisam ja bio kriv. Možda sam samo pokušavao da opravdam sopstvenu grešku, ali nikada nisam video bogzna kakvu povezanost.“

Oglašava mi se telefon. Vidim da je devet i deset, još pre nego što pročitam poruku od Mjuzove:

Gde si ti, koji k??!!

Odgovaram joj: Stižem odmah.

Ustajem. Ogi gleda u pod.

„Kasniš na sastanak“, kaže on, ne dižući glavu. „Idi.“

Kolebam se. Na izvestan način, sve ovo štošta objašnjava – Ogrjevu ćutnju svih ovih godina, njegove uporne tvrdnje da se to samo dvoje dece naduvalo i napravilo neku glupost, njegovu otuđenost. Mozak mu nije dozvoljavao da poveže ubistvo rođene ćerke sa svojom posetom bazi one noć, jer bi onda morao da živi s dodatnom grizom savesti što možda ništa nije preduzeo povodom toga. Kada se okrenem i pođem ka izlazu, razmišljam o tome. Zapitam se da li je baš trebalo da mu izbacujem sve, da ga iznova skrham, zapitam se hoće li sada svake noć, čim zatvori oči, viđati onu ceradu preko zadnjeg dela kamioneta i pitati se šta je ispod nje. Ili nekako podsvesno već to radi? Da li je tako lako prihvatio očiglednije objašnjenje za ćerkinu smrt upravo zato što nije mogao da se suoči sa sopstvenom ulogicom u onome što se dogodilo?

Zvoni mi telefon. Mjuzova je. „Samo što nisam stigao“, kažem joj.

„Šta si to uradio?“

„Zašto, šta je bilo?“

„Samo požuri.“

Trideset prvo poglavlje

Kancelarija tužioca okruga Eseks nalazi se u Ulici Market u prostoru zvanom Sudu veterana. Tu radim, te odlično poznajem zgradu. Mesto većito bruji – ovde se održavaju suđenja za više od trećine krivičnih slučajeva iz čitave države. Kada krenem unutra, začujem kako mi je telefon nepoznato zvrncuo i shvatim da je u pitanju ona nova aplikacija koju je Maura instalirala. Čitam poruku od nje:

Ponovo prošla kolima. Panduri našli žuti mustang.

To ne valja, razume se, ali malo će potrajati dok ih sled događaja koji sam maločas izložio ne dovede do mene. Imam vremena. Verovatno. Odgovaram:

Dobro. Upravo idem na sastanak.

Loren Mjuz me čeka na vratima i strelja pogledom. Ona je niska žena, a sa obe njene strane stoje visoki muškarci u odelima. Mladi od te dvojice mršav je i žilav, i ima ozbiljan pogled. Drugi tip fura oreol od preduge kose koji mu okružuje ćelavu ćupu. Istureno škembe mu đavolski napinje dugmad na košulji. Kada stignemo ispred kancelarije, stariji tip kaže: „Ja sam specijalni agent Rokdejl. Ovo je specijalni agent Kruger.“

FBI. Rukujemo se. Razume se, Kruger hoće da me stegne snažnije nego ja njega. Mrštim mu se.

Kada smo to obavili, Rokdejl se okreće prema Mjuzovoj i kaže: „Hvala vam na saradnji, gospojo. Bili bismo vam zahvalni da nas sada ostavite.“

Mjuzovoj se to ne dopada. „Da vas ostavim?“

„Da, gospojo.“

„Ovo je moja kancelarija.“

„I biro vam je zahvalan na ovakvoj saradnji, ali s detektivom Dimom zaista treba da razgovaramo nasamo.“

„Ne“, kažem.

Oni se okreću prema meni. „Molim?“

„Voleo bih da tužiteljka Mjuz prisustvuje svakom ispitivanju.“

„Niste osumnjičeni ni za kakav zločin“, veli on. „Ipak bih voleo da ona bude tu.“ Rokdejl se ponovo okreće ka Mjuzovoj. Mjuzova kaže: „Čuli ste čoveka.“

„Gospojo...“

„Prestanite da mi govorite *gospojo*...“

„Izvinjavam se, tužiteljko Mjuz. Javio vam se vaš pretpostavljeni, zar ne?“

Kroz stegnute zube, Mjuzova proceduje: „Jeste.“

Njen pretpostavljeni, to znam, jeste guverner države Nju Džerzi.

„I tražio je od vas da saradujete i da nam prepustite nadležnost u ovom važnom pitanju državne bezbednosti, zar ne?“

Vibrira mi telefon. Krišom bacam pogled, i iznenađujem se kada vidim poruku od Tami.

Kuću ti pretresa pun kombi tipova. Nose FBI vindjakne.

To me ne iznenađuje. Traže originalnu traku. U kući je neće naći. Zakopao sam je – a gde bih inače? – u šumi blizu stare baze.

„Guverner mi se zaista javio“, nastavlja Mjuzova, „ali detektiv Dima je upravo tražio advokata...“

„Nebitno.“

„Molim?“

„Ovo je pitanje državne bezbednosti. Ono o čemu ćemo raspravljati je strogo poverljivo.“ Mjuzova me pogleda. „Nape?“

Razmišljam o tome. Razmišljam o pitanjima koja je Ogi potegao, o onome što treba da tajimo, o tome ko je kriv za ono što se dogodilo Leu i kako da proniknem u srž ovoga i okončam to jednom zasvagda.

Stojimo na vratima. Četvoročlano pomoćno osoblje Mjuzove listom se pravi da ne sluša. Pogledam dva agenta. Rokdejl me gleda belo. Kruger stiska pesnice i strelja me pogledom kao da sam upravo ispao iz pseće zadnjice.

Dosta mi je.

Zato se okrećem prema Mjuzovoj i govorim toliko glasno da i njeno pomoćno osoblje čuje: „Pre petnaest godina stara kontrolna baza *Najki* u Vestbridžu bila je nezakoniti tajni zatvor u kome su se držali i ispitivali američki državljani osumnjičeni za kriminalno udruživanje s terorističkim licima. Grupa srednjoškolaca, uključujući i mog mrtvog brata blizanca, snimila je tamo jedne noći sletanje helikoptera crni jastreb. Oni hoće traku od mene.“ Pokazujem ka dvojici agenata. „U stvari, njihove kolege mi upravo pretresaju kuću. Inače, nije tamo.“

Kruger beči oči od preneraženosti i besa. Skače ka meni, pružajući ruke da me uhvati za gušu. Moraš da shvatiš, Leo. Ja sam vičan pesnicama. Vredno treniram i sportski sam tip. Ali pretpostavljam da je, pod uobičajenim okolnostima, ovaj tip i te kako dorastao zadatku da me sredi. Kako onda objasniti ono što usledi? Kako objasniti da se pomerim dovoljno brzo da podlakticom odbijem njegov napad? Jednostavno.

On cilja u grlo.

Deo mene koji mi omogućava da dišem.

A nakon minule noći, nakon što sam bio vezan za sto, nešto primitivno u meni neće dozvoliti da se to dogodi. Nešto kako nagonsko tako i možda natprirodno zaštitice taj deo moje anatomije bez obzira na sve.

Nevolja je u tome što blokiranje udarca nikada ne okončava tuču. Moraš da zadaš jedan sopstveni. Bridom dlana udaram ga u solarni pleksus. Pogađam posred-srede. Ostavši bez vazduha, Kruger pada na jedno koleno. Sada odskačem, dignutih pesnica, u slučaju da drugi hoće da se pridruži. On neće. Zaprepašćeno zuri u svog palog druga.

„Upravo si udario federalnog agenta“, kaže mi Rokdejl.

„U samoodbrani!“ vikne Mjuzova. „Šta je s vama, ljudi?“

On joj se unosi u lice. „Vaš čovek je upravo izbrbljao poverljive informacije, što je zabranjeno zakonom, pogotovo kada je u pitanju laž.“

„Kako može da bude poverljivo“, glasno uzvraća Mjuzova, „ako je laž?“

Ponovo mi zabruži telefon, i kada vidim poruku od Eli, znam da moram pod hitno da odem odavde:

NAŠLA BET.

„Slušajte“, kažem, „izvinite, u redu, hajde svi lepo da uđemo i da raščistimo ovo.“ Pomažem Krugeru da ustane. Njemu se to ne sviđa, gura mi ruku, ali zasad je izgubio poriv da se bije. Dok idemo u kancelariju Mjuzove, i dalje glumim Gospodina Miroljubivog. Imam plan, smešno jednostavan, ali ponekad su takvi najbolji. Kada se smestimo, kada svi sednu, ustanem i kažem: „Ovaj, treba mi dva minuta.“

Mjuzova pita: „Šta je bilo?“

„Ništa.“ Trudim se da odajem utisak nelagodnosti. „Moram u toalet. Odmah se vraćam.“

Baš i ne čekam dozvolu. Punoletan sam, zar ne? Izlazim iz kancelarije Mjuzove i krećem hodnikom. Niko ne ide za mnom. Napred su vrata muškog toaleta. Prolazim pored njih i palim na stepenice. Strčavam u prizemlje, gde usporavam u svojevrsan hod-trk.

Manje od minuta nakon što sam izašao iz kancelarije Mjuzove, napolju sam i hitro se udaljavam od onih federalnih agenata.

Zovem Eli. „Gde je Bet?“ pitam.

„Na farmi svojih roditelja na Far hilsu. Makar mislim da je to ona. Gde si ti?“

„U Njuarku.“

„Poslaću ti adresu porukom. Trebalo bi da je manje od sat vremena vožnje.“

Prekidam vezu. Brzo idem Ulicom Market. Skrećem u Univerzitetsku aveniju i zovem Mauru preko one nove aplikacije. Sada me brine da se neće javiti, da je isparila, ali ona se smesta javlja.

„Šta ima?“ pita Maura.

„Gde si?“

„Nepropisno parkirana ispred kancelarije tužioca u Ulici Market.“

„Kreni na istok i skreni desno u Univerzitetsku aveniju. Treba da posetimo jednu staru drugaricu.“

Trideset drugo poglavlje

Kada Maura dođe po mene, šaljem poruku Mjuzovoj:

Izvinite. Objasniću kasnije.

„I, kuda ćemo?“ pita Maura.

„Da posetimo Bet.“

„Našao si je?“

„Eli je.“

Ubacujem adresu koju mi je Eli dala u aplikaciju za navigaciju. Ona nam govori da će vožnja trajati trideset osam minuta. Izlazimo iz grada i krećemo na zapad auto-putem sedamdeset osam.

„Imaš li neku teoriju kako se Bet Lešli uklapa u sve ovo?“ pita Maura.

„I oni su bili tamo one noći“, kažem. „Kod baze. Reks, Henk, Bet.“

Maura klima glavom. „Ima smisla. Znači da smo svi imali razloga da pobeđemo.“

„S tim što ostali nisu. Barem isprva. Završili su srednju školu. Otišli su na fakultet. Dvoje, Reks i Bet, nisu se vratili. Nisu se baš krili, ali mislim da je jasno kako nisu želeli da imaju nikakve veze s Vestbridžom. Henk je, eto, bio drugačiji. On je svakodnevno pešačio od stare baze pa skroz do one pruge na drugom kraju grada. Kao da je proveravao putanju. Kao da je pokušavao da prokljuvi kako su Leo i Dajana završili tamo. Mislim da mi je to sada jasno. Poslednji put video ih je kada su ih upucali kod baze, isto kao i ti.“

„Ja nisam baš videla kada su ih upucali.“

„Znam. Ali recimo da je tamo bio prisutan čitav Klub zavere izuzev tebe – Leo, Dajana, Henk, Bet, Reks. Recimo da su videli one reflektore i čuli onu pucnjavu i da su svi pobegli. Možda su Henk i ostali videli kada su upucali Lea i Dajanu. Kao i ti, izbezumili su se od straha. Sutradan otkrivaju da su tela pronađena na pruži na potpuno drugom kraju grada. To ih je sigurno đavolski zbunilo.“

Maura klima glavom. „Verovatno su naslutili da su ih premestili ovi iz baze.“

„Tako je.“

„Ali ostali su u gradu.“ Maura skreće kolima na auto-put. „Zato moramo da pretpostavimo da Rivs i ostali iz baze nisu znali za Henka, Reksa i Bet. Možda su se samo Leo i Dajana dovoljno približili ogradi.“

To ima smisla. „A, sudeći po Rivsovoj reakciji, nagađam da ni on nije znao za traku.“

„Zato su mislili da sam ja jedini živi svedok“, veli ona, „donedavno.“

„Tako je.“

„I šta ih je sada odalo? Prošlo je petnaest godina.“

Pomno se zamislim nad tim, i javi mi se jedan mogući odgovor. Krajičkom oka, Maura to primeti. „Šta?“

„Onaj viralni snimak.“

„Koji viralni snimak?“

„Na kome se Henk navodno skinuo.“

Objašnjavam joj za snimak na kome je Henk, za to kako je postao viralan, kako većina ljudi misli da je njegovo ubistvo svojevrsni čin uzimanja pravde u svoje ruke. Kada završim, Maura upita: „Znači misliš, šta, da je neko iz baze video snimak i možda prepoznao Henka od one noći?“

Vrtim glavom. „To nema mnogo smisla, zar ne? Da su videli Henka one noći...“

„Prepoznali bi ga ranije.“

Promiče nam još nešto, ali ne mogu a da ne mislim kako to ima neke veze sa onim viralnim snimkom. Petnaest godina, njih troje su bezbedni. Zatim onaj snimak na kome je Henk na školskom zemljištu postaje viralan.

To je povezano.

Na sredem znaku s prikazom jahača obučenog u crveno piše DOBRO DOŠLI NA FAR HILLS. Ovo nije zemlja poljoprivrednih dobara. Ne zaista. Ovaj deo okruga Somerset je za bogato seosko društvo, za one koji hoće ogromnu kuću na velikoj parceli bez ijednog suseda na vidiku. Poznajem jednog dobrotvora ovde koji na svojoj zemlji ima teren za golf sa tri rupe. Poznajem i druge tipove, koji imaju konje ili uzgajaju jabuke za jabukovaču ili se bave nekim drugim vidom onoga što bi se moglo nazvati gospodskom poljoprivredom.

Opet pogledam Maurino lice, i opet me onako preplave osećanja. Posežem i uzimam je za ruku. Maura mi se osmehuje, osmehom koji udara u kosti, od koga mi bruji krv, koji mi razdražuje živce na najbolji mogući način. Ona mi uzima ruku, prinosi je usnama, ljubi nadlanicu.

„Maura?“

„Da?“

„Ako ponovo budeš morala da bežiš, ići ću i ja.“

Stavlja svoju ruku sebi na obraz. „Neću te ostaviti, Nape. Samo da znaš. Ostala, otišla, živela, umrla, više te neću ostaviti.“

Ne govorimo ništa više. Kapiramo. Nismo ni klinci koje drmaju hormoni ni kobno zaljubljeni. Mi smo oprezni ratnici izbrazdani ožiljcima iz bitaka, tako da znamo šta to znači. Nema pretvaranja, nema uskraćivanja, nema igara.

Eli je parkirana blizu Betine adrese, odmah iza ugla. Stajemo iza njenih kola i izlazimo. Eli i Maura se grle. Nisu se videle petnaest godina, otkako je Eli krila Mauru u svojoj sobi posle one noći u šumi. Kada se odvoje, svi idemo prema Elinim kolima. Eli seda za volan; ja sedam na suvozačko mesto, a Maura pozadi. Stajemo ispred zatvorene kapije koja preprečuje ulaz na kolski prilaz.

Eli pritiska zvono pored interfona. Niko se ne javlja. Ona ga pritiska ponovo. I dalje ništa.

U daljini vidim belu kuću na farmi. Kao i svaka druga bela kuća na farmi koju sam ikada video, ona je čudesna i budi čežnju i smesta se pod tim krovom može zamisliti jedan jednostavniji, srećniji život. Izlazim iz kola i vučem kapiju. Ne вреди.

Ne dolazi u obzir da sada odem. Odlazim do drvene ograde dalje od kolskog prilaza, verem se i uskačem u dvorište. Pokazujem Eli i Mauri da ostanu tu. Kuća je na dvestotinak metara odatle ravnim kolskim prilazom. Nema ni drveća niti bilo čega drugog iza čega bih se sakrio, pa se i ne trudim. Krećem kolskim prilazom potpuno neskriveno.

Kada se približim kući, u garaži vidim parkiran volvo karavan. Proveravam registarsku tablicu. Kola su iz Mičigena.

Bet živi u En Arboru. Ne moraš da budeš detektiv kako bi prokljuvio da su kola verovatno njena.

Još ne pritiskam zvono. Ako je unutra, Bet već zna da smo ovde. Počinjem da zaobilazim kuću i da zavirujem u prozore. Počinjem otpozadi.

Kada pogledam kroz kuhinjski prozor, vidim Bet. Na stolu ispred nje nalazi se bezmalo prazna boca džejmisona. Čaša ispred nje je dopola puna.

Na krilu joj stoji puška.

Gledam je kako poseže, diže čašu drhtavom rukom, iskapljuje je. Proučavam njene pokrete. Oni su spori i promišljeni. Kao što rekoh, boca je gotovo prazna, a sada je i čaša. Razmatram kako to da odigram, ali ni sada nisam raspoložen za odugovlačenje. Odšunjam se do vrata na zadnjem ulazu, dižem nogu i provaljujem ih tik iznad kvake. Drvena vrata popuštaju kao krta čačkalica. Ne oklevam. Služeći se zaletom od šuta, prelazim tih nekoliko koraka između vrata i kuhinjskog stola za ne više od sekunde ili dve.

Bet reaguje sporo. Počinje da diže pušku kako bi nanišaniła, kada joj je ja otmem u stilu „uzimanja bombone detetu“.

Ona načas bulji u mene. „Zdravo, Nape.“

„Zdravo, Bet.“

„Završi već jednom s tim“, kaže ona. „Upucaj me.“

Trideset treće poglavlje

Vadim municiju i bacam je u jedan ugao, a pušku u drugi. Pomoću Maurine aplikacije govorim im da je sve u redu, da ostanu tu gde jesu. Bet prkosno zuri u mene. Izvlačim stolicu naspram nje i priključujem joj se za kuhinjskim stolom.

„Zašto bih želeo da te upucam?“, pitam.

Bet se izgledom nije mnogo promenila od srednje škole. Primetio sam da su se žene iz mog razreda koje su sada u svojim srednjim tridesetim s godinama prolepšale. Nisam siguran zašto, ima li to kakve veze sa zrelošću ili samopouzdanjem ili nečim opipljivijim kao što je mišićni tonus ili zatezanje kože oko jagodica. Samo znam da mi, dok sada gledam Bet, nije teško da vidim onu devojkicu koja je svirala prvu violinu u školskom orkestru ili dobila stipendiju za biologiju na večeri dodela nagrada maturantima.

„Iz osvete“, veli ona. Govori nerazgovetno.

„Osvete za šta?“

„Da bi nas učutkao, možda. Zaštito istinu. Što je glupo, Nape. Petnaest godina nismo ni zucnuli. Ja nikada ništa ne bih rekla, bogami.“

Ne znam kako da odigram ovo. Da joj kažem da se opusti, da je neću povrediti? Hoće li se tako otvoriti? Ili da je držim u napetosti, da pomisli kako će ovo preživeti samo bude li pričala?

„Imaš porodicu“, kažem.

„Dva sina. Od osam i šest godina.“

Sada me gleda s golim strahom u očima, kao da je svakog časa sve treznija. To ne želim. Treba mi samo istina.

„Ispričaj mi šta se dogodilo one noći.“

„Ti stvarno ne znaš?“

„Stvarno ne znam.“

„Šta ti je Leo rekao?“

„Kako to misliš?“

„Imao si hokejašku utakmicu, je l' tako?“

„Tako je.“

„I, pre nego što si otišao, šta ti je Leo rekao?“

Pitanje me iznenađuje. Pokušavam da se vratim u taj trenutak – nešto ranije te večeri. Kod kuće sam. Hokejaška torba mi je spakovana. Treba ti besmislena količina opreme – klizaljke, štap, štitnici za laktove, štitnici za cevanice, štitnici za ramena, rukavice, štitnik za grudi, štitnik za vrat, kaciga. Tata nam je na kraju napravio spisak za štrikliranje koji treba da pređemo, jer bih ja inače stizao na klizalište i bez izuzetka govorio nešto kao: „Zaboravio sam gumu za zube.“

Gde si ti bio, Leo?

Koliko se sećam, sad kada porazmislim o tome, ti nisi bio s nama u predvorju. Kada smo tata i ja prelazili spisak za štrikliranje, obično si bio tu. Onda bi me odvezao u školu i ostavio kod autobusa. To je bilo manje-više uobičajeno.

Tata i ja bismo prešli spisak. Ti bi me odvezao na autobus.

Ali te večeri nisi. Više se ne sećam zašto. Ali nakon što smo prešli spisak, tata je pitao gde si. Ja sam možda slegnuo ramenima, ne znam. Onda sam otišao u našu sobu da vidim jesi li tamo. Svetlo je bilo ugašeno, ali ti si ležao na gornjem krevetu.

„Hoćeš me odvesti?“, pitao sam te.

„Može li ćale? Samo hoću malo da ležim ovde.“

I tako me je odvezao tata. To je sve. To su poslednje reči koje smo razmenili. Tada nisam dvaput razmišljao o tome. Kada su ljudi ukazivali da je posredi dvostruko samoubistvo, možda sam se stvarno načas zapitao – ne toliko zbog onoga što si rekao, već zbog tvog ozbiljnog raspoloženja, zbog toga što si ležao u mraku u onom krevetu – ali nikada nisam polagao mnogo vere u to. Ako i jesam, možda sam, poput Ogija i njegove policijske posete bazi one noći, sklanjao to od sebe. Nisam želeo da tvoja smrt bude samoubistvo, pa sam valjda naterao sebe da zaboravim na to. Takvi smo svi. Obraćamo pažnju na ono što nam se uklapa u priču. Ono što se ne slaže obično odbacujemo.

„Leo mi ništa nije rekao“, govorim sada Bet.

„Ništa o Dajani? Ništa o svojim planovima za to veče?“

„Ništa.“

Bet sipa još viskija sebi u čašu. „A ja mislila da ste bili bliski.“

„Šta se dogodilo, Bet?“

„Zašto je to odjednom toliko važno?“

„Nije odjednom“, velim. „Oduvek je bilo važno.“

Ona diže čašu i proučava piće.

„Šta se dogodilo, Bet?“

„Istina ti neće pomoći, Nape. Samo će sve pogoršati.“

„Ne zanima me“, kažem. „Ispričaj mi.“

I ispričala mi je.

„Sada sam ostala samo ja, zar ne? Ostali su mrtvi. Mislim da smo svi pokušali da se iskupimo. Reks je postao pandur. Ja sam kardiolog, ali uglavnom radim za one koji ne dobijaju odgovarajuće lekarske usluge. Osnovala sam kliniku da pomognem siromašnim ljudima sa srčanim problemima – preventivna nega, lečenje, lekovi, operacija kada je potrebno. Ljudi misle da sam tako saosećajna i nesebična, ali istina je da ja činim dobro jer pokušavam da neutrališem ono što sam učinila one noći.“ Bet dugo pilji u sto.

„Svi smo krivi, ali imali smo vođu. On se toga dosetio. On je pokrenuo plan. Mi ostali bili smo odveć slabi da uradimo bilo šta drugo osim da se priključimo. Zbog toga smo u izvesnom pogledu i gori. Kada smo bili deca, oduvek sam mrzela siledžiju. Ali znaš koga sam mrzela još više?“

Odmahujem glavom.

„Decu koja stoje iza siledžije i pale se na gledanje. To smo bili mi.“

„Ko je bio vođa?“ pitam.

Ona složi facu. „Znaš.“

I stvarno znam. Ti, Leo. Ti si bio vođa.

„Leo je načuo da će Dajana raskinuti s njim. Dajana je samo čekala da prođe ona glupava igranka, što je baš bila trula fora. Da tako iskorišćava Lea. Bože, zvučim kao tinejdžerka, zar

ne? U svakom slučaju, Leo je najpre bio tužan, a onda se razbesneo. Znaš da ti je brat često duvao, je l' tako?"

Napola klimam glavom.

„Valjda smo svi. Mada je on i u tome prednjačio. Smatram da je upravo to unelo razdor između Lea i Dajane. Leo je voleo da se zabavlja; Dajana je bila pandurova ćerka koja to ne voli. U svakom slučaju, Leo je baš počeo da se otkida. Šetkao se i vikao kako je Dajana kučka, kako mora da nam plati i sve to. Znaš za Klub zavere, jelda?"

„Da.“

„Ja, Leo, Reks, Henk i Maura. Rekao je da će se Klub zavere osvetiti Dajani. Ne verujem da je iko od nas to shvatao ozbiljno. Trebalo je da se svi nađemo kod Reksa, ali Maura se nije ni pojavila. Što je bilo čudno. Jer upravo je ona nestala te noći. Oduvek sam se to pitala – zašto je Maura pobjegla kada nije ni bila deo plana.“

Bet spušta glavu.

„Šta je bio plan?“ pitam.

„Svi smo imali neki zadatak. Henk je nabavio LSD.“

To me je iznenadilo. „Uzimali ste LSD?“

„Ne, nikada do te noći. To je bio deo plana. Henk je poznavao nekoga sa časova hernije ko mu je napravio tečnu verziju. Reksov zadatak je bio da obezbedi kuću. Svi ćemo se naći kod njega u podrumu. Ja ću navesti Dajanu da uzme to.“

„LSD?“

Bet klima glavom. „Dajana to očitno nikada ne bi uradila svojevolsno, ali volela je da pije dijetalnu koka-kolu. Tako da je moj zadatak bio da joj začinem sok. Kao što rekoh, svako je imao neki zadatak. Svi smo čekali spremni kada je Leo otišao po Dajanu.“

Sećam se kako je Ogi pričao o tome, kako je mislio da je Leo naduvan, kako bi više od svega voleo da se vrati kroz vreme i spreči Dajanu da izađe kroz ona vrata.

„I šta se zatim dogodilo?“, pitam.

„Dajana je bila malo oprezna kada ju je Leo doveo u Reksov podrum. Vidiš, zato sam tu bila i ja. Još jedno žensko lice. Da joj pomognem da se opusti. Svi smo obećali da neće biti alkohola. Počeli smo da igramo stoni tenis. Pogledali smo neki film. I, naravno, svi smo pili sok. Naš je bio pomešan s votkom. Dajanin je bio začinjen mešavinom LSD-a i ko zna čega još, mešavinom koju je Henk doneo. Svi smo se kikotali i sjajno provodili i ja sam maltene zaboravila zašto smo tu. U jednom trenutku, sećam se da sam pogledala Dajanu a da je ona bila skoro u nesvesti. Zapitala sam se da joj nisam previše začinila piće. Hoću reći, bila je baš izbezumljena. U svakom slučaju, računala sam, u redu, misija uspela. Gotovo je.“

Zastaje i izgleda izgubljeno. Pokušavam da je vratim na kolosek.

„Ali nije bilo gotovo.“

„Ne“, veli Bet, „nije.“ Sada gleda mimo mene, preko mog ramena, kao da više nisam tu, a možda trenutno nije ni ona. „Ne znam ko se dosetio toga. Mislim da je Reks. On je radio kao savetnik u nekom letnjem kampu. Pričao nam je kako deca spavaju zaista čvrsto i kako ponekad noću, iz sprdnje, odnesu neko dete sa čitavim krevetom u šumu i samo ga ostave tamo. Zatim bi se sakrili i počeli da se smeju i čekali da se dete probudi, pa ga zatim posmatrali kako šizi. Reks nam je pričao priče o tome i one su uvek bile tako smešne. Jednom se Reks sakrio ispod kreveta nekog deteta i uporno ga gurao odozdo dok se dete nije probudilo vrišteći. Drugi put stavio je nekom detetu ruku u toplu vodu. To je navodno trebalo da ga navede da se upisa u krevet ili šta već, ali dete je umesto toga ustalo kao da

ide u toalet, da bi zatim ušlo pravo u žbun. I tako je Leo rekao – da, sigurno je to bio Leo – rekao je: 'Hajde da odvedemo Dajanu u šumu kod baze.'"

One...

„U svakom slučaju, to smo i učinili. Napolju je mrkli mrak. Svi vučemo Dajanu onom stazom. Ja sam sve vreme čekala da neko otkaže akciju. Ali niko to nije uradio. Iza onih starih stena nalazi se proplanak. Znaš na koji mislim. Leo je hteo da je ostavi tamo jer je to bilo njihovo staro 'mesto za ljubakanje'. Uporno je to tako ponavljao, podrugljivo. Mesto za ljubakanje. Jer mu Dajana nikada nije dozvoljavala da ide dalje, tako je rekao. I tako smo ostavili Dajanu tamo. Tek tako. Ostavili smo je kao da je obično đubre. Sećam se kako je Leo gledao na nju s visine kao... kao ne znam ni ja šta. Tako da sam pomislila da će je silovati ili šta već. Ali nije. Rekao je kako treba da se posakrivamo i da gledamo šta će se dogoditi. To smo i uradili. Reks se kikotao. Kao i Henk. Mada mislim da su samo bili uzbuđeni, da su čekali da vide kako će ona reagovati na esid. Leo ju je samo streljao pogledom. Ja... ja sam samo želela da to prestane. Htela sam da idem kući. Rekla sam: 'Možda joj je bilo dosta.' Sećam se da sam se okrenula prema Leu. Rekla sam: 'Jesi li siguran da želiš to da uradiš?' A Leo je imao najtužniji izraz na licu. Kao... kao da je naprasno shvatio šta radi. Videla sam kako mu suza teče niz obraz. Rekla sam: 'U redu je, Leo, hajde sada da odvedemo Dajanu kući.' Leo je klimnuo glavom. Rekao je Henku i Reksu da prestanu da se smeju. Ustao je. Krenuo je prema Dajani, a onda.

Sad joj već liju suze niz lice.

„A onda šta?“, pitam.

„A onda je nastao pakao“, kaže Bet. „Počelo je onim divovskim svetlima. Kada su nas obasjala, Dajana je skočila kao da ju je neko polio vedrom ledene vode. Zavrištala je i potrčala ka njima. Leo je potrčao za njom. Reks, Henk i ja samo smo ostali tu gde smo bili, kao da smo zaleđeni. Na svetlima se video Dajanin obris. Ona još vrišti. Sada glasnije. Počinje da čepa odeću sa sebe. Svu. A onda... Onda začujem pucnjavu. Vidim... vidim kako Dajana pada. Leo se okreće prema nama. 'Bežite odavde!', viče. I, hoću reći, nije morao dvaput da nam govori. Pobjegli smo. Trčali smo koliko nas noge nose skroz nazad do Reksovog podruma. Čekali smo čitave noći u mraku da se Leo ili... ne znam. Sklopili smo sporazum. Nikada, nikada ništa nećemo reći o toj noći. Nikada. Samo smo ostali tu, u tom podrumu, dok su sati prolazili, nadajući se najboljem. Nismo znali šta se dogodilo. Ni te noći, pa čak ni sutradan ujutru. Možda je Dajana u bolnici, možda će sve biti u redu. A onda... kada smo čuli za Lea i Dajanu i prugu... odmah smo shvatili šta se dogodilo. Gadovi su ih ubili i zataškali to. Henk je hteo nešto da kaže, da ode u policiju, ali Reks i ja smo ga sprečili. Šta smo mogli da kažemo? Da smo ćerki policijskog kapetana dali LSD, odveli je u šumu, i da su je ti tipovi na kraju upucali? Zato smo održali zavet. Nikada više nismo govorili o tome. Završili smo školu. Napustili smo grad.“

Bet nastavlja. Govori o životu u strahu i preziru prema sebi, o svojim napadima depresije, poremećajima u ishrani, grizi savesti i noćnim užasima, noćnim morama, u kojima je viđala Dajanu голу, kako to sanja i u tim snovima pokušava da upozori Dajanu, trči ka njoj, pokušava da je uhvati pre nego što ova zasprinta prema svetlima. Bet raspreda i raspreda i počinje da plače i moli za oprostaj i govori kako zaslužuje sve strahote koje je snalaze.

Ali ja je sad slušam tek napola.

Jer u glavi mi se vrti i mozak me vodi stazom kojom nikada nisam hteo da pođem. Sećaš se kako sam rekao da ono što nam se uklapa u priču prihvatamo a ono što se ne uklapa zanemarujemo? Pokušavam da to sada ne radim.

Pokušavam da se usredsredim, iako ne želim. Želim samo da zanemarim. Bet me je upozorila. Rekla je da mi je bolje da ne znam istinu. Ne može ni da zamisli koliko je bila u pravu. Deo mene voleo bi da se vrati kroz vreme, u onaj trenutak kada su mi Renoldsova i Bejts prvi put pokucali na vrata, i samo bih im odmah rekao da ne znam i da se ostave toga. Ali sada je prekasno. Ne mogu da okrenem glavu. Tako da, ovako ili onako, bez obzira na cenu, biće pravde. Jer sada znam. Znam istinu.

Trideset četvrto poglavlje

„Imaš li laptop?“, pitam Bet.

Ona se prepadne na moje reči. Razglabala je svoj monolog proteklih pet minuta bez prekida. Sada ustaje i donosi laptop na sto. Uključuje ga i okreće tako da ekran bude prema meni. Dižem njen pretraživač interneta i ukucavam adresu za sajt. Unosim mejl adresu u polje za identifikaciju korisnika a zatim pogađam lozinku. Ubadam iz trećeg puta. Prosejavam privatne prepiske, nalazim onu sa odgovarajućim imenom. Zapisujem puno ime i telefonski broj.

Na telefonu imam na desetine propuštenih poziva – od Mjuzove, Ogija, Eli, možda FBI-ja. Ima i dosta poruka. Kapiram. FBI me verovatno traži zbog trake. Panduri su me možda videli na snimku kamera za nadzor u žutom mustangu kod *Hank-A-Hank-A*.

Ne obazirem se ni na šta od toga.

Stajem da upućujem pozive. Zovem policijsku stanicu Vestbridž i posreći mi se. Zovem na jug. Zovem ime i broj koje sam dobio sa onog sajta i predstavljam se kao policajac. Zovem poručnicu Stejsi Renolds u Pensilvaniji. „Treba mi usluga“, kažem joj.

Renoldsova sluša, a kada završim, jednostavno kaže: „Važi, poslaću snimak za deset minuta.“

„Hvala.“

Pre nego što prekine vezu, Renoldsova upita: „Znaš li sada ko je naredio Reksovo smaknuće?“

Znam, ali joj još ne govorim. I dalje je moguće da se varam.

Zovem Ogija. Kada se javi, on kaže: „Moguće je da mi federalci prislušuju telefon.“

„Nema veze“, velim. „Za koji minut krećem nazad. Razgovaraću s njima kada stignem tamo.“

„Šta se događa?“

Nisam siguran šta da kažem tom dugo ožalošćenom ocu, ali odlučujem se za istinu. Bilo je previše laži, previše tajni. „Našao sam Bet Lešli“, kažem. „Gde?“

„Krije se na farmi svojih roditelja na Far hilsu.“

„Šta je rekla?“

„Dajana...“ U oku mi je suza. Bože moj, Leo, šta si to uradio? Kada sam te poslednji put video na onom krevetu na sprat, da li je u tebi kiptelo zbog Dajane? Jesi li planirao osvetu? Zašto nisi mogao da mi se otvoriš? Nekada si mi govorio sve, Leo. Zašto si se tako udaljio od mene? Ili je bilo do mene? Jesam li ja bio toliko zaokupljen sopstvenim svetom – hokejom, školom, Maurom – da nisam video ni tvoj bol ni to da si na putu samouništenja?

Previše je krivaca. Jesam li i ja jedan od njih?

„Dajana šta?“, pita Ogi.

„Krećem odavde za nekoliko minuta“, velim. „Mislim da je bolje da ti kažem kad te vidim.“

„Toliko je gadno.“ Ogi ne pita. On izjavljuje. Ne odgovaram. Ne verujem svom glasu. Zatim Ogi kaže: „Biću kod kuće. Dođi kad budeš mogao.“

Kada vidim Ogija, zaboli me srce.

Čekam već minulih sat vremena. Nisam toliko neiskusna da bih sedeo pored prozora kao Bet. Našao sam jedno mesto u uglu dnevne sobe. Odavde vidim sve ulaze. Niko ne može da mi se prikrađe.

Znam istinu, ali i dalje se nadam da se varam. Nadam se da ću samo izgubiti vreme, da ću sedeti u ovom uglu kuće na farmi do kraja dana i čitave noći, i da ću ujutru shvatiti da sam pogrešio, da sam negde zabrljao, da sam se beznadežno, mada prekrasno prevario.

Ali nisam se prevario. Ja sam dobar detektiv. Učio sam od najboljih.

Ogi me još ne vidi.

Upirem pištolj i palim svetlo. Ogi se brzo okreće ka meni. Hoću da mu kažem da ne mrda, ali ne mogu to da izgovorim. Zato sedim tamo, s pištoljem uprtim u njega, i nadam se da on neće posegnuti za svojim. On mi vidi lice. Ja znam. A zna i on.

„Ušao sam ti na sajt za upoznavanje“, kažem. „Kako?“

„Tvoj mejl je identifikacija korisnika.“ On klima glavom, i dalje učitelj. „A lozinka?“

„Jedanaest-četnaest-osamdeset četiri“, velim. „Dajanin rođendan.“

„Nesmotreno od mene.“

„Prečesljao sam ti prepiske. Bila je samo jedna žena po imenu Ivon. Ivon Šifrin. Tamo je bio i njen broj telefona.“

„Zvao si je?“

„Jesam. Izašli ste samo na jedan sudar. Na ručak. Bio si ljubak, rekla je Ivon Šifrin, ali je u tvojim očima bilo previše tuge.“

„Ivon je izgledala kao dobra žena“, veli on. „Ipak, pozvao sam odmaralište Si *Pajn* na Hiltonu. Čisto da proverim. Nikada tamo nisi rezervisao sobu.“

„Možda sam pogrešno zapamtio ime hotela.“

„Stvarno tako hoćeš, Ogi?“

On odmahuje glavom. „Bet ti je ispričala šta su uradili Dajani?“

„Jeste.“

„Onda ti je jasno.“

„Jesi li mi ti ubio brata, Ogi?“

„Zadovoljio sam pravdu za svoju ćerku.“

„Jesi li ti ubio Lea?“

Ali Ogi mi neće toliko olakšati.

„Te noći sam uzeo piletinu s parmezanom kod *Neli*. Odra je imala sastanak u Udruženju roditelja i nastavnika, pa smo kod kuće bili samo Dajana i ja. Video sam da je nešto muči. Dajana je samo prčkala po hrani, dok bi piletinu s parmezanom iz *Neli* obično smazala.“ On krivi glavu, prisećajući se. „Zato sam je pitao šta je bilo. Rekla je da hoće da raskine s Leom. Tek tako. Takav smo odnos imali, Nape.“

Pogleda me. Ja ne kažem ništa.

„Pitao sam Dajanu šta će uraditi. Rekla je da nije sigurna, ali da će verovatno sačekati dok ne prođe igranka. Ja sam...“ On zatvara oči. „Rekao sam joj da to zavisi od nje, ali da mislim kako to nije pošteno prema Leu. Ako joj se više ne dopada, ne treba da ga zavlači. Vidiš, Nape? Da sam ćutao, da sam gledao svoja posla, možda... Video sam tvog brata kada je stigao, sav naduvan, a ja, kao debil... o bože, zašto sam je pustio da ide? Svake noći ležim u postelji i pitam se to. Svake bogovetne noći svog bednog, groznog, praznog života. Ležim

tamo i vrtim to po glavi i sklapam raznorazne sporazume s Bogom o tome šta bih dao, šta bih učinio, kakve bih patnje podneo, kada bih samo mogao da se vratim u onu noć i sve uradim iz početka. Bog je ponekad tako okrutan. Blagoslovio me je najdivnijom ćerkom na svetu. Znao sam to. Znao sam koliko je sve to krhko. Toliko sam se trudio da uravnotežim očinsku strogost sa tim da detetu dam dovoljno slobode, toliko sam hodao po toj proklesoj žici.“

On stoji tamo i trese se. Ne sklanjam nišan s njega.

„I šta si uradio, Ogi?“

„Bilo je kao što sam ti već ispričao. Otišao sam u bazu zbog prijave o remećenju javnog reda i mira. Endi Rivs me je uveo unutra. Bilo mi je jasno da se odigralo nešto krupno. Svi su bili bleđi. I tako mi Rivs prvo pokaže telo u zadnjem delu nekog kamiona. To je neki tip koga su držali tamo. Istaknuti Amerikanac, objašnjava on. Tip je preskočio ograde. Nisu smeli da rizikuju da pobegne. Ne bi trebalo da bude tu, pa će se otarasiti tela, reći da je pobegao nazad u Irak ili šta već. Rivs mi je sve to rekao u poverenju. Ali ja sam to razumeo. Državne tajne. Hteo je da se uveri da mi može verovati. Rekao sam mu da može. A onda... a onda je rekao da ima nešto strašno da mi pokaže.“

Ogiju se lice malo-pomalo gužva.

„I tako me Rivs odvede u šumu. S nama idu i dvojica njegovih. Još dvojica su već tamo. Napred. On pali baterijsku lampu, a tamo, na zemlji, gola.

On diže glavu, a iz očiju mu izbija bes.

„...a tamo, pored tela moje ćerke, histerično ridajući i držeći je za ruku, čučni Leo. Ja buljim dole, potpuno utruno, dok Rivs počinje da mi objašnjava. Zatvorenik u kamionu je pobegao. Oni su upalili svetla. Tipovi koji rade na osmatračnicama zapucali su u šumu. Tamo nikoga ne bi trebalo da bude. Noć je. Na sve strane stoje oni znakovi upozorenja. Stražari ubijaju begunca, ali slučajno, u žaru borbe, hoću reći, Dajana je vrištala kao luda i trčala na njih, gola od glave do pete, pa se jedan stražar, novajlija, uspaničio i povukao obarač. Ni on nije kriv. I tako stojimo mi tamo. Pomislio bi da ću pasti na kolena, zar ne? Ćerkica mi je mrtva na zemlji, i ja to želim, samo želim da padnem na tu zemlju i da je držim i jecam satima. Ali ne radim to.“

Ogi me pogleda. Ne znam šta da kažem, pa ne kažem ništa.

„Leo još slini. Pitam ga, što mirnije mogu, šta se dogodilo. Rivs pokazuje svojim ljudima da krenu nazad u logor. Leo briše lice rukavom. Kaže mi da su on i Dajana bili u šumi, da su se ljubili i mazili i krenuli dalje, znaš, u tom smislu. Počinjali da se skidaju. Kaže da je Dajana skočila i da ju je uhvatila panika kada su se popalila svetla. Rivs stoji tamo i sluša. Ja ga pogledam. On zavrta glavom. Zna ono što ja vidim na licu tvog brata. Leo laže. 'Imamo snimak, šapne mi Rivs. Pomažem tvom bratu da ustane. Ulazimo u bazu da pogledamo trake iz kamera za nadzor. Rivs mi prvo pokazuje snimak tvoje devojke. Snimili su i nju. Rivs me pita poznajem li je. Ja sam suviše zapanjen da ne bih odgovorio. Kažem da je to Maura Vels. Zatim on klimne glavom i pokaže mi drugu traku. Vidim Dajanu. Ona trči i vrišti. Oči su joj iskolačene kao da je prestravljena, i čepa odeću sa sebe kao da gori. Tako je moja ćerkica provela svoje poslednje trenutke života, Nape. Prestravljeno vrišteći. Zaista i vidim kako je metak pogađa u grudi. Ona se skljojka na zemlju. A onda za njom nailazi Leo. Rivs zaustavlja traku. Ja se okrećem prema Leu. On se sada trza. Pitam ga: 'Kako to da si ti i dalje obučen?' On plače. Počinje da izmišlja neku priču o tome koliko su se oni voleli. Ali vidiš, ja znam: Dajana je htela da raskine s njim. Sada sam baš miran. Kao da ga sada

razumem. Ja sam pandur; on je počinitelj zločina. Obrađujem ga. Srce mi se raspada – drobi mi se u grudima, a ja sam samo u fazonu: 'U redu je, Leo', samo mi reci istinu. Izvršiće autopsiju. Koje su joj droge u sistemu? Ne prestajem da ga obasipam pitanjima. On je klinac. Ne prođe mnogo vremena pre nego što se Leo slomi.“

„Šta ti je rekao?“

„Uporno je ponavljao da je to bila obična šala. Da nije hteo da je povredi. Običan glupavi nestašluk. Da joj se osveti.“

„Šta si ti uradio?“

„Opet sam pogledao Rivsa. On je klimnuo glavom kao da se obojica razumemo. Jer ja sam razumeo. To je bio tajni zatvor. Nije dolazilo u obzir da vlada dozvoli da to izađe na videlo, čak i ako bi to značilo nekoliko civilnih žrtava. Rivs je izašao iz sobe. Leo je još plakao. Rekao sam mu da ne brine, da će sve biti u redu. Rekao sam mu da je pogrešio, ali stvarno, šta bi dobio preko pravosuđa? Ne bogzna šta. Na kraju krajeva, on je samo uvalio nekoj devojci LSD. Ništa strašno. Malo verovatan najgori scenario: možda će ga optužiti za ubistvo iz nehata, za šta bi dobio uslovnu kaznu. Sve sam mu to rekao jer je bilo tako, a dok sam to radio, izvadio sam pištolj, prisionio mu ga na čelo i povukao obarač.“

Trzam se kao da sam tu, Leo, kao da stojim tik pored Ogija dok te on hladnokrvno ubija.

„Rivs se vraća u prostoriju. Govori mi da idem kući, da će se on pobrinuti za ostalo. Ali ja ne odlazim. Ostajem s njima. Pronalazim ćerkinu odeću. Oblačim je. Ne želim da je nađu golu. Stavljamo njihova tela pozadi u onaj kamionet. Vozimo se do pruge na drugom kraju grada. Spremamo se. Ja sam taj koji otegli Dajanu na onu prugu. Gledam kako ona velika lokomotiva gazi moju prelepu ćerku kao parni valjak. I ne trepćem. Ne odstupam. Treba mi da to bude strašno. Što strasnije, to bolje. Zatim odlazim kući. Čekam poziv. To je sve.“

Želim da ga vređam. Želim da ga povredim. Ali imam utisak da je sve to tako besmisleno, tako krajnje razorno.

„Ti si dobar ispitivač“, velim, „ali Leo ti nije rekao celu istinu, zar ne?“

„Ne“, kaže Ogi. „Zaštitio je drugove.“

Klimam glavom. „Zvao sam i policijsku stanicu Vestbridž. Javila se tvoja novajlička Džil Stivens. Oduvek mi je smetalo što ti je ona ostavila Henkov predmet na kancelarijskom stolu a ti nisi proverio taj trag. Samo što si ga ipak proverio, zar ne?“

„Našao sam Henka kod košarkaških terena. Bio je prilično uzdrman zbog čitave ujdurme oko onog viralnog snimka. Oduvek sam bio slab na njega, pa sam mu rekao kako može da prenoći kod mene. Gledali smo utakmicu *Niksa* na televiziji. A kada se završila, namestio sam mu krevet u gostinskoj sobi. On odlazi u sobu i potpuno se izgubi kada na komodi ugleda Dajaninu fotografiju. Počinje da plače i da grca i da me moli za oprostaj. Uporno ponavlja da je on kriv, a ja isprva ne znam šta da mislim o tome, da li je to samo nekakva manična epizoda, ali onda on kaže: 'Nikada nije trebalo da nabavim onaj LSD'.“

„I tada si znao.“

„On je naglo začutao. Kao da je shvatio da se izbrbljao. Zato sam morao da ga obradim. Žestoko. Ali naposljetku mi je ispričao za onu noć, za to šta su uradili on, Reks i Bet. Ti nisi otac, te ne očekujem da ćeš razumeti. Ali svi oni su ubili Dajanu. Svi oni su ubili moju ćerkicu. Moju ćerku. Moj život. Njih troje su živeli još petnaest godina. Disali su i smejali se i odrasli u ljude, dok je moje dete, moj svet, trulilo u zemlji. Zar zaista ne kapiraš zašto sam to uradio?“

Ne želim da ulazim u to. „Prvo si ubio Henka.“

„Da. Telo sam sakrio tamo gde ga niko neće naći. Ali onda smo posetili njegovog oca. Smatrao sam kako Tom zaslužuje da zna šta se dogodilo njegovom sinu. I tada sam obesio Henka. Isekao sam ga tako da izgleda kao da je to povezano sa onim viralnim snimkom.“

„A pre toga otišao si u Pensilvaniju“, kažem. Ogi je vest, temeljan. Sigurno se najpre obavestio o okolnostima, istražio Reksov život, saznao za njegovu prevaru, iskoristio je. Sećam se kako je šanker Hal opisao ubicu: čupava brada, duga kosa, veliki nos. Maura, koja se sa Ogijem sreća samo nakratko na proslavi Dajaninog poslednjeg rođendana, ubicu je opisala isto tako. „Prerušio si se, čak si promenio način hoda. Ali kada su se analizirale trake iz agencije za iznajmljivanje vozila, slagao si se po visini i težini. Kao i po glasu.“

„Šta s mojim glasom?“

Otvaraju se vrata kuhinje. Kroz njih prolaze Maura i Eli. Nisam želeo da ostanu, ali nisu htele da popuste. Eli je primetila kako ne bih navaljivao da odu da su muškarci. Tu je bila u pravu. I sada eto ih.

Maura mi klimne glavom. „Isti glas.“

„Maura kaže da je tip koji je roknuo Reksa bio profi“ velim, jer hoću da se ovo završi. „Pa ipak, taj profesionalac ju je pustio da umakne. To mi je bio prvi trag. Znao si da Maura nema nikakve veze sa onim što se dogodilo Dajani. Zato je nisi ubio.“

To je bilo sve. Zaista nije bilo šta više da se kaže. Mogao sam da mu pričam koji su me drugi tragovi usmerili prema njemu – kako je Ogi znao da je Reks upucan dvaput u potiljak iako mu to nikada nisam rekao, ili kako je Endi Rivs, kada me je vezao, žalio što je ubio Dajanu a Lea nije ni pomenuo. Ali ništa od toga nije bilo važno.

„I šta sada, Nape?“ pita Ogi.

„Pretpostavljam da si naoružan.“

„Dao si mi ovu adresu“, kaže on i klima glavom. „Znaš zašto sam došao ovamo.“

Da ubije Bet, poslednju osobu koja je nautila njegovoj ćerki.

„Ono što sam osećao prema tebi, Nape – ono što osećam prema tebi – to je stvarno. Vezali smo se u tuzi – ti, ja, tvoj ćale. Znam da to nema smisla, da maltene zvuči bolesno...“

„Ne, kapiram.“

„Volim te.“

Opet mi puca srce. „I ja volim tebe.“ Ogijeva ruka kreće u džep. „Nemoj“, velim.

„Nikada ne bih pucao u tebe“, kaže Ogi.

„Znam“, velim. „Ali nemoj.“

„Pusti me da završim ovo, Nape.“

Odmahujem glavom. „Ne, Ogi.“

Sada prelazim sobu, guram mu ruku u džep, vadim pištolj i bacam ga u stranu. Deo mene ne želi da ga spreči. Neka se to okonča lepim samoubistvom. Lepo, uredno, savršeno. Počivaj u miru. Neki bi rekli da sada kapiram, da me je Ogi pogrešno učio da uzimam pravdu u svoje ruke, da samo zato što pravosuđe ne donosi uvek pravdu, ne znači da to treba da rešavam ja, da je ono što sam ja uradio Treju isto tako pogrešno kao ono što je Ogi uradio Leu, Henku i Reksu. Neki bi rekli kako ga sada sprečavam zato što hoću da pustim da pravosuđe uradi svoje, kako konačno shvatam da rešavanje takvih stvari treba da prepustim zakonu, a ne strastima izvesnih ljudi.

Ili možda, dok mu stavljam lisice, uviđam da bi samoubistvo bilo lak izlaz, da bi za njega bilo gotovo ako bi se ubio, da je primorati jednog starog pandura da trune u zatvorskoj ćeliji sa svim onim duhovima daleko gora sudbina od brzog metka.

Da li je važno šta je od toga ispravno?

Srce mi je slomljeno, skrhan sam. Načas pomišljam na pištolj koji je kod mene i koliko bi bilo lako pridružiti ti se, Leo. Ali na to pomišljam samo na časak.

Eli je već zvala policiju. Dok ga odvede, Ogi se osvrće ka meni. Možda nešto hoće da kaže, ali ja ne želim da to čujem, ne mogu da podnesem da to čujem. Izgubio sam Ogija. To neće promeniti nikakve reči. Okrećem se i izlazim na zadnji ulaz.

Tamo stoji Maura, i gleda polja u daljini. Prilazim joj s leđa.

„Moram još nešto da ti kažem“, veli ona.

„Nije važno“, kažem.

„Ranije onog dana našla sam se s Dajanom i Eli u školskoj biblioteci.“

Znam to, naravno. Eli mi je već rekla.

„Dajana je rekla da će raskinuti s Leom posle igranke. Nije trebalo ništa da kažem. Jaka stvar, zar ne? Trebalo je to da zadržim za sebe.“

Taj deo sam već prokljuvio. „Ti si rekla Leu.“

Tako si saznao, Leo, zar ne?

„Strašno se razbesneo. Govorio je kako će joj se osvetiti. Ali ja nisam želela da učestvujem u tome.“

„Zbog toga si na kraju završila u šumi potpuno sama“, kažem.

„Da mu ništa nisam rekla... ne bi se dogodilo ništa od ovoga. Ja sam kriva.“

„Ne“, velim, „nisi.“

Stvarno tako mislim. Privlačim je k sebi i ljubim. Mogli bismo unedogled sa ovom igrom krivice, Leo, zar ne? Ona je kriva jer ti je rekla da Dajana hoće da raskine s tobom, ja sam kriv što nisam bio uz tebe, Ogi je kriv, Henk je kriv, Reks je kriv, Bet je kriva, dođavola, kriv je predsednik Sjedinjenih Država što je odobrio onaj tajni zatvor.

Ali znaš šta, Leo? Više me ne zanima. Ja ne razgovaram zaista s tobom. Ti si mrtav. Ja te volim i uvek ćeš mi nedostajati, ali ti si mrtav već petnaest godina. Zar ne misliš da je to mnogo vremena za žaljenje? Zato ću te sada pustiti da ideš i uhvatiću se za nešto opipljivije. Sada znam istinu. I možda me je, dok netremice gledam ovu jaku, prelepu ženu u svom naručju, istina konačno oslobodila.

Izjave zahvalnosti

Ako ste pročitali uvodnu napomenu autora, onda znate da sam se vratio u svoje detinjstvo. Od neprocenjive vrednosti bile su mi uspomene na *Fejsbuk* stranici *Livingston – 60s and 70s*, ali posebno moram da zahvalim Donu Benderu, strpljivom čoveku i stručnjaku za sve što ima veze sa starim raketnim bazama u Nju Džerziju. Ostali ljudi kojima treba da zahvalim, bez naročitog reda: En-Sofi Brije, En Armstrong-Koben, MD, Rodžer Hejnos, Linda Ferstin, Kristin Bol, Džejmi Nap, Keri Svetonik, Dajen Disepolo, Liza Erbah Vans, Džon Parsli i nekoliko ljudi koje sam zaboravio, ali budući da su širokogruđi i divni, oni će mi oprostiti.

Zahvalnost želim da izrazim i Franku Kadedi, Sajmonu Frejzeru, En Henon, Džem Kaufmanu, Bet Lešli, Koriju Mistisinu, Endiju Rivsu, Ivon Šifrin, Marši Stajn i Tomu Straudu. Ti ljudi (ili njihovi voljeni) dali su velikodušne priloge dobrotvornim organizacijama koje sam odabrao u zamenu za to da se njihovo ime pojavi u romanu. Ako biste ubuduće želeli da učestvujete, za sve pojedinosti posetite www.HarlanCoben.com.

O autoru

Harlan Koben je autor više od dvadeset međunarodnih bestselera, u koje spadaju i bestseleri po izboru *Njujork tajmsa* – *Ako me jednom prevariš*, *Neznanac*, *Nedostaješ mi*, *Šest godina*, *Odani*, *Uhvaćen*, *Šuma* i *Nevin*, kao i serije o Majronu Bolitaru i, skorije, serije namenjene mladima, u kojima je glavni junak Majronov sinovac Miki Bolitar. Dobitnik nagrada *Edgar*, *Šejmus* i *Entoni*, Koben živi u Nju Džerziju.

Fusnote

[←1] *Wayfarer* – prepoznatljivi model naočara za sunce rejban. (Prim. prev.)

[←2] *Slurpee* – zaleđeno gazirano piće koje se prodaje u prodavnicama *Seven-ileven*. (Prim. prev.)

[←3] *Kiwanis Club* – volonterska, neprofitna međunarodna organizacija koja se bavi obrazovanjem. (Prim. prev.)

[←4] Reč je o američkom fudbalu. (Prim. prev.)

[←5] Lik iz romana *Ubiti pticu rugalicu*, osobenjak koga se deca plaše. (Prim. prev.)

[←6] UPS (*United Parcel Service*) – američka multinacionalna kompanija za isporuku paketa. (Prim. prev.)

[←7] Engl: igra reči – *Dumb Ass* – gluperda. (Prim. prev.)

[←8] Igra reči: zvuči kao *masturbates* – masturbira, onaniše. (Prim. prev.)

[←9] *Ivy League* – zajedničko ime za osam najprestižnijih univerziteta u SAD. (Prim. prev.)

[←10] Hrana u obliku slatke rose ili zrnevlja kojom je, po Svetom pismu, Bog hranio Izraelce u Sinajskoj pustinji. (Prim. prev.)

[←11] Na engleskom *Conspiracy Club*, otud ukrštena slova C. (Prim. prev.)

[←12] MIT (*Massachusetts Institute of Technology*) – Masačusetski tehnološki institut. (Prim. prev.)

[←13] Ekipni sport čiji je cilj postići pogodak teškom gumenom loptom, pritom koristeći štap s pričvršćenom mrežicom na vrhu za dodavanje lopte saigraču ili šut na gol. (Prim. prev.)

[←14] Bombone su sličnog izgleda, ali veoma različitog ukusa. (Prim. prev.)

[←15] *Howard Stern* (1954) – američka radio i televizijska ličnost. (Prim. prev.)

[←16] *Mr. Freeze* – lik iz stripova i jednog filma o Betmenu. (Prim. prev.)

[←17] *Tomas de Torquemada* (1420-1498) – prvi vrhovni inkvizitor u Španiji. (Prim. prev.)

[←18] Igra reči: na engleskom *longenough*, može da se odnosi na vreme ili na ud. (Prim. prev.)

[←19] Engl: *Terrace* – stambena ulica na vrhu padine. (Prim. prev.)

[←20] *Defense Advanced Research Projects Agency* – agencija Ministarstva odbrane SAD odgovorna za razvoj novih tehnologija za vojsku SAD. (Prim. prev.)

[←21] Restorani koji prodaju valjuške, kuvane na pari ili pržene i punjene mesom, morskim plodovima, povrćem, začinima itd. (Prim. prev.)

[←22] VPN (*Virtual Private Network*) – virtuelna privatna mreža, privatna komunikaciona mreža koja se koristi za komunikaciju u okviru javne mreže. (Prim. prev.)

[←23] *March Madness* – završnica košarkaškog NCAA prvenstva SAD. (Prim. prev.)

[←24] NHL – Nacionalna hokejaška liga. (Prim. prev.)

[←25] Likovi iz pesme „Piano Man“ Bilija Džoela. (Prim. prev.)

[←26] U originalu *Reeves*. (Prim. prev.)

[←27] *Journey* – bend koji svira pesmu „Dont Stop Believin“. (Prim. prev.)

[←28] Tajmšer(ing) – višegodišnji zakup stana, apartmana u nekom turističkom centru u utvrđenom terminu. (Prim. prev.)

[←29] Engl.: Svi bi da vladaju svetom. (Prim. prev.)

[←30] Engl.: ebonovina i slonovača. (Prim. prev.)

[←31] *Just the facts, ma'am* – rečenica iz američke kriminalističke TV serije *Dragnet*, koju izgovara glavni lik, detektiv Džo Frajdej. (Prim. prev.)

[←32] Malč – materijal kojim se prekriva prostor oko biljaka radi sprečavanja rasta korova i dekoracije. (Prim. prev.)

[←33] Engl: *Dick Shaftwood* – *dick* (kita); *shaft* (držka koplja; deblo); *wood* (ukrućeni ud).
(Prim. prev.)